Załacznik do uchwały nr XLV/322/2017
Rady Miejskiej w Łochowie
z dnia 07.06.2017 r.

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Łochów na lata 2016–2022

Aktualizacja

Czerwiec 2017 r.

Spis treści

1. Wprowadzenie ... 3
2. Opis powiązań programu z dokumentami strategicznymi i planistycznymi gminy ... 5
3. Opis stanu obecnego ... 8
   3.1. Struktura demograficzna i społeczna gminy ... 8
4. Diagnoza czynników i zjawisk kryzysowych oraz skala i charakter potrzeb rewitalizacyjnych ... 13
   4.1. Metodologia opracowania diagnozy ... 13
5. Analiza występowania negatywnych zjawisk ... 14
   5.1. Analiza wskaźnikowa ... 17
   5.2. Prezentacja wyników analizy wskaźnikowej ... 19
      Analiza sfery społecznej ... 20
      Analiza sfery gospodarczej ... 49
      Analiza sfery środowiskowej ... 56
      Analiza sfery technicznej ... 61
   5.3. Analiza trendów ... 68
   5.4. Obszar zdegradowany ... 71
   5.4.1. Przyczyny występowania wysokiego natężenia negatywnych zjawisk na obszarze zdegradowanym ... 75
   5.5. Obszar rewitalizacji ... 81
6. Zasięgi przestrzenne obszaru rewitalizacji — pogłębiona charakterystyka podobszarów rewitalizacji ... 84
   6.1. Podobszar rewitalizacji miejski ... 84
      Sołectwo Łopianka ... 84
      Osiedle „Łochów Fabryczny” ... 88
      Osiedle „Wymysły” ... 93
      Osiedle „Centrum” ... 97
      Osiedle „Stary Łochów” ... 104
      Osiedle „Laskowska” ... 108
   6.2. Podobszar rewitalizacji sołectwo Karczewizna ... 112
   6.3. Podobszar rewitalizacji sołectwo Kaliska ... 116
7. Wizja obszarów po przeprowadzeniu rewitalizacjistanu ... 121
   7.1. Wizja podobszaru miejskiego rewitalizacji ... 121
   7.2. Wizja podobszaru rewitalizacji sołectwo Karczewizna ... 121
   7.3. Wizja podobszaru rewitalizacji sołectwo Kaliska ... 122
8. Cele rewitalizacji oraz odpowiadające zidentyfikowanym potrzebom rewitalizacyjnym kierunki działań mających na celu eliminację lub ograniczenie negatywnych zjawisk ... 123
9. Projekty i przedsięwzięcia rewitalizacyjne ... 124
   9.1. Lista podstawowych projektów rewitalizacyjnych ... 124
   9.2. Charakterystyka pozostałych przedsięwzięć rewitalizacyjnych ... 142
10. Mechanizmy zapewnienia komplementarności ... 149
   10.1. Komplementarność przestrzenna ... 149
   10.2. Komplementarność problemowa ... 151
   10.3. Komplementarność proceduralno-instytucjonalna ... 154
   10.4. Komplementarność źródeł finansowania ... 155
11. Indykatywne ramy finansowe ... 158
12. Partycypacja społeczna ... 159
13. System realizacji (wdrażania) Programu Rewitalizacji ... 163
14. System monitoringu i oceny skuteczności działań oraz system wprowadzania modyfikacji w reakcji na zmiany w otoczeniu programu ... 165
15. Spis tabel ... 169
16. Spis rysunków ... 170
17. Spis map ... 171
18. Spis wykresów ... 172

1. Wprowadzenie

Podstawę prawną opracowania Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Łochów na lata 2016-2022 stanowi art. 18 ust. 2 pkt 6 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2016 r. poz. 446). Program Rewitalizacji jest jednym z dokumentów operacyjnych Gminy, który wyznacza konkretne i komplementarne wobec siebie działania w sferze społecznej, gospodarczej, środowiskowej i technicznej zmierzające do wyprowadzenia wybranego obszaru gminy ze stanu kryzysowego.

Pogram Rewitalizacji został opracowany uwzględniając zasady i wytyczne znajdujące się w:

- Wytycznych Ministerstwa Rozwoju w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020 z dnia 2 sierpnia 2016 r.,
- Instrukcji dotyczącej przygotowania projektów rewitalizacyjnych w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego dla Województwa Mazowieckiego na lata 2014-2020 oraz preferencji dla projektów mających na celu przywrócenia ładu przestrzennego,
- Ustawie z dnia 9 października 2015 r o rewitalizacji, Dz. U. rok 2015, poz. 1777.

Punkt wyjścia do opracowania Programu Rewitalizacji stanowiła diagnoza, która pozwoliła na określenie obszarów położonych na terenie gminy, na których zidentyfikowano nawarstwienie problemów w sferze społecznej oraz problemów w przynajmniej jednej z pozostałych sfer. Wybór tych jednostek pozwoli na skoncentrowanie działań na rozwiązaniu faktycznych problemów na ograniczonym terytorium, co w rezultacie może przełożyć na pozytywne oddziaływanie na cały obszar gminy.

Kolejnym krokiem w procesie tworzenia dokumentu było określenie wizji obszarów w perspektywie czasu, czyli planowanych efektów rewitalizacji. Aby możliwe było osiągniecie zakładanej wizji konieczne było wskazanie celów i kierunków działań odpowiadających zidentyfikowanym problemom i potrzebom rewitalizacyjnym. Dla każdego z obszarów zostały także opracowane projekty i przedsięwzięcia rewitalizacyjne, które wzajemnie się uzupełniają, dzięki czemu efekty rewitalizacyjne będą widoczne we wszystkich aspektach rozwoju społeczno-gospodarczego.

Ważnym elementem procesu rewitalizacji jest także odpowiednie zaplanowanie jego wdrożenia i włączenie w ten proces także społeczności lokalnej. Program zakłada także możliwość aktualizacji zapisów, aby było to możliwe zostały w nim opracowane wskaźniku monitoringu oraz zasady służące ocenie osiąganych rezultatów.

Istotnym elementem procesu rewitalizacji jest partycypacja społeczna, dlatego w prace nad dokumentem zostali włączeni mieszkańcy i inni interesariusze tego procesu.

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Łochów na lata 2016-2022 został opracowany zgodnie z czterema zasadami, którymi powinien odznaczać się każdy tego typu dokument, czyli:

- kompleksowość programu rewitalizacji, co oznacza, że działania przewidziane w programie rewitalizacji muszą kompleksową rozwiązywać zidentyfikowane problemy i łączyć kwestie społeczne z gospodarczymi i przestrzennymi, co pozwoli na uniknięcie realizowania wybiórczych projektów związanych np. z remontami czy modernizacjami,
- koncentracja programu rewitalizacji, czyli skupienie działań na określonym terenie, na którym zidentyfikowaną najtrudniejszą sytuację w rozwoju społeczno-gospodarczym,

- komplementarność projektów/przedsięwzięć rewitalizacyjnych, może ona przybierać wymiar przestrzenny (działania powinny równo oddziaływać na cały obszar i jednocześnie nie powodować wykluczenia innych terenów gminy), problemowy (wzajemne dopełnianie się tematyczne w realizowanych projektach/przedsięwzięciach), proceduralno-instytucjonalny (zapewnienie odpowiedniego systemu procedur i zarządzania i wdrażania programu uwzględniającego różne podmioty zaangażowane w realizację projektów), międzyokresowy (uwzględnienie wniosków z perspektywy 2013-2017 i dopełnienie projektów z poprzedniej perspektywy, tymi realizowanymi w obecnej),
- partnerstwo i partycypacja, oznaczająca włączenie w prace nad opracowaniem dokumentów strony społecznej i partnerów społeczno-gospodarczych w realizacji projektów.

2. Opis powiązań programu z dokumentami strategicznymi i planistycznymi gminy

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Łochów na lata 2016-2022 jest jednym z najważniejszych dokumentów mających wpływ na rozwój Gminy. Tworzy on płaszczyznę zgodności pomiędzy poszczególnymi dokumentami z różnych dziedzin funkcjonowania społeczności lokalnej i samorządu. Program w swoich założeniach odnosi się do zdiagnozowanych problemów i zidentyfikowanych potrzeb mieszkańców żyjących na zdegradowanych obszarach gminy, uwzględniając przy tym kontekst innych dokumentów strategicznych na szczeblu lokalnym. Jednorodność i komplementarność dokumentów stanowi istoty element całościowej wizji rozwoju Gminy.

Strategia Rozwoju Gminy Łochów na lata 2016-2022 z perspektywą do 2027

Strategia Rozwoju Gminy Łochów na lata 2016-2022 z perspektywą do 2027 stanowi zasadniczy dokument określający politykę rozwojową Gminy Łochów. Spójność Strategii Rozwoju i Programu Rewitalizacji jest kluczowa dla zapewnienia jednorodnej polityki rozwoju Gminy. Zarówno Strategia, jak i Program powinny być narzędziami rozwoju Gminy, przy czym Program Rewitalizacji jest dokumentem pełniącym funkcję operacyjną do Strategii Rozwoju Gminy Łochów.

W Strategii wskazuje się na najważniejsze problemy występujące w Gminie. Wśród nich można wskazać między innymi występowanie zjawisk patologicznych i wybryków chuligańskich wśród młodzieży, niską aktywność społeczną mieszkańców i marazm społeczny, niedobory infrastruktury technicznej i drogowej, ograniczoną ofertę spędzania wolnego czasu, brak narzędzi polityki senioralnej. Jest to powiązane z negatywnymi zjawiskami zdiagnozowanymi w trakcie tworzenia Programu Rewitalizacji. Wynika z tego konieczność prowadzenia działań naprawczych, w których następuje koncentracja wskazanych zjawisk problemowych. Skoordynowane działania rewitalizacyjne zakładają efekt, który może być czynnikiem wspierającym realizację celów strategicznych Strategii Rozwoju. Wśród celów i zadań zawartych w Strategii Rozwoju w kontekście procesu rewitalizacji najważniejsze znaczenie mają:

W obszarze społecznym:

Cel główny 1. Silna, zintegrowana wspólnota mieszkańców,

cel strategiczny 1.1. Zapewnienie wysokiej jakości usług publicznych,

cel operacyjny 1.1.1. Zapewnienie wysokiej jakości usług „wolnego czasu" (szczególnie poprzez następujące zadania: 1.1.1.1. Wypracowanie wspólnej polityki działania klubów sportowych gwarantujących wykorzystanie istniejącej infrastruktury, 1.1.1.2. Aktywizacja aktywności sportowej młodzieży),

cel strategiczny 1.2. Aktywni mieszkańcy, współuczestniczący w zarzadzaniu gminą,

cel operacyjny 1.2.2. Rozwinięta aktywność obywatelska (szczególnie poprzez następujące zadania: Rozwój współpracy samorządu z organizacjami pozarządowymi, Wzmacnianie poczucie lokalnej wspólnoty „My, Łochowianie").

W obszarze zasobów:

Cel główny 2. Nowoczesna infrastruktura zapewniająca bezpieczeństwo i wysoka jakość życia mieszkańców,

cel strategiczny 2.2. Harmonijnie ukształtowana przestrzeń gminy,

cel operacyjny 2.2.2. Rewitalizacja wybranych obszarów gminy (szczególnie poprzez następujące zadania: 2.2.2.1. Aktualizacja Programu Rewitalizacji dla Gminy Łochów, 2.2.2.2. Rewitalizacja Parku Dębinka, 2.2.2.3. Rewitalizacja obszaru Łochowa Fabrycznego, 2.2.2.4. Rewitalizacja obszaru pofabrycznego w Ostrówku).

Cel główny 3. Stworzenie warunków do rozwoju przedsiębiorczości z zachowaniem potencjału środowiska,

cel strategiczny 3.1. Rozwinięta, nieuciążliwa dla mieszkańców i środowiska, przedsiębiorczość́,

cel operacyjny 3.1.1. Wspieranie rozwoju przedsiębiorstw (szczególnie poprzez następujące zadania 3.1.1.2. Przygotowanie oferty dla przedsiębiorców zainteresowanych lokalizacją biznesu w gminie – zestawienie informacji o terenach przeznaczonych pod działalność́ gospodarczą z informacją o dostępie do mediów, 3.1.1.3. Wsparcie inwestycji i inwestorów pozyskujących energię z odnawialnych źródeł energii).

Studium kierunków i zagospodarowania przestrzennego

Z punktu widzenia kształtowania lokalnej przestrzeni jednym z kluczowych dokumentów jest Studium uwarunkowań i kierunków rozwoju zagospodarowania przestrzennego. Zawarte w nim cele określają długoterminowe zamierzenia rozwoju przestrzennego Gminy. Proces rewitalizacji, którego zasadniczym elementem jest prowadzenie działań naprawczych służących wyprowadzeniu obszaru zdegradowanego ze stanu kryzysu jest wsparty poprzez następujące cele strategiczne rozwoju przestrzennego:

- stworzenie warunków do zaspokajania potrzeb obecnych jak i przyszłych mieszkańców gminy w ramach historycznie ukształtowanej sieci jednostek osadniczych z miastem Łochowem jako głównym ośrodkiem równoważenia rozwoju i aktywizacji społecznej, umożliwiającym przenoszenie impulsów rozwojowych na tereny wiejskie gminy,
- wykorzystanie istniejących zasobów środowiska przyrodniczego, kulturowego i gospodarczego, w taki sposób, aby zapewnić́ mieszkańcom gminy relatywnie równe szanse we wszystkim co dotyczy ich życia – przy ich udziale i za ich akceptacją, bez szkody dla interesu publicznego społeczności gminy,
- optymalizacja użytkowania terenu, umożliwiająca wzrost gospodarczy gminy z jednoczesnym zachowaniem, a gdzie to możliwe przywracaniem lub podnoszeniem wartości środowiska przyrodniczego,
- osiągniecie optymalnej pozycji gminy i miasta Łochowa wśród gmin województwa mazowieckiego, uwzględniając szanse jakie niesie sąsiedztwo aglomeracji warszawskiej.

Plan gospodarki niskoemisyjnej dla Gminy Łochów

Uwarunkowania prowadzenia procesu rewitalizacji w Gminie Łochów wynikają również z założeń Planu Gospodarki Niskoemisyjnej (dalej PGN). W dokumencie tym zidentyfikowano potrzeby w zakresie poprawy efektywności energetycznej, wynikające z zużycia energii, emisji CO2 i innych zanieczyszczeń powietrza na terenie Gminy Łochów. Wśród celów strategicznych w PGN wskazano Gminie Łochów w następujących wielkościach: 207.471 MWh - dla zużycia energii finalnej, 72.592 Mg CO2/rok - dla wielkości emisji dwutlenku węgla oraz 15% - dla poziomu zużycia energii wyprodukowanej z OZE w stosunku do łącznego zużycia energii.
Realizacja celów ma nastąpić do 2020 r. w wyniku wdrożenia m.in. następujących działań:

- Termomodernizacja budynków użyteczności publicznej;
- Poprawa efektywności energetycznej obiektów mieszkalnych;
- Modernizacja obiektów kultury
- Budowa ścieżek rowerowych i szlaków rowerowych;
- Modernizacja i rozbudowa oświetlenia ulicznego.

3. Opis stanu obecnego

3.1. Struktura demograficzna i społeczna gminy

Liczba ludności gminy Łochów w 2015 roku wyniosła 17 875 osób. Liczba ta od 2010 roku nieznacznie zmalała (o 0,2%). Kobiety stanowiły w 2015 roku 50,2% ogółu ludności, a struktura płci w ostatnich pięciu latach nie uległa zmianie. Liczba kobiet w tym okresie nieznacznie zmalała (o 0,9%). Może mieć to związek z migracjami kobiet do innych jednostek osadniczych. Gęstość zaludnienia w latach 2010-2015 nie uległa znacznym zmianom, w 2010 wynosiła 92 osoby na 1 km2, w 2015 roku 91 osób. Gęstość zaludnienia w mieście Łochów wynosi 511 osób na 1 km2 i od 2010 roku wzrosła o 1,2%, natomiast gęstość zaludnienia obszaru wiejskiego utrzymuje się na poziomie 61 osób na 1 km2.

W 2015 roku 38,2% mieszkańców gminy zamieszkiwało miasto Łochów, udział ten w latach 2010-2015 zmienił się nieznacznie (wzrost o 0,6%). Najbardziej zaludnione części gminy to: osiedle "Leśna", osiedle "Centrum" oraz sołectwo Ostrówek. Najmniej osób zamieszkiwało natomiast w Szuminie, Nadkolu oraz Jerzyskach.

Średni wiek mieszkańców wynosi 38,5 lat i jest nieznacznie niższy od średniego wieku mieszkańców województwa mazowieckiego oraz nieznacznie iższy od średniego wieku mieszkańców całej Polski (40,6 lat).

Struktura wieku

Wykres 1 Udział trzech kategorii wiekowych ludności w populacji gminy ogółem w latach 2005-2015

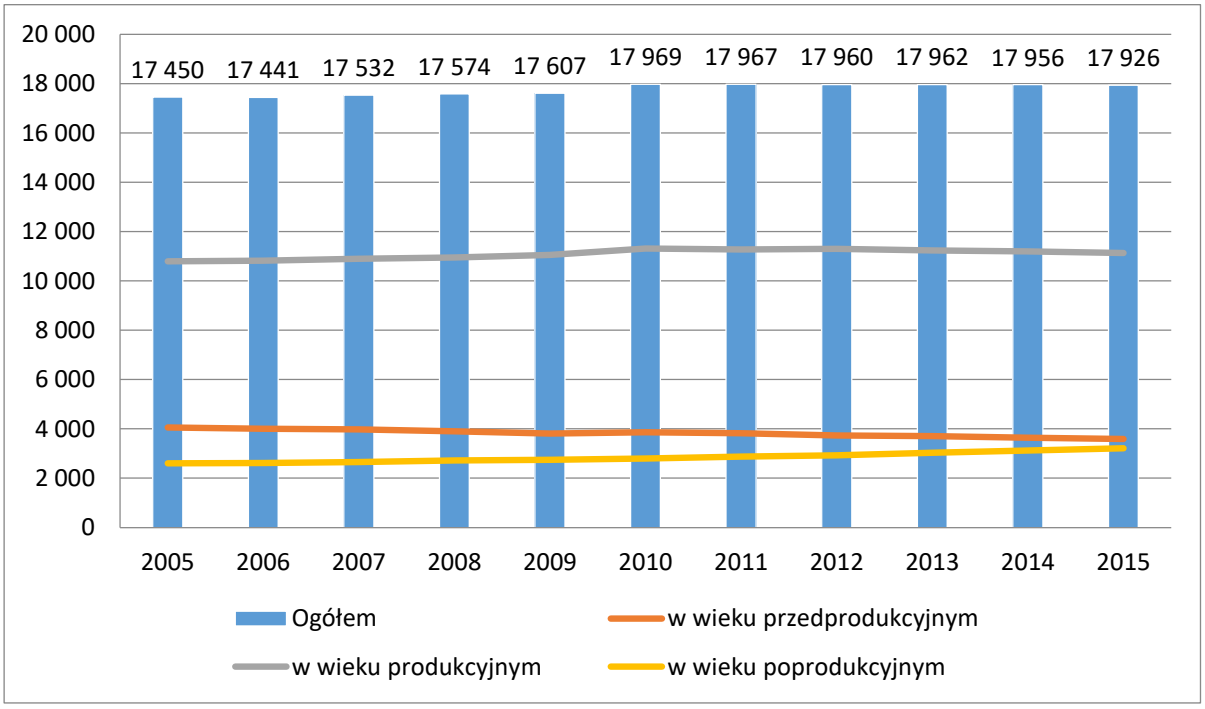

Źródło: Opracowanie własne na podstawi BDL GUS

W 2005 r. w gminie Łochów mieszkały 4 061 osoby do 17 roku życia, a w 2015 r. 3 585. Oznacza to **12 % spadek w tej grupie wiekowej na przestrzeni 10 lat.** W tym samym okresie odniesienia poziom mieszkańców w wieku poprodukcyjnym wzrósł z 2602 osób w 2010 do 3211 w 2015 r. **Oznacza to 23 % wzrost w tej grupie wiekowej na przestrzeni okresu analizy.**

Wykres 2 Dynamika kategorii wiekowych ludności w populacji gminy w latach 2005-2015

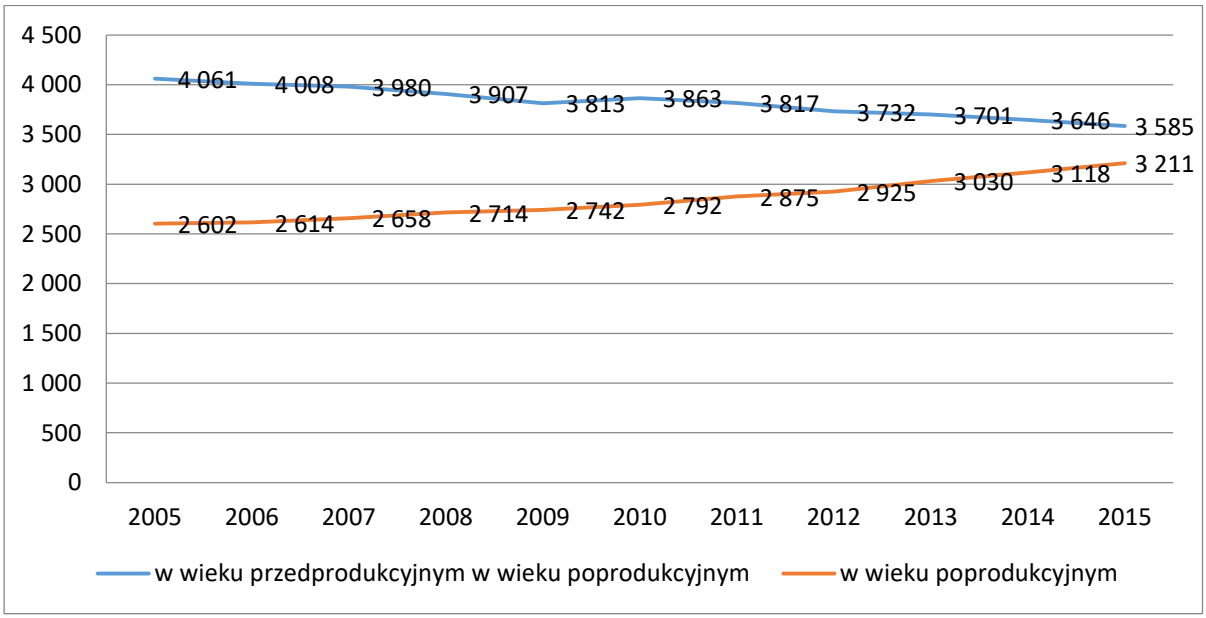

Źródło: Opracowanie własne na podstawi BDL GUS

Zaprezentowane powyżej zmiany struktury wiekowej ludności pociągnęły za sobą zmiany wartości współczynników obciążenia demograficznego. W 2010 roku liczba osób w wieku poprodukcyjnym przypadająca na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym wynosiła 72,3 i wzrosła w 2015 roku do 89,6. Oznacza to, że liczba osób w wieku przedprodukcyjnym nieznacznie przewyższyła liczbę najstarszych mieszkańców, co jest zjawiskiem efektywnym ekonomicznie, ale wzrost tego wskaźnika powinien niepokoić. Podobnie liczba osób w wieku poprodukcyjnym przypadająca na 100 osób w wieku produkcyjnym wzrosła z 24,7 do 28,8. Zmiany te są typowe dla społeczeństwa starzejącego się, jednak ludność gminy Łochów wykazuje jeszcze nieznaczne tendencje do wzrostu liczby najstarszych mieszkańców przy powolnym spadku liczby osób w najmłodszej grupie wiekowej.

Proces starzenia się ludności jest bardziej dostrzegalny na obszarze wiejskim gminy aniżeli w mieście Łochów, udział mieszkańców w wieku przedprodukcyjnym jest na zbliżonym poziomie, na obszarze wiejskim wzrasta udział osób w wieku poprodukcyjnym i jest wyższy od wskaźników dla miasta; jednocześnie udział mieszkańców w wieku produkcyjnym utrzymuje się na stałym poziomie. Wskaźniki obciążenia demograficznego są również bardziej niekorzystne na obszarze wiejskim: znacznie wzrasta liczba osób w wieku poprodukcyjnym przypadająca na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym (z 79,5 do 92,3) oraz liczba osób w wieku poprodukcyjnym przypadająca na 100 osób w wieku produkcyjnym (z 28,3 do 30,4).

Tabela 1 Obciążenie ekonomiczne ludności gminy Łochów w latach 2010-2015

	ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym						ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym					
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Ogółem	72,3	75,3	78,4	81,9	85,5	89,6	24,7	25,5	25,9	27,0	27,9	28,8
Miasto	60,3	64,3	70,8	73,5	77,7	85,1	19,8	21,1	22,2	23,4	24,7	26,5
Obszar wiejski	79,5	82,0	82,8	87,0	90,3	92,3	27,8	28,3	28,2	29,2	29,9	30,4

Źródło: BDL GUS

Spadek liczby osób w wieku przedprodukcyjnym i wzrost liczby osób w wieku poprodukcyjnym niekorzystnie wpływają na sytuację demograficzną Gminy Łochów. Niekorzystne prognozy demograficzne potęguje ujemny przyrost naturalny oraz ujemne saldo migracji.

Zjawisko powolnego starzenia społeczeństwa to proces charakterystyczny nie tylko dla terenu gminy Łochów a dla obszaru całej Polski. Skalę zjawiska w Gminie Łochów na terenie powiatu węgrowskiego, woj. mazowieckiego oraz Polski pokazują poniższe wykresy.

Wykres 3 Dynamika kategorii wiekowych ludności w populacji gminy w latach 2005-2015

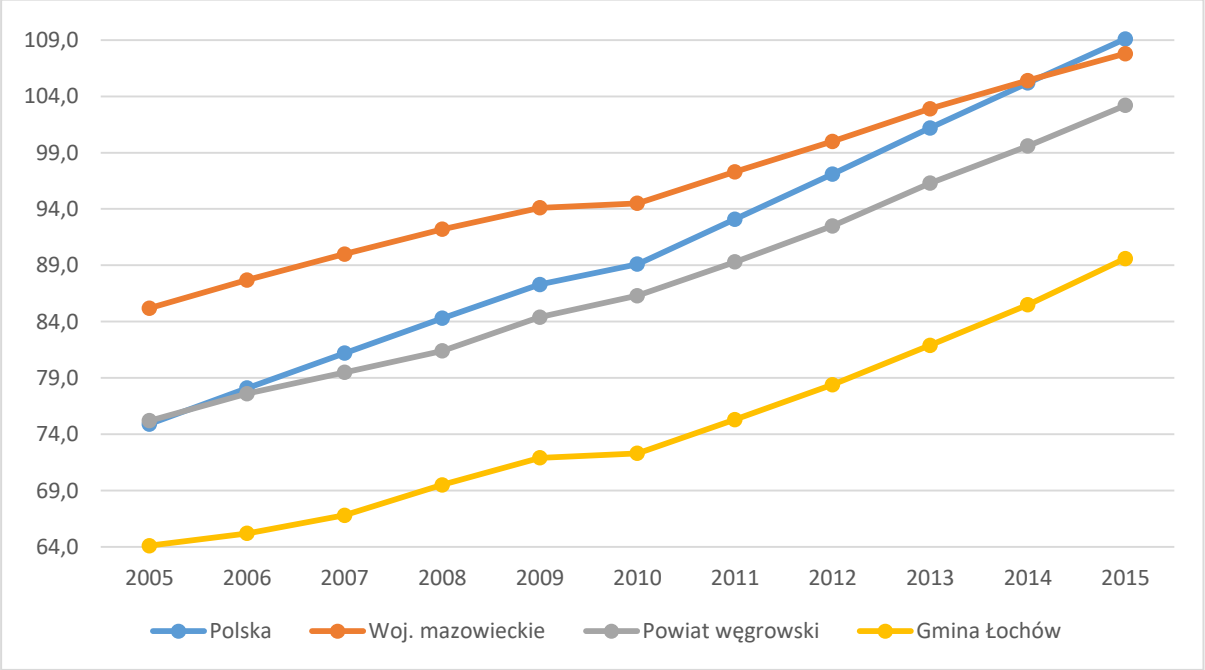

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL GUS

Wykres 4 Ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym [os] w latach 2005-2015

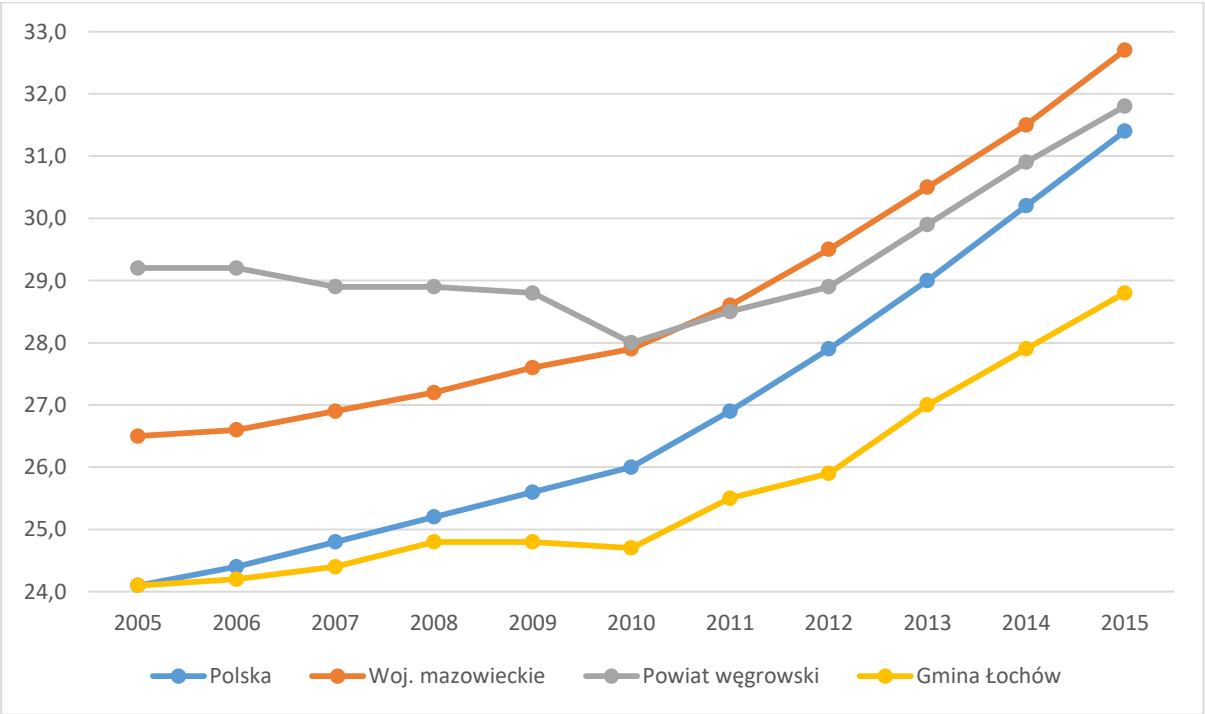

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL GUS

Na potrzeby analizy problemu starzejącego się społeczeństwa przeprowadzano również prognozę ludności do roku 2050. Z uwagi na brak danych dla gminy, prognoza została opracowana dla całego powiatu węgrowskiego, który charakteryzuje się bardzo zbliżoną sytuacją struktury wieku na całym terenie.

Wykres 5 Prognozy ludności funkcjonalnych grup wieku dla powiatu węgrowskiego na lata 2017- 2050 r.

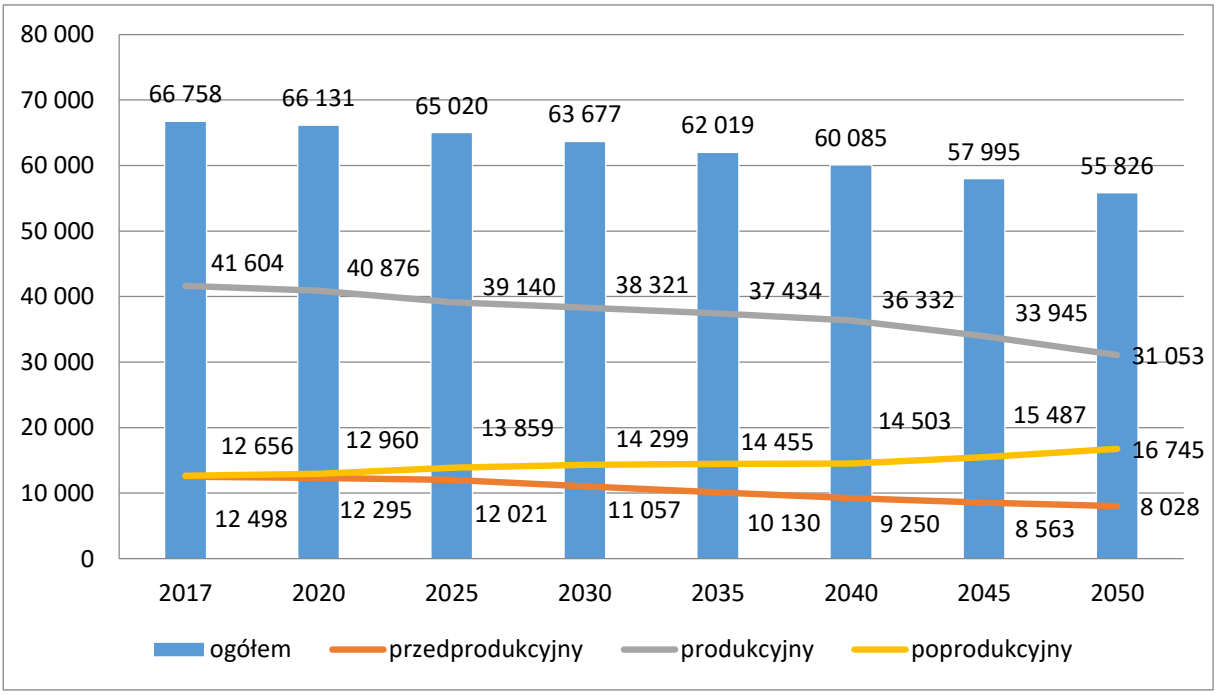

Źródło: Opracowanie własne na podstawi BDL GUS

Statyczna analiza ekonomicznych grup wiekowych na podstawie danych z roku 2014 prowadzi do wniosku, że dynamika zmian zachodzących w strukturze wieku mieszkańców Gminy jest bardzo niepokojąca. W ciągu jedynie dekady gmina z bardzo korzystnej struktury wieku, przedstawionej powyżej, zmierza w kierunku starzenia się społeczeństwa i szybkiego pogorszenie struktury wiekowej. Z przedstawionych prognoz wynika, że w obecnym stanie rzeczy w powiecie węgrowskim do 2050 nastąpi znaczny spadek osób w wieku produkcyjnym (nawet o 25 %), a liczba osób w wieku poprodukcyjnym znacznie przewyższy liczbę osób w wieku przedprodukcyjnym. Taka sytuacja spowoduje liczne, negatywne konsekwencje społeczne i finansowe dla gminy Łochów oraz całego powiatu węgrowskiego.

Z uwagi na powyższe niepojące tendencje dotkną tym samym gminę Łochów. Na poniższym wykresie zaznaczono linię trendu, zgodnie z którą ok roku 2020 liczba osób w wieku przedprodukcyjnym zrówna się licznie osób w wieku poprodukcyjnym. Główną przyczyną sytuacji będzie odpływ ludzi młodych do większych i bardziej atrakcyjnych ośrodków miejskich.

Wykres 6 Osoby w wieku przedprodukcyjnym i poprodukcyjnym w gminie Łochów od 2005r. oraz prognoza do 2020 r.

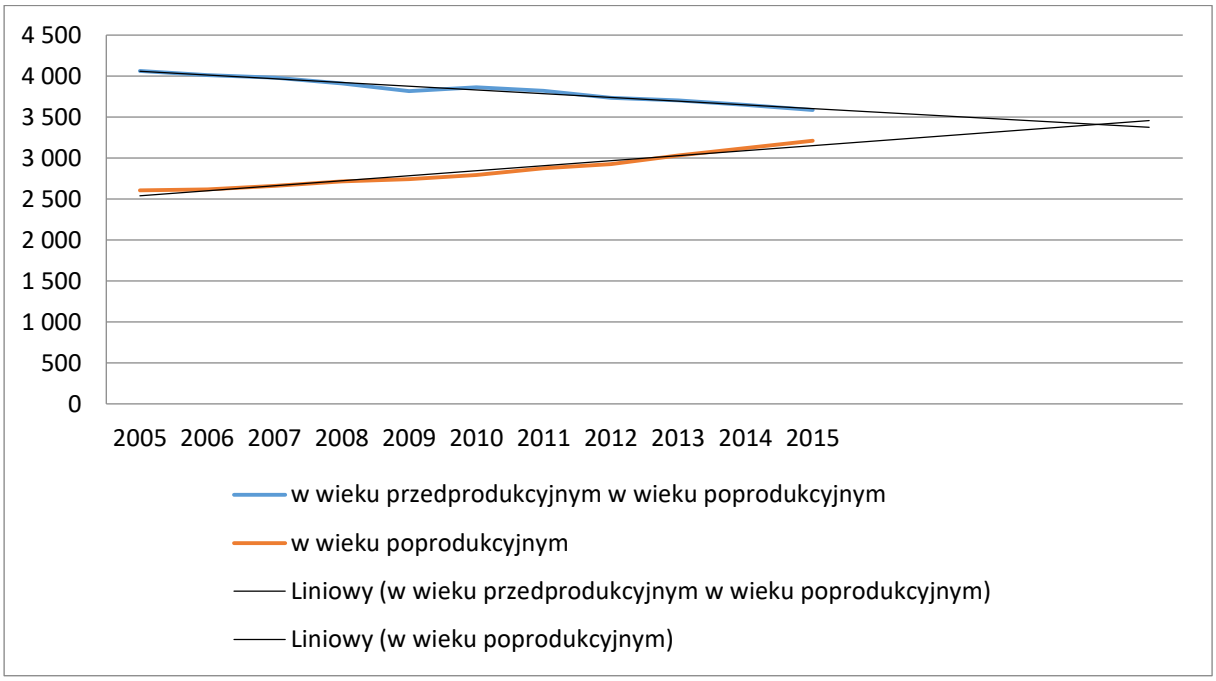

Źródło: Opracowanie własne na podstawi BDL GUS

Negatywne zmiany struktury wieku, przede wszystkim spadek liczby młodych ludzi postępuje w Łochowie bardzo szybko i w najbliższych latach będzie skutkował zejściem poniżej średniej krajowej. W takiej sytuacji wyzwaniem władz lokalnych jest przeciwdziałanie procesowi starzenia się społeczeństwa i spadkowi liczby młodzieży. Poprawa sytuacji wymaga konsekwentnych i zintegrowanych działań, dostosowanych do zidentyfikowanych problemów. Z uwagi na przewidywany spadek liczby osób czynnych zawodowo w ramach działań naprawczych należy przygotować działania zaspokajające również potrzeby osób starszych.

4. Diagnoza czynników i zjawisk kryzysowych oraz skala i charakter potrzeb rewitalizacyjnych

4.1. Metodologia opracowania diagnozy

Diagnoza czynników i zjawisk kryzysowych oraz skala i charakter potrzeb rewitalizacyjnych w gminie Łochów prowadzona była w kilku etapach. Opracowana została zgodnie z wytycznymi zawartymi w dokumentach: Ustawa o rewitalizacji z dnia 9 października 2015 (Dz. U. 2015 poz. 1777) oraz Wytyczne w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020 Ministerstwa Infrastruktury i Rozwoju z dnia 3 lipca 2015 roku.

W pierwszym etapie gromadzone były dane i informacje na temat sytuacji społeczno-ekonomicznej, rozwoju przestrzennego oraz stanu środowiska przyrodniczego. Ze względu na braki w danych statystycznych część analiz prowadzona była dla obszaru całej gminy, część wskaźników udało się obliczyć dla poszczególnych sołectw/osiedli. Na tym etapie prowadzono głównie analizy wskaźnikowe dla czterech sfer funkcjonowania miasta:

- społecznej,
- gospodarczej,
- środowiskowej,
- technicznej.

W kolejnym etapie analizowano potencjał rozwojowy miasta i potrzeby mieszkańców w ramach warsztatów diagnostycznych, spacerów badawczych, badania ankietowego i zbierania propozycji projektów rewitalizacyjnych.

Podstawowym zadaniem prowadzonych prac analitycznych było wyznaczenie obszaru zdegradowanego oraz obszaru rewitalizacji.

5. Analiza występowania negatywnych zjawisk

Rewitalizacja to kompleksowy proces, którego celem jest korzystne przekształcenie obszaru zdegradowanego, w stanie kryzysu społecznego i/lub gospodarczego, przestrzennego, środowiskowego oraz przywrócenie mu jego pierwotnych funkcji. Głównym kierunkiem działań rewitalizacyjnych jest rozwiązywanie problemów społecznych: patologii, bezrobocia, ubóstwa oraz wykluczenia społecznego i gospodarczego poprzez działania społeczne oraz infrastrukturalne.

Przedmiotowa analiza ma na celu wskazanie obszarów, które charakteryzują się dużym natężeniem w szczególności problemów społecznych opisanych w rozdziale 5.2.

W celu identyfikacji obszarów wymagających wsparcia zanalizowano dane z zakresu: demografii, rynku pracy, polityki społecznej, aktywności społecznej, bezpieczeństwa, działalności gospodarczej i innych, niezbędnych do wyznaczenia wartości wskaźników w sferach: społecznej, gospodarczej, środowiskowej, technicznej.

Etapem przygotowawczym do przeprowadzenia analizy wskaźnikowej było przyjęcie odpowiedniego odniesienia dla danych statystycznych. W tym celu obszar gminy został podzielony na 39 jednostek analitycznych (sołectw oraz osiedli), dla których zagregowano dane statystyczne. Podział na osiedla wyodrębniono na potrzeby opracowania programu rewitalizacji i odpowiada on istniejącym powiązaniom funkcjonalnym oraz stanowi porównywalne pod kątem zgromadzonych danych jednostki. Przyjęcie miasta jako jednej jednostki analitycznej w przypadku miasta Łochów uniemożliwiłoby precyzyjne wskazanie obszarów zdegradowanych, gdyż pomiędzy poszczególnymi strefami miasta występują znaczne dysproporcje w sytuacjach kryzysowych.

Rysunek 1 Podział gminy Łochów na jednostki analityczne

Źródło: Opracowanie własne na podstawie strony internetowej Systemu Informacji Przestrzennej Urzędu Miejskiego w Łochowie http://lochow.e-mapa.net/ i Geoportalu http://geoportal.gov.pl

W celu delimitacji obszarów zdegradowanych ustalono następujące dane:

- Liczba ludności (stan na 31.12.2015 r.);
- Liczba osób bezrobotnych (ogółem) (stan na 31.12.2015 r.);
- Liczba osób długotrwale bezrobotnych (12 powyżej miesięcy) (stan na 31.12.2015 r.);
- Liczba osób bezrobotnych z wykształceniem podstawowym w ogólnej liczbie bezrobotnych (stan na 31.12.2015 r.);
- Liczba uczniów nieotrzymujących promocji (stan na 31.12.2015 r.);
- Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu: ubóstwa, bezrobocia, niepełnosprawności, alkoholizmu (stan na 31.12.2015 r.);
- Liczba niebieskich kart (stan na 31.12.2015 r.);
- Liczba stwierdzonych przestępstw ogółem (w 2015 r.);
- Liczba NGO (stan na 31.12.2015 r.);
- Frekwencja wyborcza w 2015 r. (Wybory Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, Wybory do Sejmu i Senatu Rzeczypospolitej Polskiej)

- Liczba podmiotów gospodarczych (stan na 31.12.2015 r.);
- Ilość wyrobów zawierających azbest w gminie Łochów (kg) (stan na 31.12.2015 r.);
- Ilość budynków publicznych wybudowanych przed 1989 r.;
- Ilość budynków publicznych wybudowanych przed 1960 r.

Dane do analizy wskaźnikowej zostały pozyskane z Urzędu Miejskiego w Łochowie, Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Łochowie, Powiatowego Urzędu Pracy w Węgrowie, Komisariatu Policji Łochów, Straży Miejsko-Gminnej w Łochowie. Zagregowane dane przedstawia poniższa tabela.

Tabela 2 Dane statystyczne o jednostkach analitycznych wg stanu na dzień 31 grudnia 2015

Nr jednostki analitycznej	Populacja	L. osób bezrobotnych (ogółem)	L. osób bezrobotnych (pow. 12 mcy)	L. uczniów nieotrzym. promocji	L. osób korzystających z PS ubóstwo	L. osób korzystających z PS bezrobocie	L. osób korzystających z PS niepełnosprawność	L. osób korzystających z PS alkoholizm	L. niebieskich kart	L. przestępstw	L. NGO	Frekwencja wyborcza	L. podmiotów gospodarczych	L. osób bezrobotnych z wykształceniem podstawowym	Ilość wyrobów zawierających azbest [kg]	L. budynków wybudowana przed	L. budynków wybudowana przed
1	587	23	11	1	52	16	1	8	1	5	1	52,03	11	4	337964	0	0
2	435	21	10	0	45	11	1	7	4	19	0	38,33	22	2	201311		
3	432	16	9	0	35	22	3	4	2	2	2	52,11	12	6	367378	1	0
4	805	41	16	4	34	21	6	9	0	2	1	38,33	37	13	190368		
5	157	8	5	0	26	6	0	5	3	0	0	47,41	6	2	83693		
6	123	6	3	0	16	8	1	4	0	0	0	52,03	5	2	132363		
7	607	22	12	2	36	26	6	7	1	6	1	49,23	25	8	370586	1	0
8	909	44	20	0	47	41	7	9	2	8	1	47,41	32	10	322251		
9	63	1	0	0	2	2	0	1	0	12	0	52,11	5	0	64117		
10	155	6	3	1	23	14	1	3	1	0	0	52,03	7	2	87867	1	1
11	328	20	9	2	43	25	4	4	4	27	0	49,23	13	9	71046	2	1
12	504	18	7	0	169	22	4	18	4	3	0	52,03	22	2	220000	1	1
13	146	7	4	0	25	10	2	6	1	0	0	52,03	1	2	129349		
14	432	22	10	0	39	13	6	10	0	1	3	52,03	12	3	398055		
15	205	12	6	0	12	4	1	4	0	12	0	49,23	12	3	190639	1	1
16	311	19	9	0	36	4	3	8	2	1	0	43,21	8	5	123968		
17	177	6	2	0	22	2	0	8	0	2	0	52,11	9	3	87857		
18	381	35	20	0	345	44	22	21	7	23	0	43,21	19	11	108020		
19	277	12	4	0	26	23	2	7	4	9	1	52,11	10	3	48195	1	1
20	158	9	5	0	43	14	0	4	0	0	0	42,33	8	2	76802		
21	167	4	0	0	36	13	0	3	0	0	1	52,03	8	0	148137	1	
22	57	1	0	0	0	3	0	0	0	13	0	49,23	5	0	80769		
23	519	28	11	0	67	22	6	10	4	13	1	42,33	16	7	406439	2	0
24	1625	93	40	0	265	82	12	14	3	25	2	55,18	72	17	269759	2	0
25	285	20	12	0	41	21	2	6	2	16	1	49,23	15	3	167981		
26	112	4	1	0	22	5	1	2	1	0	0	43,21	4	1	16720		
27	47	3	1	0	0	0	0	0	0	14	0	52,11	2	0	23738		
28	273	10	4	1	32	13	2	6	0	2	0	52,03	8	2	154353		
29	299	6	2	0	41	16	1	4	0	0	0	52,03	6	0	232265		

30	287	14	10	0	32	12	3	4	1	2	0	42,33	5	2	105549		
31	171	3	1	0	43	7	0	9	1	2	0	52,03	3	0	216261		
32	829	31	15	2	192	82	22	23	2	45	1	52,05	24	6	98020	4	3
33	834	26	19	1	223	76	14	14	9	15	3	55,74	38	8	77610	1	1
34	317	10	5	0	24	28	8	12	2	10	0	54,79	16	4	23150	2	2
35	1310	62	26	0	155	54	32	6	4	18	0	54,79	56	6	85100		
36	1558	75	45	2	195	76	33	21	3	16	3	60,77	280	12	172012	2	1
37	468	27	13	0	103	32	12	5	2	3	0	55,74	28	3	112040		
38	697	42	21	0	167	67	16	8	2	9	1	55,74	33	5	154210		
39	828	29	14	2	78	43	5	4	3	10	3	54,96	50	4	52927		

Źródło: Opracowanie na podstawie danych Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Łochowie; Powiatowego Urzędu Pracy w Węgrowie; Urzędu Miejskiego w Łochowie; Komisariatu Policji Łochów; Straży Miejsko-Gminnej w Łochowie

5.1. Analiza wskaźnikowa

Zebrane i uporządkowane dane przedstawione powyżej posłużyły do wyznaczenia wartości wskaźników, które następnie zostały wykorzystane do analizy zróżnicowania wewnątrzgminnego w sferach: społecznej, gospodarczej, środowiskowej i technicznej. Zastosowano następujący katalog wskaźników:

- W1 - Liczba osób bezrobotnych na 1 tys. mieszkańców;
- W2 - Liczba osób długotrwale bezrobotnych na 1 tys. mieszkańców;
- W3 – Liczba uczniów nieotrzymujących promocji do kolejnej klasy na 1 tys. mieszkańców;
- W4 – Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z uwagi na ubóstwo na 1 tys. mieszkańców;
- W5 – Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z uwagi na bezrobocie na 1 tys. mieszkańców;
- W6 – Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z uwagi na niepełnosprawność na 1 tys. mieszkańców;
- W7 – Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z uwagi na alkoholizm na 1 tys. mieszkańców;
- W8 – Liczba wydanych niebieskich kart na 1 tys. mieszkańców;
- W9 - Liczba przestępstw na 1 tys. mieszkańców;
- W10 – Liczba organizacji pozarządowych na 100 mieszkańców;
- W11 – Frekwencja wyborcza w 2015 r.
- W12 - Liczba podmiotów gospodarczych na 1 tys. mieszkańców - wskaźnik sfery gospodarczej;
- W13 - odsetek osób bezrobotnych z wykształceniem podstawowym w ogólnej liczbie bezrobotnych - wskaźnik sfery gospodarczej;
- W14 – udział obiektów zawierających azbest [kg] w całkowitej powierzchni gminy/ miasta Łochów w kg/ha - wskaźnik sfery środowiskowej;

- W15 – udział budynków publicznych wybudowanych przed 1989 r. w ogólnej liczbie budynków publicznych
- W16 – udział budynków publicznych wybudowanych przed 1960 r. w ogólnej liczbie budynków publicznych

W celu wykazania występowania stanu kryzysowego w jednostkach zostały opracowane wskaźniki — liczby względne odnoszące natężenie negatywnych zjawisk odniesione do liczby mieszkańców jednostki lub bezwzględnych w przypadku zjawisk odnoszących się do jednostki analitycznej jako całości, i niezwiązanych z liczbą jej mieszkańców.

Następnie dokonano standaryzacji zmiennych relatywnych w celu oszacowania wartości sumarycznego wskaźnika degradacji. Sumaryczny wskaźnik degradacji (SWD) jest sumą standaryzowanych wartości wskaźników opisujących daną jednostkę analityczną.

Z uwagi na fakt, że analizę wskaźnikową oraz SWD wyznaczono w celu identyfikacji obszarów charakteryzujących się największym natężeniem zjawisk w sferze społecznej, przy szacowaniu jego wartości nie brano pod uwagę wskaźników pozostałych sfer (W12 – W16).

W celu wyznaczenia obszarów zdegradowanych zastosowano metodę oceny i selekcji obszarów gminy o najwyższym stopniu degradacji, jaką jest standaryzacja przyjętego zestawu wskaźników i stworzenie wskaźnika zbiorczego.

Standaryzacja wskaźników polegała na odjęciu od nominalnej wartości wskaźnika dla danego obszaru średniej wartości dla wszystkich jednostek urbanistycznych i podzieleniu przez odchylenie standardowe. Wystandaryzowane wskaźniki oznaczają odchylenie od normy, którą reprezentuje wartość średnia dla gminy i mogą przyjmować wartości dodatnie lub ujemne. Wyniki dodatnie charakteryzują obszary, dla których wskaźnik degradacji przewyższa średnią wartość dla gminy. Wyniki ujemne odchylenia wskazują na obszary, w których negatywne zjawiska w odniesieniu do średniej dla gminy odznaczają się mniejszą intensyfikacją.

Na podstawie podjętych działań zsumowano wartości wystandaryzowanych wskaźników i stworzono indeks zbiorczy określony jako wskaźnik syntetyczny. Obszar zdegradowany zostanie wskazany, gdy wskaźnik syntetyczny dla danego sołectwa lub osiedla osiągnie najwyższe wartości, co będzie oznaczało, że w tym miejscu dochodzi do największego zaawansowania zjawisk degradujących obszar.

W tabeli 4 zaprezentowano standaryzowane wartości wskaźników oraz sumaryczny wskaźnik degradacji dla każdej jednostki analitycznej. Dla uwydatnienia stopnia degradacji poszczególnych jednostek analitycznych zastosowano gradację kolorów:

SWD≥10
4≤SWD<10
2≤SWD<4
SWD <2

Tabela 3 Standaryzowane wartości wskaźników i sumaryczny wskaźnik degradacji

	Z1	Z2	Z3	Z4	Z5	Z6	Z7	Z8	Z9	Z10	Z11	Σ SWD
1	-0,362	-0,210	0,482	-0,456	-0,985	-0,775	-0,510	-0,580	-0,398	-0,302	-0,380	-3,794
2	0,218	0,180	-0,490	-0,354	-1,057	-0,722	-0,323	0,896	0,147	0,649	2,350	-1,505
3	-0,499	-0,018	-0,490	-0,508	-0,110	-0,304	-0,841	-0,004	-0,458	-1,936	-0,396	-3,232

4	0,387	-0,106	2,346	-0,776	-1,028	-0,258	-0,696	-0,915	-0,492	-0,045	2,350	-1,537
5	0,388	0,994	-0,490	0,074	-0,580	-0,929	0,872	2,848	-0,530	0,649	0,541	2,649
6	0,250	0,309	-0,490	-0,170	0,411	-0,197	0,924	-0,915	-0,530	0,649	-0,380	-0,410
7	-0,549	-0,116	1,390	-0,658	-0,409	-0,039	-0,669	-0,591	-0,377	-0,271	0,178	-2,017
8	0,226	0,090	-0,490	-0,710	-0,325	-0,236	-0,793	-0,482	-0,394	0,035	0,541	-3,115
9	-1,847	-1,933	-0,490	-0,848	-0,819	-0,929	-0,340	-0,915	2,425	0,649	-0,396	-5,695
10	-0,392	-0,154	3,192	-0,044	1,345	-0,348	-0,075	0,355	-0,530	0,649	-0,380	3,349
11	1,027	0,589	2,990	-0,163	0,824	0,168	-0,619	1,486	0,747	0,649	0,178	7,050
12	-0,583	-0,656	-0,490	1,244	-0,379	-0,215	1,166	0,648	-0,438	0,649	-0,380	0,297
13	0,196	0,585	-0,490	0,113	0,539	0,304	1,574	0,434	-0,530	0,649	-0,380	2,725
14	0,386	0,195	-0,490	-0,445	-0,880	0,321	0,212	-0,915	-0,494	-3,229	-0,380	-2,110
15	0,871	0,757	-0,490	-0,663	-1,271	-0,490	-0,063	-0,915	0,378	0,649	0,178	-1,886
16	1,034	0,727	-0,490	-0,269	-1,516	-0,061	0,408	0,351	-0,480	0,649	1,377	-0,296
17	-0,699	-0,894	-0,490	-0,210	-1,574	-0,929	1,885	-0,915	-0,355	0,649	-0,396	-4,180
18	2,995	2,892	-0,490	5,172	2,275	4,265	2,638	2,703	0,406	0,649	1,377	22,857
19	-0,098	-0,606	-0,490	-0,420	1,076	-0,279	0,373	1,929	-0,026	-1,367	-0,396	1,459
20	0,771	0,976	-0,490	0,808	1,282	-0,929	0,377	-0,915	-0,530	0,649	1,553	1,350
21	-1,332	-1,933	-0,490	0,419	0,884	-0,929	-0,181	-0,915	-0,530	-2,695	-0,380	-5,007
22	-1,741	-1,933	-0,490	-1,067	-0,047	-0,929	-1,544	-0,915	3,008	0,649	0,178	-5,657
23	0,579	0,015	-0,490	-0,177	-0,426	0,111	-0,082	0,603	-0,142	-0,427	1,553	-0,008
24	0,788	0,330	-0,490	0,057	-0,127	-0,264	-0,890	-0,552	-0,291	-0,038	-1,007	-1,440
25	1,613	1,937	-0,490	-0,075	0,731	-0,297	0,053	0,467	0,341	-1,310	0,178	4,279
26	-0,583	-1,112	-0,490	0,287	-0,342	-0,125	-0,189	0,843	-0,530	0,649	1,377	-2,242
27	1,209	0,023	-0,490	-1,067	-1,991	-0,929	-1,544	-0,915	4,091	0,649	-0,396	-1,614
28	-0,524	-0,586	1,601	-0,259	-0,232	-0,270	0,124	-0,915	-0,416	0,649	-0,380	-1,479
29	-1,580	-1,318	-0,490	-0,122	-0,015	-0,628	-0,529	-0,915	-0,530	0,649	-0,380	-6,126
30	0,250	1,270	-0,490	-0,298	-0,447	0,012	-0,486	-0,229	-0,422	0,649	1,553	-0,842
31	-1,741	-1,395	-0,490	0,666	-0,479	-0,929	2,449	0,236	-0,349	0,649	-0,380	-2,031
32	-0,476	-0,270	0,887	0,529	1,663	1,459	0,561	-0,440	0,312	-0,025	-0,384	4,225
33	-0,872	0,161	0,194	0,776	1,375	0,581	-0,270	1,210	-0,251	-1,360	-1,119	2,904
34	-0,848	-0,483	-0,490	-0,545	1,272	1,341	1,328	0,327	-0,041	0,649	-0,929	1,861
35	0,157	-0,109	-0,490	-0,251	-0,469	1,269	-1,196	-0,314	-0,317	0,649	-0,929	-1,720
36	0,209	0,722	0,243	-0,204	-0,189	0,977	-0,521	-0,536	-0,371	-0,426	-2,121	0,328
37	0,817	0,620	-0,490	0,450	0,534	1,378	-0,733	-0,074	-0,431	0,649	-1,119	2,072
38	0,981	0,836	-0,490	0,584	1,560	1,136	-0,673	-0,350	-0,330	-0,152	-1,119	3,254
39	-0,627	-0,379	0,889	-0,418	-0,073	-0,385	-1,177	-0,202	-0,343	-1,374	-0,963	-2,715

Źródło: Opracowanie własne

Nawarstwianie się zjawisk kryzysowych obrazuje zestawienie sum wystandaryzowanych wartości wskaźników w sferze społecznej. Dodatnia wartość sumarycznego wskaźnika w sferze społecznej jest warunkiem koniecznym, ale niewystarczającym do stwierdzenia, że dana jednostka analityczna powinna przynależeć do obszaru zdegradowanego — wymagane jest także występowanie na nim co najmniej jednego z negatywnych zjawisk z pozostały sfer.

5.2. Prezentacja wyników analizy wskaźnikowej

Na bazie danych zawartych w tabeli 2, sporządzono wykresy oraz mapy, prezentujące natężenie badanych zjawisk w kontekście wybranych do analizy wskaźników.

Analiza sfery społecznej

W1 - Liczba osób bezrobotnych na 1 tys. mieszkańców.

Jednym z najważniejszych czynników wpływających na wykluczenie społeczne jest bezrobocie. To negatywne zjawisko społeczne często jest ściśle powiązane z problemem ubóstwa (wskaźnik W4). Wartość wskaźnika W1 prezentuje poniższy wykres.

Wykres 7 Wartości wskaźnika W1

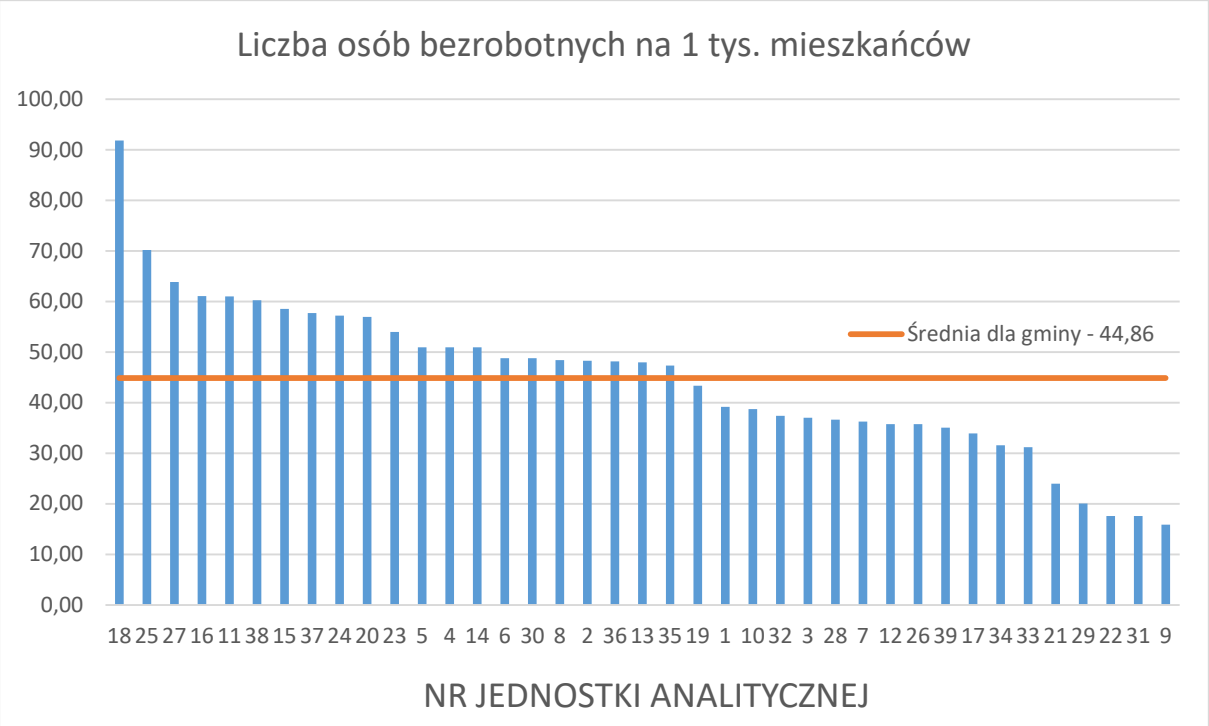

Źródło: Opracowanie własne na postawie na podstawie danych Urzędu Miejskiego w Łochowie i Powiatowego Urzędu Pracy w Węgrowie

Jednostki analityczne, które cechują się najwyższą wartością wskaźnika dotyczącego liczby osób bezrobotnych w przeliczeniu na 1000 mieszkańców to: 18, 25, 27. Znacząco powyżej średniej, która dla poziomu bezrobocia wyniosła 44,86 znalazły się również następujące jednostki analityczne: 16, 11, 38, 15,37, 24,20, 23. Rozkład przestrzenny wskaźnika W1 prezentuje poniższa mapa.

W gminie Łochów sytuacja na rynku pracy na koniec 2015 roku nieznacznie poprawiła się w stosunku do lat poprzednich. Liczba bezrobotnych w 2010 roku wyniosła 1013 osób i w 2015 r. zmalała o 17,5% (836 osób bezrobotnych). W strukturze bezrobotnych przeważali mężczyźni, ale udział kobiet systematycznie wzrasta (42,9% w 2010 roku, 48,1% w 2015 roku).

Bezrobocie rejestrowane w gminie Łochów wynosiło w 2015 roku 12,1% (12,7% wśród kobiet i 11,6% wśród mężczyzn). Jest to wskaźnik dużo wyższy niż w powiecie węgrowskim, województwie mazowieckim i w Polsce. W ostatnich latach najgorsza sytuacja na rynku pracy panowała w 2013 roku, można zatem zakładać, że spadek stopy bezrobocia jest trendem korzystnym. Mimo optymistycznych wskaźników występują w gminie rejony, gdzie bezrobocie stanowi poważny problem. Są to m.in. tereny położone w centrum miasta Łochowa. Ponadto należy zauważyć, że dane statystyczne Powiatowego Urzędu Pracy nie do końca odzwierciedlają faktyczną sytuację w sferze bezrobocia na terenie Gminy. **Oprócz faktycznie stwierdzonej liczby osób bezrobotnych, na terenie gminy wiele jest osób, które nie są zarejestrowane.**

Wykres 8 Stopa bezrobocia rejestrowanego w latach 2005 - 2015

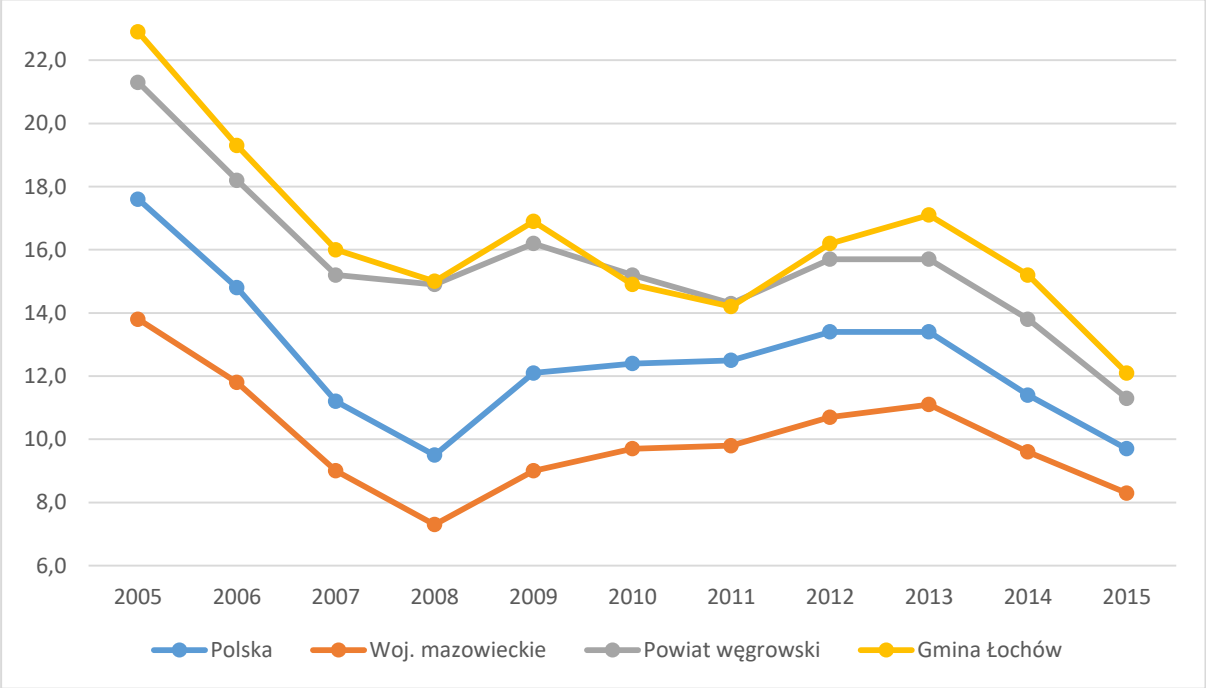

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL GUS

Tabela 4 Bezrobocie w gminie Łochów w latach 2010-2015

Rok	Liczba bezrobotnych	Liczba mężczyzn	Liczba kobiet	Udział kobiet w liczbie osób bezrobotnych (%)
2010	1 013	578	435	42,94
2011	963	522	441	45,79
2012	1 114	627	487	43,72
2013	1 190	670	520	43,70
2014	1 055	588	467	44,27
2015	836	434	402	48,09

Źródło: BDL GUS

Wśród osób bezrobotnych, osoby pozostające bez pracy powyżej 12 miesięcy stanowią blisko połowię tj. 48,5%, natomiast osoby bez wykształcenia lub z wykształceniem podstawowym – 20,6%.

Bezrobocie w gminie Łochów ma wiele przyczyn i jest problemem złożonym. Powyższe statystyki dotyczące bezrobocia w znacznym stopniu zniekształcają obraz tego zjawiska, głównie ze względu na duży stopień tzw. bezrobocia utajonego czyli „pracy na czarno".

Z danych statystycznych wynika, że najliczniejszą grupę bezrobotnych na terenie Gminy Łochów stanowią osoby znajdujące się w szczególnej sytuacji na rynku pracy tj.:

- osoby do 25 roku życia,
- długotrwale bezrobotni,
- osoby po 50 roku życia ,
- bez kwalifikacji zawodowych,
- bez doświadczenia zawodowego,
- bez wykształcenia średniego,
- samotnie wychowujący co najmniej 1 dziecko w wieku do 18 roku życia,

- osoby , które po opuszczeniu zakładu karnego nie podjęli zatrudnienia,
- niepełnosprawni.

Grupa tych osób stanowi ponad 90 % ogółu figurujących w rejestrach PUP w Węgrowie.

Wiele osób z grona bezrobotnych korzysta z różnych form pomocy Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Łochowie.

Istotny problem w Gminie Łochów stanowi bezrobocie wśród ludzi młodych. Powszechny jest fakt, że młodzież kończy szkołę ponadgimnazjalną i nie kontynuują nauki na studiach. Często decydują o tym względy finansowe. Osoby, które nie znajdują pracy na rynku lokalnym, zmuszone są do zarejestrowania się w Powiatowym Urzędzie Pracy. W związku z tym, konieczne jest podejmowanie działań mających na celu uświadomienie jak ważny jest rozwój osobisty w tak młodym wieku oraz aktywne poszukiwanie pracy, próba wychodzenia naprzeciw oczekiwaniom potencjalnych pracodawców.

Podstawową przyczyną bezrobocia jest przede wszystkim ograniczona liczba miejsc pracy u miejscowych pracodawców. Ponadto niskie kwalifikacje, brak wykształcenia, wyuczona bezradność często „dziedziczona" po rodzicach sprzyjają wysokiemu odsetkowi tego zjawiska. Kolejnym istotnym, jednak „ukrytym" problemem są wyjazdy w poszukiwaniu pracy za granicę, co przekłada się na spadek liczby mieszkańców Gminy.

Z obserwacji mieszkańców oraz władz gminy wynika, że bezrobocie panujące na terenie gminy nie tylko obniża standard życia osób bezrobotnych i ich rodzin, ale wpływa na proces pogłębiania się patologii społecznych. Problem bezrobocia w dużej mierze wpływa na poziom życia rodzin i jest powodem:

- dezintegracji rodziny, utraty poczucia bezpieczeństwa i wpływu na kierowanie własnym życiem,
- zwiększania ryzyka wystąpienia patologii społecznych,
- osłabienia więzi emocjonalnych pomiędzy członkami rodziny;
- degradacji ekonomicznej i społecznej.

Ponadto należy zwrócić uwagę, że problem bezrobocia dotyka nie tylko dla osoby pozostające bez pracy, ale również ich rodziny. Rodziny dotknięte problemem długotrwałego bezrobocia często narażone są na różnego rodzaju sytuacje, które mogą prowadzić do zaburzenia ról małżeńskich i rodzicielskich oraz osłabienia związków uczuciowych. Utrata i niemożność znalezienia pracy wpływa również na eskalację napięć i konfliktów w rodzinie.

Z drugiej strony, brak możliwości zabezpieczenia finansowego rodziny prowadzi do ograniczenia stopnia zaspokojenia jej podstawowych potrzeb. Dodatkowo bezrobocie rodziców nie stwarza poczucia bezpieczeństwa u dzieci i negatywnie wpływa na ich proces rozwoju. Często prowadzi do rozpadu rodziny i stanowi zagrożenie przyjmowania przez dzieci negatywnych wzorców osobowych, a w konsekwencji dziedziczenia statusu bezrobotnego. Długotrwałe bezrobocie przekłada się na negatywną samoocenę osób bezrobotnych. W skrajnych przypadkach prowadzić może stanów depresyjnych i lękowych.

Rysunek 2 Rozkład przestrzenny wskaźnika W1

Źródło: opracowanie własne na podstawie strony internetowej Systemu Informacji Przestrzennej Urzędu Miejskiego w Łochowie http://lochow.e-mapa.net/ i Geoportalu http://geoportal.gov.pl

W2 - Liczba osób długotrwale bezrobotnych na 1 tys. mieszkańców

Bezrobocie długotrwałe jest uznawane za jeden z najpoważniejszych problemów na współczesnym rynku pracy. Stan długotrwałego bezrobocia ma swoje konsekwencje nie tylko dla aktywności obywatelskiej i politycznej osób bezskutecznie poszukujących pracy – może również przełożyć się na zmiany ich struktury wartości oraz istotne wpłynąć na ich relacje z bliskimi. Należy zwrócić uwagę na fakt, że z powodu długotrwałego bezrobocia i jego konsekwencji cierpi nie tylko osoba bezpośrednio dotknięta tym problemem, lecz także jej najbliższe osoby – przede wszystkim dzieci, wśród których pojawia się ryzyko przyjęcia błędnych wzorców. Bardzo często bezrobocie długotrwałe nie wynika z braku miejsc pracy, wykształcenie lub umiejętności. Powodem sytuacji jest uzależnienie od pomocy socjalnej i brak chęci do podjęcia pracy oraz nieumiejętność funkcjonowania w społeczeństwie. Problem bezrobocia długotrwałego jest powodem marginalizacji i wykluczenia społecznego.

Następstwem bezrobocia jest także izolacja społeczna, przejawiająca się wycofaniem z życia towarzyskiego i ograniczeniem lub całkowitym zaniechaniem uczestnictwa w życiu politycznym, kulturalnym i w życiu społeczności lokalnej. Wartość wskaźnika W2 prezentuje poniższy wykres.

Wykres 9 Wartości wskaźnika W2

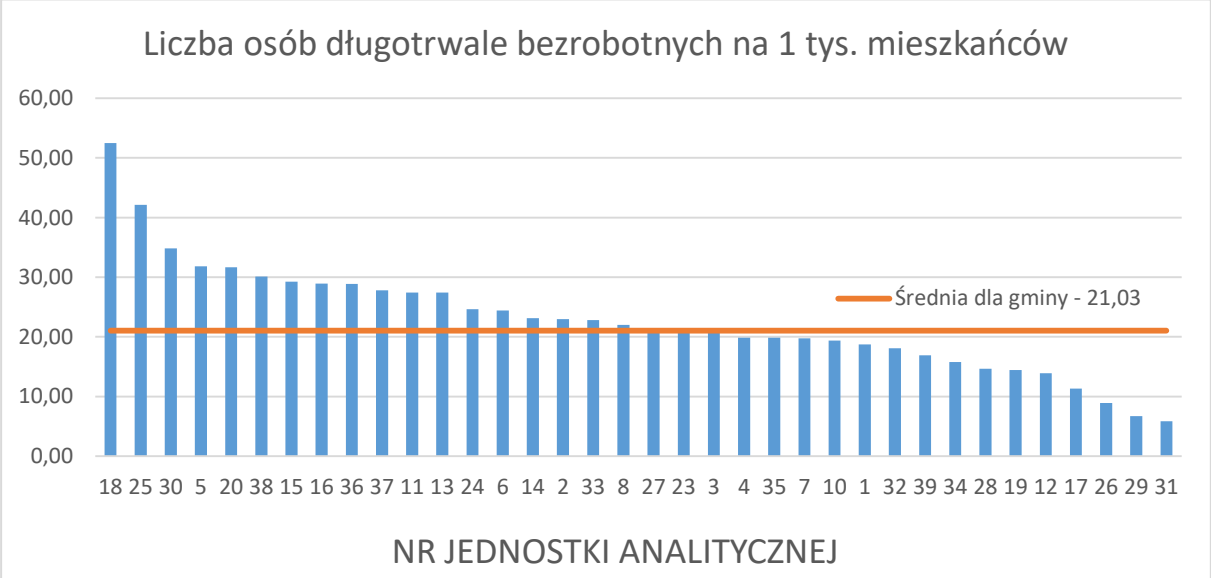

Źródło: Opracowanie własne na postawie na podstawie danych Urzędu Miejskiego w Łochowie i Powiatowego Urzędu Pracy w Węgrowie

Rozkład przestrzenny wartości wskaźnika W2, informującego o udziale osób długotrwale bezrobotnych wśród ogółu osób bezrobotnych w danej jednostce analitycznej charakteryzuje się występowaniem największych wartości wskaźnika w sołectwie Łopianka (50 % osób bezrobotnych w sołectwie jest dotknięte bezrobociem długotrwałym), Pogorzelec i Zagrodniki. (18, 25, 30). Na terenie miasta wskaźnik osiąga najwyższe wartości na osiedlach Węgrowska, Centrum i Laskowska (38, 36, 37). Wartości większe niż wynosząca 21,03 średnia, wskaźnik przybiera również dla jednostek analitycznych: 5, 20, 15, 16, 11, 13, 24, 6, 14, 2, 33, 8. Rozkład przestrzenny wskaźnika W2 prezentuje poniższa mapa.

Rysunek 3 Rozkład przestrzenny wskaźnika W2

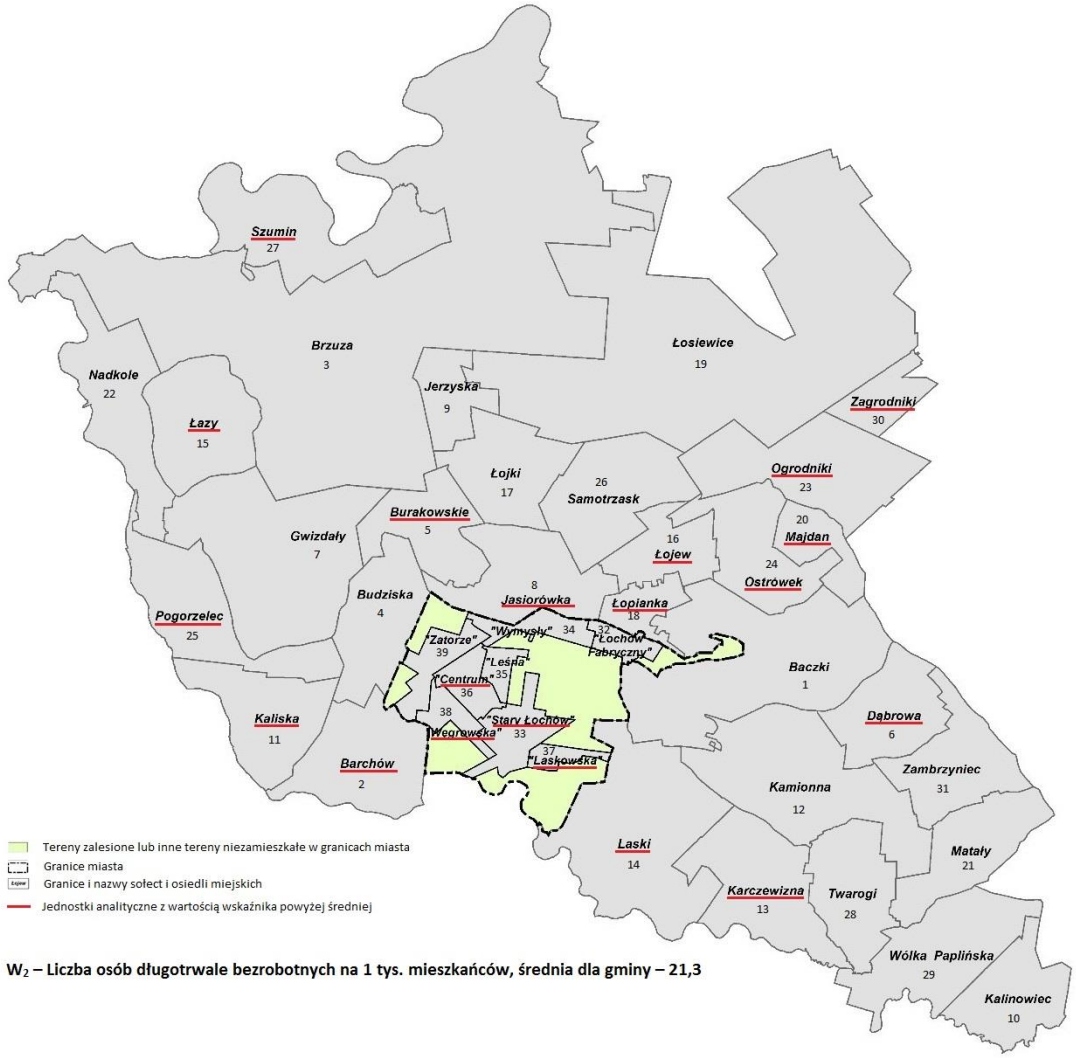

Źródło: opracowanie własne na podstawie strony internetowej Systemu Informacji Przestrzennej Urzędu Miejskiego w Łochowie http://lochow.e-mapa.net/ i Geoportalu http://geoportal.gov.pl

W3 – Liczba uczniów nieotrzymujących promocji do kolejnej klasy na 1 tys. mieszkańców.

Stan poziomu edukacji w kontekście problemów społecznych odzwierciedla wskaźnik informujący o liczba uczniów nieotrzymujących promocji do kolejnej klasy na 1 tys. mieszkańców danej jednostki analitycznej. Wartość wskaźnika W3 prezentuje poniższy wykres. Wykres nie uwzględnia jednostek analitycznych, dla których wskaźnik osiągnął wartość 0.

Wykres 10 Wartości wskaźnika W3

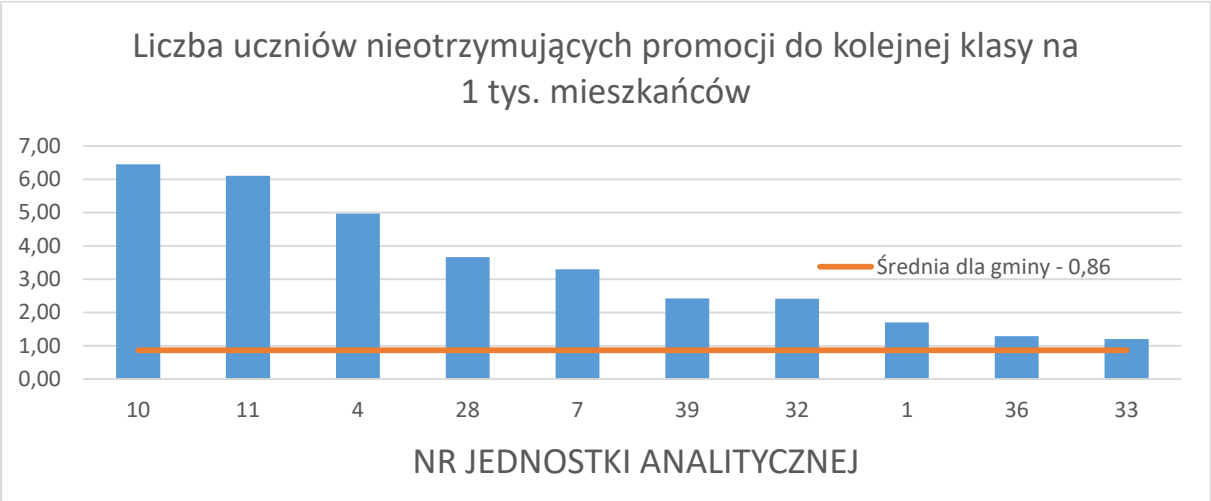

Źródło: Opracowanie własne na postawie na podstawie danych Urzędu Miejskiego w Łochowie

Rozkład przestrzenny wartości wskaźnika W3, informującego o liczbie uczniów nieotrzymujących promocji do kolejnej klasy na 1 tyś. mieszkańców charakteryzuje się występowaniem największych wartości wskaźnika w jednostkach 10, 11, 4, 28, 7. Na wykresie pominięto jednostki analityczne, dla których wartość wskaźnika wyniosła 0.

Najwięcej uczniów, którzy nie otrzymali promocji mieszkało w mieście Łochów (26,7%) oraz we wsi Budziska (35,3%). Wszyscy uczniowie mieszkający w 26 miejscowościach i uczący się w szkołach na terenie gminy otrzymali promocję. Rozkład przestrzenny wskaźnika W3 prezentuje poniższa mapa.

Rysunek 4 Rozkład przestrzenny wskaźnika W3

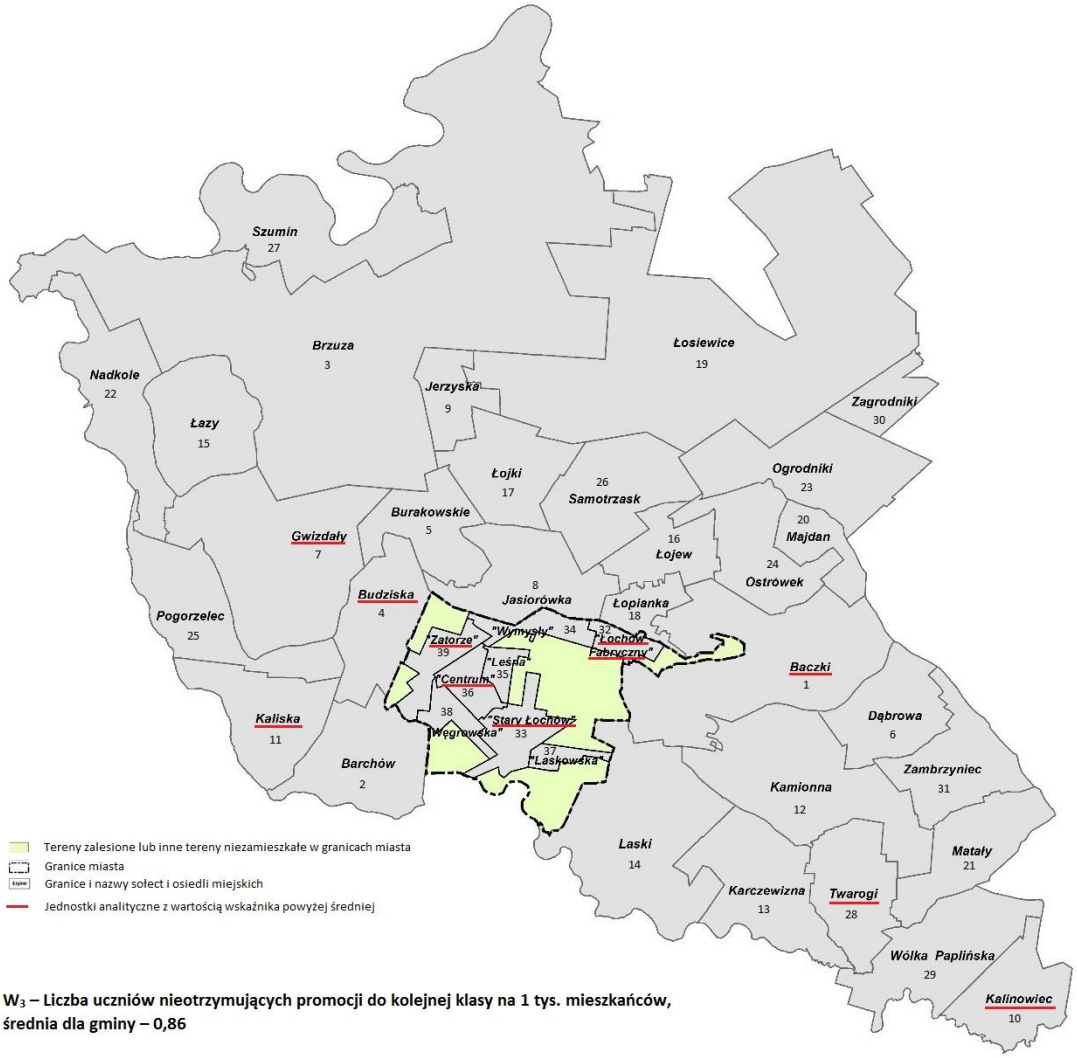

W_3 – Liczba uczniów nieotrzymujących promocji do kolejnej klasy na 1 tys. mieszkańców, średnia dla gminy – 0,86

Źródło: opracowanie własne na podstawie strony internetowej Systemu Informacji Przestrzennej Urzędu Miejskiego w Łochowie http://lochow.e-mapa.net/ i Geoportalu http://geoportal.gov.pl

W4, W5, W6, W7 - Liczba osób korzystających z pomocy społecznej w przeliczeniu na 1000 mieszkańców

Podstawowym wskaźnikiem odzwierciedlającym poziom problemów społecznych mieszkańców jest udział osób korzystających z pomocy społecznej w przeliczeniu na 1 000 mieszkańców. Na podstawie analizy danych dot. pomocy społecznej na terenie Gminy Łochów wynika, iż najpoważniejsze problemy społeczne występujące na terenie gminy Łochów to:

- ubóstwo
- bezrobocie,
- alkoholizm,
- niepełnosprawność.

Należy zaznaczyć, iż problemy te na ogół są ze sobą połączone np. bezrobocie z alkoholizmem. Problemy te niosą za sobą poważne skutki społeczne dla ludności, z których najczęstszym jest ubóstwo. Z uwagi na rosnącą skalę problemu, na potrzeby rzeczowej analizy zdecydowano się na rozpatrzenie danych w kontekście każdego z problemów osobno.

Na terenie gminy Łochów funkcjonuje niewiele placówek pomocy społecznej. Za pomoc społeczną w gminie odpowiada Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Łochowie.

W 2015 r. pomocą społeczną objęto łącznie 1 574 rodzin, w tym 78,2% (1 231) zamieszkiwało obszar wiejski gminy Łochów. Pomocą objęto łącznie 5 099 osób w rodzinach. Najwięcej z tych osób mieszkało w mieście Łochów (42,0 %), wsiach Łopianka (8,8 %) oraz Ostrówek (7,6 %). Najmniej natomiast we wsiach Jerzyska (0,2%), Nadkole (0,1 %), Łazy (0,5 %) oraz Dąbrowa (0,8 %). Żaden mieszkaniec wsi Szumin nie był objęty pomocą społeczną.

Największa koncentracja rodzin objętych pomocą społeczną z powodu trudnej sytuacji życiowej zachodzi na terenie miejscowości: Łopianka, Majdan, Kamionna i Karczewizna, najmniejsza natomiast na obszarze miejscowości: Jerzyska, Nadkole oraz Łazy.

W 2015 roku w gminie Łochów głównym powodem przyznawania pomocy społecznej było ubóstwo. Pomoc z tego powodu otrzymało łącznie 845 rodzin, co stanowiło 53,7% wszystkich rodzin korzystających z pomocy. Drugim co do częstości powodem było bezrobocie (17,8%), kolejnym niepełnosprawność (7,9%) oraz alkoholizm (6,5 %).

Wykres 11 Powody przyznania pomocy społecznej w 2015 roku w gminie Łochów

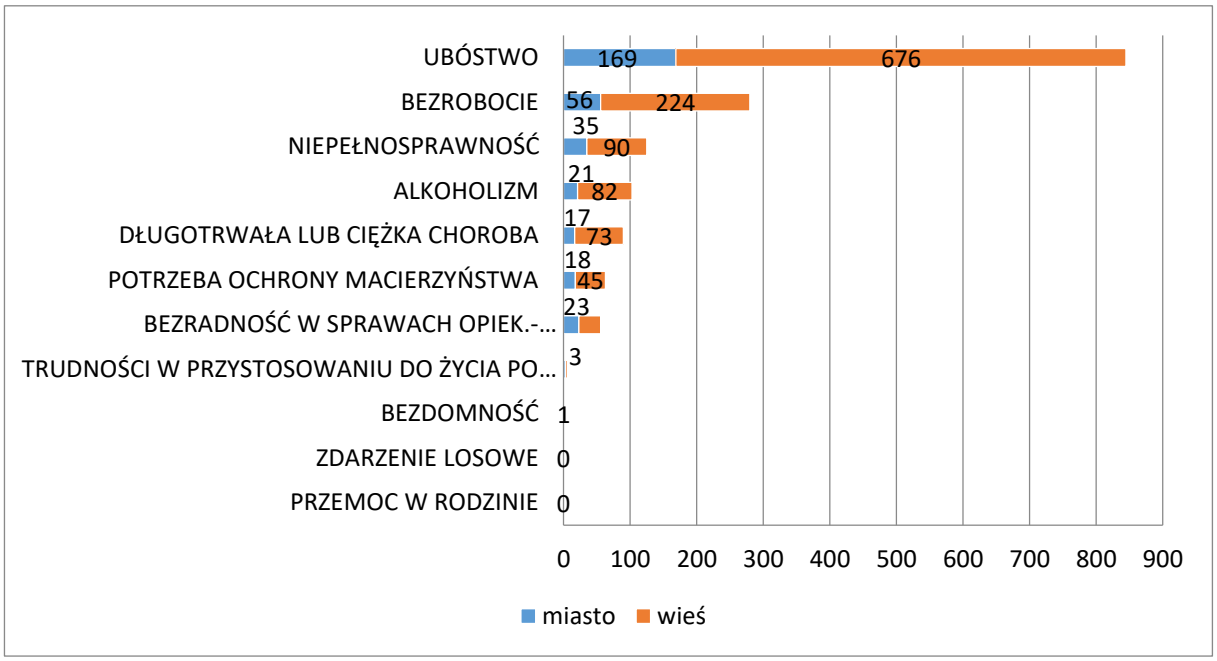

Źródło: Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Łochowie

W 2015 roku na pomoc społeczną realizowaną poprzez zadania własne gminy przeznaczono 1 071 600 zł. W ramach zadań własnych gminy realizowano pomoc w postaci zasiłków stałych, okresowych, schronienia, posiłku, usług opiekuńczych oraz innych zasiłków celowych i w naturze.

Tabela 5 Udzielone świadczenia w gminie Łochów w 2015 roku. Zadania własne gminy

	Kwota świadczeń w zł	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach
Zasiłki stałe	605 761	138	217
Zasiłki okresowe	42 498	24	84
Schronienie	22 400	3	4
Posiłki	246 840	355	1559
Usługi opiekuńcze	48 728	9	11
Inne zasiłki celowe i w naturze	103 373	448	1693

Źródło: Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Łochowie

Najwięcej środków przeznaczono na zasiłki stałe (605 761 zł) natomiast najwięcej rodzin skorzystało z innych zasiłków celowych i w naturze (448).

W4 – Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z uwagi na ubóstwo na 1 tys. mieszkańców.

W 2015 roku w gminie Łochów głównym powodem przyznawania pomocy społecznej było ubóstwo. Pomoc z tego powodu otrzymało łącznie 845 rodzin, co stanowiło 53,7 % wszystkich rodzin korzystających z pomocy. Wartość wskaźnika W4 prezentuje poniższy wykres.

Wykres 12 Wartości wskaźnika W4

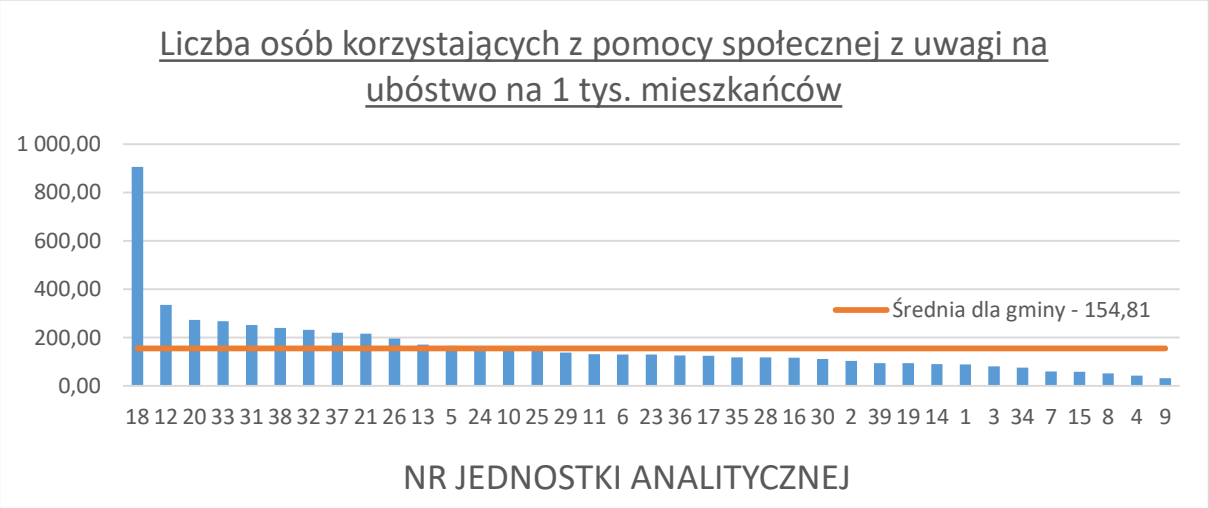

Źródło: Opracowanie własne na postawie na podstawie danych Urzędu Miejskiego w Łochowie i Miejsko - Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Łochowie

Rozkład przestrzenny cechy W4 charakteryzuje się największym natężeniem zjawiska w sołectwie Łopianka. Wartości wskaźnika dla tej jednostki drastycznie wyróżniają się na tle pozostałych jednostek analitycznych gminy. Wartości większe niż wynosząca 154,81 średnia, wskaźnik przybiera również dla jednostek analitycznych: 12, 20, 33, 31, 38, 32, 37, 21, 26, 13, 5. Rozkład przestrzenny wskaźnika W4 prezentuje poniższa mapa.

Rysunek 5 Rozkład przestrzenny wskaźnika W4

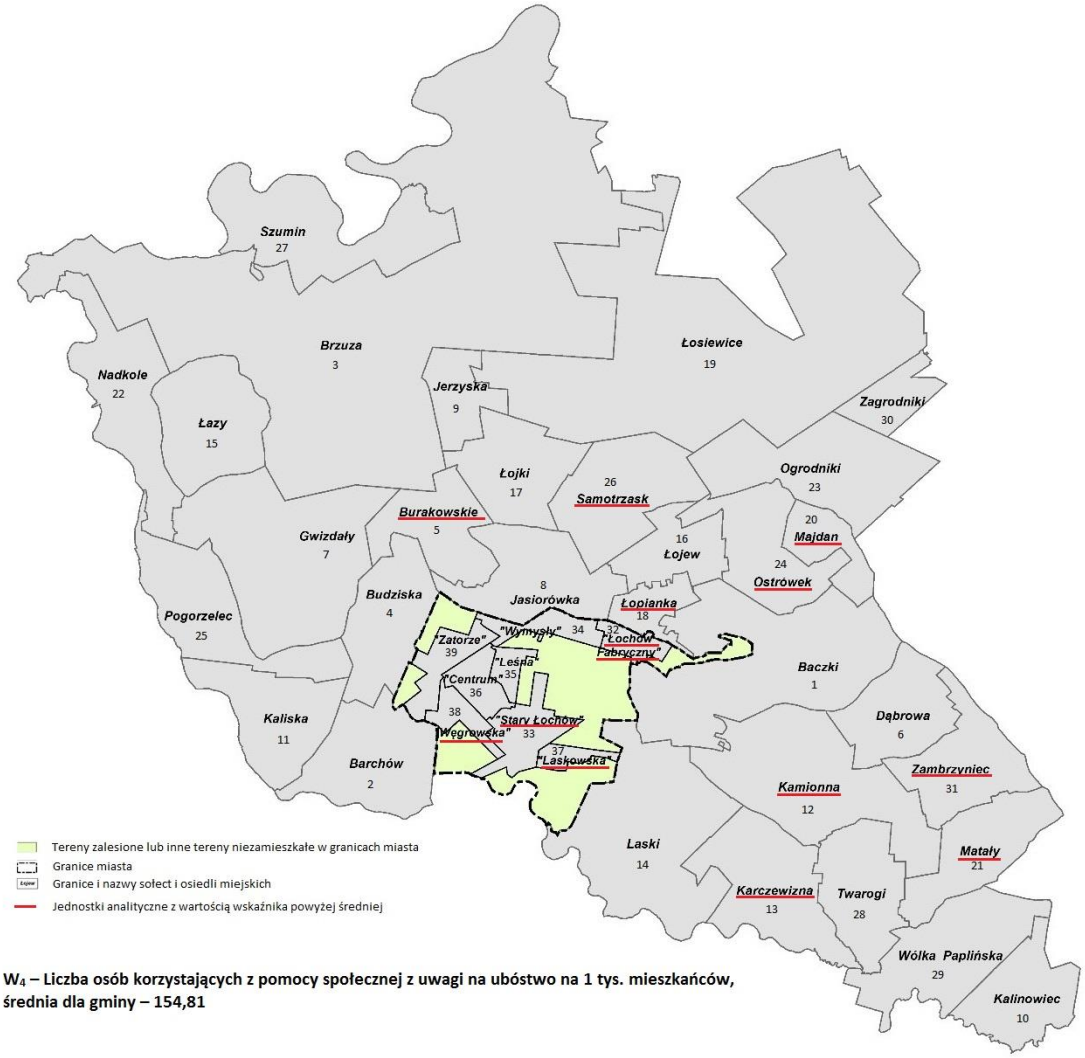

W_4 – Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z uwagi na ubóstwo na 1 tys. mieszkańców, średnia dla gminy – 154,81

Źródło: opracowanie własne na podstawie strony internetowej Systemu Informacji Przestrzennej Urzędu Miejskiego w Łochowie http://lochow.e-mapa.net/ i Geoportalu http://geoportal.gov.pl

W5 – Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z uwagi na bezrobocie na 1 tys. mieszkańców.

Pomoc z powodu bezrobocia w 2015 r. otrzymało łącznie 280 rodzin, co stanowiło 17,8 % wszystkich rodzin korzystających z pomocy. Wartość wskaźnika W5 prezentuje poniższy wykres.

Wykres 13 Wartości wskaźnika W5

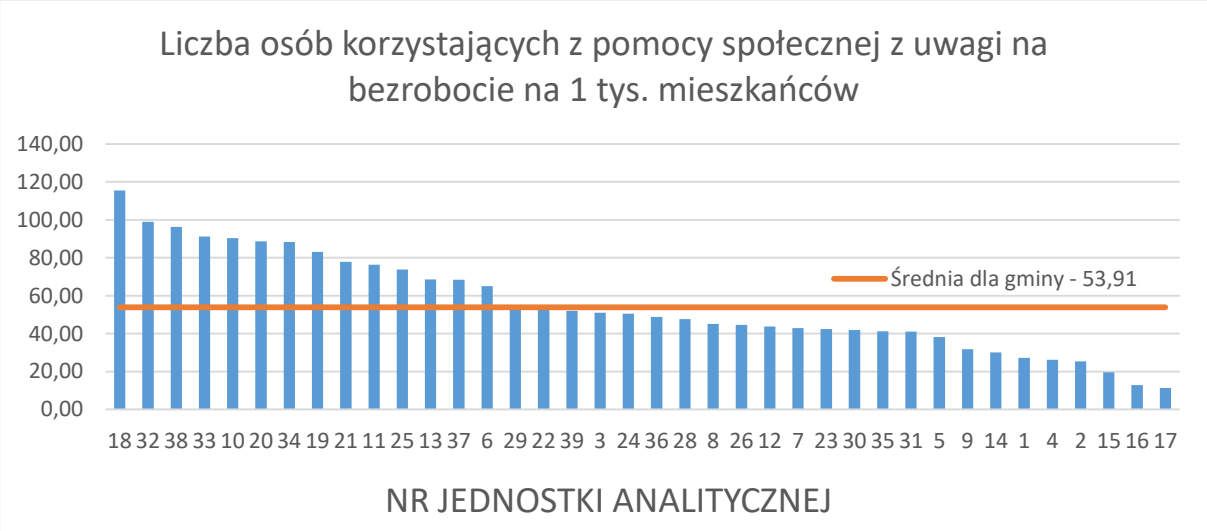

Źródło: Opracowanie własne na postawie na podstawie danych Urzędu Miejskiego w Łochowie i Miejsko - Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Łochowie

Rozkład przestrzenny cechy W5 charakteryzuje się największym natężeniem zjawiska w sołectwie Łopianka (18). Wartości większe niż wynosząca 53,91 średnia, wskaźnik przybiera również dla jednostek analitycznych: 32, 38, 33, 10, 20, 34, 19, 21, 11, 25, 13, 37, 6. Rozkład przestrzenny wskaźnika W5 prezentuje poniższa mapa.

Rysunek 6 Rozkład przestrzenny wskaźnika W5

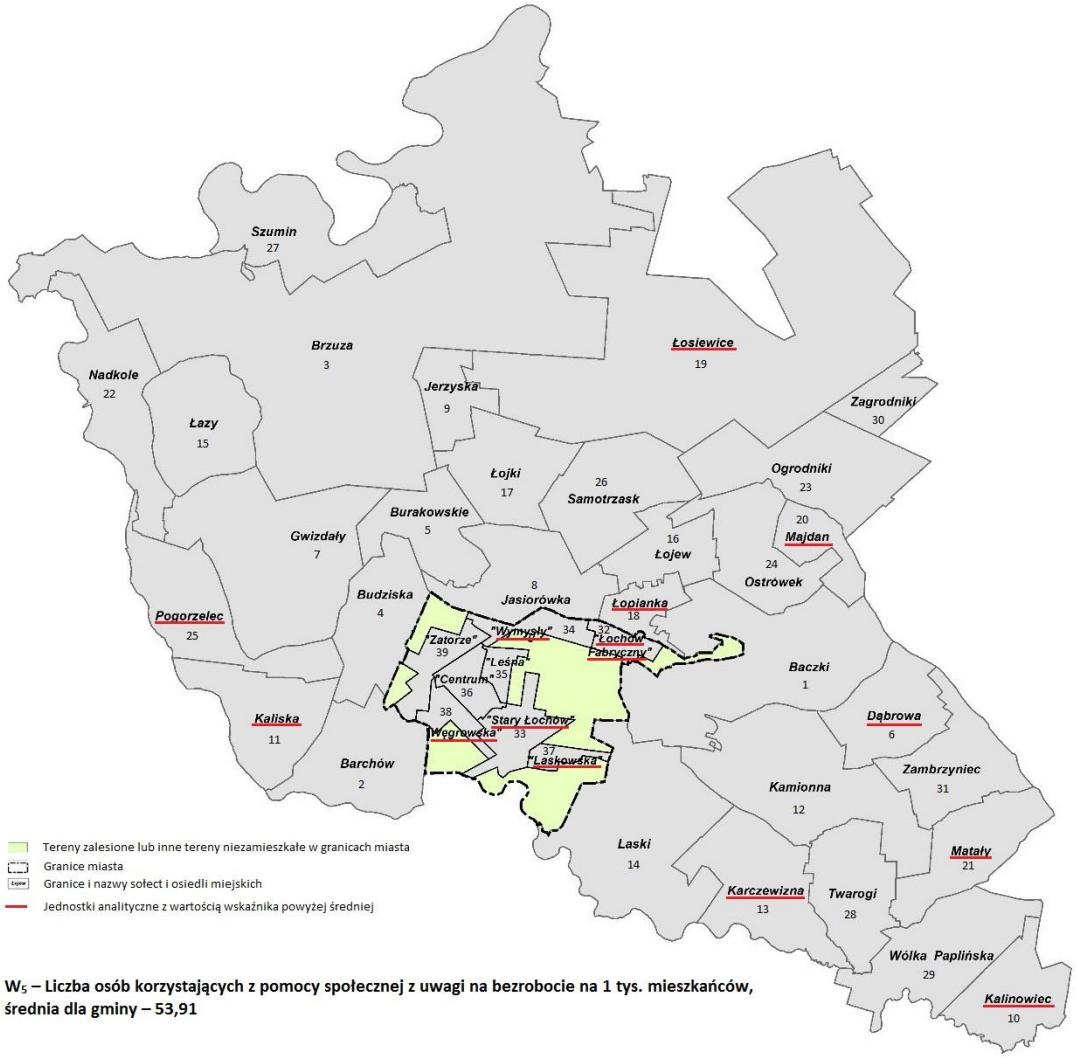

W_5 – Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z uwagi na bezrobocie na 1 tys. mieszkańców, średnia dla gminy – 53,91

Źródło: opracowanie własne na podstawie strony internetowej Systemu Informacji Przestrzennej Urzędu Miejskiego w Łochowie http://lochow.e-mapa.net/ i Geoportalu http://geoportal.gov.pl

W6 – Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z uwagi na niepełnosprawność na 1 tys. mieszkańców.

Pomoc z powodu niepełnosprawności w 2015 r. otrzymało łącznie 125 rodzin, co stanowiło 7,9 % wszystkich rodzin korzystających z pomocy. Wartość wskaźnika W6 prezentuje poniższy wykres.

Wykres 14 Wartości wskaźnika W6

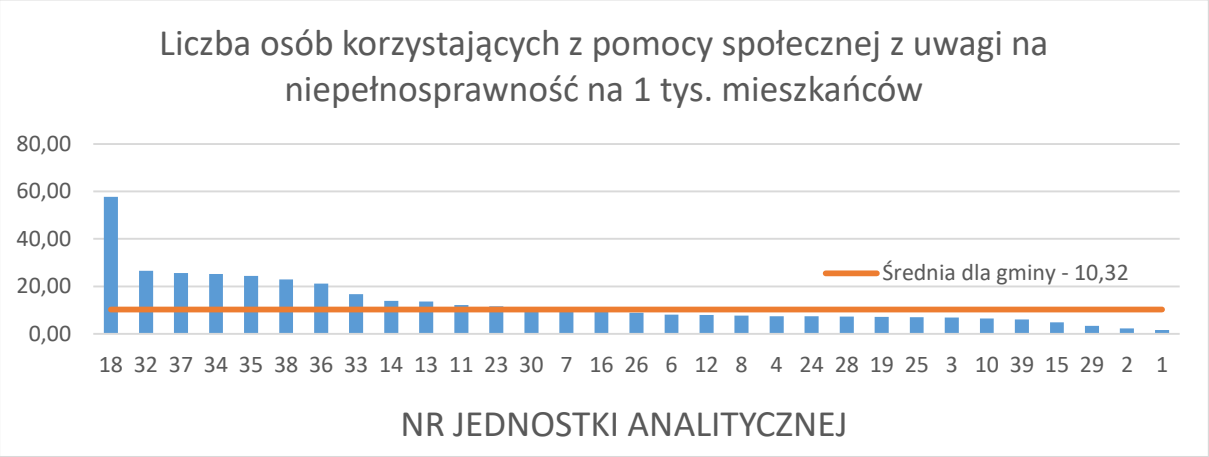

Źródło: Opracowanie własne na postawie na podstawie danych Urzędu Miejskiego w Łochowie i Miejsko - Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Łochowie

Rozkład przestrzenny cechy W6 charakteryzuje się największym natężeniem zjawiska w sołectwie Łopianka. Wartości wskaźnika dla tej jednostki ponad dwukrotnie przewyższa wartości pozostałych jednostek analitycznych gminy. Wartości większe niż wynosząca 10,32 średnia, wskaźnik przybiera również dla jednostek analitycznych: 32, 37, 34, 35, 38, 36, 33, 14, 13. Rozkład przestrzenny wskaźnika W6 prezentuje poniższa mapa.

Rysunek 7 Rozkład przestrzenny wskaźnika W6

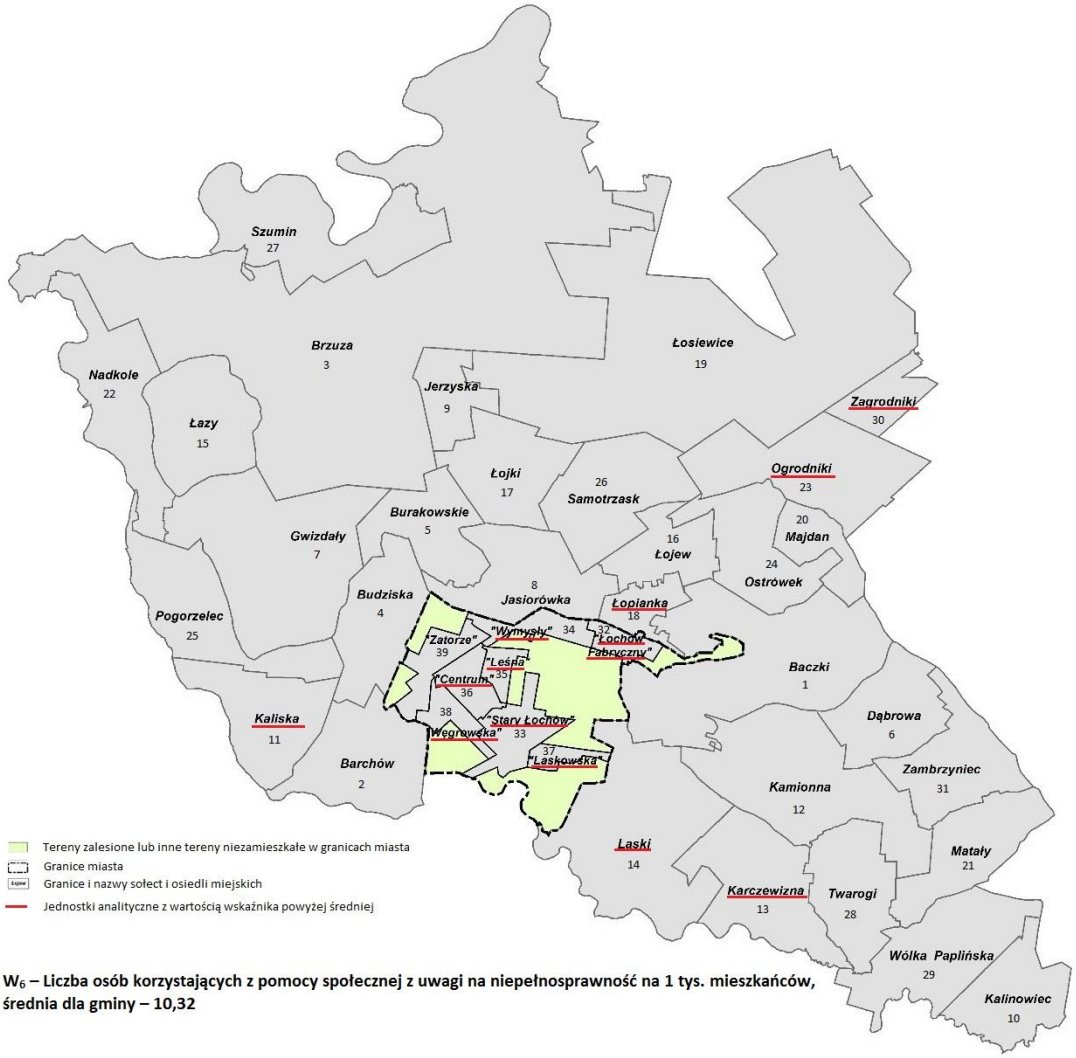

W_6 – Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z uwagi na niepełnosprawność na 1 tys. mieszkańców, średnia dla gminy – 10,32

Źródło: opracowanie własne na podstawie strony internetowej Systemu Informacji Przestrzennej Urzędu Miejskiego w Łochowie http://lochow.e-mapa.net/ i Geoportalu http://geoportal.gov.pl

W7 – Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z uwagi na alkoholizm na 1 tys. mieszkańców.

Pomoc z powodu alkoholizmu w 2015 r. otrzymało łącznie 103 rodzin, co stanowiło 6,5 % wszystkich rodzin korzystających z pomocy. Wartość wskaźnika W7 prezentuje poniższy wykres.

Wykres 15 Wartości wskaźnika W7

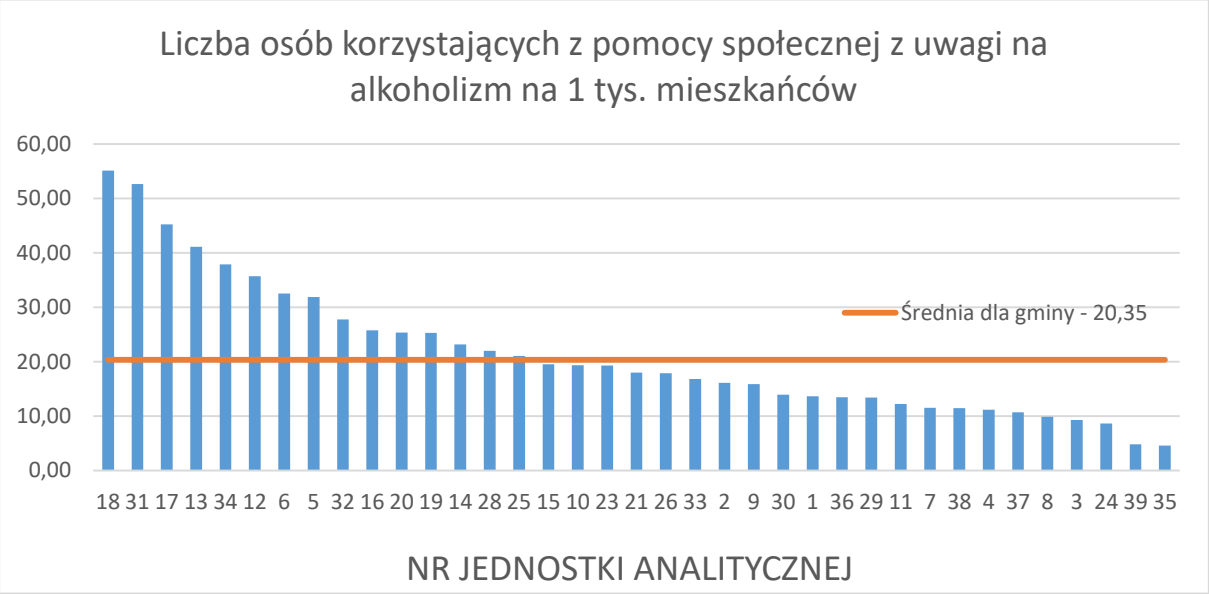

Źródło: Opracowanie własne na postawie na podstawie danych Urzędu Miejskiego w Łochowie i Miejsko - Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Łochowie

Rozkład przestrzenny cechy W7 charakteryzuje się największym natężeniem zjawiska w sołectwie Łopianka. Wartości zbliżone do maksymalnej występują również w jednostkach 31, 17. Wartości większe niż wynosząca 20,35 średnia, wskaźnik przybiera również dla jednostek analitycznych: 13, 34, 12, 6, 5, 32, 16, 20, 19, 14, 28, 25. Rozkład przestrzenny wskaźnika W7 prezentuje poniższa mapa.

Rysunek 8 Rozkład przestrzenny wskaźnika W7

W_7 – Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z uwagi na alkoholizm na 1 tys. mieszkańców, średnia dla gminy – 20,35

Źródło: opracowanie własne na podstawie strony internetowej Systemu Informacji Przestrzennej Urzędu Miejskiego w Łochowie http://lochow.e-mapa.net/ i Geoportalu http://geoportal.gov.pl

W8 – Liczba wydanych niebieskich kart na 1 tys. mieszkańców.

Przemoc w rodzinie jest zjawiskiem coraz bardziej powszechnym. Dotyczy nie tylko tzw. marginesu społecznego, ale też rodzin, które na pierwszy rzut oka wydają się wieść normalne życie. Skala zjawiska jest tak do końca nieznana, niewątpliwie jednak stanowi ważną składową wpływającą na stopień degradacji strefy społecznej. Wartość wskaźnika W8 prezentuje poniższy wykres. Wykres nie uwzględnia jednostek analitycznych, dla których wskaźnik osiągnął wartość 0.

Wykres 16 Wartości wskaźnika W8

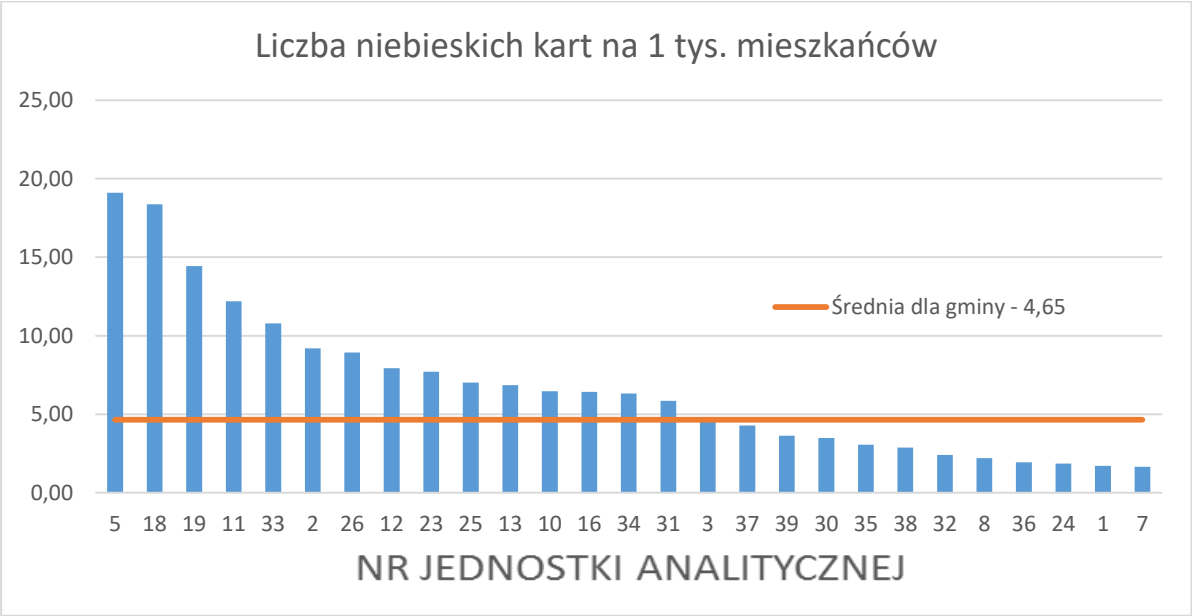

Źródło: Opracowanie własne na postawie na podstawie danych Urzędu Miejskiego w Łochowie oraz Miejsko - Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Łochowie.

Wartość wskaźnika liczba wydanych niebieskich w przeliczeniu na 1 tys. mieszkańców obrazuje natężenie zjawiska przemocy domowej w poszczególnych fragmentach gminy. Badany wskaźnik przyjmuje największe wartości dla jednostek analitycznych: 5, 18, 19, 11, 33, 2, 26, 12, 23, 25, 13, 10, 16, 34, 31 przy czym sołectwa Burakowskie, Łopianka, Łosiewice, Kaliska oraz osiedle „Stary Łochów" zdecydowanie wyróżniają się pod tym względem – wskaźnik dla nich przyjmuje wartość co najmniej dwukrotnie większą niż średnia dla gminy.

W 2015 roku funkcjonariusze policji wypełnili 75 formularzy „Niebieskiej Karty". „Niebieska Karta" służy dokumentowaniu faktów związanych z przemocą w danej rodzinie, ocenie zagrożenia dalszą przemocą. Większość formularzy (64%) wypełniono na obszarach wiejskich. Rozkład przestrzenny wskaźnika W8 prezentuje poniższa mapa.

Rysunek 9 Rozkład przestrzenny wskaźnika W8

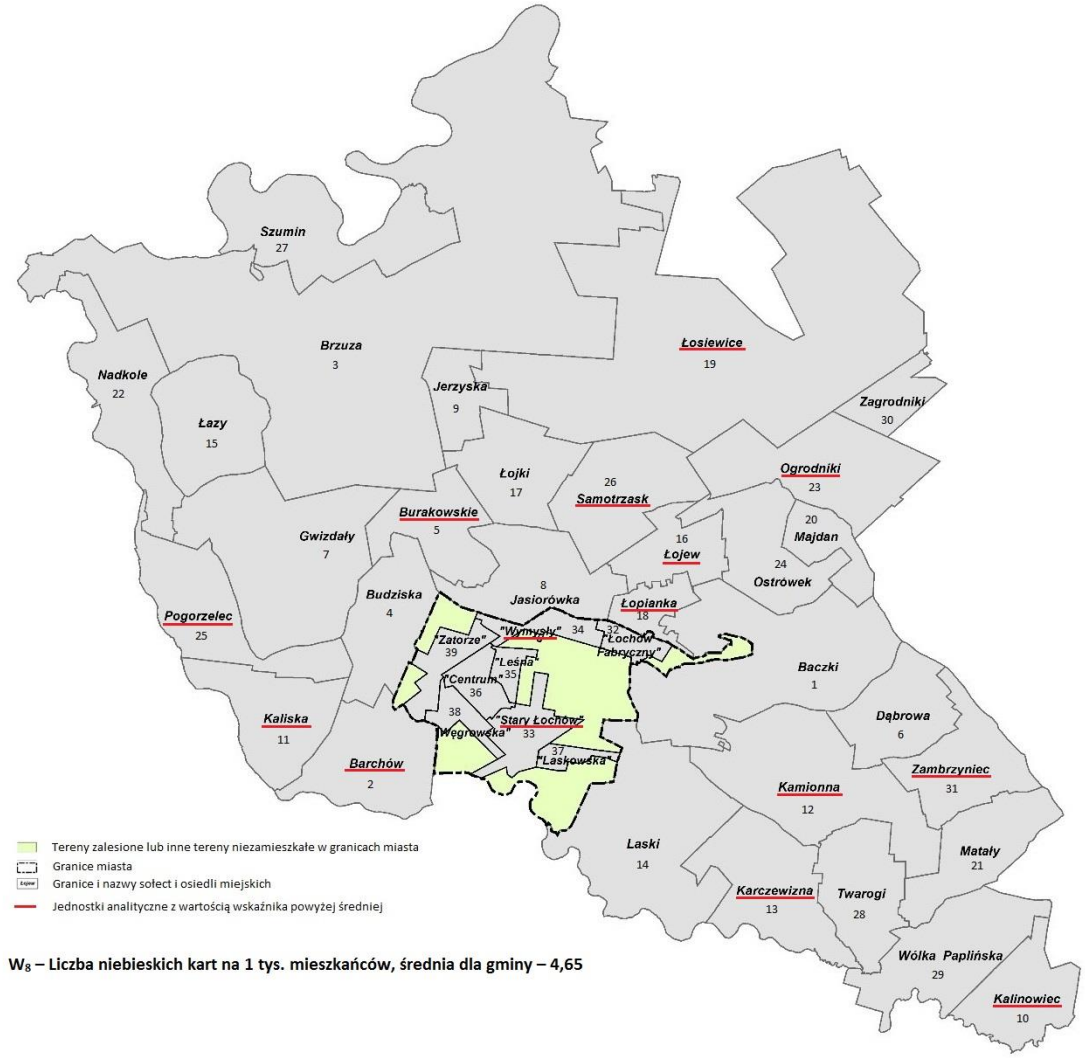

Źródło: opracowanie własne na podstawie strony internetowej Systemu Informacji Przestrzennej Urzędu Miejskiego w Łochowie http://lochow.e-mapa.net/ i Geoportalu http://geoportal.gov.pl

W9 - Liczba przestępstw na 1 tys. mieszkańców.

Wysokie poczucie zagrożenia przestępczością jest problemem społecznym. Wzrost poczucia zagrożenia współwystępuje z reguły z takimi zjawiskami jak: pogorszenie standardu życia codziennego obywateli, zmniejszenie zaufania do organów policji - czy szerzej – władzy samorządowej.

Zaprezentowane dane dotyczą wskaźnika przestępczości, który został oszacowany w oparciu o dane dotyczące miejsca popełnienia czynu, a nie miejsca zamieszkania przestępcy. Występowanie przestępczości w gminie dużej mierze ma związek z brakami w zakresie infrastrukturalnym – brakiem przestrzeni publicznych dla poszczególnych grup społecznych oraz brakiem monitoringu oraz nieskutecznością środków bezpieczeństwa (dworzec kolejowy, teren planowanego do utworzenia Parku Dębinka). Wartość wskaźnika W9 prezentuje poniższy wykres. Wykres nie uwzględnia jednostek analitycznych, dla których wskaźnik osiągnął wartość 0.

Wykres 17 Wartości wskaźnika W9

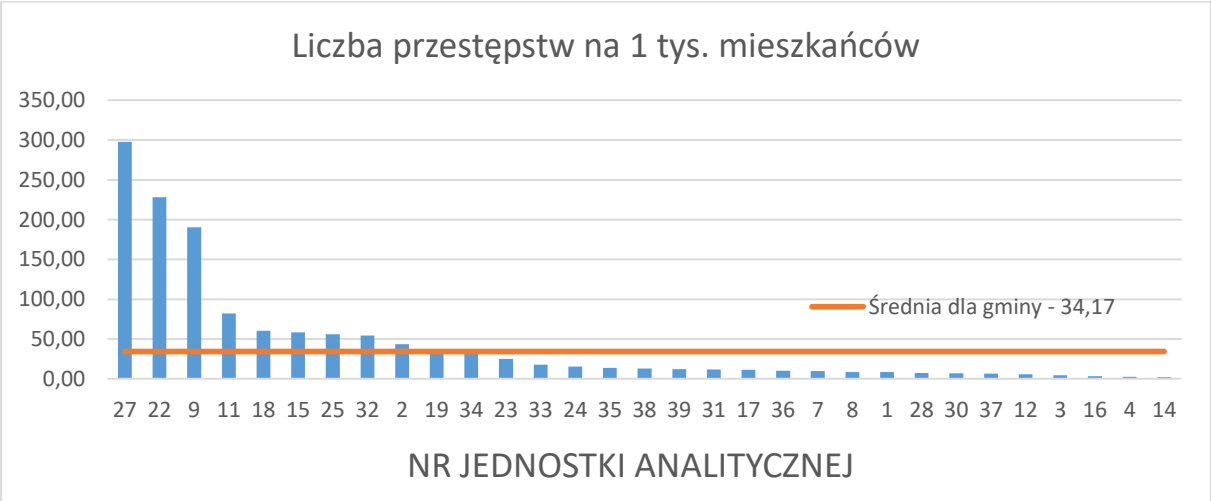

Źródło: Opracowanie własne na postawie na podstawie danych Urzędu Miejskiego w Łochowie, Komisariatu Policji Łochów, Straży Miejskiej Łochów.

Wartość wskaźnika liczba przestępstw popełnionych w przeliczeniu na 1 tys. mieszkańców obrazuje natężenie zjawiska przestępczości w poszczególnych fragmentach gminy. Badany wskaźnik przyjmuje największe wartości dla jednostek analitycznych: 27, 22, 9 przy czym Szumin (27) zdecydowanie wyróżnia się pod tym względem – wskaźnik dla jest niej przyjmuje wartość wielokrotnie większą niż średnia dla gminy. Oprócz w/w jednostek powyżej średniej znalazły się jednostki: 11, 18, 15, 25, 32, 2.

W 2015 r. w gminie Łochów popełniono 345 przestępstw, z których najwięcej popełniono w granicach jednostki analitycznej 32 (45 przestępstw). 37% wszystkich stwierdzonych przestępstw zostało popełnionych na terenie miasta Łochów. Rozkład przestrzenny wskaźnika W9 prezentuje poniższa mapa.

Rysunek 10 Rozkład przestrzenny wskaźnika W9

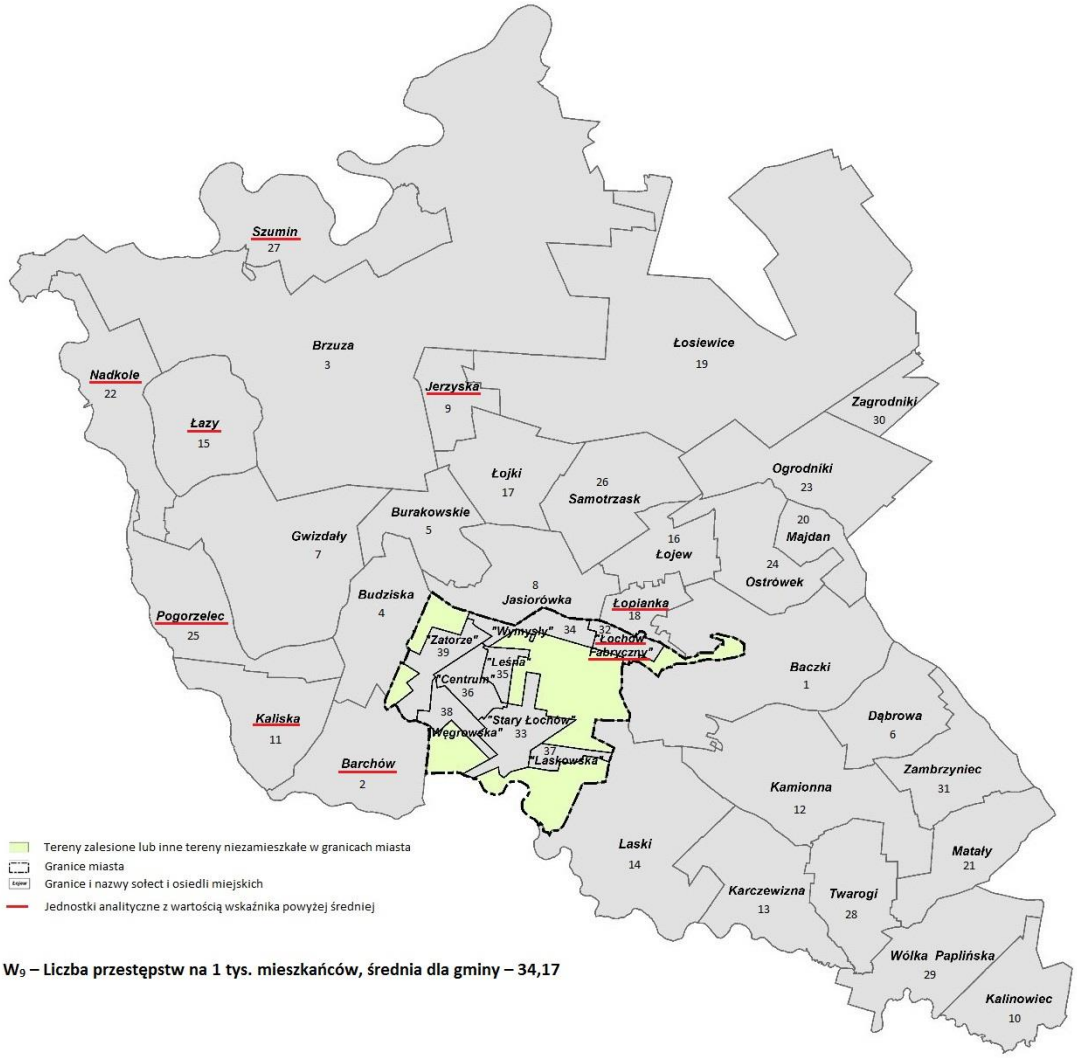

W_9 – Liczba przestępstw na 1 tys. mieszkańców, średnia dla gminy – 34,17

Źródło: opracowanie własne na podstawie strony internetowej Systemu Informacji Przestrzennej Urzędu Miejskiego w Łochowie http://lochow.e-mapa.net/ i Geoportalu http://geoportal.gov.pl

W sferze społecznej szczególne natężenie niepożądanych zjawisk społecznych można zaobserwować w sołectwie Łopianka oraz na terenie miasta Łochów (głownie osiedla: Łochów Fabryczny, Stary Łochów, Węgrowska, Centrum, Laskowska, Wymysły. Wysoki poziom osiągnęły również sołectwa Kaliska, Karczewizna i Pogorzelec.

Podsumowując przeprowadzone analizy, w tabeli poniżej zaprezentowano wyniki, obrazujące zbiorczo kolejność w jakiej plasowały się poszczególne jednostki analityczne względem poszczególnych wskaźników.

W10 - Liczba organizacji pozarządowych na 100 mieszkańców.

Aby ocenić kondycję społeczną mieszkańców Gminy Łochów należy rozpatrzeć również aspekty dotyczące zaangażowania lokalnej społeczności w sprawy regionu.

Jednym z przyjętych wskaźników do oceny kondycji partycypacji społeczności lokalnej jest działalność organizacji pozarządowych na danym obszarze. Analizowany wskaźnik pokazuje, w jakim stopniu mieszkańcy Gminy są skłonni realizować działania na rzecz interesu publicznego, nie osiągając z tego tytułu zysków. Organizacje pozarządowe stanowią ważny element społeczeństwa obywatelskiego, a pełnione przez nie funkcje mają zarówno społeczny jak i gospodarczy wymiar. Wykres nie uwzględnia jednostek analitycznych, dla których wskaźnik osiągnął wartość 0.

Rysunek 11 Wartości wskaźnika W10

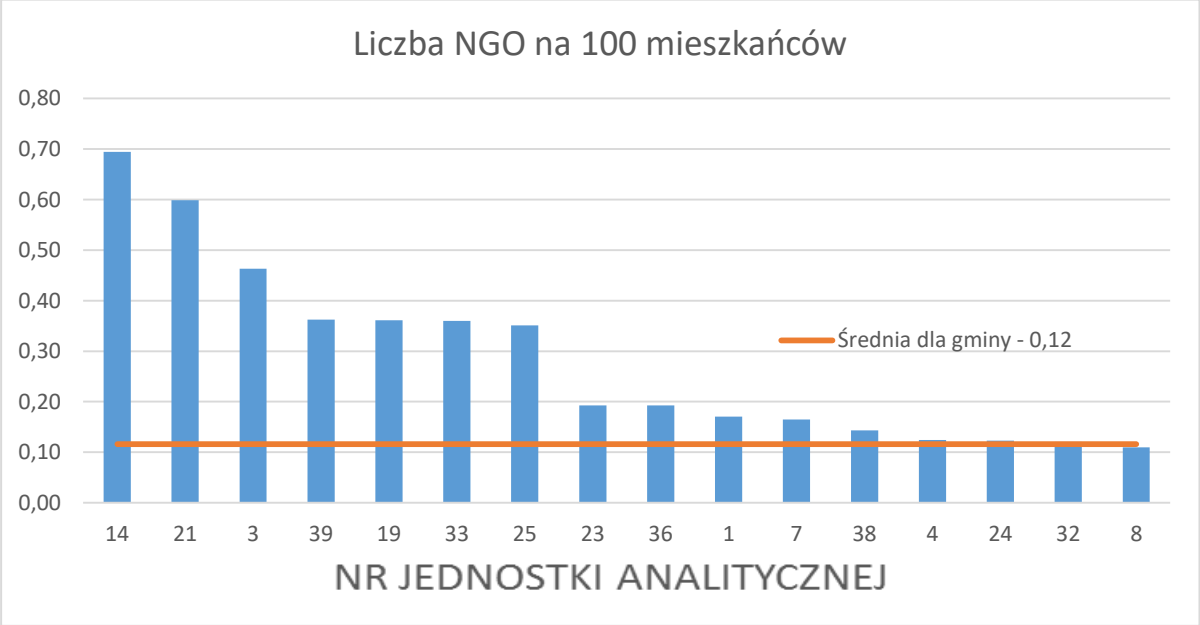

Źródło: Opracowanie własne na postawie na podstawie danych Urzędu Miejskiego w Łochowie.

Na terenie gminy Łochów w 2015 r. funkcjonowało 26 organizacji pozarządowych, zlokalizowanych w mieście Łochów oraz 11 miejscowościach (jednostkach analitycznych). Najwięcej organizacji działa na terenie miasta, blisko połowa wszystkich organizacji pożytku publicznego (42,3%). W 3 miejscowościach, tj. Laski, Brzuza oraz Ostrówek działa kilka organizacji, w pozostałych 8 miejscowościach funkcjonuje po jednej organizacji. Największa koncentracja organizacji pozarządowych na 100 mieszkańców występuje w sołectwach: Laski oraz Matały. Rozkład przestrzenny wskaźnika W10 prezentuje poniższa mapa.

Rysunek 12 Rozkład przestrzenny wskaźnika W10

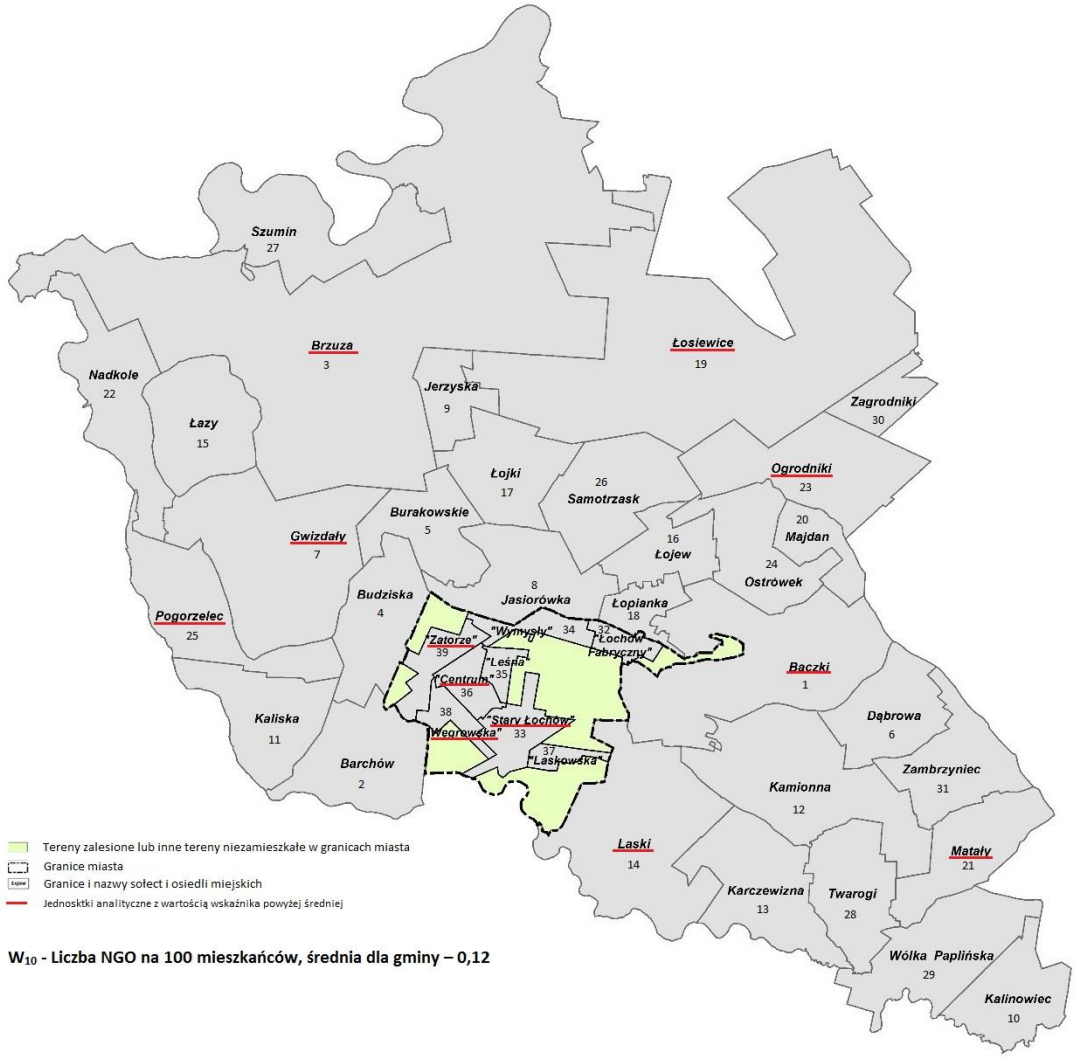

Źródło: opracowanie własne na podstawie strony internetowej Systemu Informacji Przestrzennej Urzędu Miejskiego w Łochowie http://lochow.e-mapa.net/ i Geoportalu http://geoportal.gov.pl

Potencjał organizacji pozarządowych jest w Gminie Łochów znacznie słabszy niż powiecie węgrowskim, województwie mazowieckim i słabszy niż średnio dla Polski, co obrazuje poniższy wykres.

Wykres 18 Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 10 tys. mieszkańców w latach 2005-2015

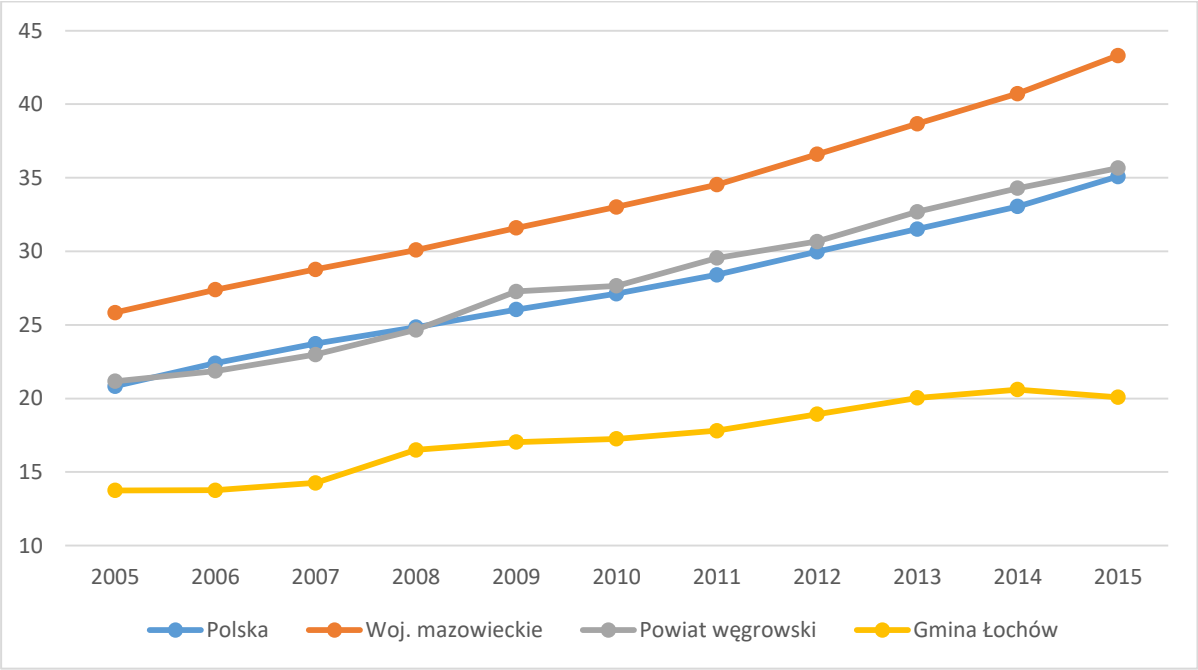

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL GUS

Organizacje pozarządowe w gminie Łochów prowadzą działalność w następujących kategoriach: sport, edukacja, bezpieczeństwo oraz rozwój lokalny.

Wśród organizacji dominują jednostki pożarnicze. Ochotnicze straże pożarne działają w mieście Łochów oraz 9 miejscowościach. Są to organizacje społeczne składające się z grupy ochotników, przeznaczone w szczególności do walki z pożarami, klęskami żywiołowymi i innymi miejscowymi zagrożeniami:

- Ochotnicza Straż Pożarna w Brzuzie;
- Ochotnicza Straż Pożarna w Jasiorówce;
- Ochotnicza Straż Pożarna w Łochowie Fabrycznym;
- Ochotnicza Straż Pożarna w Pogorzelcu;
- Ochotnicza Straż Pożarna w Łochowie;
- Ochotnicza Straż Pożarna w Budziskach;
- Ochotnicza Straż Pożarna w Gwizdałach;
- Ochotnicza Straż Pożarna w Baczkach;
- Ochotnicza Straż Pożarna w Laskach;
- Ochotnicza Straż Pożarna w Ostrówku Węgrowskim.

Aktywną grupę stanowią również stowarzyszenia działające na rzecz rozwoju lokalnego, przede wszystkim rozwoju wsi. Są to:

- Stowarzyszenie na rzecz rozwoju wsi Łosiewice;
- Stowarzyszenie na rzecz rozwoju wsi Matały;
- Stowarzyszenie rozwoju wsi Brzuza;
- Stowarzyszenie Rozwoju Wsi „Julin”;
- Stowarzyszenie na rzecz rozwoju wsi Ogrodniki;
- Stowarzyszenie „Wspólnota Nadbużańska”;
- Stowarzyszenie Rozwoju Wsi Zambrzyniec.

Kolejną grupę stanowią organizacje wspierające i promujące edukację oraz kulturę a także historię. Są to kluby sportowe oraz stowarzyszenia promujące sport. Do grupy tej należą:

- Klub Strzelectwa „C22” w Łochowie;
- Ludowy Klub Sportowy "Ostrówek";
- Stowarzyszenie Kultury Fizycznej „Laskar”;
- Klub Sportowy „Liwia”;
- Łochowski Klub Sportowy w Łochowie.

Organizacje związane z edukacją to:

- Fundacja Oświata Łochowska;
- Stowarzyszenie Rodziców i Nauczycieli na Rzecz Pomocy Szkołom "Olimpia";
- Łochowskie Towarzystwo Nauk i Sztuk „CD”;
- Stowarzyszenie "Przyjaciele Jedynki".

Jedna organizacja pozarządowa dba o popularyzację pamięci historycznej, jest to Fundacja „Nie zapomnieliśmy”.

Do głównych zadań organizacji należy inicjowanie wspólnych działań ludzi o podobnych zainteresowaniach służących społeczności lokalnej. Ponadto NGO są ważnym podmiotem w obronie praw grup społecznych, w szczególności grup dyskryminowanych i zagrożonych wykluczeniem. Odgrywają ważną rolę w realizacji zadań związanych z włączaniem w życie społeczne osób i grup zagrożonych marginalizacją, np. osób niepełnosprawnych czy długotrwale bezrobotnych. Przyczyniają się one też do inicjowania zmian w sferze społecznej oraz często uzupełniają działania różnych instytucji publicznych.

W Gminie Łochów opisane powyżej funkcje przez istniejące organizacje są realizowane w stopniu niedostatecznym, na terenie wielu sołectw brakuje podmiotów mogących je realizować.

Przeprowadzona analiza wykazuje niedobory dzielności NGO zarówno na terenie miasta Łochów, jak również na terenie całej Gminy.

W11 - Frekwencja wyborcza 2015 roku

Odzwierciedleniem poziomu zaangażowania społeczności lokalnej w sprawy regionu może być również frekwencja wyborcza. Poniższy wykres przedstawia zestawienie uśrednionej frekwencji w Gminie Łochów w 2015 r. Na średnią składają się:

- Wybory Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej
- Wybory do Sejmu i Senatu Rzeczypospolitej Polskiej

Rysunek 13 Frekwencja wyborcza w Gminie Łochów w 2015 r.

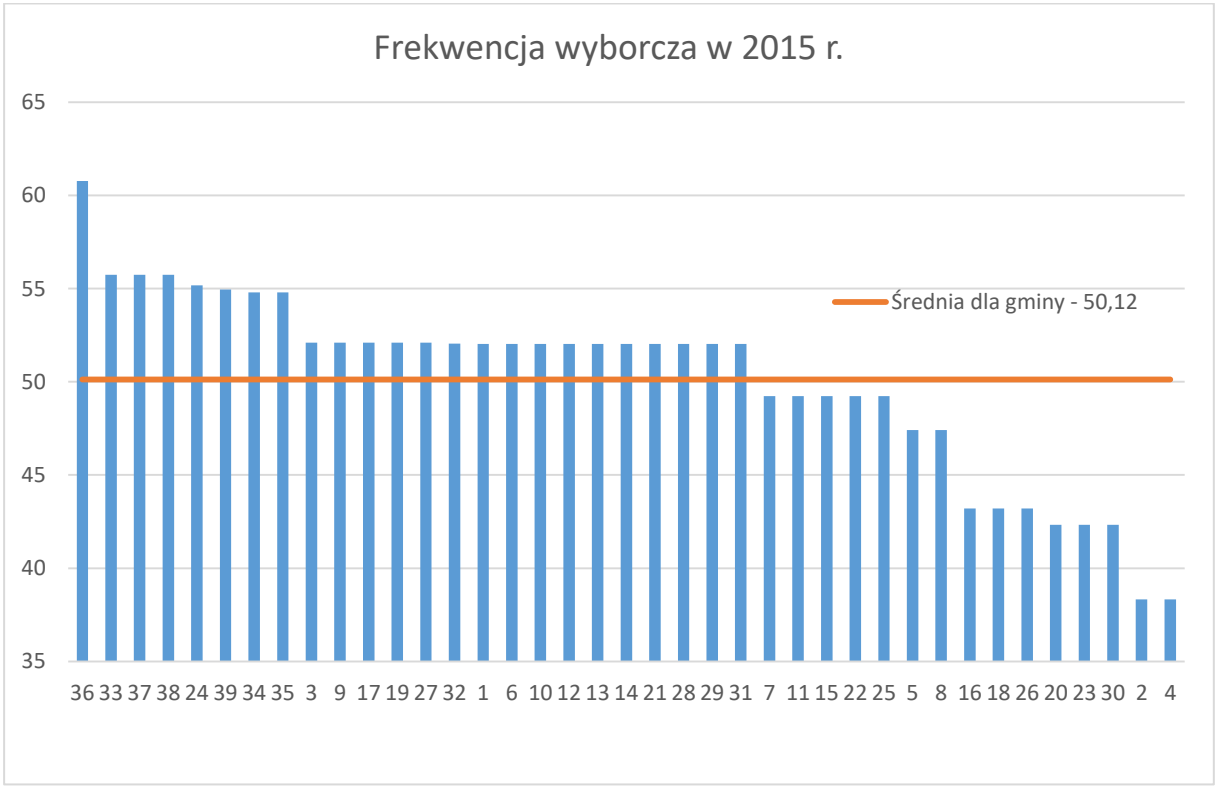

Źródło: Opracowanie własne na postawie na podstawie danych Urzędu Miejskiego w Łochowie oraz http://pkw.gov.pl/

Najniższą frekwencję odnotowano w następujących jednostkach analitycznych: Barchów oraz Budziska. Poniżej średniej znalazły się również Gwizdały, Kaliska, Łazy, Nadkole, Pogorzelec, Burakowskie, Jasiorówka, Łojew, Łopianka, Samotrzask, Majdan, Ogrodniki, Zagrodniki. Najwyższa frekwencja została odnotowana na terenie miasta Łochów oraz sołectwa Ostrówek, co jest zjawiskiem bardzo pozytywnym i świadczy o dużym zaangażowaniu i zainteresowaniu społeczności lokalnej sprawami regionu. Rozkład przestrzenny wskaźnika W11 prezentuje poniższa mapa.

Rysunek 14 Rozkład przestrzenny wskaźnika W11

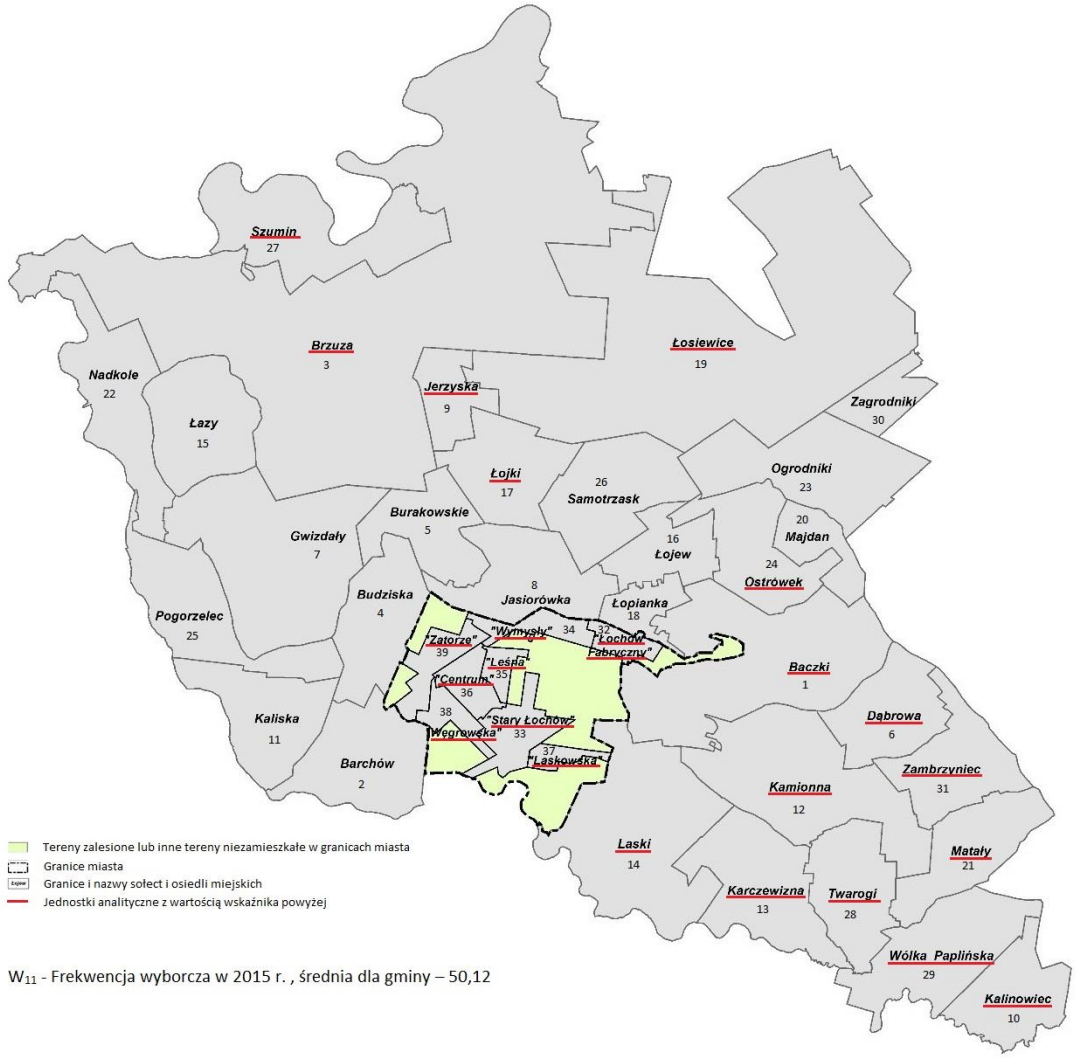

Źródło: opracowanie własne na podstawie strony internetowej Systemu Informacji Przestrzennej Urzędu Miejskiego w Łochowie http://lochow.e-mapa.net/ i Geoportalu http://geoportal.gov.pl

Stosunkowo niska frekwencja na przedstawionych powyżej obszarach wskazuje na obojętność mieszkańców i brak chęci wpływania na sprawy bezpośrednio związane z ich najbliższym otoczeniem oraz wiary w możliwość zmian na lepsze, co świadczy o małym zaangażowaniu społeczności lokalnej w sprawy regionu.

Poniżej zaprezentowano zestawienie zbiorcze wskaźników społecznych. Odmiennym kolorem oznaczono wartości niekorzystne względem średniej Gminy.

Tabela 6 Zbiorcze zestawienie wskaźników społecznych

Nr jednostki	Miejsce jednostki.	*Wskaźnik*	Nr jednostki	Miejsce jednostki.	*Wskaźnik*	Nr jednostki	Miejsce jednostki.	*Wskaźnik*	Nr jednostki	Miejsce jednostki.	*Wskaźnik*	Nr jednostki	Miejsce jednostki.	*Wskaźnik*	Nr jednostki	Miejsce jednostki.	*Wskaźnik*	Nr jednostki	Miejsce jednostki.	*Wskaźnik*	Nr jednostki	Miejsce jednostki.	*Wskaźnik*	Nr jednostki	Miejsce jednostki.	*Wskaźnik*	Nr jednostki	Miejsce jednostki.	*Wskaźnik*
		W1			*W2*			*W3*			*W4*			*W5*			*W6*			*W7*			*W8*			*W9*			*W10*			*W11*
18	**1**	91,86	18	**1**	52,49	10	**1**	6,45	18	**1**	905,51	**18**	**1**	115,49	18	**1**	57,74	18	**1**	55,12	5	**1**	19,11	27	**1**	297,87	14	**1**	0,69	36	**1**	60,77
25	**2**	70,18	25	**2**	42,11	11	**2**	6,10	12	**2**	335,32	**32**	**2**	98,91	32	**2**	26,54	31	**2**	52,63	18	**2**	18,37	22	**2**	228,07	21	**2**	0,60	33	**2**	55,74
27	**3**	63,83	30	**3**	34,84	4	**3**	4,97	20	**3**	272,15	**38**	**3**	96,13	37	**3**	25,64	17	**3**	45,20	19	**3**	14,44	9	**3**	190,48	3	**3**	0,46	37	**2**	55,74
16	**4**	61,09	5	**4**	31,85	28	**4**	3,66	33	**4**	267,39	**33**	**4**	91,13	34	**4**	25,24	13	**4**	41,10	11	**4**	12,20	11	**4**	82,32	39	**4**	0,36	38	**2**	55,74
11	**5**	60,98	20	**5**	31,65	7	**5**	3,29	31	**5**	251,46	**10**	**5**	90,32	35	**5**	24,43	34	**5**	37,85	33	**5**	10,79	18	**5**	60,37	19	**4**	0,36	24	**3**	55,18
38	**6**	60,26	38	**6**	30,13	39	**6**	2,42	38	**6**	239,60	**20**	**6**	88,61	38	**6**	22,96	12	**6**	35,71	2	**6**	9,20	15	**6**	58,54	33	**4**	0,36	39	**4**	54,96
15	**7**	58,54	15	**7**	29,27	32	**7**	2,41	32	**7**	231,60	**34**	**7**	88,33	36	**7**	21,18	6	**7**	32,52	26	**7**	8,93	25	**7**	56,14	25	**5**	0,35	34	**5**	54,79
37	**8**	57,69	16	**8**	28,94	1	**8**	1,70	37	**8**	220,09	**19**	**8**	83,03	33	**8**	16,79	5	**8**	31,85	12	**8**	7,94	32	**8**	54,28	23	**6**	0,19	35	**5**	54,79
24	**9**	57,23	36	**9**	28,88	36	**9**	1,28	21	**9**	215,57	**21**	**9**	77,84	14	**9**	13,89	32	**9**	27,74	23	**9**	7,71	2	**9**	43,68	36	**6**	0,19	3	**6**	52,11
20	**10**	56,96	37	**10**	27,78	33	**10**	1,20	26	**10**	196,43	**11**	**10**	76,22	13	**10**	13,70	16	**10**	25,72	25	**10**	7,02	19	**10**	32,49	1	**7**	0,17	9	**6**	52,11
23	**11**	53,95	11	**11**	27,44	2	**11**	0,00	13	**11**	171,23	**25**	**11**	73,68	11	**11**	12,20	20	**11**	25,32	13	**11**	6,85	34	**11**	31,55	7	**8**	0,16	17	**6**	52,11
5	**12**	50,96	13	**12**	27,40	3	**11**	0,00	5	**12**	165,61	**13**	**12**	68,49	23	**12**	11,56	19	**12**	25,27	10	**12**	6,45	23	**12**	25,05	38	**9**	0,14	19	**6**	52,11
4	**13**	50,93	24	**13**	24,62	5	**11**	0,00	24	**13**	163,08	**37**	**13**	68,38	30	**13**	10,45	14	**13**	23,15	16	**13**	6,43	33	**13**	17,99	4	**10**	0,12	27	**6**	52,11
14	**13**	50,93	6	**14**	24,39	6	**11**	0,00	10	**14**	148,39	**6**	**14**	65,04	7	**14**	9,88	28	**14**	21,98	34	**14**	6,31	24	**14**	15,38	24	**10**	0,12	32	**7**	52,05
30	**14**	48,78	14	**15**	23,15	8	**11**	0,00	25	**15**	143,86	**29**	**15**	53,51	16	**15**	9,65	25	**15**	21,05	31	**15**	5,85	35	**15**	13,74	32	**10**	0,12	1	**8**	52,03
6	**14**	48,78	2	**16**	22,99	9	**11**	0,00	29	**16**	137,12	**22**	**16**	52,63	26	**16**	8,93	15	**16**	19,51	3	**16**	4,63	38	**16**	12,91	8	**11**	0,11	6	**8**	52,03
8	**15**	48,40	33	**17**	22,78	12	**11**	0,00	11	**17**	131,10	**39**	**17**	51,93	6	**17**	8,13	10	**17**	19,35	37	**17**	4,27	39	**17**	12,08	2	**12**	0,00	10	**8**	52,03
2	**16**	48,28	8	**18**	22,00	13	**11**	0,00	6	**18**	130,08	**3**	**18**	50,93	12	**18**	7,94	23	**18**	19,27	39	**18**	3,62	31	**18**	11,70	5	**12**	0,00	12	**8**	52,03
36	**17**	48,14	27	**19**	21,28	14	**11**	0,00	23	**19**	129,09	**24**	**19**	50,46	8	**19**	7,70	21	**19**	17,96	30	**19**	3,48	17	**19**	11,30	6	**12**	0,00	13	**8**	52,03
13	**18**	47,95	23	**20**	21,19	15	**11**	0,00	36	**20**	125,16	**36**	**20**	48,78	4	**20**	7,45	26	**20**	17,86	35	**20**	3,05	36	**20**	10,27	9	**12**	0,00	14	**8**	52,03
35	**19**	47,33	3	**21**	20,83	16	**11**	0,00	17	**21**	124,29	**28**	**21**	47,62	24	**21**	7,38	33	**21**	16,79	38	**21**	2,87	7	**21**	9,88	10	**12**	0,00	21	**8**	52,03
19	**20**	43,32	4	**22**	19,88	17	**11**	0,00	35	**22**	118,32	**8**	**22**	45,10	28	**22**	7,33	2	**22**	16,09	32	**22**	2,41	8	**22**	8,80	11	**12**	0,00	28	**8**	52,03
1	**21**	39,18	35	**23**	19,85	18	**11**	0,00	28	**23**	117,22	**26**	**23**	44,64	19	**23**	7,22	9	**23**	15,87	8	**23**	2,20	1	**23**	8,52	12	**12**	0,00	29	**8**	52,03
10	**22**	38,71	7	**24**	19,77	19	**11**	0,00	16	**24**	115,76	**12**	**24**	43,65	25	**24**	7,02	30	**24**	13,94	36	**24**	1,93	28	**24**	7,33	13	**12**	0,00	31	**8**	52,03
32	**23**	37,39	10	**25**	19,35	20	**11**	0,00	30	**25**	111,50	**7**	**25**	42,83	3	**25**	6,94	1	**25**	13,63	24	**25**	1,85	30	**25**	6,97	15	**12**	0,00	7	**9**	49,23
3	**24**	37,04	1	**26**	18,74	21	**11**	0,00	2	**26**	103,45	**23**	**26**	42,39	10	**26**	6,45	36	**26**	13,48	1	**26**	1,70	37	**26**	6,41	16	**12**	0,00	11	**9**	49,23
28	**25**	36,63	32	**27**	18,09	22	**11**	0,00	39	**27**	94,20	**30**	**27**	41,81	39	**27**	6,04	29	**27**	13,38	7	**27**	1,65	12	**27**	5,95	17	**12**	0,00	15	**9**	49,23

7	**26**	36,24	39	**28**	16,91	23	**11**	0,00	19	**28**	93,86	**35**	**28**	41,22	15	**28**	4,88	11	**28**	12,20	4	**28**	0,00	3	**28**	4,63	18	**12**	0,00	22	**9**	49,23
12	**27**	35,71	34	**29**	15,77	24	**11**	0,00	14	**29**	90,28	**31**	**29**	40,94	29	**29**	3,34	7	**29**	11,53	6	**28**	0,00	16	**29**	3,22	20	**12**	0,00	25	**9**	49,23
26	**27**	35,71	28	**30**	14,65	25	**11**	0,00	1	**30**	88,59	**5**	**30**	38,22	2	**30**	2,30	38	**30**	11,48	9	**28**	0,00	4	**30**	2,48	22	**12**	0,00	5	**10**	47,41
39	**28**	35,02	19	**31**	14,44	26	**11**	0,00	3	**31**	81,02	**9**	**31**	31,75	1	**31**	1,70	4	**31**	11,18	14	**28**	0,00	14	**31**	2,31	26	**12**	0,00	8	**10**	47,41
17	**29**	33,90	12	**32**	13,89	27	**11**	0,00	34	**32**	75,71	**14**	**32**	30,09	5	**32**	0,00	37	**32**	10,68	15	**28**	0,00	5	**32**	0,00	27	**12**	0,00	16	**11**	43,21
34	**30**	31,55	17	**33**	11,30	29	**11**	0,00	7	**33**	59,31	**1**	**33**	27,26	9	**32**	0,00	8	**33**	9,90	17	**28**	0,00	6	**32**	0,00	28	**12**	0,00	18	**11**	43,21
33	**31**	31,18	26	**34**	8,93	30	**11**	0,00	15	**34**	58,54	**4**	**34**	26,09	17	**32**	0,00	3	**34**	9,26	20	**28**	0,00	10	**32**	0,00	29	**12**	0,00	26	**11**	43,21
21	**32**	23,95	29	**35**	6,69	31	**11**	0,00	8	**35**	51,71	**2**	**35**	25,29	20	**32**	0,00	24	**35**	8,62	21	**28**	0,00	13	**32**	0,00	30	**12**	0,00	20	**12**	42,33
29	**33**	20,07	31	**36**	5,85	34	**11**	0,00	4	**36**	42,24	**15**	**36**	19,51	21	**32**	0,00	39	**36**	4,83	22	**28**	0,00	20	**32**	0,00	31	**12**	0,00	23	**12**	42,33
31	**34**	17,54	9	**37**	0,00	35	**11**	0,00	9	**37**	31,75	**16**	**37**	12,86	22	**32**	0,00	35	**37**	4,58	27	**28**	0,00	21	**32**	0,00	34	**12**	0,00	30	**12**	42,33
22	**34**	17,54	21	**37**	0,00	37	**11**	0,00	22	**38**	0,00	**17**	**38**	11,30	27	**32**	0,00	22	**38**	0,00	28	**28**	0,00	26	**32**	0,00	35	**12**	0,00	2	**13**	38,33
9	**35**	15,87	22	**37**	0,00	38	**11**	0,00	27	**38**	0,00	**27**	**39**	0,00	31	**32**	0,00	27	**38**	0,00	29	**28**	0,00	29	**32**	0,00	37	**12**	0,00	4	**13**	38,33
$\bar{w}_n$		**36,52**	w_n		**21,03**	w_n		**0,86**	w_n		**154,81**	w_n		**53,91**	w_n		**10,32**	w_n		**20,35**	w_n		**4,65**	w_n		**34,17**	w_n		**0,12**	w_n		**50,12**
σ		**34,46**	σ		**10,88**	σ		**1,75**	σ		**145,14**	σ		**27,07**	σ		**11,12**	σ		**13,18**	σ		**5,08**	σ		**64,46**	σ		**0,18**	σ		**50,02**

Źródło: *Opracowanie* *własne*

Analiza sfery gospodarczej

W celu identyfikacji problemów w sferze gospodarczej dokonano ogólnej analizy struktury podmiotów gospodarczych w mieście oraz oszacowano wartości następujących wskaźników:

- Liczba podmiotów gospodarczych przypadających na 100 mieszkańców każdej z jednostek analitycznych
- Udział osób z wykształceniem podstawowym wśród ogółu bezrobotnych

W12 - Liczba podmiotów gospodarczych na 1 tys. mieszkańców - wskaźnik sfery gospodarczej

Tabela 7 Struktura wielkościowa podmiotów gospodarczych w Gminie Łochów w 2015 r.

Liczba pracowników	2010	2011	2012	2013	2014	2015
0 - 9	1 188	1 217	1 284	1 322	1 276	1 320
10 - 49	42	39	36	36	35	34
50 - 249	5	5	5	4	4	4
0 - 249	1 235	1 261	1 325	1 362	1 315	1 358

Źródło: BDL GUS

Liczba podmiotów gospodarczych funkcjonujących na terenie gminy Łochów wynosiła w 2015 roku 1 358, co oznacza przyrost o 10% w stosunku do roku 2010 roku (1 235). W latach 2010-2015 w Gminie Łochów liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarki narodowej ulegała wahaniom – rosła i malała. Tendencje te dotyczą wszystkich klas wielkościowych, co przedstawia powyższe zestawienie. Zdecydowana większość podmiotów gospodarczych w Gminie Łochów (96,2 %) należy do sektora mikroprzedsiębiorstw zatrudniających poniżej 10 pracowników. W 2010 roku stanowiły one 96,2% wszystkich podmiotów gospodarczych. W 2015 roku ich udział był nieznacznie wyższy – 97,2%. Udział małych podmiotów gospodarczych (10-49 zatrudnionych) utrzymywał się na poziomie poniżej 4%, w 2010 roku było to 3,4%, w 2015 roku nieznacznie mniej – 2,5%. Najmniejszy udział miały przedsiębiorstwa o liczbie 50-249 zatrudnionych. W 2010 roku stanowiły one zaledwie 0,4%, w 2015 roku – 0,3%. W gminie Łochów nie działało żadne przedsiębiorstwo, zatrudniające 250 lub więcej osób.

Analizując liczbę przedsiębiorstw w każdej z kategorii zaobserwować można tendencję zmianę tendencji – raz wzrostową, raz spadkową, co może świadczyć o trudnościach z utrzymaniem się na rynku lub też niekorzystnej sytuacji gospodarczej w mieście.

W latach 2010-2015 liczba podmiotów należących do sektora prywatnego wzrosła z 1 208 do 1 331, liczba podmiotów sektora publicznego nie uległa zmianie i utrzymywała się na poziomie 27. Większość stanowiły przedsiębiorstwa należące do osób fizycznych, a w analizowanym okresie ich liczba wzrosła o 9,2%. Wzrosła również liczba spółek handlowych (16,2%), spółek handlowych z udziałem kapitału zagranicznego (50%) oraz stowarzyszeń i podobnych organizacji społecznych (17,9%).

Tabela 8 Podmioty w sektorze prywatnym w gminie Łochów w latach 2010-2015

Podmioty	2010	2015
Osoby fizyczne	1 067	1 165
Spółki handlowe	31	36
Spółki handlowe z udziałem kapitału zagranicznego	2	4
Spółdzielnie	5	5
Fundacje	3	3
Stowarzyszenia i podobne organizacje społeczne	28	33

Źródło: BDL GUS

Biorąc pod uwagę zmiany demograficzne w gminie Łochów, liczba podmiotów gospodarczych przypadająca na 1000 osób w wieku produkcyjnym wzrosła o 11,7% (z 109,2 w 2010 roku do 122,0 w 2015 roku). Liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą na 1000 ludności w 2010 roku wynosiła 59 a do 2015 roku wzrosła do 65.

Liczba podmiotów gospodarki narodowej w gminie Łochów wzrosła w okresie 2010-2015 o 4%. Można zauważyć, że zmiana nie była jednakowa dla każdej sekcji. W dwóch sekcjach zanotowano spadek liczby podmiotów: sekcja A (spadek o 21%) oraz sekcja J (spadek o 1%). Pozostałe sekcje zwiększyły swoją liczebność. Na szczególną uwagę zasługują sekcje, w których liczba podmiotów wzrosła o co najmniej 20%: sekcja G – wzrost o 25%, sekcja M – o 22%, S i T- o 21%, J- o 33%, P – o 20%.

Tabela 9 Liczba podmiotów gospodarczych w gminie Łochów w latach 2010-2015 wg sekcji PKD

Sekcja	Opis sekcji	2010	2015	Zmiana (liczba)
Sekcja A	rolnictwo, łowiectwo, leśnictwo i rybactwo	68	47	-21
Sekcja B	górnictwo i wydobycie	0	0	0
Sekcja C	przetwórstwo przemysłowe	146	146	0
Sekcja E	dostawa wody	4	5	1
Sekcja F	budownictwo	248	261	13
Sekcja G	handel hurtowy i detaliczny, naprawa pojazdów	353	378	25
Sekcja H	transport i gospodarka magazynowa	74	85	11
Sekcja I	działalność z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	14	21	7
Sekcja J	informacja i komunikacja	20	19	-1
Sekcja K	działalność finansowa i ubezpieczeniowa	28	31	3
Sekcja L	działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	18	19	1
Sekcja M	działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	56	78	22
Sekcja N	działalność z zakresie usług administrowania	32	47	15
Sekcja O	administracja publiczna i obrona narodowa	12	12	0
Sekcja P	edukacja	29	49	20
Sekcja Q	opieka zdrowotna i pomoc społeczna	36	39	3
Sekcja R	działalność związana z kultura, rozrywką i rekreacją	15	18	3
Sekcje S i T	pozostała działalność usługowa, gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników	82	103	21

Źródło: BDL GUS

W gminie przeważają przedsiębiorstwa handlowe, zajmujące się budownictwem, przetwórstwem przemysłowym oraz świadczące pozostałą działalność usługowa, gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników.

Według danych na rok 2015 podmioty gospodarcze są zlokalizowane we wszystkich miejscowościach. Najwięcej podmiotów gospodarczych zarejestrowanych jest w mieście Łochów (525 podmiotów, tj. 55,6% ogółu). Duży udział w ogóle podmiotów gospodarczych w gminie działa na terenie miejscowości Ostrówek (7,6 %), Budziska (3,9 %), Jasiorówka (3,4 %). Najmniej podmiotów działa w miejscowościach Karczewizna (0,1 %), Szumin (0,2 %), Zambrzyniec (0,3%), Dąbrowa (0,4%). Wartość wskaźnika W12 prezentuje poniższy wykres.

Wykres 19 Wartości wskaźnika W12

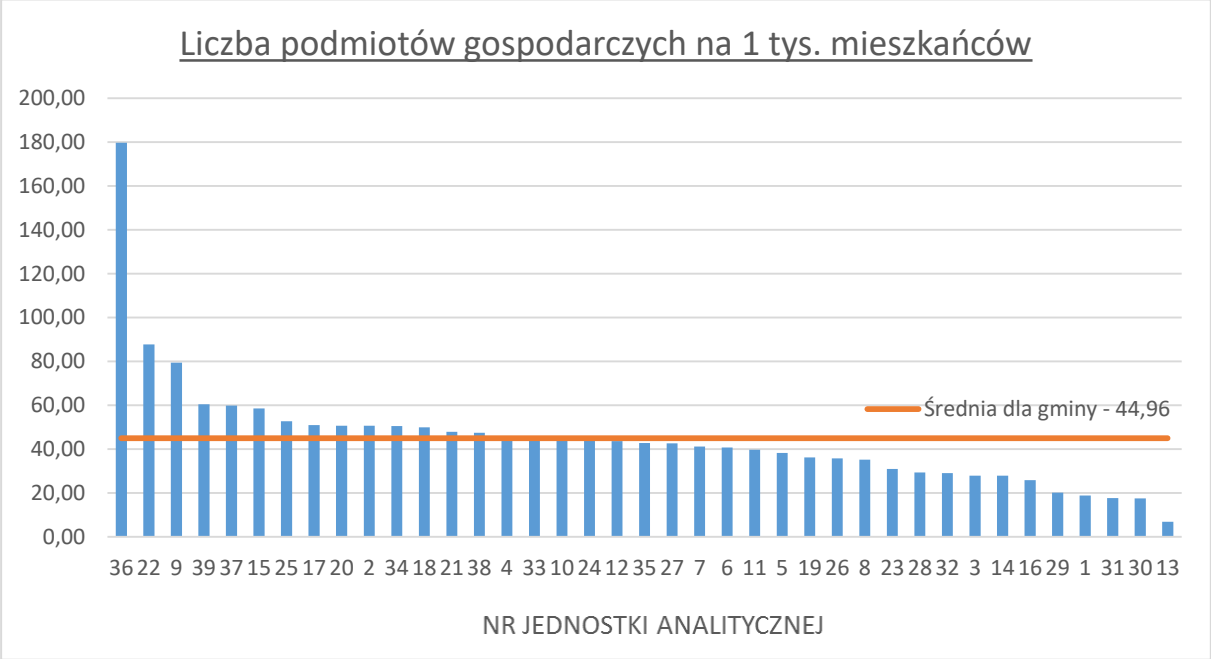

Źródło: Opracowanie własne na postawie na podstawie danych Urzędu Miejskiego w Łochowie

Najwyższy wskaźnik nasycenia podmiotami gospodarczymi, mierzonych ich liczbą przypadającą na 1 000 mieszkańców odnotowano na osiedlu Centrum. Wysokie wartości wskaźnik ten osiągnął dla sołectw Jerzyska oraz Nadkole oraz osiedli w Łochowie: Zatorze i Laskowska. Najmniejsza koncentracja podmiotów gospodarczych występuje na obszarze sołectwa Karczewizna. Rozkład przestrzenny wskaźnika W12 prezentuje poniższa mapa.

Rysunek 15 Rozkład przestrzenny wskaźnika W12

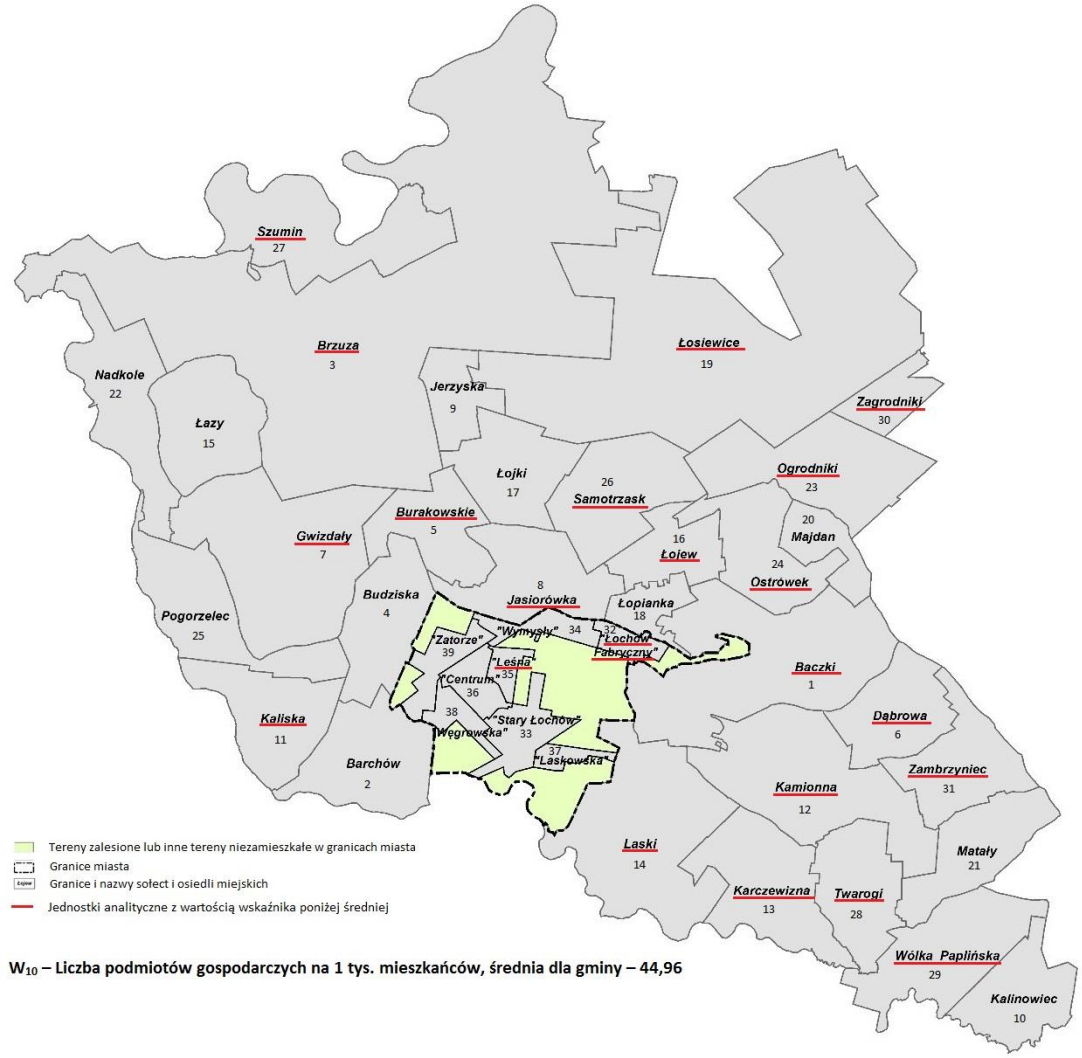

Źródło: opracowanie własne na podstawie strony internetowej Systemu Informacji Przestrzennej Urzędu Miejskiego w Łochowie http://lochow.e-mapa.net/ i Geoportalu http://geoportal.gov.pl

W13- Udział osób z wykształceniem podstawowym wśród ogółu bezrobotnych w danej jednostce analitycznej

Sytuacja gospodarcza w mieście związana jest również z kwalifikacjami osób bezrobotnych. W związku z tym dokonano analizy wewnętrznej struktury bezrobocia poprzez ocenę rozkładu przestrzennego udziału bezrobotnych z wykształceniem podstawowym w ogólnej liczbie bezrobotnych, zamieszkujących daną jednostkę analityczną. Niski poziom wykształcenia osób bezrobotnych bardzo często stanowi główną barierę, z powodu której osoby te nie są w stanie znaleźć zatrudnienia. Wartość wskaźnika W13 prezentuje poniższy wykres. Wykres nie uwzględnia jednostek analitycznych, dla których wskaźnik osiągnął wartość 0.

Wykres 20 Wartości wskaźnika W13

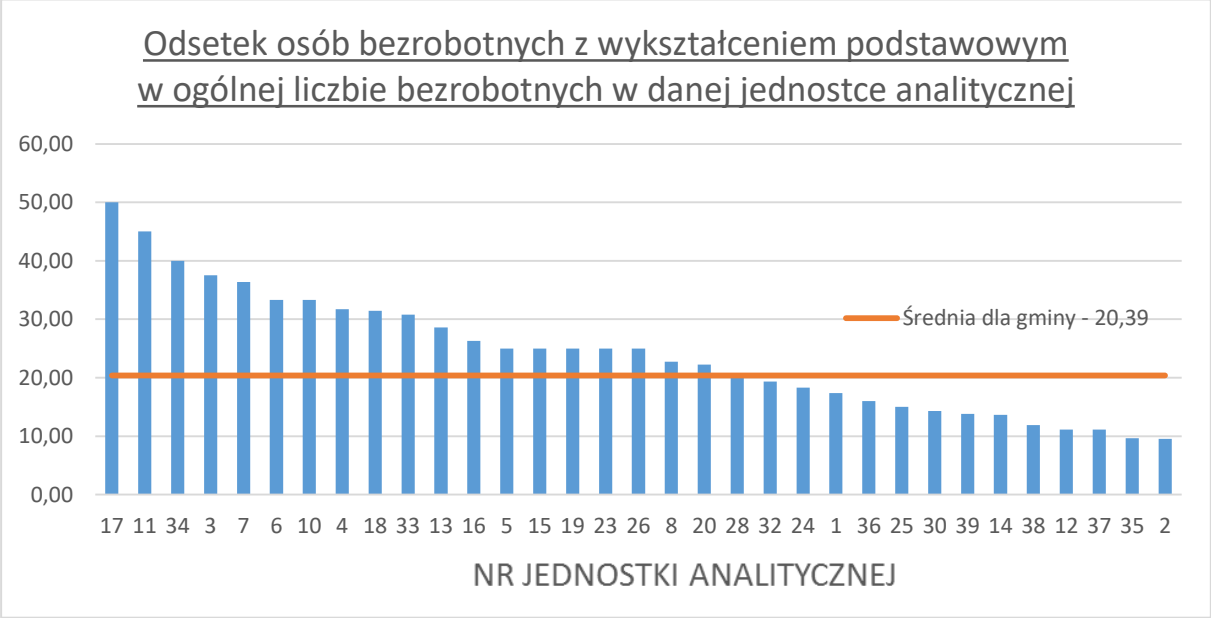

Źródło: Opracowanie własne na postawie na podstawie danych Urzędu Miejskiego w Łochowie i Powiatowego Urzędu Pracy w Węgrowie

Największym udziałem osób bezrobotnych z wykształceniem podstawowym wśród ogółu bezrobotnych w danej jednostce analitycznej wyróżnia się sołectwo Łojki, gdzie 50% wszystkich bezrobotnych stanowią osoby z wykształceniem podstawowym. Ponadto brak kwalifikacji zawodowych osób bezrobotnych jest istotną przyczyną występowania wysokiego bezrobocia w obrębie jednostek 11, 34, 3, 7. Wartość średniej wskaźnika W13 wynosi 20,39 i została przekroczona w 19 jednostkach analitycznych. Rozkład przestrzenny wskaźnika W13 prezentuje poniższa mapa.

Rysunek 16 Rozkład przestrzenny wskaźnika W13

W_{11} – Odsetek osób bezrobotnych z wykształceniem podstawowym w ogólnej liczbie bezrobotnych w danej jednostce analitycznej,
średnia dla gminy – 20,39

Źródło: opracowanie własne na podstawie strony internetowej Systemu Informacji Przestrzennej Urzędu Miejskiego w Łochowie http://lochow.e-mapa.net/ i Geoportalu http://geoportal.gov.pl

Poniżej zaprezentowano zestawienie zbiorcze wskaźników gospodarczych. Odmiennym kolorem oznaczono wartości poniżej średniej w przypadku wskaźnika W12 oraz powyżej średniej dla wskaźnika W13.

Tabela 10 Zbiorcze zestawienie wskaźników gospodarczych

Nr jednostki analitycznej	Miejsce jednostki analitycznej w wartości wskaźnika	*Wskaźnik*	Nr jednostki analitycznej	Miejsce jednostki analitycznej w wartości wskaźnika	*Wskaźnik*
		W12			***W13***
13	1	6,85	17	1	50,00
30	2	17,42	11	2	45,00
31	3	17,54	34	3	40,00
1	4	18,74	3	4	37,50

29	5	20,07	7	5	36,36
16	6	25,72	6	6	33,33
3	7	27,78	10	6	33,33
14	7	27,78	4	7	31,71
32	8	28,95	18	8	31,43
28	9	29,30	33	9	30,77
23	10	30,83	13	10	28,57
8	11	35,20	16	11	26,32
26	12	35,71	5	12	25,00
19	13	36,10	15	12	25,00
5	14	38,22	19	12	25,00
11	15	39,63	23	12	25,00
6	16	40,65	26	12	25,00
7	17	41,19	8	13	22,73
27	18	42,55	20	14	22,22
35	19	42,75	28	15	20,00
12	20	43,65	32	16	19,35
24	21	44,31	24	17	18,28
10	22	45,16	1	18	17,39
33	23	45,56	36	19	16,00
4	24	45,96	25	20	15,00
38	25	47,35	30	21	14,29
21	26	47,90	39	22	13,79
18	27	49,87	14	23	13,64
34	28	50,47	38	24	11,90
2	29	50,57	12	25	11,11
20	30	50,63	37	25	11,11
17	31	50,85	35	26	9,68
25	32	52,63	2	27	9,52
15	33	58,54	9	28	0,00
37	34	59,83	21	28	0,00
39	35	60,39	22	28	0,00
9	36	79,37	27	28	0,00
22	37	87,72	29	28	0,00
36	38	179,72	31	28	0,00
$\bar{w}_n$		**44,96**			**20,39**
σ		**27,32**			**13,06**

Źródło: Opracowanie własne

W14 – udział obiektów zawierających azbest [kg] w stosunku do powierzchni gminy/ miasta Łochów w kg/ha

Pył azbestowy jest uważany za jedno z najbardziej szkodliwych dla zdrowia zanieczyszczeń. Pył ten przedostaje się do powietrza w wyniku korozji wyrobów zawierających azbest i ich obróbki mechanicznej. Szacuje się, że w naszym kraju zabudowanych jest ok. 15,5 mln ton wyrobów zawierających ten surowiec, znajdujących się aktualnie w różnym stanie technicznym. Największa ilość zabudowanych wyrobów azbestowo-cementowych w ok. 1 kg na osobę dotyczy województw: podlaskiego, lubelskiego, **mazowieckiego** oraz świętokrzyskiego, dlatego wyrobów zawierających azbest świadczyć może stanie środowiskowym gminy. Wartość wskaźnika W14 prezentuje poniższy wykres.

Wykres 21 Wartości wskaźnika W14

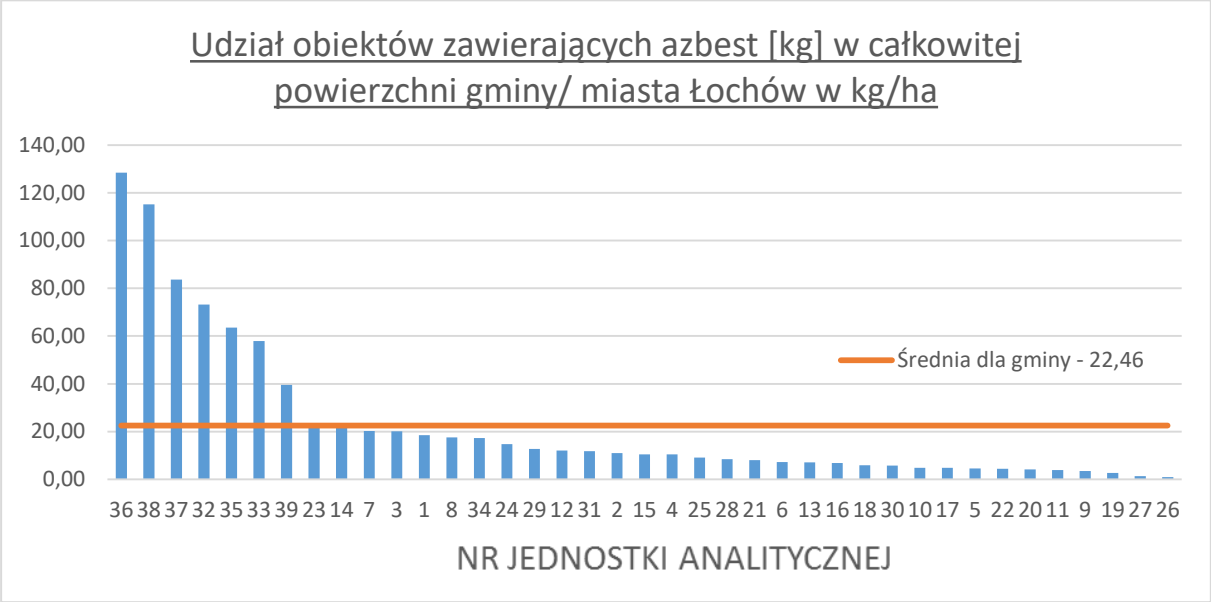

Źródło: Opracowanie własne na postawie na podstawie danych Urzędu Miejskiego w Łochowie

Suma pokryć zawierających azbest na terenie miasta i gminy Łochów – 564 488 m2, co daje ok. 6203,94 Mg odpadów zawierających azbest; 96% zastosowanych materiałów stanowią płyty faliste azbestowo- cementowe stosowane w budownictwie. Pozostałe 4 % stanowią płyty płaskie azbestowo-cementowe stosowane w budownictwie. Wyroby zawierające azbest zlokalizowano na 2012 posesjach indywidualnych oraz 12 posesjach osób prawnych. Zlokalizowano również wyroby zawierające azbest na terenie posesji będących własnością PKP. Wartość średniej wskaźnika W14 wynosi 22,46 i została przekroczona w 7 jednostkach analitycznych. Rozkład przestrzenny wskaźnika W14 prezentuje poniższa mapa.

Rysunek 17 Rozkład przestrzenny wskaźnika W14

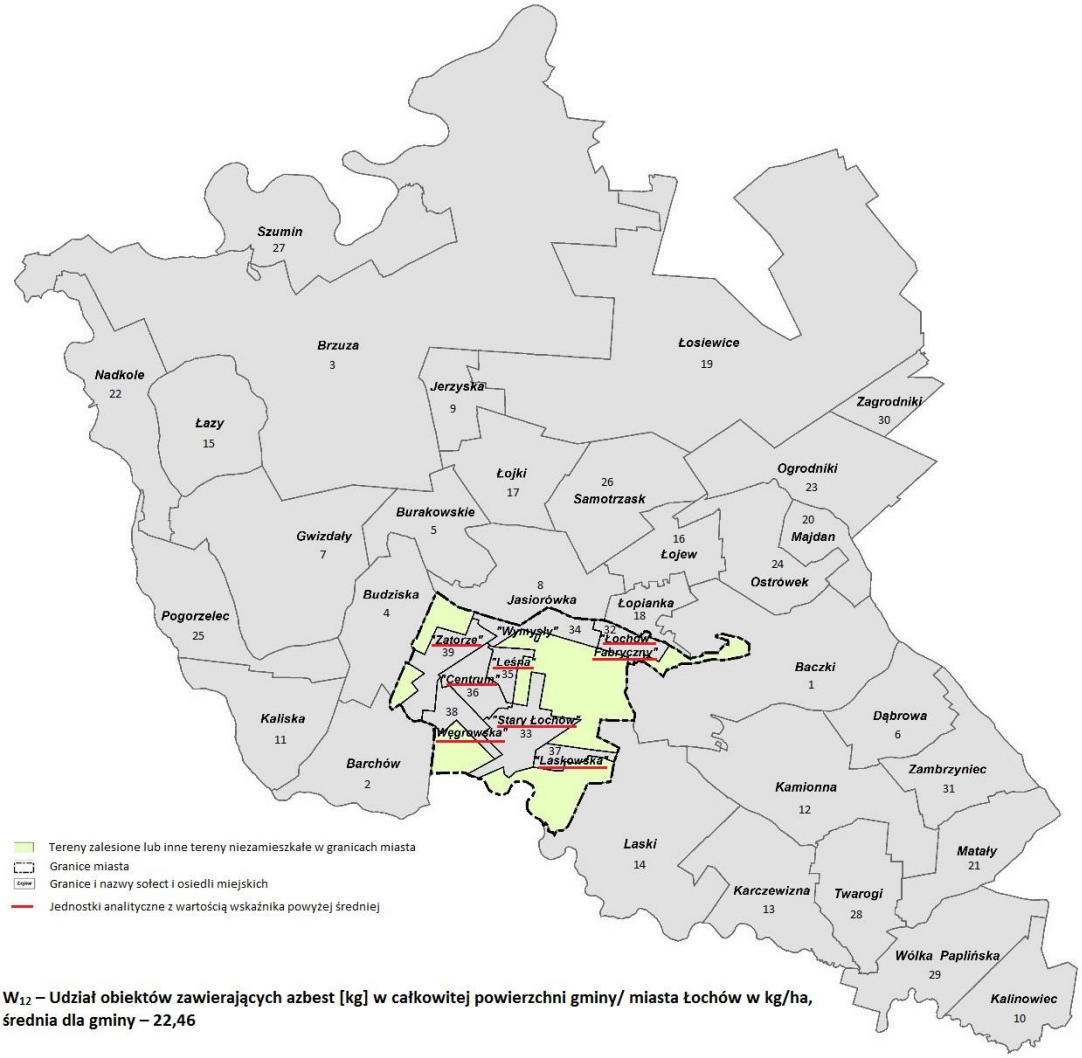

W_{12} – Udział obiektów zawierających azbest [kg] w całkowitej powierzchni gminy/ miasta Łochów w kg/ha, średnia dla gminy – 22,46

Źródło: opracowanie własne na podstawie strony internetowej Systemu Informacji Przestrzennej Urzędu Miejskiego w Łochowie http://lochow.e-mapa.net/ i Geoportalu http://geoportal.gov.pl

Poniżej zaprezentowano zestawienie zbiorcze wskaźnika środowiskowego. Odmiennym kolorem oznaczono wartości powyżej średniej dla wskaźnika W14.

Tabela 11 Zbiorcze zestawienie wskaźników środowiskowych

Nr jednostki analitycznej	Nazwa jednostki analitycznej	Miejsce jednostki analitycznej w wartości wskaźnika	*Wskaźnik*
			W14
36	**Osiedle „Centrum”**	**1**	128,46
38	**Osiedle „Węgrowska”**	**2**	115,17
37	**Osiedle „Laskowska”**	**3**	83,67
32	**Osiedle „Łochów Fabryczny”**	**4**	73,20
35	**Osiedle „Leśna”**	**5**	63,55

33	**Osiedle „Stary Łochów”**	**6**	57,96
39	**Osiedle „Zatorze”**	**7**	39,53
23	**Ogrodniki**	**8**	22,23
14	**Laski**	**9**	21,77
7	**Gwizdały**	**10**	20,27
3	**Brzuza**	**11**	20,09
1	**Baczki**	**12**	18,49
8	**Jasiorówka**	**13**	17,63
34	**Osiedle „Wymysły”**	**14**	17,29
24	**Ostrówek**	**15**	14,75
29	**Wólka Paplińska**	**16**	12,70
12	**Kamionna**	**17**	12,03
31	**Zambrzyniec**	**18**	11,83
2	**Barchów**	**19**	11,01
15	**Łazy**	**20**	10,43
4	**Budziska**	**21**	10,41
25	**Pogorzelec**	**22**	9,19
28	**Twarogi**	**23**	8,44
21	**Matały**	**24**	8,10
6	**Dąbrowa**	**25**	7,24
13	**Karczewizna**	**26**	7,07
16	**Łojew**	**27**	6,78
18	**Łopianka**	**28**	5,91
30	**Zagrodniki**	**29**	5,77
10	**Kalinowiec**	**30**	4,81
17	**Łojki**	**31**	4,81
5	**Burakowskie**	**32**	4,58
22	**Nadkole**	**33**	4,42
20	**Majdan**	**34**	4,20
11	**Kaliska**	**35**	3,89
9	**Jerzyska**	**36**	3,51
19	**Łosiewice**	**37**	2,64
27	**Szumin**	**38**	1,30
26	**Samotrzask**	**39**	0,91
$\bar{w}_n$			**22,46**
σ			**30,66**

Źródło: Opracowanie własne

Pozostałe problemy sfery środowiskowej

Kryzys sfery środowiskowej w dużej mierze spójny jest z problemami oraz działaniami opisanymi w dokumentach strategicznych Gminy Łochów:

I. Planie gospodarki niskoemisyjnej dla Gminy Łochów;

II. Programem ochrony powietrza dla Miasta i Gminy Łochów.

Poza możliwym do skwantyfikowania wskaźnikami ilościowymi w Gminie Łochów istnieje wiele problemów jakościowych związanych z problemami sfery środowiskowej.

Wysoka emisja dwutlenku węgla

Na terenie Gminy Łochów notuje się **wysokie stężenia dwutlenku węgla**. Według danych przedstawionych w Planie gospodarki niskoemisyjnej dla Gminy Łochów ok. 95% emisji dwutlenku węgla pochodzi z podsektora budynków mieszkalnych oraz budynków, wyposażenia i urządzeń komunalnych, co w dużej mierze związane jest z powszechnym wykorzystywaniem węgla kamiennego oraz zastosowaniem przestarzałych, nieefektywnych systemów grzewczych. Pozostałe 5% emisji związane jest z transportem prywatnym i komercyjnym. W strukturze emisji dwutlenku węgla w Gminie dominuje węgiel kamienny (76%). Zużycie energii elektrycznej przez odbiorców finalnych stanowi 18% łącznej emisji CO2 na terenie Gminy Łochów. Paliwa wykorzystywane w transporcie to 6% emisji dwutlenku węgla w Gminie Łochów w roku kontrolnym.

Rosnące finalne zużycie energii w sektorze publicznym oraz prywatnym

W sektorze publicznym ok. 70% ogólnego zużycia energii finalnej przypada na podsektor budynki, wyposażenie i urządzenia komunalne. 10% w strukturze zużycia energii stanowią komunalne budynki mieszkalne. 5% energii finalnej sektora publicznego zostaje zużyte przez oświetlenie publiczne, a 15% w strukturze zużycia energii stanowi tabor gminny i transport publiczny. Ok. 46% ogólnego zużycia energii finalnej w sektorze publicznym przypada na węgiel kamienny, co związane jest z ogrzewaniem budynków użyteczności publicznej, jak również części budynków komunalnych przy użyciu tego paliwa. 19% stanowi energia elektryczna, wykorzystywana głownie w związku z oświetleniem pomieszczeń budynków użyteczności publicznej, obiektów komunalnych, ale także realizacją zadań własnych gminy, związanych z oświetleniem publicznym. Ogrzewanie budynków użyteczności publicznej i budynków komunalnych olejem opałowym odpowiada 20% zużytej energii finalnej sektora publicznego. Około 15% to paliwa zużyte w transporcie.

W sektorze prywatnym ok. 94% ogólnego zużycia energii finalnej przypada na podsektor budynki mieszkalne, a 6% na transport prywatny i komercyjny. Czynnikami, mającymi wpływ na wielkość zużycia energii w podsektorze budynki mieszkalne są m.in. indywidualne charakterystyki energetyczne budynków, sprawność źródeł ciepła, efektywność wykorzystywanych urządzeń elektrycznych i oświetlenia, a także postawy i zachowania mieszkańców dotyczące zużycia energii i wody. 72% ogólnego zużycia energii finalnej sektora prywatnego przypada na ogrzewanie budynków mieszkalnych węglem kamiennym, zaś 17% zużycia stanowi drewno. 57% to zużycie energii elektrycznej w gospodarstwach domowych, a kolejne 5% stanowi zużycie paliw w transporcie lokalnym. Pozostałe nośniki odpowiedzialne łącznie za ok. 1% zużycia energii to olej napędowy i gaz ciekły.

Wzrost zużycia energii finalnej oraz zwiększona emisja dwutlenku węgla nasila się w okresie zimowym, najwyższe stężenia notowane są na terenach, gdzie emisja niska z indywidualnego ogrzewania budynków jest dominująca. W związku z powyższym koniecznym jest prowadzenie działań rewitalizacyjnych polegających na:

- wymianie źródeł ciepła - zwiększenia liczby gospodarstw ogrzewanych przy użyciu ekoefektywnych nośników;
- pracach termomodernizacyjnych;

- promowaniu transportu publicznego, ruchu rowerowego i ruchu pieszego oraz tworzenie niezbędnej infrastruktury.

Pogarszająca się jakość powietrza

Na terenie gminy notowane są wysokie poziomy zanieczyszczeń CO2, emitowanych głównie przez sektor mieszkalny. Na całym obszarze gminy występują dobowe przekroczenia dopuszczalnych norm powietrza w zakresie PM 10 oraz benzo(a)pirenu w pyle PM10 (stacja Siedlce ul. Konarskiego). Zgodnie z opracowanym Programem Ochrony Powietrza dla Miasta i Gminy Łochów stwierdzono, że podstawową przyczyną przekroczeń pyłów PM10 i benzo(a)pirenu jest emisja powierzchniowa tj. emisja związana z ogrzewaniem mieszkań w sektorze komunalno- bytowym (przestarzałe i nieefektywne energetycznie urządzenia grzewcze). Znaczący udział ma także emisja liniowa tj. emisja związana z ruchem pojazdów i spalaniem paliw.

Problemy związane ze wzmożoną emisją CO2 oraz zanieczyszczeniem powietrza wzrastają wraz z rozpoczęciem sezonu grzewczego, a niekorzystne warunki meteorologiczne powodują utrzymywanie się wysokich stężeń szkodliwych pyłów przez dłuższe okresy.

W strefie miasta i gminy niezbędne jest przeprowadzenie działań prowadzących do redukcji emisji zanieczyszczeń z indywidualnych systemów grzewczych. Związane jest to ze stworzeniem m.in. systemu zachęt finansowych do likwidacji (poprzez podłączenie do sieci cieplnej) lub wymiany indywidualnych systemów grzewczych na takie, które ograniczają znacząco emisję zanieczyszczeń do powietrza. Ponadto działania Gminy powinny skupić się na:

- zachowaniu standardów efektywności energetycznej i charakterystyki energetycznej budynków,
- promowania inwestycji mających na celu oszczędność energii,
- promowaniu transportu publicznego, ruchu rowerowego i ruchu pieszego.

Zanieczyszczenie powietrza niekorzystnie wpływają nie tylko na środowisko naturalne są również na zdrowie i życie mieszkańców gminy. Zanieczyszczenia, które przedostają się do organizmu podczas oddychania znacząco pogarszają jakość życia będąc przyczyną wielu schorzeń układu oddechowego oraz alergii, dlatego prowadzenie działań w sferze środowiskowej jest ważnym elementem procesu rewitalizacji. Powyższe problemy sfery środowiskowej w dużej mierze spowodowane są deficytami w sferze technicznej, opisanej poniżej.

Gospodarowanie odpadami i niska świadomość ekologiczna mieszkańców

Dostępne przestrzenie publiczne Gminy Łochów charakteryzują się wysokim stopniem zanieczyszczenia. Niska świadomość ekologiczna i estetyczna mieszkańców gminy powoduje, że nie przywiązują oni uwagi do czystości otoczenia w jakim się znajdują. Na terenie gminy panuje przyzwolenie na wyrzucanie drobnych odpadków, świeci itp. co prowadzi do zaśmiecania i obniżenia estetyki wspólnych przestrzeni. Problem niskiej świadomości ekologicznej mieszkańców jest widoczny również w podejściu do gospodarowania odpadami i selektywnym zbieraniu odpadów. Wielu mieszkańców Gminy spala śmieci w domowych piecach, nie zdając sobie sprawy z negatywnych skutków zdrowotnych i środowiskowych. Ponadto z danych uzyskanych z Wydziału Gospodarki Odpadami Urzędu Miejskiego w Łochowie wynika, że na 5600 gospodarstw domowych, które złożyły deklarację o odpadach 5500 zadeklarowało segregację śmieci. Jednak z informacji firmy odbierającej śmieci wynika, że spory odsetek gospodarstw, które zadeklarowały selektywną zbiórkę odpadów nie

robi tego lub robi to w sposób niewłaściwy. Należy edukować i uświadamiać mieszkańców oraz stworzyć warunki do selektywnego zbierania odpadów komunalnych, które obejmuje co najmniej następujące frakcje odpadów: papier, metale, tworzywa sztuczne, szkło, opakowania wielomateriałowe oraz odpady komunalne ulegające biodegradacji, w tym odpady opakowaniowe ulegające biodegradacji.

Na terenie Gminy notuje się również rosnącą liczbę „dzikich wysypisk" śmieci.

Należy zatem edukować mieszkańców o zaletach segregowania odpadów oraz uczyć ich dbałości o własne środowisko, np. poprzez akcje wspólnego sprzątania otoczenia i edukację ekologiczną w szkołach.

Powodzenie realizacji działań na rzecz ochrony środowiska, podejmowanych przez władze Gminy Łochów, w dużej mierze zależy od świadomości, aktywności i zmiany nawyków lokalnej społeczności, dlatego należy dołożyć wszelkich starań aby zaplanowane działanie edukacyjne skutkowały zmianą nastawienia do ochrony i dbałości o środowisko naturalne, integrując i uświadamiając mieszkańców, że w czystej i przyjaznej przestrzeni żyje się lepiej.

Analiza sfery technicznej

Obok problemów występujących w sferze społecznej, gospodarczej i środowiskowej dokonano również diagnozy zjawisk kryzysowych w sferze technicznej. Stan techniczny i funkcjonalny infrastruktury publicznej (obiekty użyteczności publicznej, obiekty zabytkowe, mieszkania komunalne)w sposób bezpośredni wpływają na sytuację społeczną Gminy. Obiekty te bardzo często pełnią funkcję kulturalno-społeczną, aktywizują i integrują mieszkańców, umożliwiając im zagospodarowanie czasu wolnego oraz nawiązanie kontaktów i więzi społecznych.

Rok budowy budynku publicznego może świadczyć o jego stanie technicznym, dlatego wskaźniki udziału budynków publicznych wybudowanych przed 1989 r. i 1960 r. mogą być dobrym wskaźnikiem odzwierciedlającym problemy w sferze technicznej.

Łącznie w Gminie Łochów znajduje się 30 obiektów publicznych, z czego 73,33% zostało wybudowanych przed 1989 r. a 40% wszystkich obiektów publicznych zostało wybudowanych przed rokiem 1960. Część infrastruktury poza bardzo złym stanem technicznym nie posiada odpowiednich standardów higienicznosanitarnych (brak toalet). Większość budynków publicznych wymaga działań termomodernizacyjnych głównie z uwagi na nieefektywność energetyczną oraz wykorzystanie węgla kamiennego jako podstawowe źródło energii.

Analiza uwarunkowań, wizja lokalna dotycząca stanu technicznego oraz audyty energetyczne obiektów wykazały konieczność przeprowadzenia prac remontowych i modernizacyjnych, takich, które przygotują w pełni obiekty do pełnienia oczekiwanych społecznie funkcji i umożliwią warunki życia na godnym poziomie.

W15, W16– udział budynków publicznych wybudowanych przed 1989 r. i 1960 r. w ogólnej liczbie budynków publicznych

Wartość wskaźników W15 oraz W16 prezentują poniższy wykresy. Wykresy nie uwzględniają jednostek analitycznych, dla których wskaźnik osiągnął wartość 0.

Wykres 22 Wartości wskaźnika W15

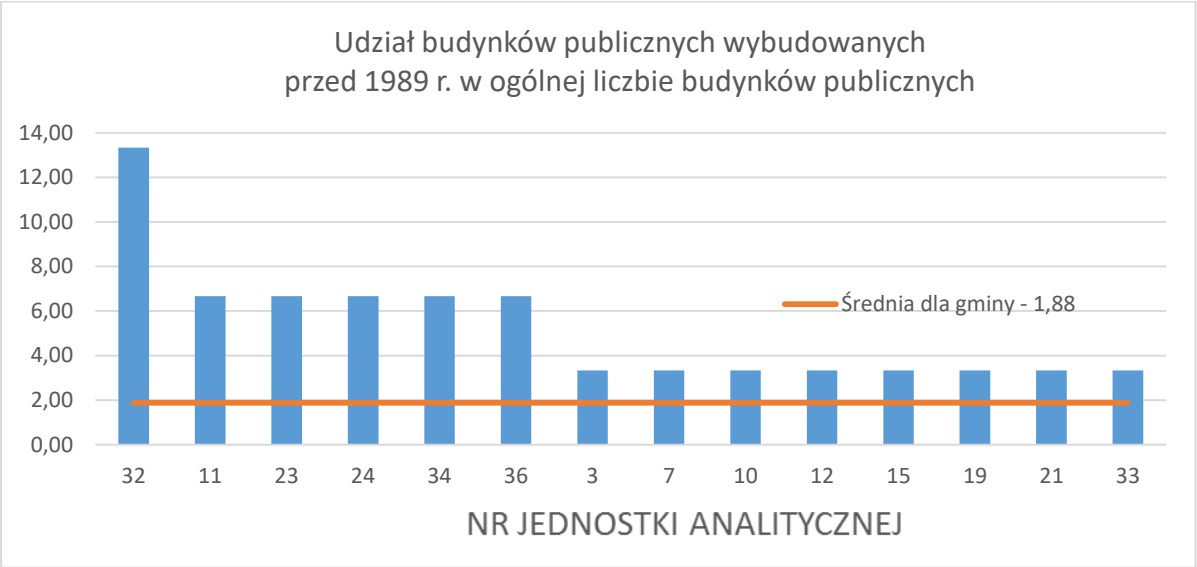

Źródło: Opracowanie własne na postawie na podstawie danych Urzędu Miejskiego w Łochowie

Wykres 23 Wartości wskaźnika W16

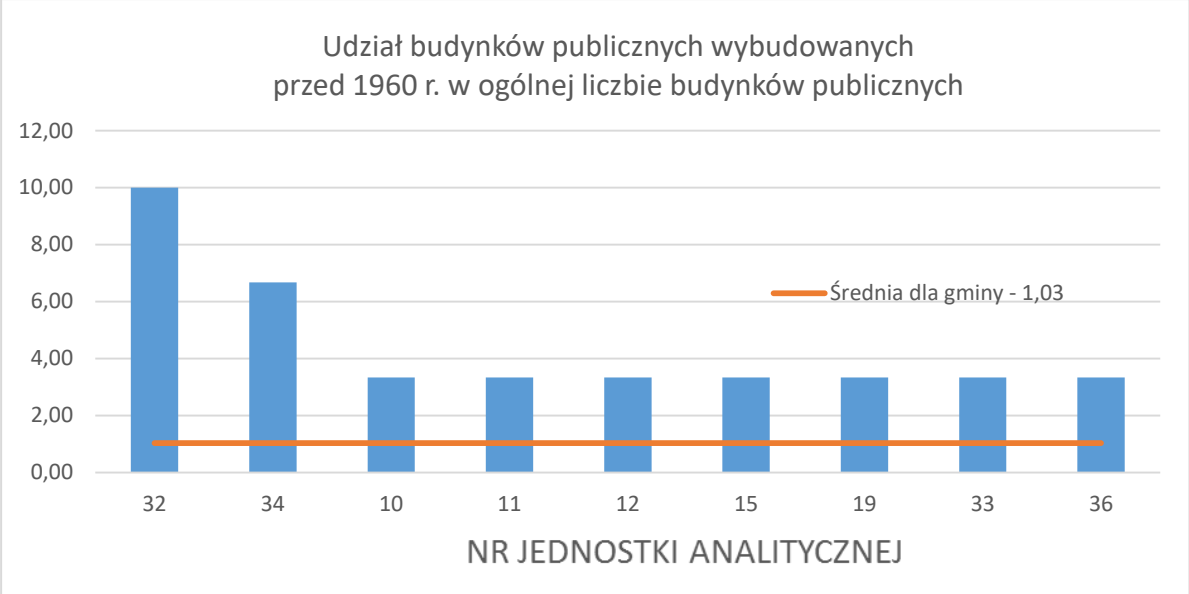

Źródło: Opracowanie własne na postawie na podstawie danych Urzędu Miejskiego w Łochowie

Znaczna część budynków publicznych na obszarze Gminy Łochów wybudowana była w okresie powojennym i od tamtego czasu nie były prowadzone prace remontowe. Budynki te wymagają działań w zakresie kompleksowej modernizacji: docieplenia, wymiany instalacji ogrzewania (wymiana przestarzałych technologicznie pieców węglowych na piece nowej generacji – bardziej ekologicznych), a także montażu instalacji OZE, dostosowania do obecnych standardów w zakresie sposobu ich ogrzewania i energooszczędności. Rozkład przestrzenny wskaźnika W15 oraz E16 prezentują poniższe mapy.

Rysunek 18 Rozkład przestrzenny wskaźnika W15

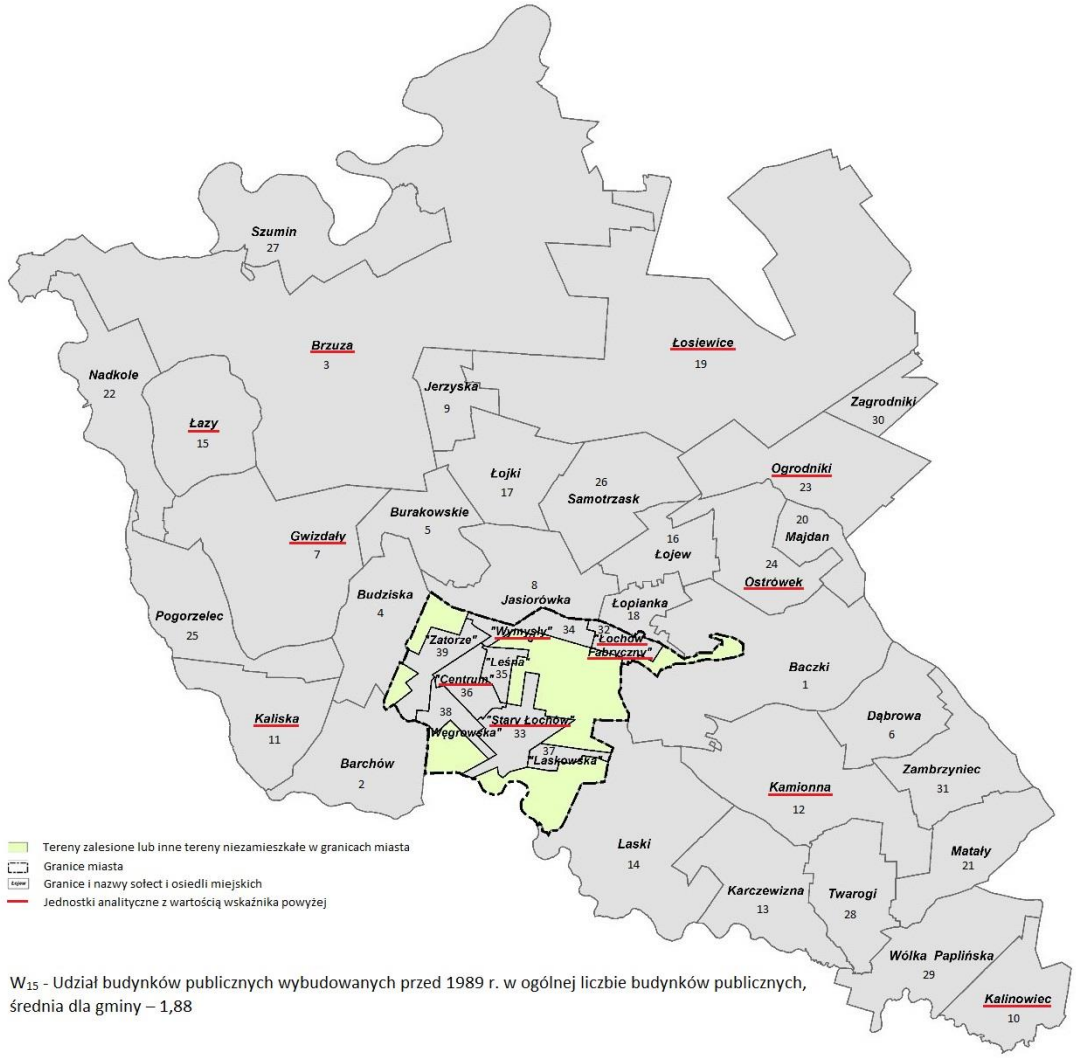

W_{15} - Udział budynków publicznych wybudowanych przed 1989 r. w ogólnej liczbie budynków publicznych, średnia dla gminy – 1,88

Źródło: opracowanie własne na podstawie strony internetowej Systemu Informacji Przestrzennej Urzędu Miejskiego w Łochowie http://lochow.e-mapa.net/ i Geoportalu http://geoportal.gov.pl

Rysunek 19 Rozkład przestrzenny wskaźnika W16

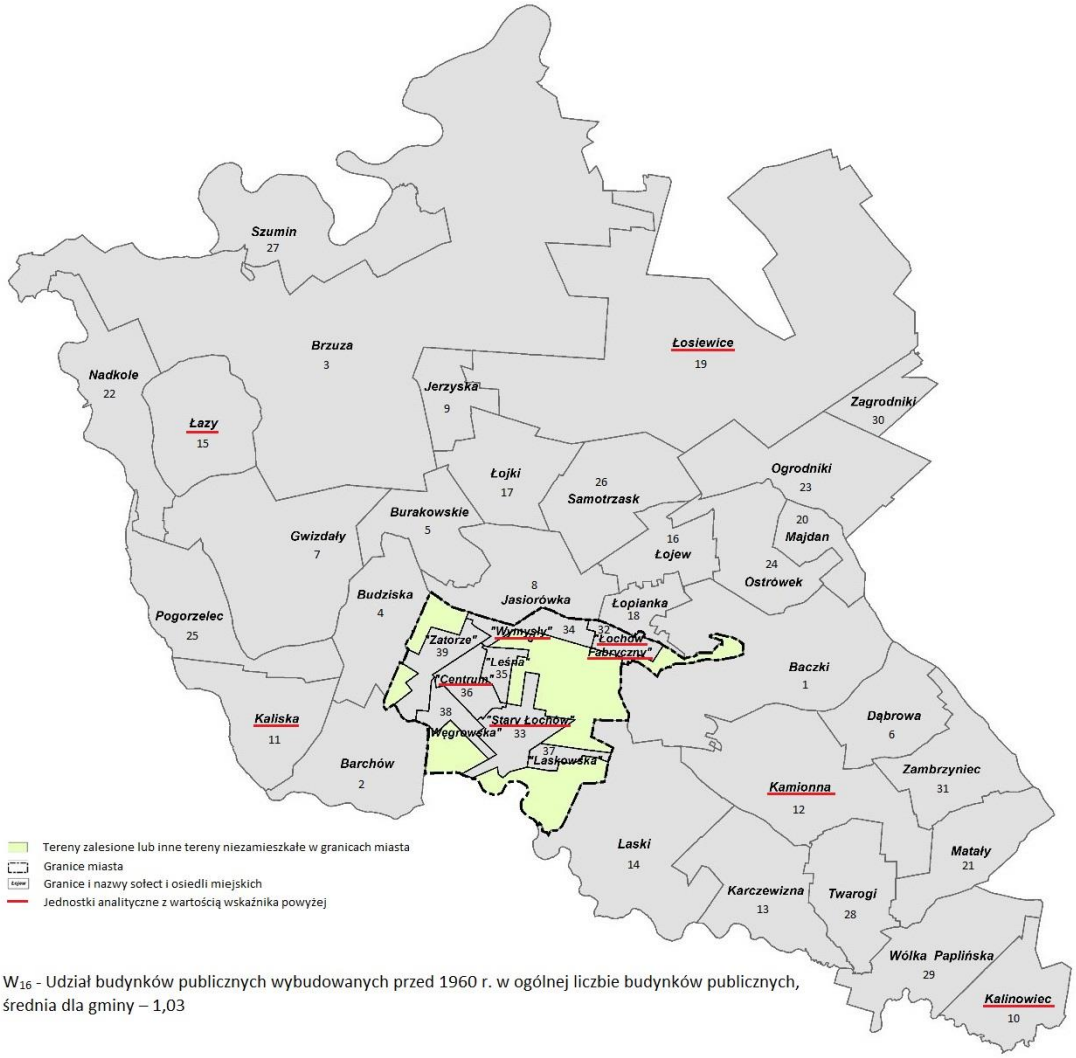

W_{16} - Udział budynków publicznych wybudowanych przed 1960 r. w ogólnej liczbie budynków publicznych, średnia dla gminy – 1,03

Źródło: opracowanie własne na podstawie strony internetowej Systemu Informacji Przestrzennej Urzędu Miejskiego w Łochowie http://lochow.e-mapa.net/ i Geoportalu http://geoportal.gov.pl

Należy zaznaczyć, że zaplanowane prace są ściśle powiązane ze sferą środowiskową w aspekcie obiektów zawierających azbest, rosnącej emisji CO2 oraz finalnego zużycia energii w sektorze publicznym. Udział obiektów zawierających azbest wśród budynków publicznych Gminy Łochów stanowi 16,7%.

Pozostałe problemy sfery technicznej

Poza możliwym do skwantyfikowania wskaźnikami ilościowymi w Gminie Łochów istnieje wiele problemów jakościowych. Jednym z nich jest nieuporządkowana zabudowa oraz postępująca degradacja tkanki miejskiej. Zabudowa Gminy Łochów, pozostała po zniszczeniach wojennych jest przypadkowa i nieuporządkowana. Obok reliktów architektury regionalnej usytuowane są zdewastowane i nieatrakcyjne budynki z lat socjalizmu.

Do problemów Gminy Łochów w sferze technicznej należy **brak wystarczających przestrzeni wykorzystywanych na cele publiczne**. Brakuje obiektów dostosowanych do realizacji funkcji społecznych, w tym również kulturalnych oraz rekreacyjnych. **Brak ładu przestrzennego oraz atrakcyjnych przestrzeni i budynków użyteczności publicznej, które pełnią nie tylko funkcje gospodarcze i**

usługowe, ale również kulturalne, rekreacyjne i wizerunkowe wpływają niekorzystnie na jej rozwój i prowadzą do niskiej jakości życia mieszkańców.

Warto zauważyć, iż do stagnacji ludności przyczynia się, oprócz złej sytuacji materialnej, także niewielka różnorodność oferty działań społecznych, w tym kulturalnych, skierowanych zwłaszcza do mieszkańców obszarów zdegradowanych gminy. Brakuje odpowiednio zagospodarowanych miejsc, które mogłyby być wykorzystywane do prowadzenia akcji społecznych, edukacyjnych, kulturalnych integrujących i aktywizujących mieszkańców.

Wiele inicjatyw społecznych nie może zostać wdrożonych, bowiem brak jest zasobów technicznych umożliwiających ich realizację. Powoduje to, iż działające w Łochowie organizacje nie mają większych możliwości realizacji przedsięwzięć skierowanych do mieszkańców obszarów zdegradowanych. W związku z powyższym w ramach działań rewitalizacyjnych należy uznać, iż konieczne jest stworzenie miejsc dla inicjatyw społecznych, a także podjęcie działań dotyczących rozwoju oferty kulturalnej skierowanej do mieszkańców obszarów zdegradowanych. Biorąc pod uwagę występowanie na tym obszarze licznych rodzin dysfunkcyjnych, niezbędne jest również opracowanie indywidualnej diagnozy, a na jej podstawie oferty skierowanej do poszczególnych grup społecznych obszarów planowanych do rewitalizacji. W tym kontekście niezwykle istotne są również działania infrastrukturalne, aby proces rewitalizacji był w ogóle możliwy i realizowany w sposób kompleksowy.

Pomimo posiadania przestrzeni publicznych, mieszkańcy gminy podkreślają brak terenów rekreacyjno-sportowo – wypoczynkowych oraz miejsc wspólnej integracji społecznej. Na terenie miasta funkcjonują jedynie nieuporządkowane tereny zielone, które z jednej strony stanowią potencjał do stworzenia oferty spędzania wolnego czasu na terenie Gminy, z drugiej jednak obecny stan rzeczowego terenu sprzyja rozwojowi aktów agresji i zjawisk patologicznych oraz dewastacji istniejącej infrastruktury. Mieszkańcy dotknięci wieloma problemami społecznymi potrzebują nie tylko zwykłych terenów rekreacji, ale miejsc o wysokim standardzie wyposażenia, o charakterze multifunkcyjnym, które zaspokoją potrzeby wszystkich grup wiekowych: dzieci, młodzieży, osób w wieku produkcyjnym czynnych i biernych zawodowo, osób starszych. Stworzenie warunków do spotkań towarzyskich, imprez o charakterze kulturalnym oraz uprawiania aktywnych form wypoczynku sprzyjających integracji mieszkańców i umacnianiu więzi społecznych.

Kolejnym z problemów sfery technicznej jest ograniczona dostępność do obiektów użyteczności publicznej osobom z niepełnosprawnościami. Obecnie wiele obiektów nie spełnia potrzeb użytkowników niepełnosprawnych. Osoby starsze lub o ograniczonej sprawności napotykają wiele barier architektonicznych w obiektach użyteczności publicznej (brak wind, poręczy, podjazdów, toalet, wysokie krawężniki, nieutwardzona powierzchnia). Funkcjonalność oraz dostępność budynków użyteczności publicznej wiąże się z oczywistą poprawą jakości życia codziennego osób niepełnosprawnych. W związku z tym działania rewitalizacyjne powinny zmierzać do ułatwienia dostępu do usług/kultury/rekreacji osobom niepełnosprawnym aby stworzyć im warunki do realnego udziału w życiu społecznym.

Bardzo ważnym problem sfery technicznej jest niedostateczna mobilność mieszkańców obszarów rewitalizowanych oraz brak infrastruktury komunikacyjnej. Obecna organizacja komunikacji zbiorowej, pomimo że nie jest ekologiczna, jest dostosowana do potrzeb i oczekiwań mieszkańców gminy. Główny problem stanowi jednak brak odpowiedniej infrastruktury technicznej w postaci funkcjonującego budynku dworca, bazy parkingowej w postaci parkingu Parkuj i Jedź oraz ścieżek rowerowych. Stan techniczny obecnej infrastruktury stanowi problem również w kontekście rozwoju

gospodarczego - turystki regionu. Dodatkowo niedostatecznie wykształcony układ komunikacyjny obejmujący sieć dróg i infrastruktury towarzyszącej znacząco ogranicza możliwości komunikacyjne mieszkańców, utrudnia lub uniemożliwia dogodne przemieszczanie się pomiędzy miejscem zamieszkania a pracą/szkołą, co bezpośrednio przyczynia się do decyzji mieszkańców o zmianie miejsca zamieszkania na większe ośrodki miejskie oraz do nierównomiernego rozwoju poszczególnych sołectw i miejscowości i marginalizowania niektórych z nich, w szczególności tych najmniejszych i o niewielkim znaczeniu. Obszary te wymagają podejmowania działań ukierunkowanych na poprawę sposobu zagospodarowania przestrzeni publicznej, zwiększenie racjonalności układów traktów komunikacyjnych oraz tworzenia funkcjonalnej infrastruktury komunalnej.

Istotnym problemem Gminy Łochów jest również poziom rozwoju sieci infrastruktury technicznej. Gmina charakteryzuje się niedostatecznie rozwiniętą siecią kanalizacyjną, a także całkowitym brakiem sieci gazowej. Sytuacja ta z jednej strony prowadzi do znacznego obniżenia standardu życia mieszkańców, z drugiej zaś strony stanowi realne zagrożenie dla środowiska naturalnego oraz uniemożliwia rozwój działalności gospodarczej z powodu braku infrastruktury technicznej.

Poniżej zaprezentowano zestawienie zbiorcze wskaźników technicznych. Odmiennym kolorem oznaczono wartości powyżej średniej dla wskaźnika W15 oraz W16.

Tabela 12 Zbiorcze zestawienie wskaźników technicznych

Nr jednostki analitycznej	**Nazwa jednostki analitycznej**	**Miejsce jednostki analitycznej w wartości wskaźnika**	***Wskaźnik***	**Miejsce jednostki analitycznej w wartości wskaźnika**	***Wskaźnik***
			W15		***W16***
32	Osiedle „Łochów Fabryczny”	**1**	13,33	**1**	10,00
11	Kaliska	**2**	6,67	**2**	6,67
23	Ogrodniki	**2**	6,67	**3**	3,33
24	Ostrówek	**2**	6,67	**3**	3,33
34	Osiedle „Wymysły”	**2**	6,67	**3**	3,33
36	Osiedle „Centrum”	**2**	6,67	**3**	3,33
3	Brzuza	**3**	3,33	**3**	3,33
7	Gwizdały	**3**	3,33	**3**	3,33
10	Kalinowiec	**3**	3,33	**3**	3,33
12	Kamionna	**3**	3,33	4	0,00
15	Łazy	**3**	3,33	4	0,00
19	Łosiewice	**3**	3,33	4	0,00
21	Matały	**3**	3,33	4	0,00
33	Osiedle „Stary Łochów”	**3**	3,33	4	0,00
1	Baczki	4	0,00	4	0,00
2	Barchów	4	0,00	4	0,00

4	Budziska	4	0,00	4	0,00
5	Burakowskie	4	0,00	4	0,00
6	Dąbrowa	4	0,00	4	0,00
8	Jasiorówka	4	0,00	4	0,00
9	Jerzyska	4	0,00	4	0,00
13	Karczewizna	4	0,00	4	0,00
14	Laski	4	0,00	4	0,00
16	Łojew	4	0,00	4	0,00
17	Łojki	4	0,00	4	0,00
18	Łopianka	4	0,00	4	0,00
20	Majdan	4	0,00	4	0,00
22	Nadkole	4	0,00	4	0,00
25	Pogorzelec	4	0,00	4	0,00
26	Samotrzask	4	0,00	4	0,00
27	Szumin	4	0,00	4	0,00
28	Twarogi	4	0,00	4	0,00
29	Wólka Paplińska	4	0,00	4	0,00
30	Zagrodniki	4	0,00	4	0,00
31	Zambrzyniec	4	0,00	4	0,00
35	Osiedle „Leśna”	4	0,00	4	0,00
37	Osiedle „Laskowska”	4	0,00	4	0,00
38	Osiedle „Węgrowska”	4	0,00	4	0,00
39	Osiedle „Zatorze”	4	0,00	4	0,00
$\bar{w}\,n$			**1,88**		**1,03**
σ			**3,04**		**2,18**

Źródło: Opracowanie własne

5.3. Analiza trendów

Opierając się na danych statystycznych dokonano próby analizy tendencji w zakresie dziesięciu wskaźników (dziewięciu społecznych; jednego gospodarczego) w poszczególnych jednostkach analitycznych. Wykorzystano w tym celu dane z lat: 2010, 2014 i 2015. Z uwagi na zmieniające się systemy gromadzenia i udostępniania danych w instytucjach, od których pozyskano informacje, nie można w pełni opierać na nich prowadzonych analiz. Poniżej zestawiono oszacowane wartości wskaźników. Wartości oznaczone kolorem czerwonym są większe niż średnia wartość wskaźnika dla gminy w danym roku.

Tabela 13 Wartości wskaźników W1 – W5 w latach 2010, 2014 i 2015

	W1 - liczba osób bezrobotnych na 1 tys. mieszkańców			W2 - Liczba osób długotrwale bezrobotnych na 1 tys. mieszkańców			W3 – Liczba uczniów nieotrzymujących promocji do kolejnej klasy na 1 tys. mieszkańców;			W4 - Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z uwagi na ubóstwo na 1 tys. mieszkańców			W5 - Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z uwagi na bezrobocie na 1 tys. mieszkańców		
	2010	2014	2015	2010	2014	2015	2010	2014	2015	2010	2014	2015	2010	2014	2015
1	40,58	45,84	39,18	9,74	20,37	18,74	0,00	0,00	1,70	68,18	74,70	88,59	12,99	20,37	27,26
2	46,15	69,28	48,28	19,78	36,95	22,99	0,00	0,00	0,00	70,33	64,67	103,45	13,19	18,48	25,29
3	51,52	41,67	37,04	23,42	20,83	20,83	2,34	0,00	0,00	58,55	71,76	81,02	42,15	48,61	50,93
4	79,15	76,54	50,93	37,69	34,57	19,88	1,26	2,47	4,97	18,84	32,10	42,24	15,08	16,05	26,09
5	65,79	56,96	50,96	32,89	25,32	31,85	0,00	0,00	0,00	111,84	88,61	165,61	39,47	31,65	38,22
6	29,41	56,45	48,78	22,06	40,32	24,39	7,35	8,06	0,00	117,65	137,10	130,08	58,82	56,45	65,04
7	49,18	57,76	36,24	18,03	29,70	19,77	0,00	1,65	3,29	37,70	26,40	59,31	36,07	26,40	42,83
8	55,91	56,34	48,40	23,21	20,59	22,00	0,00	0,00	0,00	11,60	27,09	51,71	22,15	35,75	45,10
9	0,00	17,24	15,87	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	65,57	0,00	31,75	0,00	17,24	31,75
10	25,81	54,55	38,71	6,45	18,18	19,35	0,00	0,00	6,45	109,68	72,73	148,39	70,97	72,73	90,32
11	65,22	90,36	60,98	37,27	42,17	27,44	0,00	0,00	6,10	99,38	66,27	131,10	71,43	66,27	76,22
12	56,00	55,34	35,71	22,00	27,67	13,89	0,00	0,00	0,00	144,00	150,20	335,32	32,00	27,67	43,65
13	53,69	64,94	47,95	6,71	25,97	27,40	0,00	6,49	0,00	13,42	38,96	171,23	40,27	51,95	68,49
14	52,63	50,23	50,93	0,00	20,55	23,15	0,00	0,00	0,00	50,34	31,96	90,28	25,17	31,96	30,09
15	75,00	81,63	58,54	60,00	66,33	29,27	0,00	0,00	0,00	70,00	15,31	58,54	25,00	40,82	19,51
16	64,41	99,01	61,09	27,12	62,71	28,94	0,00	0,00	0,00	108,47	75,91	115,76	6,78	13,20	12,86
17	63,22	45,45	33,90	28,74	17,05	11,30	0,00	0,00	0,00	68,97	79,55	124,29	17,24	28,41	11,30
18	92,90	94,24	91,86	57,38	57,59	52,49	0,00	0,00	0,00	598,36	732,98	905,51	57,38	83,77	######
19	37,80	24,56	43,32	13,75	14,04	14,44	0,00	0,00	0,00	58,42	77,19	93,86	58,42	56,14	83,03
20	65,48	63,29	56,96	29,76	31,65	31,65	0,00	6,33	0,00	190,48	215,19	272,15	77,38	75,95	88,61
21	29,24	24,24	23,95	0,00	6,06	0,00	0,00	0,00	0,00	81,87	133,33	215,57	64,33	66,67	77,84
22	35,09	18,87	17,54	17,54	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	35,09	37,74	0,00	70,18	75,47	52,63
23	88,46	52,33	53,95	42,31	23,26	21,19	0,00	3,88	0,00	107,69	122,09	129,09	32,69	31,01	42,39
24	56,28	62,72	57,23	27,25	32,86	24,62	0,59	0,00	0,00	92,42	99,16	163,08	42,65	39,43	50,46
25	61,02	61,43	70,18	33,90	34,13	42,11	0,00	0,00	0,00	71,19	105,80	143,86	54,24	44,37	73,68
26	93,46	72,73	35,71	46,73	45,45	8,93	0,00	0,00	0,00	149,53	200,00	196,43	37,38	36,36	44,64
27	0,00	20,00	63,83	0,00	0,00	21,28	0,00	0,00	0,00	0,00	20,00	0,00	0,00	20,00	0,00
28	43,80	36,36	36,63	18,25	29,09	14,65	0,00	0,00	3,66	51,09	80,00	117,22	21,90	29,09	47,62
29	49,50	36,54	20,07	16,50	16,61	6,69	0,00	0,00	0,00	105,61	139,53	137,12	33,00	29,90	53,51
30	57,82	52,45	48,78	23,81	20,98	34,84	0,00	0,00	0,00	105,44	97,90	111,50	17,01	20,98	41,81

31	21,16	38,67	17,54	10,58	16,57	5,85	0,00	0,00	0,00	63,49	176,80	251,46	31,75	27,62	40,94
32	54,81	58,06	37,39	26,80	28,44	18,09	1,22	1,18	2,41	163,22	182,46	231,60	53,59	53,32	98,91
33	63,03	73,55	31,18	25,45	24,91	22,78	1,21	0,00	1,20	147,88	170,82	267,39	65,45	53,38	91,13
34	54,49	73,02	31,55	51,28	34,92	15,77	0,00	3,17	0,00	38,46	50,79	75,71	60,90	69,84	88,33
35	50,31	41,54	47,33	17,03	15,38	19,85	1,55	0,77	0,00	119,20	93,85	118,32	41,80	37,69	41,22
36	48,62	42,55	48,14	23,67	25,15	28,88	0,64	0,00	1,28	71,66	65,12	125,16	35,19	36,11	48,78
37	77,95	98,00	57,69	26,73	33,41	27,78	0,00	0,00	0,00	142,54	213,81	220,09	77,95	98,00	68,38
38	72,57	78,26	60,26	30,48	27,54	30,13	1,45	1,45	0,00	146,59	176,81	239,60	60,96	79,71	96,13
39	48,33	52,63	35,02	17,35	19,58	16,91	1,24	0,00	2,42	66,91	80,78	94,20	26,02	31,82	51,93
$\bar{w}_n$	53,23	56,30	44,86	23,89	26,84	21,03	0,48	0,91	0,86	98,25	110,91	154,81	39,72	43,61	53,91
σ	21,14	21,29	15,70	14,84	14,95	10,88	1,27	2,01	1,75	93,71	117,51	145,14	21,88	21,76	27,07

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Łochowie; Powiatowego Urzędu Pracy w Węgrowie; Urzędu Miejskiego w Łochowie; Komisariatu Policji Łochów; Straży Miejsko-Gminnej w Łochowie

Tabela 14 Wartości wskaźników W6 – W9, W13 w latach 2010, 2014 i 2015

	W6 - Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z uwagi na niepełnosprawność na 1 tys. mieszkańców			W7 - Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z uwagi na alkoholizm na 1 tys. mieszkańców			W8 - Liczba wydanych niebieskich kart na 1 tys. mieszkańców			W9 - Liczba przestępstw na 1 tys. mieszkańców			W13 - odsetek osób bezrobotnych z wykształceniem podstawowym w ogólnej liczbie bezrobotnych		
	2010	2014	2015	2010	2014	2015	2010	2014	2015	2010	2014	2015	2010	2014	2015
1	6,49	1,70	1,70	19,48	18,68	13,63	0,00	1,70	1,70	8,12	13,58	8,52	12,00	18,52	17,39
2	13,19	2,31	2,30	24,18	20,79	16,09	0,00	0,00	9,20	48,35	39,26	43,68	33,33	20,00	9,52
3	28,10	6,94	6,94	11,71	9,26	9,26	0,00	2,31	4,63	0,00	2,31	4,63	40,91	22,22	37,50
4	26,38	6,17	7,45	26,38	22,22	11,18	0,00	0,00	0,00	13,82	11,11	2,48	30,16	29,03	31,71
5	92,11	6,33	0,00	52,63	75,95	31,85	0,00	12,66	19,11	6,58	0,00	0,00	30,00	11,11	25,00
6	102,94	8,06	8,13	117,65	96,77	32,52	0,00	0,00	0,00	0,00	16,13	0,00	25,00	14,29	33,33
7	36,07	11,55	9,88	37,70	34,65	11,53	0,00	1,65	1,65	13,11	11,55	9,88	40,00	28,57	36,36
8	15,82	7,58	7,70	23,21	24,92	9,90	0,00	2,17	2,20	11,60	6,50	8,80	18,87	23,08	22,73
9	81,97	0,00	0,00	32,79	51,72	15,87	0,00	0,00	0,00	213,11	189,66	190,48	0,00	0,00	0,00
10	83,87	0,00	6,45	70,97	54,55	19,35	0,00	0,00	6,45	12,90	6,06	0,00	0,00	11,11	33,33
11	99,38	12,05	12,20	21,74	36,14	12,20	0,00	9,04	12,20	77,64	51,20	82,32	19,05	30,00	45,00
12	50,00	9,88	7,94	88,00	63,24	35,71	0,00	7,91	7,94	2,00	1,98	5,95	21,43	10,71	11,11
13	80,54	6,49	13,70	107,38	110,39	41,10	0,00	0,00	6,85	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	28,57
14	41,19	13,70	13,89	48,05	50,23	23,15	0,00	2,28	0,00	2,29	6,85	2,31	0,00	31,82	13,64
15	105,00	0,00	4,88	20,00	30,61	19,51	0,00	0,00	0,00	55,00	117,35	58,54	40,00	25,00	25,00
16	54,24	6,60	9,65	30,51	59,41	25,72	0,00	6,60	6,43	0,00	0,00	3,22	31,58	26,67	26,32
17	120,69	0,00	0,00	68,97	90,91	45,20	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	11,30	18,18	12,50	50,00
18	177,60	49,74	57,74	122,95	162,30	55,12	0,00	18,32	18,37	49,18	65,45	60,37	23,53	38,89	31,43
19	61,86	7,02	7,22	61,86	73,68	25,27	0,00	10,53	14,44	6,87	17,54	32,49	36,36	14,29	25,00
20	89,29	0,00	0,00	59,52	88,61	25,32	0,00	0,00	0,00	0,00	6,33	0,00	18,18	20,00	22,22
21	128,65	0,00	0,00	58,48	96,97	17,96	0,00	6,06	0,00	0,00	12,12	0,00	0,00	0,00	0,00
22	210,53	0,00	0,00	70,18	75,47	0,00	0,00	0,00	0,00	175,44	283,02	228,07	0,00	0,00	0,00
23	42,31	9,69	11,56	40,38	62,02	19,27	0,00	5,81	7,71	26,92	17,44	25,05	30,43	18,52	25,00

24	42,65	8,36	7,38	16,59	19,12	8,62	0,00	1,19	1,85	26,07	16,73	15,38	15,79	18,10	18,28
25	47,46	6,83	7,02	54,24	40,96	21,05	0,00	6,83	7,02	27,12	58,02	56,14	33,33	11,11	15,00
26	102,80	9,09	8,93	37,38	45,45	17,86	0,00	0,00	8,93	9,35	0,00	0,00	20,00	37,50	25,00
27	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	277,78	260,00	297,87	0,00	0,00	0,00
28	91,24	7,27	7,33	69,34	58,18	21,98	0,00	0,00	0,00	3,65	3,64	7,33	8,33	10,00	20,00
29	105,61	3,32	3,34	42,90	36,54	13,38	0,00	0,00	0,00	13,20	3,32	0,00	20,00	9,09	0,00
30	51,02	6,99	10,45	40,82	45,45	13,94	0,00	0,00	3,48	3,40	3,50	6,97	35,29	26,67	14,29
31	89,95	5,52	0,00	79,37	99,45	52,63	5,29	0,00	5,85	5,29	16,57	11,70	50,00	0,00	0,00
32	79,17	27,25	26,54	26,80	39,10	27,74	1,22	0,00	2,41	53,59	56,87	54,28	26,67	14,29	19,35
33	92,12	16,61	16,79	12,12	32,03	16,79	3,64	0,00	10,79	23,03	20,17	17,99	15,38	11,29	30,77
34	70,51	6,35	25,24	51,28	44,44	37,85	0,00	0,00	6,31	22,44	44,44	31,55	23,53	21,74	40,00
35	51,86	22,31	24,43	18,58	16,15	4,58	0,00	0,00	3,05	17,80	10,00	13,74	12,31	20,37	9,68
36	50,54	19,99	21,18	13,44	14,83	13,48	1,92	0,00	1,93	14,72	12,25	10,27	14,47	16,67	16,00
37	135,86	26,73	25,64	57,91	49,00	10,68	0,00	0,00	4,27	6,68	8,91	6,41	31,43	9,09	11,11
38	46,44	21,74	22,96	40,64	36,23	11,48	1,45	0,00	2,87	8,71	5,80	12,91	14,00	16,67	11,90
39	27,26	6,12	6,04	23,54	22,03	4,83	3,72	0,00	3,62	21,07	14,69	12,08	20,51	13,95	13,79
$\bar{w}_n$	72,63	9,24	10,32	46,14	51,50	20,35	0,44	2,44	4,65	32,23	36,16	34,17	20,77	16,48	20,39
σ	44,89	9,89	11,12	29,40	33,18	13,18	1,20	4,30	5,08	59,59	66,23	64,46	13,40	10,34	13,06

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Łochowie; Powiatowego Urzędu Pracy w Węgrowie; Urzędu Miejskiego w Łochowie; Komisariatu Policji Łochów; Straży Miejsko-Gminnej w Łochowie

Za jednostki charakteryzujące się niekorzystnymi trendami uznano te, dla których wartości wskaźniki we wszystkich latach były niekorzystne w porównaniu do średniej wartości dla gminy. Najbardziej negatywnymi trendami, utrwalającymi zaistniałe problemy społeczne, w zakresie badanych wskaźników charakteryzują się jednostki 18, 11, 20, 32, 33, 37, 4, 15, 38, 13, 16, 33. Jednostka 18 charakteryzuje się występowaniem negatywnych trendów w zakresie ośmiu wskaźników, jednostki analityczne 11, 20, 32 37 – pięciu wskaźników, jednostki analityczne 15, 38 – czterech, natomiast pozostałe z wymienionych jednostek – w zakresie trzech.

5.4. Obszar zdegradowany

Bazując na przeprowadzonej analizie dokonano delimitacji obszaru zdegradowanego na terenie Gminy Łochów. Wyboru obszaru zdegradowanego dokonano bazując na poniższych danych w odniesieniu do poszczególnych jednostek analitycznych Gminy Łochów.

Tabela 15 Zestawienie zbiorcze na podstawie analizy wskaźników

		W1	W2	W3	W4	W5	W6	W7	W8	W9	W10	W11	W12	W13	W14	W15	W16	Σ SWD	Σ społ.	Σ poz.	Σ
1	Baczki	39,18	18,74	1,70	88,59	27,26	1,70	13,63	1,70	8,52	0,17	52,03	18,74	17,39	18,49	0,00	0,00	-3,79	1	1	2
2	Barchów	48,28	22,99	0,00	103,45	25,29	2,30	16,09	9,20	43,68	0,00	38,33	50,57	9,52	11,01	0,00	0,00	-1,51	6	0	6
3	Brzuza	37,04	20,83	0,00	81,02	50,93	6,94	9,26	4,63	4,63	0,46	52,11	27,78	37,50	20,09	3,33	0,00	-3,23	0	3	3
4	Budziska	50,93	19,88	4,97	42,24	26,09	7,45	11,18	0,00	2,48	0,12	38,33	45,96	31,71	10,41	0,00	0,00	-1,54	3	1	4
5	Burakowskie	50,96	31,85	0,00	165,61	38,22	0,00	31,85	19,11	0,00	0,00	47,41	38,22	25,00	4,58	0,00	0,00	2,65	7	2	9
6	Dąbrowa	48,78	24,39	0,00	130,08	65,04	8,13	32,52	0,00	0,00	0,00	52,03	40,65	33,33	7,24	0,00	0,00	-0,41	5	2	7
7	Gwizdały	36,24	19,77	3,29	59,31	42,83	9,88	11,53	1,65	9,88	0,16	49,23	41,19	36,36	20,27	3,33	0,00	-2,02	2	3	5
8	Jasiorówka	48,40	22,00	0,00	51,71	45,10	7,70	9,90	2,20	8,80	0,11	47,41	35,20	22,73	17,63	0,00	0,00	-3,11	4	2	6
9	Jerzyska	15,87	0,00	0,00	31,75	31,75	0,00	15,87	0,00	190,48	0,00	52,11	79,37	0,00	3,51	0,00	0,00	-5,70	2	0	2
10	Kalinowiec	38,71	19,35	6,45	148,39	90,32	6,45	19,35	6,45	0,00	0,00	52,03	45,16	33,33	4,81	3,33	3,33	3,35	4	3	7
11	Kaliska	60,98	27,44	6,10	131,10	76,22	12,20	12,20	12,20	82,32	0,00	49,23	39,63	45,00	3,89	6,67	3,33	7,05	9	4	13
12	Kamionna	35,71	13,89	0,00	335,32	43,65	7,94	35,71	7,94	5,95	0,00	52,03	43,65	11,11	12,03	3,33	3,33	0,30	4	3	7
13	Karczewizna	47,95	27,40	0,00	171,23	68,49	13,70	41,10	6,85	0,00	0,00	52,03	6,85	28,57	7,07	0,00	0,00	2,73	8	2	10
14	Laski	50,93	23,15	0,00	90,28	30,09	13,89	23,15	0,00	2,31	0,69	52,03	27,78	13,64	21,77	0,00	0,00	-2,11	4	1	5
15	Łazy	58,54	29,27	0,00	58,54	19,51	4,88	19,51	0,00	58,54	0,00	49,23	58,54	25,00	10,43	3,33	3,33	-1,89	5	3	8
16	Łojew	61,09	28,94	0,00	115,76	12,86	9,65	25,72	6,43	3,22	0,00	43,21	25,72	26,32	6,78	0,00	0,00	-0,30	6	2	8
17	Łojki	33,90	11,30	0,00	124,29	11,30	0,00	45,20	0,00	11,30	0,00	52,11	50,85	50,00	4,81	0,00	0,00	-4,18	2	1	3
18	Łopianka	91,86	52,49	0,00	905,51	115,49	57,74	55,12	18,37	60,37	0,00	43,21	49,87	31,43	5,91	0,00	0,00	22,86	10	1	11
19	Łosiewice	43,32	14,44	0,00	93,86	83,03	7,22	25,27	14,44	32,49	0,36	52,11	36,10	25,00	2,64	3,33	3,33	1,46	3	4	7
20	Majdan	56,96	31,65	0,00	272,15	88,61	0,00	25,32	0,00	0,00	0,00	42,33	50,63	22,22	4,20	0,00	0,00	1,35	7	1	8
21	Matały	23,95	0,00	0,00	215,57	77,84	0,00	17,96	0,00	0,00	0,60	52,03	47,90	0,00	8,10	3,33	0,00	-5,01	2	1	3
22	Nadkole	17,54	0,00	0,00	0,00	52,63	0,00	0,00	0,00	228,07	0,00	49,23	87,72	0,00	4,42	0,00	0,00	-5,66	3	0	3
23	Ogrodniki	53,95	21,19	0,00	129,09	42,39	11,56	19,27	7,71	25,05	0,19	42,33	30,83	25,00	22,23	6,67	0,00	-0,01	5	3	8

24	**Ostrówek**	57,23	24,62	0,00	163,08	50,46	7,38	8,62	1,85	15,38	0,12	55,18	44,31	18,28	14,75	6,67	0,00	-1,44	3	2	5
25	**Pogorzelec**	70,18	42,11	0,00	143,86	73,68	7,02	21,05	7,02	56,14	0,35	49,23	52,63	15,00	9,19	0,00	0,00	4,28	7	0	7
26	**Samotrzask**	35,71	8,93	0,00	196,43	44,64	8,93	17,86	8,93	0,00	0,00	43,21	35,71	25,00	0,91	0,00	0,00	-2,24	4	2	6
27	**Szumin**	63,83	21,28	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	297,87	0,00	52,11	42,55	0,00	1,30	0,00	0,00	-1,61	4	1	5
28	**Twarogi**	36,63	14,65	3,66	117,22	47,62	7,33	21,98	0,00	7,33	0,00	52,03	29,30	20,00	8,44	0,00	0,00	-1,48	3	1	4
29	**Wólka Paplińska**	20,07	6,69	0,00	137,12	53,51	3,34	13,38	0,00	0,00	0,00	52,03	20,07	0,00	12,70	0,00	0,00	-6,13	1	1	2
30	**Zagrodniki**	48,78	34,84	0,00	111,50	41,81	10,45	13,94	3,48	6,97	0,00	42,33	17,42	14,29	5,77	0,00	0,00	-0,84	5	1	6
31	**Zambrzyniec**	17,54	5,85	0,00	251,46	40,94	0,00	52,63	5,85	11,70	0,00	52,03	17,54	0,00	11,83	0,00	0,00	-2,03	4	1	5
32	**„Łochów Fabryczny”**	37,39	18,09	2,41	231,60	98,91	26,54	27,74	2,41	54,28	0,12	52,05	28,95	19,35	73,20	13,33	10,00	4,22	6	4	10
33	**„Stary Łochów”**	31,18	22,78	1,20	267,39	91,13	16,79	16,79	10,79	17,99	0,36	55,74	45,56	30,77	57,96	3,33	3,33	2,90	6	4	10
34	**„Wymysły”**	31,55	15,77	0,00	75,71	88,33	25,24	37,85	6,31	31,55	0,00	54,79	50,47	40,00	17,29	6,67	6,67	1,86	5	3	8
35	**„Leśna”**	47,33	19,85	0,00	118,32	41,22	24,43	4,58	3,05	13,74	0,00	54,79	42,75	9,68	63,55	0,00	0,00	-1,72	3	2	5
36	**„Centrum”**	48,14	28,88	1,28	125,16	48,78	21,18	13,48	1,93	10,27	0,19	60,77	179,72	16,00	128,46	6,67	3,33	0,33	4	3	7
37	**„Laskowska”**	57,69	27,78	0,00	220,09	68,38	25,64	10,68	4,27	6,41	0,00	55,74	59,83	11,11	83,67	0,00	0,00	2,07	5	1	6
38	**„Węgrowska”**	60,26	30,13	0,00	239,60	96,13	22,96	11,48	2,87	12,91	0,14	55,74	47,35	11,90	115,17	0,00	0,00	3,25	5	1	6
39	**„Zatorze”**	35,02	16,91	2,42	94,20	51,93	6,04	4,83	3,62	12,08	0,36	54,96	60,39	13,79	39,53	0,00	0,00	-2,71	1	1	2
$\bar{w}\ n$		**44,86**	**21,03**	**0,86**	**154,81**	**53,91**	**10,32**	**20,35**	**4,65**	**34,17**	**0,12**	**50,12**	**44,96**	**20,39**	**22,46**	**1,88**	**1,03**				
σ		**15,70**	**10,88**	**1,75**	**145,14**	**27,07**	**11,12**	**13,18**	**5,08**	**64,46**	**0,18**	**5,02**	**27,32**	**13,06**	**30,66**	**3,04**	**2,18**				

Źródło: Opracowanie własne

Wyznaczony w ten sposób podobszar zdegradowany obejmuje następujące jednostki:

- Sołectwo Burakowskie (5);
- Sołectwo Kalinowiec (10);
- Sołectwo Kaliska (11);
- Sołectwo Kamionna (12);
- Sołectwo Majdan (20);
- Sołectwo Karczewizna (13);
- Sołectwo Łopianka (18);
- Obszar miejski
    - Osiedle „Łochów Fabryczny” (32);
    - Osiedle „Stary Łochów” (33);
    - Osiedle „Wymysły” (34);
    - Osiedle „Centrum” (36);
    - Osiedle „Laskowska” (37);
    - Osiedle „Węgrowska” (38).

W jego granicach znajdują się jednostki analityczne, dla których wartość sumarycznego wskaźnika degradacji osiągnęła wartość powyżej 0. Jednocześnie jednostki te charakteryzują się występowaniem negatywnych zjawisk w sferach innych niż społeczna, w związku z czym przeanalizowane wskaźniki sfery gospodarczej, środowiskowej oraz technicznej przyjmują dla jednostek wchodzących w skład obszaru zdegradowanego mniej korzystne wartości niż średnia wartość dla Gminy Łochów.

Spośród jednostek wchodzących w skład obszaru zdegradowanego, jednostki: 11, 18, i 32 charakteryzują się szczególnie wysokim natężeniem negatywnych zjawisk.

Spośród 16 badanych cech, jednostkę analityczną 18 cechuje gorszy niż średnia dla gminy wskaźnik w następujących aspektach:

- W1, W2, W4, W5, W6, W7, W8, W9, W10, W11 – wskaźniki sfery społecznej;
- W13 – wskaźnik sfery gospodarczej.

Jednostka analityczna 5 cechuje się gorszymi niż średnia dla gminy wskaźnikami w następujących aspektach:

- W1, W2, W4, W7, W8, W10, W11 – wskaźniki sfery społecznej;
- W12, W13 – wskaźniki sfery gospodarczej

Jednostka analityczna 10 cechuje się gorszymi niż średnia dla gminy wskaźnikami w następujących aspektach:

- W3, W5, W8, W10– wskaźniki sfery społecznej;
- W13 – wskaźniki sfery gospodarczej;
- W15, W16 – wskaźniki sfery technicznej.

Jednostka analityczna 11 cechuje się gorszymi niż średnia dla gminy wskaźnikami w następujących aspektach:

- W1, W2, W3, W5, W6, W8, W9, W10, W11 – wskaźniki sfery społecznej;

- W12, W13 – wskaźniki sfery gospodarczej;
- W15, W16 – wskaźniki sfery technicznej.

Jednostka analityczna 12 cechuje się gorszymi niż średnia dla gminy wskaźnikami w następujących aspektach:

- W4, W7, W8, W9, W10– wskaźniki sfery społecznej;
- W12– wskaźnik sfery gospodarczej;
- W15, W16 – wskaźniki sfery technicznej.

Jednostka analityczna 13 cechuje się gorszymi niż średnia dla gminy wskaźnikami w następujących aspektach:

- W1, W2, W4, W5, W6, W7, W8, W10 – wskaźniki sfery społecznej;
- W12, W13 – wskaźniki sfery gospodarczej.

Jednostka analityczna 20 cechuje się gorszymi niż średnia dla gminy wskaźnikami w następujących aspektach:

- W1, W2, W4, W5, W7, W10, W11 – wskaźniki sfery społecznej;
- W12, W13 – wskaźniki sfery gospodarczej.

Jednostka analityczna 32 cechuje się gorszymi niż średnia dla gminy wskaźnikami w następujących aspektach:

- W3, W4, W5, W6, W7, W9 – wskaźniki sfery społecznej;
- W12 – wskaźniki sfery gospodarczej;
- W14 – wskaźnik sfery środowiskowej;
- W15, W16 – wskaźniki sfery technicznej.

Jednostka analityczna 33 cechuje się gorszymi niż średnia dla gminy wskaźnikami w następujących aspektach:

- W2, W3, W4, W5, W6, W8 – wskaźniki sfery społecznej;
- W13 – wskaźniki sfery gospodarczej;
- W14 – wskaźnik sfery środowiskowej;
- W15, W16 – wskaźniki sfery technicznej.

Jednostka analityczna 34 cechuje się gorszymi niż średnia dla gminy wskaźnikami w następujących aspektach:

- W5, W6, W7, W8, W10 – wskaźniki sfery społecznej;
- W13 – wskaźniki sfery gospodarczej
- W15, W16 – wskaźniki sfery technicznej.

Jednostka analityczna 36 cechuje się gorszymi niż średnia dla gminy wskaźnikami w następujących aspektach:

- W1, W2, W3, W6 – wskaźniki sfery społecznej;
- W14 – wskaźnik sfery środowiskowej;
- W15, W16 – wskaźniki sfery technicznej.

Jednostka analityczna 37 cechuje się gorszymi niż średnia dla gminy wskaźnikami w następujących aspektach:

- W1, W2, W4, W5, W6 – wskaźniki sfery społecznej;
- W14 – wskaźnik sfery środowiskowej;

Jednostka analityczna 38 cechuje się gorszymi niż średnia dla gminy wskaźnikami w następujących aspektach:

- W1, W2, W4, W5, W6 – wskaźniki sfery społecznej;
- W14 – wskaźnik sfery środowiskowej;

Ponadto jednostka analityczna 18 charakteryzuje się niekorzystnymi wartościami aż ośmiu wskaźników w każdym z lat: 2010, 2014 i 2015, jednostki analityczne 11, 32, 37 18 charakteryzuje się niekorzystnymi wartościami pięciu wskaźników w każdym z lat: 2010, 2014 i 2015. Świadczy to o utrzymującej się w tam niekorzystnej sytuacji w sferze społecznej.

5.4.1. Przyczyny występowania wysokiego natężenia negatywnych zjawisk na obszarze zdegradowanym

Sołectwo Burakowskie (5);

Sołectwo Burakowskie zamieszkuje 157 osób (stan na 31.12.2015 r.). Obszar położony jest w centralnej części Gminy Łochów. Pomimo bliskości ośrodka miejskiego, sołectwo charakteryzuje się zamkniętą w swoich granicach i problemach społecznością lokalną. Podobszar charakteryzuje się nawarstwieniem wielowymiarowych problemów społecznych. Jednym z największych problemów sołectwa jest przemoc w rodzinie. Wskaźnik dotyczący liczby wydanych niebieskich kart osiągnął w sołectwie Burakowskie najwyższą wartość w całej Gminie. Przyczyną zaistniałych problemów jest brak odpowiedniej liczby miejsc pracy oraz bardzo niska aktywność gospodarcza mieszkańców. Problem bezrobocia pogłębia wysoki odsetek osób z wykształceniem podstawowym, co z kolei generuje problem bezrobocia długotrwałego.

Wysoki stopień bezrobocia, niski współczynnik przedsiębiorczości oraz wyuczona bezradność wśród mieszkańców podobszaru powoduje ubóstwo oraz występowanie problemów alkoholowych, co z kolei przekłada się na rosnący odsetek osób korzystających ze świadczeń Miejsko - Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej. Przyczyna problemów leży również w braku społecznych inicjatyw oraz aktywności obywatelskiej. Mieszkańcy podobszaru stanowią zamkniętą w swoich problemach społeczność, charakteryzują się postawą roszczeniową wobec pomocy uzyskiwanej z instytucji samorządowych i brakiem entuzjazmu do proponowanych inicjatyw naprawczych.

Przedstawione powyżej problemy częściowo wynikają ze starzejącego się społeczeństwa podobszaru Burakowskie, w którym przez lata utrwalany był opisany powyżej styl życia, a negatywne wzorce zachowań przekazywane były z pokolenia na pokolenia.

Poza degradacją sfery społecznej na terenie podobszaru występuje również kryzys sfery gospodarczej. Niska liczba funkcjonujących podmiotów gospodarczych, brak wykształcenia, niskie kwalifikacje

zawodowe oraz negatywne podejście do procesu aktywizacji przyczyniają się do stagnacji obszaru w sferze gospodarczej.

Negatywną sytuację sołectwa potwierdza utrzymujący się niekorzystny trend w zakresie wysokiego stopnia bezrobocia oraz rosnącej liczby osób korzystających z pomocy społecznej z uwagi na alkoholizm, gdzie we wszystkich analizowanych latach (2010, 2014, 2015) wskaźniki te osiągnęły wartości niekorzystne względem średniej gminy.

Sołectwo Kalinowiec (10);

Sołectwo Kalinowiec zamieszkuje 155 osób (stan na 31.12.2015 r.). Obszar położony jest w południowo-wschodniej części gminy znacząco oddalonej od ośrodka miejskiego, co z pewnością przyczynia się do izolacji jej mieszkańców.

Głównym problemem podobszaru jest znaczący odsetek mieszkańców korzystających z pomocy społecznej z uwagi na bezrobocie oraz problem przemocy w rodzinie. Przyczyna problemów leży w niskiej aktywności społecznej mieszkańców, którzy nie chcą się integrować i nie mają motywacji do prowadzenia działań zmierzających do poprawy obecnego stanu rzeczy. Mieszkańcy podobszaru stawią zamkniętą w swoich problemach społeczność, charakteryzującą się postawą roszczeniową wobec instytucji samorządowych i brakiem entuzjazmu do proponowanych inicjatyw naprawczych.

Z przeprowadzanej analizy trendów wynika, że jedynym utrzymującym się problemem sołectwa Kalinowiec jest stale rosnąca liczba osób korzystających z pomocy społecznej z uwagi na bezrobocie. Przyczyną takiego stanu rzeczy jest niski poziom wykształcenia i kwalifikacji, brak chęci aktywizacji oraz przyzwyczajenie mieszkańców do otrzymywania pomocy społecznej z tego tytułu.

Kryzys sfery społecznej w sołectwie Kalinowiec, wynika również z problemów sfery gospodarczej tj. złej sytuacji na rynku pracy. Wysoki odsetek osób bezrobotnych to ludzie bez wykształcenia i odpowiednich kwalifikacji zawodowych, pozwalających na powrót i utrzymanie się na rynku pracy. Z analizy trendów wynika, iż problem ten zaistniał dopiero w 2015 r. i może być spowodowany zgłoszeniem pracowników, którzy do chwili obecnej pracowali „na czarno”

Problemem jest także występowanie wysokiego wskaźnika budynków publicznych wybudowanych przed 1989 r. i przed 1960 r. a zatem budynków o niskich parametrach technicznych, wpływających także na jakość środowiska naturalnego i niski standard życia mieszkańców podobszaru.

Sołectwo Kaliska (11);

Sołectwo Kaliska zamieszkuje 328 osób (stan na 31.12.2015 r.). Obszar położony jest w zachodniej części Gminy Łochów. Podobszar sołectwa Kaliska pod kątem społecznym jest jednym z najbardziej zdegradowanych obszarów Gminy Łochów. Nagromadzenie wielu zintensyfikowanych problemów społecznych powoduje postępujące wykluczenie społeczne wielu rodzin podobszaru. Przyczyną zaistniałego stanu rzeczy jest fakt, że obszar jest terenem rolniczym, na którym nie wykształciły się postawy przedsiębiorcze. Wiele rodzin dotkniętych jest problemem bezrobocia, ubóstwa oraz wyuczonym brakiem zaradności a mieszkańcy charakteryzuje się biernością i brakiem zainteresowania zmianą własnego życia. Kolejnym problemem jest przeświadczenie wielu mieszkańców, że zapewnienie „podstawowego” bytu rodzinie uprawnia ich do akceptacji zachowań patologicznych (alkoholizm, przemoc w rodzinie), które na terenie sołectwa niejednokrotnie uważane są za normę i element życia codziennego. Opisywany styl życia i negatywne wzorce zachowań przekazywanesą młodym pokoleniom, które nie mają źródła nauki i czerpania prawidłowych postaw moralnych.

Poza sferą społeczną na podobszarze występują problemy sfery gospodarczej. Wysoki odsetek osób z niskim wykształceniem i brakiem kwalifikacji zawodowych przekłada się na wzrost występowania problemów społecznych.

Problemem jest także występowanie wysokiego wskaźnika budynków publicznych wybudowanych przed 1989 r. i przed 1960 r. a zatem budynków o niskich parametrach technicznych, wpływających także na jakość środowiska naturalnego i niski standard życia mieszkańców podobszaru.

Wysokie natężenie negatywnych zjawisk oraz ich progres potwierdza aż 5 wskaźników, które w latach 2010, 2014, 2015 utrzymały się poniżej średniej dla Gminy Łochów (utrzymująca się liczba osób bezrobotnych, w tym bezrobotnych długotrwale, wysoki odsetek osób korzystających z pomocy społecznej z uwagi na bezrobocie oraz niepełnosprawność, wysoki poziom przestępczości).

Zdecydowanym potencjałem miejscowości są walory przyrodnicze i turystyczne terenu. Bliskość atrakcyjnych terenów zielonych w okolicach rzeki Liwiec , które można wykorzystać na cele rekreacyjno-wypoczynkowe stanowić mogą o szybkim wzroście gospodarczym regionu.

Sołectwo Kamionna (12);

Sołectwo Kamionna zamieszkują 504 osoby (stan na 31.12.2015 r.). Obszar położony jest w południowo-wschodniej części Gminy Łochów i spośród analizowanych obszarów zdegradowanych odznacza się najmniejszym natężeniem problemów społecznych. W odróżnieniu od wszystkich pozostałych jednostek na obszarze Kamionna nie występuje problem bezrobocia. Pomimo niskiego wskaźnika przedsiębiorczości mieszkańcy podobszaru są aktywni zawodowo, niemniej wielu z nich dotyka problem ubóstwa i z tego tytułu korzystają z pomocy Miejsko - Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej. Sytuacja problemowa podobszaru spowodowana jest faktem, że jest to teren głównie rolniczy, z niskim wskaźnikiem rozwoju gospodarczego regionu.

Wśród mieszkańców zdiagnozowano również brak chęci do integracji i podejmowania działań oddolnych - na terenie osiedla nie działa obecnie żadna organizacja pozarządowa.

Negatywną sytuację sołectwa potwierdza utrzymujący się niekorzystny trend w zakresie wysokiego rosnącej liczby osób korzystających z pomocy społecznej z uwagi na ubóstwo oraz alkoholizm, które we wszystkich analizowanych latach (2010, 2014, 2015) osiągnęły wartości niekorzystne względem średniej gminy.

Sołectwo Karczewizna (13);

Sołectwo Karczewizna zamieszkuje 146 osób (stan na 31.12.2015 r.). Obszar położony jest w południowej części Gminy Łochów. Nagromadzenie wielu problemów społecznych powoduje postępujące wykluczenie społeczne wielu rodzin podobszaru. Przyczyną zaistniałego stanu rzeczy jest fakt, że obszar jest terenem rolniczym, na którym nie wykształciły się postawy przedsiębiorcze. Wiele rodzin dotkniętych jest problemem bezrobocia, ubóstwa oraz wyuczonym brakiem zaradności a mieszkańcy charakteryzuje się biernością i brakiem zainteresowania zmianą własnego życia. Kolejnym problemem jest przeświadczenie wielu mieszkańców, że zapewnienie „podstawowego" bytu rodzinie uprawnia ich do akceptacji zachowań patologicznych (alkoholizm, przemoc w rodzinie), które na terenie sołectwa niejednokrotnie uważane są za normę i element życia codziennego. Opisywany styl życia i negatywne wzorce zachowań przekazywane są młodym pokoleniom, które nie mają źródła nauki i czerpania prawidłowych postaw moralnych.

Poza sferą społeczną na podobszarze występują problemy sfery gospodarczej. Niski stopień przedsiębiorczości oraz wysoki odsetek osób z niskim wykształceniem i brakiem kwalifikacji zawodowych przekłada się na wzrost występowania problemów społecznych.

Wysokie natężenie negatywnych zjawisk oraz ich progres potwierdzają 3 wskaźniki, które w latach 2010, 2014, 2015 utrzymały się poniżej średniej dla Gminy Łochów (utrzymująca się liczba osób bezrobotnych, wysoki odsetek osób korzystających z pomocy społecznej z uwagi na ubóstwo oraz alkoholizm).

Zdecydowanym potencjałem miejscowości są walory przyrodnicze i turystyczne terenu. Bliskość atrakcyjnych terenów zielonych w okolicach rzeki Liwiec , które można wykorzystać na cele rekreacyjno-wypoczynkowe spowić mogą o szybkim wzroście gospodarczym regionu.

Sołectwo Łopianka (18) oraz Osiedle „Łochów Fabryczny" (32);

Sołectwo Łopianka zamieszkuje 381 osób a osiedle Łochów Fabryczny 829 osób (stan na 31.12.2015 r.). Oba tereny sąsiadują ze sobą i charakteryzują się nawarstwieniem wielu podobnych problemów społeczno-gospodarczych, które mają wspólna genezę. Teren Łochowa Fabrycznego i sołectwa Łopianka jest zlepkiem środowisk robotniczych z terenów poprzemysłowych. Osiedla zostały zasiedlone w latach świetności Fabryki Maszyn budowlanych BUMAR PROMA jednakże po jej likwidacji mieszkańcy zostali bez pracy i perspektyw. Większość pracowników fabryki stanowili pracownicy fizyczni, bez wykształcenia kierunkowego, zorientowani na wykonywanie powtarzalnych i prostych prac. Brak odpowiedniego wykształcenia, rozwiniętych kompetencji dotyczących samodzielności, podejmowanie decyzji i kreatywność oraz przeświadczenie o braku perspektyw po utracie pracy ugruntowały i utrwaliły bierną postawę wśród bezrobotnych mieszkańców Łochowa Fabrycznego oraz Łopianki. Brak aktywności zawodowej i środków do życia spowodowały, że na omawianym obszarze rozwinęły się zjawiska patologiczne, które z pokolenia na pokolenie są przekazywane młodym mieszkańcom. Ponadto możliwość uzyskania środków z pomocy społecznej utwierdza mieszkańców w przekonaniu, że nie warto angażować się w poszukiwani pracy, a lepszą drogą życia jest pobieranie zasiłku i życie na krawędzi ubóstwa.

Przeświadczenie o braku perspektyw na pracę utrwala bierną postawę wśród bezrobotnych mieszkańców Łochowa Fabrycznego i Łopianki. Większość tych osób, poza zgłoszeniem w urzędzie pracy nie jest zainteresowana aktywnym jej poszukiwaniem, procesem dokształcania się, aktywizacji i nabywaniem nowych umiejętności. Wzrostowi bezrobocia sprzyja także słabnące zaangażowanie mieszkańców w inicjatywy społeczne.

Podobszar Łochowa Fabrycznego charakteryzuje się również występowaniem wysokiego wskaźnika budynków publicznych wybudowanych przed 1989 r. i przed 1960 r. a zatem budynków o niskich parametrach technicznych, wpływających także na jakość środowiska naturalnego i niski standard życia mieszkańców podobszaru.

Wysokie natężenie negatywnych zjawisk oraz ich progres na omawianych podobszarach potwierdza aż 8 spośród 10 badanych wskaźników, które w latach 2010, 2014, 2015 utrzymały się poniżej średniej dla Gminy Łochów (utrzymująca się liczba osób bezrobotnych, w tym bezrobotnych długotrwale, wysoki odsetek osób korzystających z pomocy społecznej z uwagi na bezrobocie, alkoholizm, ubóstwo, niepełnosprawność, wysoki poziom przestępczości, wysoki odsetek osób bezrobotnych z wykształceniem podstawowym w ogólnej liczbie bezrobotnych) na terenie sołectwa Łopianka oraz 5 (wysoki odsetek uczniów nieotrzymujących promocji do kolejnej klasy, wysoki odsetek osób

korzystających z pomocy społecznej z uwagi na bezrobocie, ubóstwo oraz niepełnosprawność, wysoki poziom przestępczości)na terenie Łochowa Fabrycznego.

Niewątpliwym potencjałem podobszarów jest fakt, iż Na terenie podobszaru Łochów Fabryczny swoją dzielność prowadzi Ochotnicza Straż Pożarna – jedna z najbardziej aktywnych organizacji pozarządowych Gminy Łochów.

Sołectwo Majdan (20)

Sołectwo Majdan zamieszkuje 158 osób (stan na 31.12.2015 r.). Obszar położony jest na granicy Gminy Łochów od strony wschodniej, znacząco oddalonej od ośrodka miejskiego, co z pewnością przyczynia się do izolacji mieszkańców.

Głównym problemem społecznym sołectwa jest wysokie bezrobocie, w tym bezrobocie długotrwałe. Utrwalanie się problemu bezrobocia wśród mieszkańców podobszaru związane jest z rolniczym charakterem omawianego terenu, brakiem małych i średnich zakładów pracy w najbliższej okolicy oraz utrwaleniem przekonań, że pracy po prostu nie ma. Przeświadczenie o braku perspektyw na pracę powoduje utrwalanie biernej postawy wśród bezrobotnych mieszkańców miejscowości, większość osób nie jest zainteresowana podjęciem aktywności zawodowej, działań aktywizacyjnych w zakresie dokształcenia się, nabycia nowych umiejętności, nowego zawodu.

Mieszkańcy podobszaru stawią zamkniętą w swoich problemach społeczność, mało aktywną społecznie, niezintegrowaną i nie zmotywowaną do prowadzenia działań zmierzających do poprawy obecnego stanu rzeczy.

Wysokie natężenie negatywnych zjawisk oraz ich progres potwierdzają aż 5 wskaźników, które w latach 2010, 2014, 2015 utrzymały się poniżej średniej dla Gminy Łochów (utrzymująca się liczba osób bezrobotnych, w tym bezrobotnych długotrwale, wysoki odsetek osób korzystających z pomocy społecznej z uwagi na bezrobocie, alkoholizm oraz ubóstwo).

Osiedle Centrum (36);

Osiedle Centrum zamieszkuje 1558 osób (stan na 31.12.2015 r.). Przyczyny sytuacji kryzysowej na terenie osiedla Centrum mają nieco inne podłoże niż w pozostałych podobszarach zdegradowanych. Zabudowa centrum miasta Łochów składa się budynków wybudowanych głównie w okresie gwałtownego rozrostu osady Łochów lat 60 i 70 XX wieku ustawionych w tzw. szachownicę, z których znaczna część od wielu lat ulega degradacji. Niski standard mieszkań oraz przestrzeni publicznych wynikających z planowania nowych miast w okresie komunizmu powoduje, że teren Centrum jest zamieszkiwany głównie przez osoby starsze z problemami społecznymi i finansowanymi, którzy przez lata borykają się z problemami, a ich rozwiązania oczekuję jedynie od ośrodków pomocy społecznej. Problemy mieszkańców osiedla Centrum są od lat te same, z roku na rok pogłębia się jedynie ich skala. Utrwalenie wyuczonej bezradności poprzez opisywany styl życia i negatywne wzorce zachowań zostały przekazane kolejnym pokoleniom, które zasiedliły głównie nowszą część osiedla Stary Łochów, Węgrowska, Laskowska . Mieszkańcy podobszaru od pokoleń korzystają z pomocy społecznej i traktują to jako podstawowe, stabilne i wystarczające źródło utrzymania. Pomimo wielu inicjatyw społecznych mieszkańcy podobszaru nie czują potrzeby przejęcia kontroli i odpowiedzialności nad własnym życiem.

Sytuacja osiedla Centrum wynika nie tylko z postaw mieszkańców, ale także z braku odpowiedniej bazy społeczno-kulturalno – rekreacyjnej, dzięki które możliwe byłoby prowadzenie działań edukacyjnych,

kulturalnych, sportowych. Podobszar funkcjonuje jako główne centrum życia społeczno- kulturalnego, ale także rekreacyjno-wypoczynkowego jednak istniejąca infrastruktura nie pozwala na realizację tych funkcji w pełni. **Obecna baza infrastrukturalna stanowi niezaprzeczalny potencjał podobszaru, jednak wymaga ona działań uzupełniających i dostosowawczych do obecnych czasów, obowiązujących standardów i potrzeb mieszkańców oraz jest istotna ze względu na postępującą degradację obszaru Gminy Łochów.**

Osiedle Stary Łochów (33),

Osiedle Stary Łochów zamieszkuje 834 osób (stan na 31.12.2015 r.). Teren znajduje się w południowej części miasta i sąsiaduje z pozostałym obszarami zdegradowanymi miasta tj. osiedlem Laskowska, Węgrowska, Centrum, które silnie na niego oddziałują. Wśród głównych problem obszaru należy wymienić wysokie wskaźniki osób korzystających z pomocy społecznej oraz problem przemocy w rodzinie. Problem ubóstwa, alkoholizmu, bezrobocia, niepełnoprawności i przemocy dotyka tu wiele rodzin. Wielu mieszkańców od dłuższego czasu boryka się ze zdobyciem i utrzymaniem zatrudnienia. Przyczyną takiego stanu rzeczy jest duże natężenie osób pracujących w zlikwidowanym już Przedsiębiorstwie Obrotu Zwierzętami Hodowlanymi, charakteryzujących się niskim wykształceniem i słabymi kwalifikacjami zawodowymi.

Wysokie natężenie negatywnych zjawisk oraz ich progres potwierdzają 3 wskaźniki, które w latach 2010, 2014, 2015 utrzymały się poniżej średniej dla Gminy Łochów (wysoki odsetek osób korzystających z pomocy społecznej z uwagi na bezrobocie, niepełnosprawność oraz ubóstwo).

Potencjałem obszaru jest wysoki poziom aktywności społecznej mieszkańców oraz chęć organizacji i uczestnictwa w inicjatywach obywatelskich. Mieszkańcy pozytywnie i z nadzieją podchodzą do procesów aktywizacji i podnoszenia jakości życia.

Osiedle Wymysły (34);

Osiedle Wymysły zamieszkuje 317 osób (stan na 31.12.2015 r.). Podobszar położony jest w północno-wschodniej części Łochowa. Głównym problemem społeczności osiedla jest kryzys sfery społecznej przejawiający się wysokim odsetkiem mieszkańców korzystających z pomocy społecznej. Wysoka liczba rodzin dotknięta jest również problemem przemocy w rodzinie i objęta procedurą niebieskiej karty. Przyczyną zaistniałego stanu rzeczy jest wysoki odsetek mało wykształconych i wykwalifikowanych mieszkańców podobszaru. Większość mieszkańców jest aktywna zawodowo, jednak poziom zarobków i problemy społeczne przyczyniają się do konieczności korzystania z pomocy społecznej z uwagi na alkoholizm, niepełnosprawność, bezrobocie. Zaistniała sytuacja życiowa powoduje narastanie frustracji wśród mieszkańców osiedla, co niejednokrotnie prowadzi do awantur i odreagowywania agresji na pozostałych członkach rodziny.

Wśród mieszkańców zdiagnozowano również brak chęci do integracji i podejmowania działań oddolnych - na terenie osiedla nie działa obecnie żadna organizacja pozarządowa. Mieszkańcy podobszaru to społeczność starzejąca się, mało aktywna zarówno zawodowo jak i społecznie.

Wysokie natężenie negatywnych zjawisk oraz ich progres potwierdzają 2 wskaźniki, które w latach 2010, 2014, 2015 utrzymały się poniżej średniej dla Gminy Łochów (wysoki odsetek osób korzystających z pomocy społecznej z uwagi na bezrobocie, wysoki odsetek osób bezrobotnych z wykształceniem podstawowym w ogólnej liczbie bezrobotnych).

Osiedle Laskowska (37);

Osiedle Laskowska zamieszkuje 468 osób (stan na 31.12.2015 r.). Obszar położony jest w południowo –wschodniej części miasta Łochów. Osiedle w dużej mierze zamieszkane jest przez młode pokolenie mieszkańców Gminy Łochów. Pomimo korzystnych statystyk demograficznych obszar charakteryzuje się wysokim bezrobociem, w tym bezrobociem długotrwałym, co zwłaszcza w obliczu wysokiej liczby mieszkańców w wieku produkcyjnym jest zjawiskiem niepożądanym. Na podobszarze odnotowuje się zwiększone wskaźniki osób korzystających z pomocy społecznej ze względu na ubóstwo, bezrobocie i niepełnosprawność. Główną przyczyną zidentyfikowanych problemów podobszaru jest wyniesienie negatywnych wzorców z domów rodzinnych i przeniesienie ich do dorosłego życia. Wyuczona przez lata bezradność oraz traktowanie środków opieki społecznej jako stabilne i trwałe źródło dochodu powoduje, że kolejne pokolenia mogą nie wykształcić w sobie umiejętności samodzielnego radzenia sobie na rynku pracy.

Wśród mieszkańców zdiagnozowano również brak chęci do integracji i podejmowania działań oddolnych - na terenie osiedla nie działa obecnie żadna organizacja pozarządowa. **Niewątpliwym potencjałem osiedla jest jej sytuacja demograficzna a oraz wysoki poziom przedsiębiorczości w postaci dużej liczby funkcjonujących podmiotów gospodarczych.**

Wysokie natężenie negatywnych zjawisk oraz ich progres potwierdzają aż 5 wskaźników, które w latach 2010, 2014, 2015 utrzymały się poniżej średniej dla Gminy Łochów (utrzymująca się liczba osób bezrobotnych, w tym bezrobotnych długotrwale, wysoki odsetek osób korzystających z pomocy społecznej z uwagi na bezrobocie, niepełnosprawność oraz ubóstwo).

Osiedle Węgrowska (38);

Osiedle „Węgrowska" zamieszkuje 697 osób (stan na 31.12.2015 r.). Podobszar położony jest w zachodniej części miasta. Głównym problemem społeczności osiedla Węgrowska jest bezrobocie. Mieszkańcy podobszaru są mało aktywni zawodowo, dlatego wskaźniki bezrobocia i długotrwałego bezrobocia na podobszarze są wysokie i przekraczają średnie wskaźniki przyjęte dla gminy. Osiedle Węgrowska w dużej mierze zamieszkiwane jest przez osoby pracujące w pobliskich zakładach w czasach ich świetności, charakteryzujące się niskim poziomem wykształcenia i ukierunkowana na wykonywanie powtarzających się i zorganizowanych działań, które po przemianach ustrojowych i rozwoju gospodarczym ostatnich lat nie są wystarczające do utrzymania bądź znalezienia nowej pracy. Mieszkańcy osiedla Węgrowska zupełnie nie potrafią odnaleźć się w nowej sytuacji. Przekonanie o braku pracy spowodowało narastanie problemów społecznych (ubóstwo) i wykształcenia postaw roszczeniowych w postaci oczekiwania pomocy ze strony opieki społecznej, z której korzysta wielu mieszkańców podobszaru, co potęguje sytuację kryzysową podobszaru.

Wysokie natężenie negatywnych zjawisk oraz ich progres potwierdzają aż 4 wskaźniki, które w latach 2010, 2014, 2015 utrzymały się poniżej średniej dla Gminy Łochów (utrzymująca się liczba osób bezrobotnych, w tym bezrobotnych długotrwale, wysoki odsetek osób korzystających z pomocy społecznej z uwagi na bezrobocie oraz ubóstwo).

5.5. Obszar rewitalizacji

Obszar wskazany do rewitalizacji obejmuje część obszaru zdegradowanego, który został wytypowany nie tylko na podstawie zanalizowanych danych ilościowych, ale również z uwzględnieniem danych ilościowych i powiązań funkcyjnych obszarów.

Obszar rewitalizacji składa się z trzech podobszarów:

- miejski (552,06 ha — 2,82% powierzchni gminy, zamieszkały przez 4351 osób — 24,57% mieszkańców gminy) — obejmujący jednostki analityczne: sołectwo Łopianka (przyległe do miasta Łochowa, a dokładnie osiedla „Łochów Fabryczny"), osiedle „Łochów Fabryczny", osiedle „Wymysły", osiedle „Centrum", osiedle „Stary Łochów", osiedle „Laskowska";
- sołectwo Karczewizna (467,83 ha — 2,38% powierzchni gminy, zamieszkały przez 146 osób — 0,82% mieszkańców gminy) — podobszar tożsamy powierzchniowo z granicami administracyjnymi sołectwa Karczewizna, zachowujący nazwę tej jednostki analitycznej z diagnozy;
- sołectwo Kaliska (372,92 ha — 1,90% powierzchni gminy, zamieszkały przez 328 osób — 1,84% mieszkańców gminy) — podobszar tożsamy powierzchniowo z granicami administracyjnymi sołectwa Kaliska, zachowujący nazwę tej jednostki analitycznej z diagnozy.

Obszar rewitalizacji obejmujący łącznie 7,1% powierzchni gminy (1392,81 ha) zamieszkuje 4825 osób, co stanowi 27,23% mieszkańców gminy Łochów.

Rewitalizacją nie objęto wszystkich terenów zdegradowanych z uwagi na zasadę koncentracji procesu rewitalizacji i osiągnięcia pełnego założonego efektu – prowadzone działania skupiono na rejonach najbardziej potrzebujących wsparcia przy uwzględnieniu potencjału obszaru, możliwości prowadzenia rewitalizacji na danym terenie oraz znaczenia obszaru dla rozwoju lokalnego (Rozdział 6.1). Należy wziąć pod uwagę, że gmina jako główny interesariusz procesu rewitalizacji, posiada ograniczone środki finansowe i możliwości prowadzenia działań rewitalizacyjnych. Rewitalizacja prowadzona będzie na obszarze szczególnej koncentracji negatywnych zjawisk społecznych a także liczby kryzysowych wskaźników uzupełniających w sferze gospodarczej, środowiskowej i technicznej, w miejscach o największym znaczeniu z punktu widzenia rozwoju lokalnego oraz z największym potencjałem.

Rysunek 20 Obszar rewitalizacji w Gminie Łochów

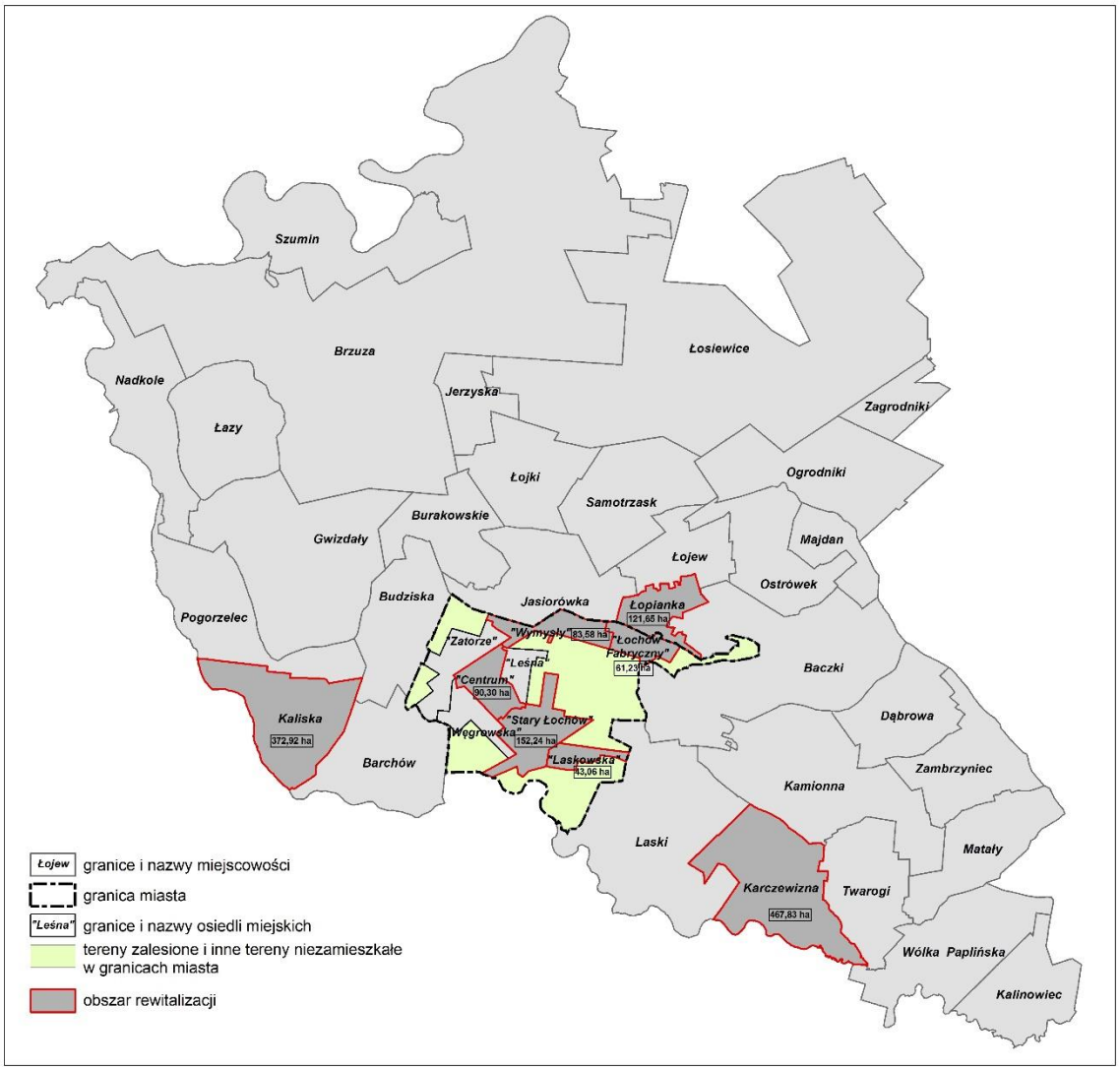

Źródło: opracowanie własne na podstawie strony internetowej Systemu Informacji Przestrzennej Urzędu Miejskiego w Łochowie http://lochow.e-mapa.net/ i Geoportalu http://geoportal.gov.pl

Na podstawie przeprowadzonych analiz stwierdzić można pewną koncentrację przestrzenną występowania negatywnych zjawisk. W granicach opracowania znajdują się jednostki analityczne, dla których wartość sumarycznego wskaźnika degradacji jest większa niż 0, jednostki te cechują się szczególnie niekorzystnymi trendami w sferze społecznej. Jednocześnie jednostki te charakteryzować się muszą występowaniem negatywnych zjawisk w innych sferach niż społeczna, w związku z czym przeanalizowane wskaźniki sfery gospodarczej, środowiskowej lub technicznej przyjmują dla jednostek wchodzących w skład obszaru zdegradowanego mniej korzystne wartości niż wartość dla gminy. W Gminie Łochów występują trzy obszary takiej koncentracji: północna i centralna część miasta Łochów, obejmująca jednostki analityczne 32, 33, 34, 36, 37. Stan kryzysowy zidentyfikowano również w jednostkach 11, 13, 18

6. Zasięgi przestrzenne obszaru rewitalizacji — pogłębiona charakterystyka podobszarów rewitalizacji

W dniach 8.10-15.10.2016 roku na terenie gminy Łochów odbyło się badanie ankietowe wśród mieszkańców: sołectwa Łopianka, osiedla „Łochów Fabryczny", osiedla „Wymysły", osiedla „Centrum", osiedla „Stary Łochów", osiedla „Laskowska", sołectwa Karczewizna, sołectwa Kaliska. Ankieterzy prowadzili badanie z wykorzystaniem kwestionariuszy papierowych w miejscach zidentyfikowanych jako ważne dla życia społecznego. W badaniu łącznie wzięło udział 100 osób. Poniższe opisy obszaru rewitalizacji bazują na opiniach wyrażonych w badaniu.

6.1. Podobszar rewitalizacji miejski

Sołectwo Łopianka

Granice podobszaru rewitalizacji Sołectwo Łopianka pokrywają się z granicami jednostki analitycznej 18 i przebiegają zgodnie z poniższą mapą. Podobszar Sołectwa Łopianka obejmuje powierzchnię 121,65 ha, co stanowi 0,62% całkowitej powierzchni Gminy i zamieszkiwany jest przez 381 osób, co stanowi 2,14% mieszkańców gminy Łochów (stan na dzień 31.12.2015 r.).

Mapa 1 Granice sołectwa Łopianka

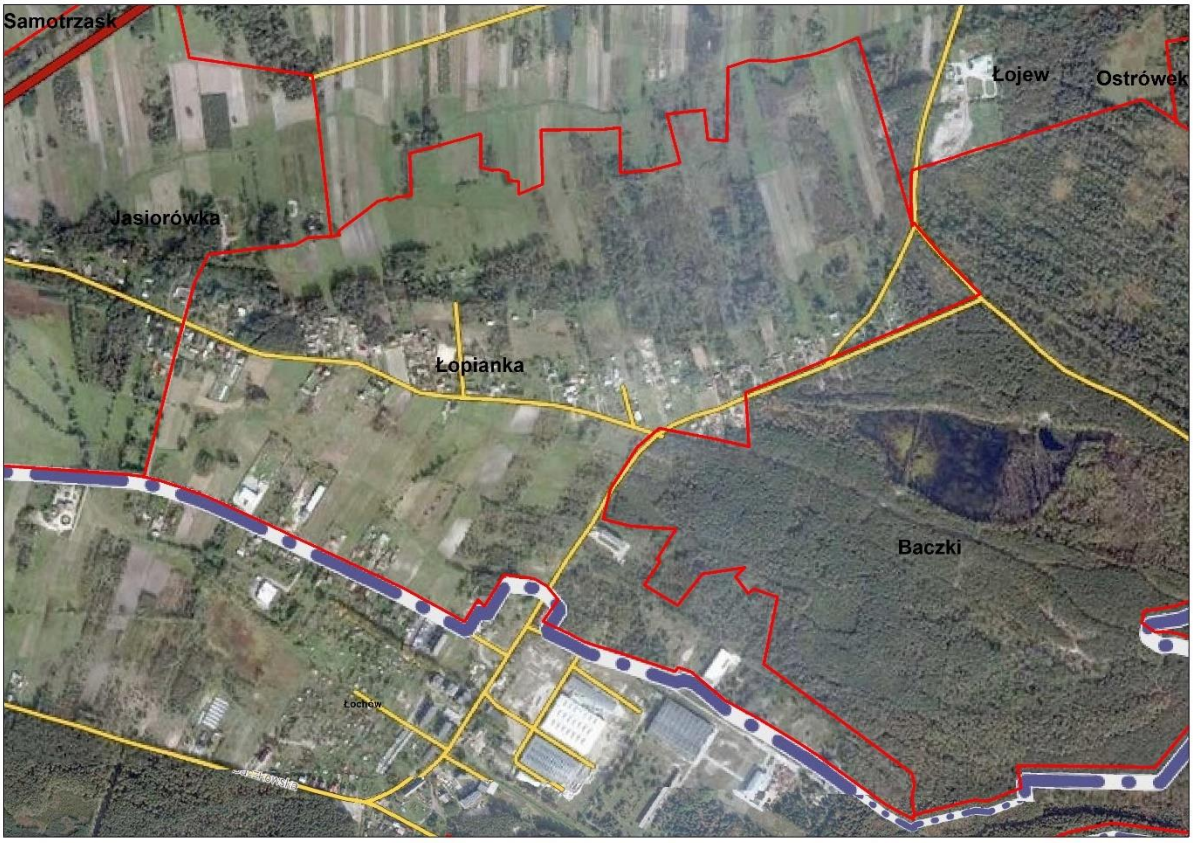

Źródło: opracowanie własne na podstawie strony internetowej Systemu Informacji Przestrzennej Urzędu Miejskiego w Łochowie http://lochow.e-mapa.net/ i Geoportalu http://geoportal.gov.pl

Zgodnie z przeprowadzoną analizą wskaźnikową na podobszarze Sołectwa Łopianka stwierdzono największe natężenie i nawarstwienie negatywnych zjawisk społecznych, o czym świadczy poniższe zestawienie wartości wskaźników. Kolorem czerwonym zaznaczono wartości, gdzie wskaźnik sołectwa Łopianka osiągnął wartość wyższą[1] niż średnia dla Gminy Łochów. Dla omawianego podobszaru 11 spośród 16 badanych wskaźników osiąga wartości niekorzystne w stosunku do średniej dla gminy. Według przeprowadzonej analizy sołectwo Łopianka dotknięte jest najgłębszym w gminie kryzysem w strefie społecznej, a wiele z zaprezentowanych wskaźników osiąga wartość dwukrotnie przewyższającą średnią, co świadczy o ponadprzeciętnym zdegradowaniu omawianego obszaru.

Tabela 16 Wartości wskaźników dla podobszaru Łopianka

Wskaźnik	Sołectwo Łopianka	Miejsce w rankingu	Gmina Łochów
W1 - Liczba osób bezrobotnych na 1 tys. mieszkańców;	91,86	1	44,86
W2 - Liczba osób długotrwale bezrobotnych na 1 tys. mieszkańców;	52,49	1	21,03
W3 – Liczba uczniów nieotrzymujących promocji do kolejnej klasy na 1 tys. mieszkańców;	0,00	11	0,86
W4 – Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z uwagi na ubóstwo na 1 tys. mieszkańców;	905,51	1	154,81
W5 – Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z uwagi na bezrobocie na 1 tys. mieszkańców;	115,49	1	53,91
W6 – Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z uwagi na niepełnosprawność na 1 tys. mieszkańców;	57,74	1	10,32
W7 – Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z uwagi na alkoholizm na 1 tys. mieszkańców;	55,12	1	20,35
W8 – Liczba wydanych niebieskich kart na 1 tys. mieszkańców;	18,37	2	4,65
W9 - Liczba przestępstw na 1 tys. mieszkańców;	60,37	5	34,17
W10 – Liczba organizacji pozarządowych na 100 mieszkańców;	0,00	12	0,12
W11 – Frekwencja wyborcza w 2015 r.	43,21	11	50,12
W12 - Liczba podmiotów gospodarczych na 1 tys. mieszkańców - wskaźnik sfery gospodarczej;	49,87	27	44,96
W13 - odsetek osób bezrobotnych z wykształceniem podstawowym w ogólnej liczbie bezrobotnych - wskaźnik sfery gospodarczej;	31,43	8	20,39
W14 – udział obiektów zawierających azbest [kg] w całkowitej powierzchni gminy/ miasta Łochów w kg/ha - wskaźnik sfery środowiskowej;	5,91	28	22,46
W15 - udział budynków publicznych wybudowanych przed 1989 r. w ogólnej liczbie budynków publicznych	0,00	4	1,88

[1] Dla wskaźników W10, W11, W12 zaznaczono wartość niższą niż średnia dla Gminy

W16 – udział budynków publicznych wybudowanych przed 1960 r. w ogólnej liczbie budynków publicznych	0,00	4	1,03

Źródło: Opracowanie własne

Na koniec 2015 r. podobszar rewitalizacji sołectwa Łopianka zamieszkiwało 35 osób bezrobotnych, co stanowiło 4,19 % ogółu bezrobotnych w Gminie Łochów. Wśród nich 57,14% (20 osób) było bezrobotnymi długotrwale, natomiast 11 osób pozostających bez pracy posiadało jedynie wykształcenie podstawowe. Przyczyny wysokiej stopy bezrobocia na omawianym podobszarze rewitalizacji mają głównie podłoże społeczne. Przeświadczenie o braku perspektyw na pracę utrwala bierną postawę wśród bezrobotnych mieszkańców Łopianki. Większość tych osób, poza zgłoszeniem w urzędzie pracy nie jest zainteresowana aktywnym jej poszukiwaniem, procesem dokształcania się, aktywizacji i nabywania nowych umiejętności. W związku z tym osoby bezrobotne, w tym w szczególności osoby bezrobotne długotrwale i/lub z wykształceniem podstawowym potrzebują intensywnych działań aktywizujących, integracyjnych i motywacyjnych, aby w perspektywie najbliższych lat zmienić podejście nie tylko do procesu aktywizacji zawodowej, ale nastawienia do życia i przejęcia za nie odpowiedzialności.

Wzrostowi bezrobocia sprzyja także słabnące zaangażowanie mieszkańców w inicjatywy służące rozwojowi lokalnej przedsiębiorczości, dlatego na omawianym podobszarze konieczna jest również realizacja wielowymiarowych działań mających na celu pobudzenie aktywności gospodarczej oraz podnoszenie kompetencji i kwalifikacji zawodowych mieszkańców sołectwa Łopianka.

W 2015 r. świadczenia społeczne z powodu trudnej sytuacji życiowej wypłacone zostały 507 razy. Ponad 90 % mieszkańców obszaru (345 osób) korzysta z zasiłków pomocy społecznej tylko ze względu na ubóstwo. Wiele rodzin tej części gminy dotkniętych jest również innymi problemami społecznymi: alkoholizmem, niepełnosprawnością, bezrobociem. Problemy te często nawarstwiają się w obrębie jednej rodziny, przyczyniając się do wykluczenia społecznego nie tylko osób dotkniętych powyższymi problemami, ale do wykluczenia całych rodzin, w tym również dzieci i młodzieży. W związku z tym należy zwrócić uwagę na kompleksowe działania aktywizacji społeczno-zawodowej pod kątem występujących problemów społecznych. Zjawiska te, pozostawione bez próby ich naprawy, w przyszłości będą stanowić istotną barierą dla rozwoju omawianego podobszaru, a wręcz przyczynią się do stagnacji i odizolowania Łopianki od strefy miejskiej, z która graniczy.

Sołectwo Łopianka charakteryzuje się również niedostatecznym poziomem bezpieczeństwa publicznego, czego wyrazem jest wysoki wskaźnik przestępczości. W 2015 roku na omawianym podobszarze odnotowano 23 przestępstwa, co stanowi 6,04% wszystkich zdarzeń tego typu zarejestrowanych w całej Gminie Łochów. Podobszar wypada negatywnie również pod względem liczby założonych niebieskich kart. W 2015 problem przemocy w rodzinie dotyczył 7 rodzin, co stanowi 26,96% wszystkich rodzin objętych rzeczową procedurą w gminie.

Kolejnym z problemów podobszaru jest brak zaangażowania społeczności lokalnej w sprawy regionu. Na terenie sołectwa nie działa żadna organizacja pozarządowa. Mieszkańcy podobszaru niechętnie decydują o swoich losach, czego odzwierciedleniem jest jedna z najniższych w gminie frekwencja wyborcza. Obojętność mieszkańców, brak chęci i przekonania, że jakiekolwiek wspólne działania w interesie publicznym mogą przynieść wymierne korzyści powodują nawarstwianie problemów społecznych wśród mieszkańców, a brak inicjatyw i podmiotów pożytku publicznego dodatkowo utrwalają sytuację kryzysową.

Teren Łopianki dotknięty jest kryzysem również w sferze gospodarczej. Wysoki odsetek osób bezrobotnych z wykształceniem podstawowym jest poważnym zagrożeniem prowadzącym do wykluczenia społecznego mieszkańców. Mieszkańcy nie wykazują chęci do procesu podnoszenia kompetencji, nie potrafią, nie mają odpowiedniej wiedzy oraz motywacji do aktywnego poszukiwania możliwości aktywizacji zawodowej. Większość bezrobotnych mieszkańców sołectwa Łopianka wykazuje zupełną bierność w działaniach związanych z podjęciem jakiejkolwiek aktywności zawodowej.

Opisane powyżej problemy społeczne dotykają nie tylko osoby dorosłe. Problemy społeczne w rodzinie negatywnie wpływają również na młode pokolenie mieszkańców Łopianki. Dzieci wychowujące się i dorastające w rodzinach dysfunkcyjnych nie są w stanie samodzielnie wykształcić w sobie prawidłowych wzorców, dziedziczą zachowania patologiczne, uważając je za normę.

Na omawianym terenie występuje również kryzys w strefie technicznej - brak jest nie tylko działań społecznych ale również infrastruktury technicznej umożlwiającej ich realizacje. Na terenie Łopianki brakuje miejsc, które mogły by posłużyć do realizacji działań aktywizujących, integracji i zacieśniania więzi wśród mieszkańców podobszaru, brakuje również obiektów sportowych, na których dzieci i młodzież mogłaby wspólnie spędzać czas i rozwijać swoje zainteresowania. Mieszkańcy sołectwa muszą pokonywać pewne odległości, aby dotrzeć do obiektów sportowych położonych w oddalonych dzielnicach miasta.

Ze względu na bliskość obszaru rewitalizowanego Łochów Fabryczny, planuje się utworzenie wspólnej infrastruktury technicznej na terenie Łochowa Fabrycznego, z której będą korzystać mieszkańcy sołectwa Łopianka.

W związku z powyższym na terenie sołectwa Łopianka niezbędna jest interwencja ukierunkowana na aktywizację społeczno-zawodową osób dorosłych oraz rozwój ich kompetencji zarówno społecznych, jak i zawodowych oraz zapobieganie występowaniu zjawisk patologicznych wśród dorosłych, dzieci i młodzieży. Konieczne są również działania inwestycyjne, które umożliwią realizację społecznych działań naprawczych.

Zgodnie z powyższą argumentacją konieczne jest prowadzenie działań rewitalizacyjnych na wskazanym obszarze. Oprócz szczególnego natężenia negatywnych zjawisk społecznych, występuje tu koncentracja negatywnych zjawisk w gospodarczej oraz technicznej.

Wyniki ankietyzacji:

40% ankietowanych uznało natężenie niskiego poziomu uczestnictwa mieszkańców w życiu społecznym i kulturalnym za wysokie, po 30% wskazało bezrobocie i niski poziom zaufania w społeczeństwie, natomiast 10% – wandalizm

W pięciostopniowej skali od 0 do 4 najniższe średnie oceny (1,40) uzyskały dostępność i jakość obiektów usługowo-handlowych, dostosowanie przestrzeni publicznych do potrzeb osób niepełnosprawnych oraz stan budynków mieszkalnych, w tym wyposażenie w podstawowe media.

Wśród grup, które powinny być głównymi odbiorcami działań rewitalizacyjnych na obszarze przeznaczonym do rewitalizacji ponad 1/3 wskazań (35%) padło na osoby bezrobotne.

Za największe atuty i potencjały wybranego obszaru do rewitalizacji respondenci uznali warunki przyrodnicze (krajobraz, otoczenie zieleni, środowisko) oraz spokój. Jedna osoba wskazała drogi główne.

Największa grupa ankietowanych (40%) rzadko uczestniczy w wydarzeniach i imprezach kulturalnych organizowanych w gminie.

Najczęściej wskazywanymi rodzajami przedsięwzięć, które powinny być podejmowane w celu ograniczania negatywnych zjawisk społecznych i gospodarczych na obszarze sołectwa Łopianka były: realizacja programów aktywizacji i integracji, programów aktywności lokalnej itp. oraz poprawa dostępu do usług dla osób starszych i dla osób niepełnosprawnych, na które przypadało po 30% odpowiedzi.

W celu ograniczania negatywnych zjawisk środowiskowych, przestrzenno-funkcjonalnych i technicznych na obszarze sołectwa Łopianka ankietowani sugerowali przede wszystkim rozbudowę/modernizację infrastruktury drogowej (na tę odpowiedź padło 36% wskazań).

Do najważniejszych elementów będących głównym potencjałem rozwojowym podobszaru Sołectwo Łopianka należą następujące czynniki:

- Walory przyrodnicze, krajobrazowe i środowiskowe Nadbużańskiego Parku Krajobrazowego – – dzięki realizacji odpowiednich inwestycji mających na celu poprawę stanu infrastruktury technicznej i społeczno-kulturalnej Gminy Łochów działania te przyczynią się do rozwoju turystyki na omawianym podobszarze;
- Doskonałe warunki do prowadzenia agroturystyki przy pomocy działań związanych z aktywizacją mieszkańców obszarów rewitalizowanych;
- Zadowalający poziom przedsiębiorczości oraz poprawa warunków rozwoju lokalnej przedsiębiorczości za pomocą działań rewitalizacyjnych pobudzą kreatywność i przedsiębiorczość mieszkańców Łopianki, dzięki czemu podobszar ma szansę stać się ważnym ośrodkiem gospodarczym całej Gminy Łochów;
- Znaczny udział ponadlokalnych obszarów o dużych wartościach przyrodniczych, pełniących funkcje ekologiczne, klimatotwórcze, krajobrazowe i rekreacyjnowypoczynkowe;
- Atrakcyjne walory historyczne otoczenia;
- Liczne tereny zielone, doliny oraz enklawy meandrującego Liwca;
- Niski poziom hałasu komunikacyjnego i zanieczyszczeń powietrza spowodowanych przez ruch tranzytowy;
- Duże zasoby siły roboczej, które dzięki zaplanowanym działaniom aktywizacyjnym mogą stać się cennym zasobem kadrowym istniejących firm lub przyczynić się do wzrostu gospodarczego podobszaru poprzez złożenie własnej działalności gospodarczej.

Osiedle „Łochów Fabryczny”

Granice podobszaru rewitalizacji osiedla Łochów Fabryczny pokrywają się z granicami jednostki analitycznej 32 i przebiegają zgodnie z poniższą mapą. Podobszar osiedla Łochów Fabryczny obejmuje powierzchnię 61,23 ha, co stanowi 0,31% całkowitej powierzchni Gminy i zamieszkiwany jest przez 829 osoby, co stanowi 4,64% mieszkańców gminy Łochów (stan na dzień 31.12.2015 r.).

Mapa 2 Granice osiedla „Łochów Fabryczny"

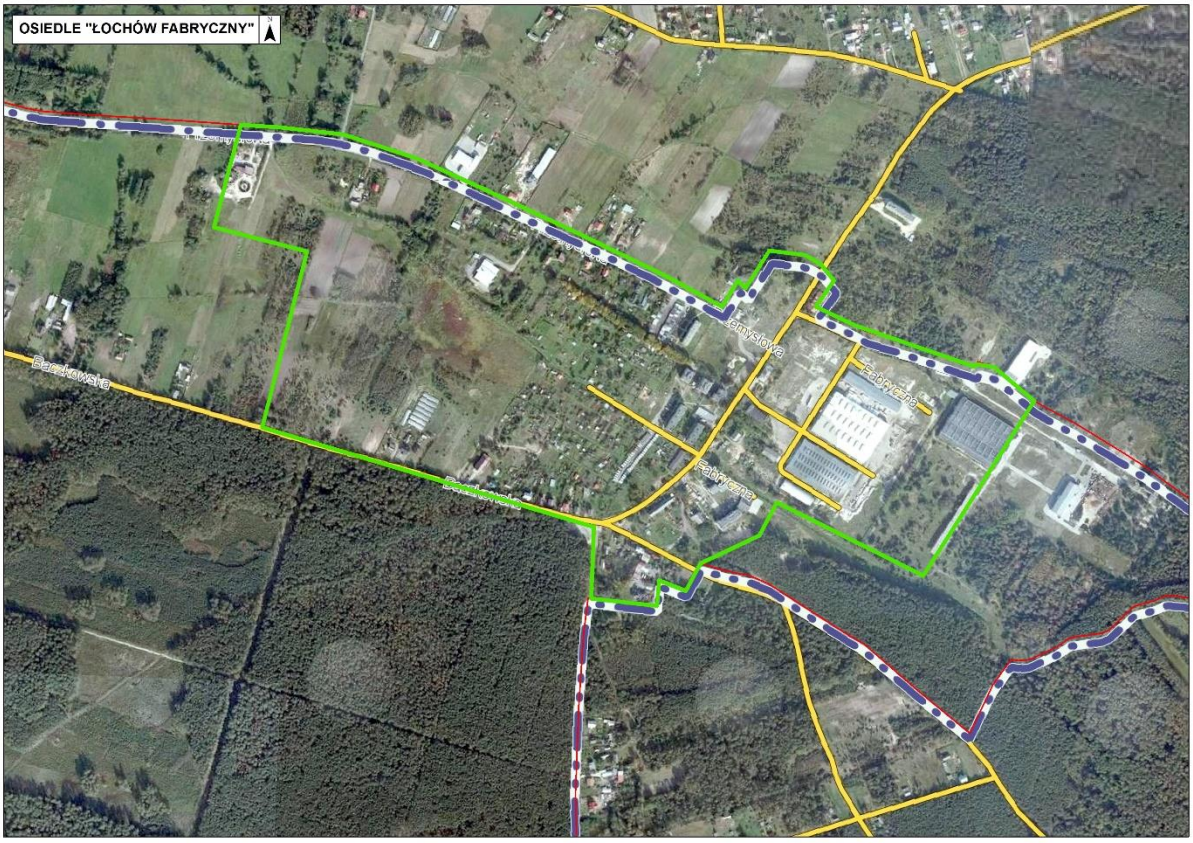

Źródło: opracowanie własne na podstawie strony internetowej Systemu Informacji Przestrzennej Urzędu Miejskiego w Łochowie http://lochow.e-mapa.net/ i Geoportalu http://geoportal.gov.pl

Zgodnie z przeprowadzoną analizą wskaźnikową na podobszarze osiedla Łochów Fabryczny stwierdzono duże natężenie i nawarstwienie negatywnych zjawisk społecznych, o czym świadczy poniższe zestawienie wartości wskaźników. Kolorem czerwonym zaznaczono wartości, gdzie wskaźnik dla osiedla Łochów Fabryczny osiągnął wartość wyższą[2] niż średnia dla Gminy Łochów. Dla omawianego podobszaru 8 spośród 16 badanych wskaźników osiąga wartość niekorzystne w stosunku do średniej dla gminy.

Tabela 17 Wartości wskaźników dla podobszaru Łochów Fabryczny

Wskaźnik	Osiedle Łochów Fabryczny	Miejsce w rankingu	Gmina Łochów
W1 - Liczba osób bezrobotnych na 1 tys. mieszkańców;	37,39	23	44,86
W2 - Liczba osób długotrwale bezrobotnych na 1 tys. mieszkańców;	18,09	27	21,03
W3 – Liczba uczniów nieotrzymujących promocji do kolejnej klasy na 1 tys. mieszkańców;	2,41	7	0,86

[2] Dla wskaźników W10, W11, W12 zaznaczono wartość niższą niż średnia dla Gminy

W4 – Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z uwagi na ubóstwo na 1 tys. mieszkańców;	231,60	7	154,81
W5 – Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z uwagi na bezrobocie na 1 tys. mieszkańców;	98,91	2	53,91
W6 – Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z uwagi na niepełnosprawność na 1 tys. mieszkańców;	26,54	2	10,32
W7 – Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z uwagi na alkoholizm na 1 tys. mieszkańców;	27,74	9	20,35
W8 – Liczba wydanych niebieskich kart na 1 tys. mieszkańców;	2,41	22	4,65
W9 - Liczba przestępstw na 1 tys. mieszkańców;	54,28	8	34,17
W10 – Liczba organizacji pozarządowych na 100 mieszkańców;	0,12	10	0,12
W11 – Frekwencja wyborcza w 2015 r.	52,05	7	50,12
W12 - Liczba podmiotów gospodarczych na 1 tys. mieszkańców - wskaźnik sfery gospodarczej;	28,95	8	44,96
W13 - odsetek osób bezrobotnych z wykształceniem podstawowym w ogólnej liczbie bezrobotnych - wskaźnik sfery gospodarczej;	19,35	16	20,39
W14 – udział obiektów zawierających azbest [kg] w całkowitej powierzchni gminy/ miasta Łochów w kg/ha - wskaźnik sfery środowiskowej;	73,20	4	22,46
W15 - udział budynków publicznych wybudowanych przed 1989 r. w ogólnej liczbie budynków publicznych	13,33	1	1,88
W16 – udział budynków publicznych wybudowanych przed 1960 r. w ogólnej liczbie budynków publicznych	10,00	1	1,03

Źródło: Opracowanie własne

Teren osiedla Łochów Fabryczny graniczy z obszarem sołectwa Łopianka i charakteryzuje się występowaniem podobnych problemów społeczno-gospodarczych. Pod względem przeprowadzonej analizy wskaźnikowej jest to najbardziej zdegradowana część miasta Łochów, dotknięta problemami strefy społecznej, gospodarczej, środowiskowej oraz technicznej.

Na koniec 2015 r. podobszar rewitalizacji osiedla Łochów Fabryczny zamieszkiwało 31 osób bezrobotnych, co stanowiło 3,71 % ogółu bezrobotnych w Gminie Łochów. Wśród nich 48,39 % (15 osób) było bezrobotnymi długotrwale, natomiast 6 osób pozostających bez pracy posiadało jedynie wykształcenie podstawowe. Jednak bezrobocie nie stanowi problemu na terenie osiedla – analizowane wskaźniki wykazują wartości niższe niż średnia dla Gminy Łochów.

Obszar ten dotknięty jest wieloma problemami społecznymi i charakteryzuje się najwyższą dla miasta Łochów koncentracją niekorzystnych zjawisk społecznych. W 2015 r. na terenie osiedla Łochów Fabryczny 33,53% (278 osób) pobierało świadczenia społeczne. Ponad 23 % mieszkańców obszaru (192 osób) korzysta z zasiłków pomocy społecznej ze względu na ubóstwo. Analizując sytuacje mieszkańców osiedla Łochów Fabryczny, da się zauważyć, że wielu jej mieszkańców boryka się z różnymi problemami społecznymi. Zjawiska takie jak bezrobocie, ubóstwo czy alkoholizm z jednej strony generują kolejne problemy (bezrobocie -> ubóstwo, bezrobocie-> alkoholizm, alkoholizm->bezrobocie), z drugiej zaś są pochodną określonych procesów społecznych, ekonomicznych i gospodarczych. Problemy te często nawarstwiają się w obrębie jednej rodziny, przyczyniając się do

wykluczenia społecznego nie tylko osób dotkniętych powyższymi problemami, ale do wykluczenia całych rodzin, w tym również dzieci i młodzieży.

Przeświadczenie o braku lepszych perspektyw na życie utrwala bierną postawę wśród mieszkańców Łochowa Fabrycznego żyjących na granicy ubóstwa, których głównym źródłem przychodów są środki z ośrodka pomocy społecznej w Łochowie. Większość tych osób, poza zgłoszeniem trudnej sytuacji życiowej w nie jest zainteresowana podjęciem działań naprawczych.

Kolejnym problem podobszaru jest niedostateczny poziom bezpieczeństwa publicznego, czego wyrazem jest wysoki wskaźnik przestępczości. W 2015 roku na omawianym podobszarze odnotowano 45 przestępstw, co stanowi 13,04% wszystkich zdarzeń tego typu zarejestrowanych w całej Gminie Łochów.

Rozwiązanie zdefiniowanych zjawisk kryzysowych wymaga kompleksowego podejścia do obecnego stanu rzeczy, ze szczególnym uwzględnieniem potrzeb osób, które zagrożone są wykluczeniem społecznym. Dlatego konieczne jest podejmowanie działań profilaktycznych, terapeutycznych oraz edukacyjnych, których nadrzędnym celem będzie skuteczne i trwałe przywracanie odpowiedzialności i samodzielności w działaniu osób dotkniętych problemami.

Omawiany podobszar osiągnął jeden z najwyższych w Gminie Łochów wskaźnik natężenia negatywnych zjawisk społecznych, co świadczy o głębokiej degradacji tego terenu.

Opisane powyżej problemy przekładają się nie tylko na sytuację dorosłych, ale negatywnie wpływają również na młode pokolenie mieszkańców Łochowa Fabrycznego. W związku z tym niezbędna jest interwencja ukierunkowana na aktywizację społeczno-zawodową osób dorosłych oraz rozwój ich kompetencji zarówno społecznych, jak i zawodowych oraz zapobieganie występowaniu zjawisk patologicznych wśród dzieci i młodzieży, poprzez organizowanie zajęć umożliwiających integrację, stymulujących rozwój i będących ciekawą alternatywą spędzania wolnego czasu.

Osiedle Łochów Fabryczny dotknięte jest również kryzysem w sferze gospodarczej, technicznej oraz środowiskowej.

Wysokie wartości wskaźników dotyczących udziału starej zabudowy obiektów publicznych w połączeniu ze złym stanem technicznym budynków potwierdzają tym samym występowanie problemów w sferze technicznej. Na podobszarze uwidaczniają się również potrzeby z zakresu efektywności energetycznej. Kryzys ten pogłębia również brak zaplecza infrastruktury technicznej, umożlwiającej integrację i aktywizację społeczną mieszkańców. Na terenie Łochowa Fabrycznego nie ma obiektów sportowych ani obiektów stwarzających warunki do utworzenia klubu/świetlicy w której mogli by spędzać czas mieszkańcy. Mieszkańcy podobszaru muszą pokonywać pewne odległości, aby dotrzeć do obiektów sportowych położonych w innych dzielnicach miasta.

Ze względu na bliskość obszaru rewitalizowanego Łopianka, planuje się utworzenie wspólnej infrastruktury technicznej na terenie Łochowa Fabrycznego, z której będą korzystać również mieszkańcy sołectwa Łopianka.

Wysoki odsetek wyrobów zawierających azbest, wysokie stężenie CO2 zwłaszcza w sezonie grzewczym oraz przekroczenie zanieczyszczeń powietrza w zakresie PM 10 oraz benzo(a)pirenu w pyle PM10 dodatkowo wpływa na kryzys również w strefie środowiskowej. Z tego powodu ważnym działaniem podejmowanym na tym podobszarze w ramach programu rewitalizacji powinny być programy usuwania azbestu, wymiana starych pieców węglowych, olejowych i opalanych drewnem na piece

gazowe lub inne źródła ogrzewania, mniej szkodliwe dla środowiska. Działania te będą miały na celu poprawę stanu środowiska, podniesienie poziomu życia mieszkańców oraz promowanie postaw proekologicznych.

Zgodnie z powyższą argumentacją konieczne jest prowadzenie działań rewitalizacyjnych na wskazanym obszarze. Oprócz szczególnego natężenia negatywnych zjawisk społecznych, występuje tu koncentracja negatywnych zjawisk w sferze gospodarczej, technicznej oraz środowiskowej.

Wyniki ankietyzacji:

Spośród trzynastu zaproponowanych problemów społecznych ankietowani z osiedla „Łochów Fabryczny" dwa uznali za problemy o wysokim natężeniu. 43% ankietowanych uznało natężenie niskiego poziomu zaufania w społeczeństwie za wysokie, natomiast 14% – bezrobocia.

W pięciostopniowej skali od 0 do 4 najniższe średnie oceny uzyskały dostępność i jakość usług edukacyjnych (1,14), dostępność i jakość obiektów usługowo-handlowych (1,29) i dostępność i jakość oferty rekreacyjno-sportowej (1,43).

Wśród grup, które powinny być głównymi odbiorcami działań rewitalizacyjnych na obszarze przeznaczonym do rewitalizacji blisko ¼ wskazań (24%) padła na osoby bezrobotne.

Za największy atut i potencjał wybranego obszaru do rewitalizacji respondenci uznali krajobraz, wymieniony przez jedną osobę. Pozostali nie wskazali atutów.

Wśród ankietowanych 43% nie utrzymuje relacji ze swoimi sąsiadami, a 29% ich nie zna.

Największa grupa ankietowanych (57%) rzadko uczestniczy w wydarzeniach i imprezach kulturalnych organizowanych w gminie. Resztę (43%) stanowią osoby, które nie uczestniczą w tego typu wydarzeniach/imprezach.

Najczęściej wskazywanymi rodzajami przedsięwzięć, które powinny być podejmowane w celu ograniczania negatywnych zjawisk społecznych i gospodarczych na obszarze osiedla „Łochów Fabryczny" były: utworzenie miejsca spotkań integrujących mieszkańców (31% odpowiedzi), oraz realizacja programów aktywizacji i integracji, programów aktywności lokalnej itp. i promocja przedsiębiorczości, wsparcie dla osób zakładających działalność gospodarczą (po 19%).

W celu ograniczania negatywnych zjawisk środowiskowych, przestrzenno-funkcjonalnych i technicznych na obszarze osiedla „Łochów Fabryczny" ankietowani sugerowali przede wszystkim rozbudowę/modernizację infrastruktury sportowej, rekreacyjnej i turystycznej (na tę odpowiedź padło 25% wskazań).

Do najważniejszych elementów będących głównym potencjałem rozwojowym podobszaru osiedle Wymysły należą następujące czynniki:

- Na terenie podobszaru Łochów Fabryczny swoją dzielność prowadzi Ochotnicza Straż Pożarna – jedna z najbardziej aktywnych organizacji pozarządowych Gminy Łochów. Stowarzyszenie, poza codziennymi obowiązkami służbowymi od wielu lat angażuje się w pracę z dziećmi i młodzieżą z terenu całej Gminy. Jednostka organizuje i bierze udział w szkoleniu młodzieżowych drużyn pożarniczych zarówno na szczeblu gminnym jak i wojewódzkim. Od 9 lat organizuje również Obozy Młodzieżowych Drużyn Pożarniczych w formie kolonii letnich w Gminnym Ośrodku Kolonijnym w Koszelance oraz poza Gminą. OSP prowadzi całoroczną pracę z młodzieżą polegającą na pogadankach profilaktycznych, ćwiczeniach i szkoleniach, które w

znacznym stopniu przyczyniają się do ograniczenia zjawisk negatywnych i patologicznych wśród młodzieży. Pomimo braków lokalowych działania organizacji są bardzo efektywne. Wspieracie w formie stworzenia odpowiedniej infrastruktury do realizacji działań przyczyni się do poszerzenie działań skierowanych do dzieci i młodzieży z obszarów objętych rewitalizacją.

- Zadowalająca frekwencja wyborcza oraz odsetek NGO świadczą o wysokim kapitale społecznym, inicjatywach obywatelskich oraz aktywnej działalność Lokalnych Grup Działania w kreowaniu otoczenia obszaru objętego rewitalizacją;
- Wysokie walory przyrodnicze do osiedlania się i turystyki w pobliżu i na obszarach objętych rewitalizacją;
- Duże zasoby siły roboczej, które dzięki zaplanowanym działaniom aktywizacyjnym mogą stać się cennym zasobem kadrowym istniejących firm lub przyczynić się do wzrostu gospodarczego podobszaru poprzez złożenie własnej działalności gospodarczej.

Osiedle „Wymysły”

Granice podobszaru rewitalizacji osiedla Wymysły pokrywają się z granicami jednostki analitycznej 34 i przebiegają zgodnie z poniższą mapą. Podobszar osiedla Wymysły obejmuje powierzchnię 83,58 ha, co stanowi 0,43% całkowitej powierzchni Gminy i zamieszkiwany jest przez 317 osób, co stanowi 1,78% mieszkańców gminy Łochów (stan na dzień 31.12.2015 r.).

Podobszar rewitalizacji zlokalizowany jest w północnej części Miasta Łochów. Występuje tu głównie zabudowa mieszkaniowa oraz podmioty gospodarcze. Analizowany podobszar pełni głównie funkcje mieszkaniowe oraz usługowe.

Mapa 3 Granica osiedla „Wymysły”

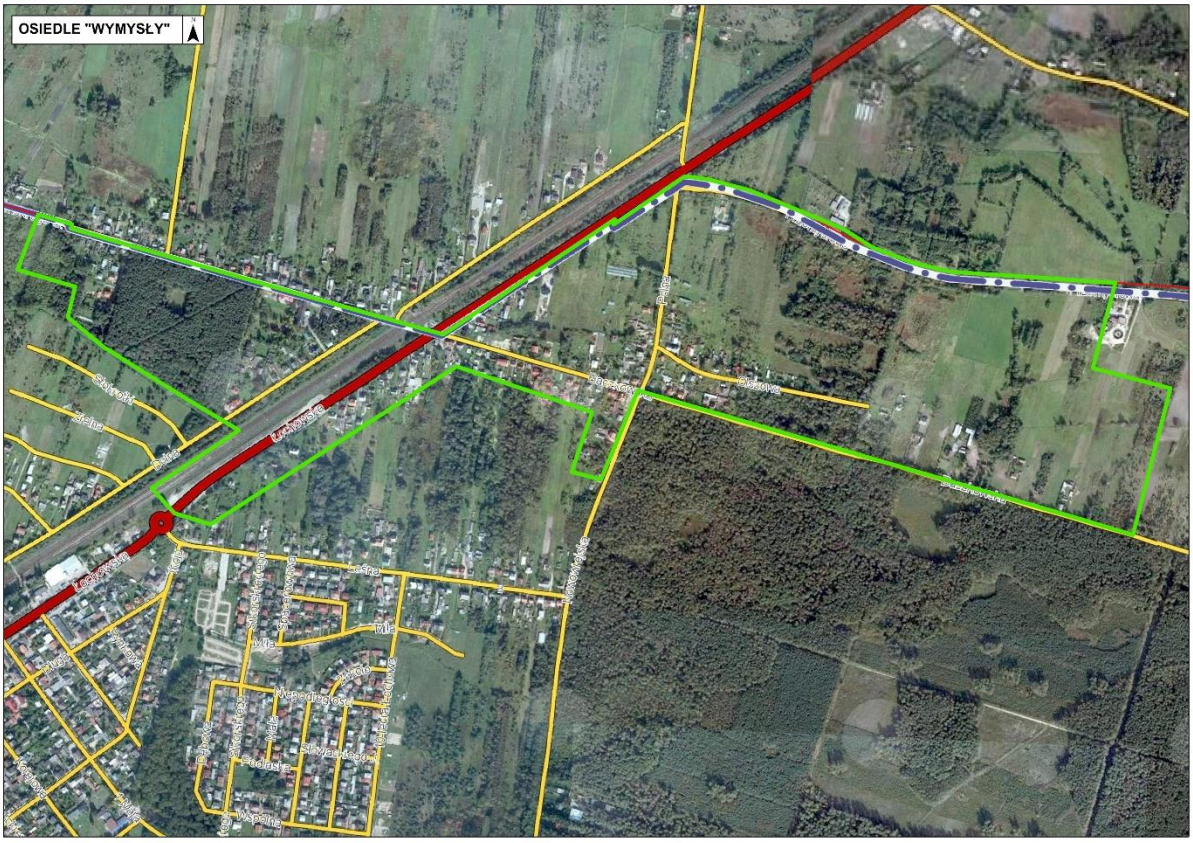

Źródło: opracowanie własne na podstawie strony internetowej Systemu Informacji Przestrzennej Urzędu Miejskiego w Łochowie http://lochow.e-mapa.net/ i Geoportalu http://geoportal.gov.pl

Zgodnie z przeprowadzoną analizą wskaźnikową na podobszarze osiedla Wymysły stwierdzono duże natężenie i nawarstwienie negatywnych zjawisk społecznych, o czym świadczy poniższe zestawienie wartości wskaźników. Kolorem czerwonym zaznaczono wartości, gdzie wskaźnik osiedla Wymysły osiągnął wartość wyższą[3] niż średnia dla Gminy Łochów. Dla omawianego podobszaru 8 spośród 16 badanych wskaźników osiąga wartość niekorzystne w stosunku do średniej dla gminy.

Tabela 18 Wartości wskaźników dla podobszaru Wymysły

Wskaźnik	Osiedle Wymysły	Miejsce w rankingu	Gmina Łochów
W1 - Liczba osób bezrobotnych na 1 tys. mieszkańców;	31,55	30	44,86
W2 - Liczba osób długotrwale bezrobotnych na 1 tys. mieszkańców;	15,77	29	21,03
W3 – Liczba uczniów nieotrzymujących promocji do kolejnej klasy na 1 tys. mieszkańców;	0,00	11	0,86
W4 – Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z uwagi na ubóstwo	75,71	32	154,81

[3] Dla wskaźników W10, W11, W12 zaznaczono wartość niższą niż średnia dla Gminy

na 1 tys. mieszkańców;			
W5 – Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z uwagi na bezrobocie na 1 tys. mieszkańców;	88,33	7	53,91
W6 – Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z uwagi na niepełnosprawność na 1 tys. mieszkańców;	25,24	4	10,32
W7 – Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z uwagi na alkoholizm na 1 tys. mieszkańców;	37,85	5	20,35
W8 – Liczba wydanych niebieskich kart na 1 tys. mieszkańców;	6,31	14	4,65
W9 - Liczba przestępstw na 1 tys. mieszkańców;	31,55	11	34,17
W10 – Liczba organizacji pozarządowych na 100 mieszkańców;	0,00	12	0,12
W11 – Frekwencja wyborcza w 2015 r.	54,79	5	50,12
W12 - Liczba podmiotów gospodarczych na 1 tys. mieszkańców - wskaźnik sfery gospodarczej;	50,47	28	44,96
W13 - odsetek osób bezrobotnych z wykształceniem podstawowym w ogólnej liczbie bezrobotnych - wskaźnik sfery gospodarczej;	40,00	3	20,39
W14 – udział obiektów zawierających azbest [kg] w całkowitej powierzchni gminy/ miasta Łochów w kg/ha - wskaźnik sfery środowiskowej;	17,29	14	22,46
W15 - udział budynków publicznych wybudowanych przed 1989 r. w ogólnej liczbie budynków publicznych	6,67	2	1,88
W16 – udział budynków publicznych wybudowanych przed 1960 r. w ogólnej liczbie budynków publicznych	6,67	2	1,03

Źródło: Opracowanie własne

W omawianym podobszarze mamy do czynienia z kryzysem sfery społecznej, gospodarczej oraz technicznej.

Na koniec 2015 r. podobszar rewitalizacji osiedla Wymysły zamieszkiwało 10 osób bezrobotnych, co stanowiło zaledwie 1,2 % ogółu bezrobotnych w Gminie Łochów. Wśród nich aż 40 % (4 osoby) były osobami posiadającymi jedynie wykształcenie podstawowe, co przełożyło się na występowanie kryzysu w sferze gospodarczej rzeczowego podobszaru.

Pomimo korzystnej sytuacji dotyczącej bezrobocia osiedle Wymysły dotknięte jest wieloma problemami społecznymi. W 2015 r. na terenie osiedla Wymysły 13,25% mieszkańców (42 osoby) pobierało świadczenia społeczne. Wiele rodzin dotkniętych jest problemem alkoholowym, niepełnosprawnością i z tego tytułu korzysta z pomocy opieńki społecznej. W związku z tym należy zwrócić uwagę na kompleksowe działania aktywizacji społeczno-zawodowej pod kątem występujących problemów społecznych.

Podobszar wypada negatywnie również pod względem liczby założonych niebieskich kart. W 2015 problem przemocy w rodzinie dotyczył 2 rodzin. Należy jednak zwrócić uwagę na fakt, że osiedle Wymysły zamieszkuje stosunkowo niewiele osób, a wskaźnik dotyczący liczby wydanych niebieskich kart osiągnął wartość przewyższającą wartość średnią dla Gminy.

Kolejnym aspektem, który należy wziąć pod uwagę analizując główne problemy omawianego podobszaru w sferze społecznej, jest niedostateczne zaangażowanie społeczności lokalnej w sprawy

regionu. Chociaż mieszkańcy osiedla wykazuję chęć do wspólnego działania i kreowania otaczającej rzeczywistości, co jest widoczne w wysokiej frekwencji wyborczej, de facto brak jest formalnych możliwości działania mieszkańców, którzy chcieliby zaangażować się w poprawę warunków życia i pracy w swoim najbliższym otoczeniu, gdyż na terenie osiedla nie działa żadna organizacja pozarządowa. Osiedle, jako część miasta Łochów powinno pełnić wielowymiarowe funkcje społeczne i gospodarcze, przyczyniając się w ten sposób do poprawy warunków życia i pracy nie tylko mieszkańców podobszaru, lecz również mieszkańców całej Gminy.

Opisane powyżej problemy przekładają się nie tylko na sytuację dorosłych, ale negatywnie wpływają również na młode pokolenie mieszkańców osiedla Wymysły. W związku z tym niezbędna jest interwencja ukierunkowana na aktywizację społeczno-zawodową osób dorosłych oraz rozwój ich kompetencji zarówno społecznych, jak i zawodowych oraz zapobieganie występowaniu zjawisk patologicznych wśród dzieci i młodzieży, poprzez organizowanie zajęć umożliwiających integrację, stymulujących rozwój i będących ciekawą alternatywą spędzania wolnego czasu.

Powyższe problemy pokazują konieczność realizowania działań mających na celu wsparcie grup mieszkańców zagrożonych wykluczeniem społecznym

Wysokie wartości wskaźników dotyczących udziału starej zabudowy obiektów publicznych w połączeniu ze złym stanem technicznym budynków potwierdzają tym samym występowanie problemów w sferze technicznej.

Zgodnie z powyższą argumentacją konieczne jest prowadzenie działań rewitalizacyjnych na wskazanym obszarze. Oprócz szczególnego natężenia negatywnych zjawisk społecznych, występuje tu koncentracja negatywnych zjawisk w sferze gospodarczej oraz technicznej.

Wyniki ankietyzacji:

Spośród trzynastu zaproponowanych problemów społecznych ankietowani z osiedla „Wymysły" dwa uznali za problemy o wysokim natężeniu. Po 8% ankietowanych uznało natężenie alkoholizmu i narkomanii za wysokie.

W pięciostopniowej skali od 0 do 4 najniższe średnie oceny uzyskały dostępność i jakość usług edukacyjnych (1,17) oraz ex aequo (po 1,67) dostępność i jakość usług służby zdrowia, dostępność i jakość oferty rekreacyjno-sportowej, dostępność i jakość obiektów usługowo-handlowych, stan dróg i chodników i transport publiczny.

Wśród grup, które powinny być głównymi odbiorcami działań rewitalizacyjnych na obszarze przeznaczonym do rewitalizacji blisko ¼ wskazań (po 24%) padła na osoby niepełnosprawne i seniorów.

Za największe atuty i potencjały wybranego obszaru do rewitalizacji respondenci uznali roślinność i sklepy, natomiast większość nie wskazała atutów.

Wśród ankietowanych 42% nie utrzymuje relacji ze swoimi sąsiadami, a 33% ich nie zna.

Największa grupa ankietowanych (58%) nie uczestniczy w wydarzeniach i imprezach kulturalnych organizowanych w gminie.

Najczęściej wskazywanymi rodzajami przedsięwzięć, które powinny być podejmowane w celu ograniczania negatywnych zjawisk społecznych i gospodarczych na obszarze osiedla „Wymysły" były:

utworzenie miejsca spotkań integrujących mieszkańców (25% odpowiedzi) oraz poprawa dostępu do usług dla osób starszych i dla osób niepełnosprawnych (18%).

W celu ograniczania negatywnych zjawisk środowiskowych, przestrzenno-funkcjonalnych i technicznych na obszarze osiedla „Wymysły" ankietowani sugerowali przede wszystkim poprawę standardu mieszkań (m.in. termomodernizacje budynków, poprawa wyposażenia w media) (na tę odpowiedź padło 30% wskazań).

Do najważniejszych elementów będących głównym potencjałem rozwojowym podobszaru osiedle Wymysły należą następujące czynniki:

- Wysoki poziom przedsiębiorczości stanowi potencjał dla dalszego rozwoju gospodarczego obszaru;
- Wysoka frekwencja wyborcza stanowi o wysokim kapitale społecznym na rzecz inicjatyw obywatelskich w kreowaniu otoczenia obszarów rewitalizowanych;

Osiedle „Centrum"

Granice podobszaru rewitalizacji osiedle Centrum pokrywają się z granicami jednostki analitycznej 36 i przebiegają zgodnie z poniższą mapą. Podobszar osiedla Centrum obejmuje powierzchnię 90,30 ha, co stanowi 0,46% całkowitej powierzchni Gminy i zamieszkiwany jest przez 1558 osoby, co stanowi 8,72% mieszkańców gminy Łochów (stan na dzień 31.12.2015 r.).

Mapa 4 Granice osiedla „Centrum”

Źródło: opracowanie własne na podstawie strony internetowej Systemu Informacji Przestrzennej Urzędu Miejskiego w Łochowie http://lochow.e-mapa.net/ i Geoportalu http://geoportal.gov.pl

Podobszar rewitalizacji zlokalizowany jest w centralnej części Miasta Łochów. Występuje tu zabudowa mieszkaniowa oraz obiekty użyteczności publicznej, a także największe natężenie podmiotów gospodarczych. Analizowany podobszar pełni następujące funkcje: administracyjną, społeczną, usługową i kulturalną, komunikacyjną oraz mieszkaniową. Funkcje te w każdym aspekcie nie są realizowane w stopniu zadowalającym, co skutkuje niedostatecznym wykorzystywaniem i rozwojem potencjału społeczno-gospodarczego podobszaru, a także wpływa na funkcjonowanie i rozwój całej Gminy Łochów. Dzięki realizacji konkretnych działań mających na celu pobudzenie rozwoju przedsiębiorczości i zwiększenie zaangażowania społeczności lokalnej w sprawy regionu, omawiany podobszar ma potencjał do tego, aby stać się ośrodkiem stymulującym rozwój nie tylko całej Gminy, ale znacznej części powiatu węgrowskiego.

Zgodnie z przeprowadzoną analizą wskaźnikową na podobszarze osiedla Centrum stwierdzono duże natężenie i nawarstwienie negatywnych zjawisk społecznych, o czym świadczy poniższe zestawienie wartości wskaźników. Kolorem czerwonym zaznaczono wartości, gdzie wskaźnik osiedla Centrum osiągnął wartość wyższą[4] niż średnia dla Gminy Łochów. Dla omawianego podobszaru 8 spośród 16 badanych wskaźników osiąga wartość niekorzystne w stosunku do średniej dla gminy.

Tabela 19 Wartości wskaźników dla podobszaru Centrum

Wskaźnik	Osiedle Centrum	Miejsce w rankingu	Gmina Łochów
W1 - Liczba osób bezrobotnych na 1 tys. mieszkańców;	48,14	17	44,86
W2 - Liczba osób długotrwale bezrobotnych na 1 tys. mieszkańców;	28,88	9	21,03
W3 – Liczba uczniów nieotrzymujących promocji do kolejnej klasy na 1 tys. mieszkańców;	1,28	9	0,86
W4 – Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z uwagi na ubóstwo na 1 tys. mieszkańców;	125,16	20	154,81
W5 – Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z uwagi na bezrobocie na 1 tys. mieszkańców;	48,78	20	53,91
W6 – Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z uwagi na niepełnosprawność na 1 tys. mieszkańców;	21,18	7	10,32
W7 – Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z uwagi na alkoholizm na 1 tys. mieszkańców;	13,48	26	20,35
W8 – Liczba wydanych niebieskich kart na 1 tys. mieszkańców;	1,93	24	4,65
W9 - Liczba przestępstw na 1 tys. mieszkańców;	10,27	20	34,17
W10 – Liczba organizacji pozarządowych na 100 mieszkańców;	0,19	6	0,12
W11 – Frekwencja wyborcza w 2015 r.	60,77	1	50,12
W12 - Liczba podmiotów gospodarczych na 1 tys. mieszkańców - wskaźnik sfery gospodarczej;	179,72	38	44,96
W13 - odsetek osób bezrobotnych z wykształceniem podstawowym w ogólnej liczbie bezrobotnych - wskaźnik sfery gospodarczej;	16,00	19	20,39
W14 – udział obiektów zawierających azbest [kg] w całkowitej powierzchni gminy/ miasta Łochów w kg/ha - wskaźnik sfery środowiskowej;	128,46	1	22,46
W15 - udział budynków publicznych wybudowanych przed 1989 r. w ogólnej liczbie budynków publicznych	6,67	2	1,88
W16 – udział budynków publicznych wybudowanych przed 1960 r. w ogólnej liczbie budynków publicznych	3,33	3	1,03

Źródło: Opracowanie własne

[4] Dla wskaźników W10, W11, W12 zaznaczono wartość niższą niż średnia dla Gminy

Główne problemy analizowanego podobszaru należy rozpatrywać zarówno w sferze społecznej, jak również sferze technicznej i środowiskowej.

Wśród wszystkich zdegradowanych jednostek analitycznych osiedle Centrum charakteryzuje się jednym z najniższych natężeniem problemów społecznych, które niemniej przyczyniły się do tego, iż w świetle przeprowadzonej analizy teren jest obszarem zdegradowanym.

Na koniec 2015 r. podobszar rewitalizacji osiedla Centrum zamieszkiwało 75 osób bezrobotnych, co stanowiło 8,98 % ogółu bezrobotnych w Gminie Łochów. Wśród nich 60% (45 osób) było bezrobotnymi długotrwale, natomiast 12 osób pozostających bez pracy posiadało jedynie wykształcenie podstawowe. Tak wysoka koncentracja bezrobocia na terenie osiedla Centrum wynika przede wszystkim z problemów społecznych oraz niskiego poziomu rozwoju lokalnej przedsiębiorczości (pomimo, że wskaźnik dotyczący liczby podmiotów gospodarczych jest najwyższy w gminie, poziom przedsiębiorczości w porównaniu do woj. mazowieckiego jest na znacząco niższym poziomie). Wielu mieszkańców osiedla Centrum jest zagrożonych wykluczeniem społecznym lub wykluczona. W związku z tym niezbędna jest interwencja ukierunkowana na aktywizację społeczno-zawodową tej grupy osób oraz rozwój ich kompetencji zarówno społecznych, jak i zawodowych, tak aby mogły skutecznie powrócić na rynek pracy.

Wzrost poziomu bezrobocia potęguje również niedostateczny poziom rozwoju infrastruktury technicznej, niesprzyjający tworzeniu nowych miejsc pracy oraz niedostateczna liczba działań skierowanych na rozwój gospodarczy. Wśród problemów wpływających na strukturę bezrobocia podkreślić należy ogólnie niski poziom potencjału zasobów kadrowych. Na terenie Centrum obserwuje się odpływ młodych i zdolnych mieszkańców do większych aglomeracji miejskich, gdzie łatwiej jest znaleźć satysfakcjonującą i dobrze płatną pracę. Przenoszenie się lokalnego rynku pracy do Warszawy oraz innych pobliskich miast (np. Siedlce) przyczynia się do postępu zjawisk kryzysowych. Mieszkańcy, pomimo potencjału otoczenia, nie widzą perspektyw rozwoju, w związku z tym nie wykazują chęci do zakładania nowych, innowacyjnych działalności gospodarczych, które mógłby stać się czynnikiem stymulującym rozwój gospodarczy podobszaru i ograniczyć problem bezrobocia.

Konieczna jest więc realizacja wielowymiarowych działań mających na celu podnoszenie kompetencji zawodowych mieszkańców, wzmacnianie konkurencyjności obszaru rewitalizowanego oraz wspieranie małych firm i oddolnych inicjatyw zmierzających do pobudzenia lokalnej przedsiębiorczości.

Niemal 18% mieszkańców obszaru (279 osób) korzysta z zasiłków pomocy społecznej, co stanowi jednocześnie 4,08% osób korzystających z pomocy społecznej w całym mieście i 1,56 % korzystających z pomocy społecznej w Gminie Łochów. Najwięcej, aż 68,46% (191 osób) ogółu mieszkańców korzystających z pomocy społecznej dotyka problem ubóstwa, jednak sytuację kryzysową powoduje na omawianym podobszarze ponadprzeciętna liczba mieszkańców korzystająca z pomocy społecznej ze względu na niepełnosprawność.

Wysokie wartości wskaźników dotyczących udziału starej zabudowy obiektów publicznych w połączeniu ze złym stanem technicznym budynków potwierdzają tym samym występowanie problemów w sferze technicznej. Na podobszarze uwidaczniają się również potrzeby z zakresu efektywności energetycznej. Kryzys ten pogłębia również brak zaplecza infrastruktury technicznej, umożliwiającej integrację i aktywizację społeczną mieszkańców, w tym obiektów dostosowanych do potrzeb osób niepełnosprawnych. Na terenie osiedla Centrum brakuje obiektów sportowych oraz wspólnych przestrzeni publicznych (otwartych i zamkniętych). Nie ma również zasobów lokalowych dostosowanych do pełnienia funkcji klubu/świetlicy, w której mogli by spędzać czas mieszkańcy. Na

omawianym podobszarze rewitalizacji uwidaczniają się również potrzeby z zakresu technicznego, związanego z degradacją przestrzeni publicznych.

W granicach podobszaru rewitalizacji znajduje się główny węzeł komunikacyjny gminy Łochów z zabytkowym budynkiem dworca kolejowego, który stanowi obszar zdegradowany, co powoduje, iż nie realizuje w pełni swojej funkcji – obiektu użyteczności publicznej służącego mieszkańcom oraz turystom.

Rysunek 21 Dworzec PKP Łochów

Źródło: Opracowanie własne

Zły stan techniczny spowodowany brakiem remontów i prac modernizacyjnych spowodował, że od wielu lat ulegał stopniowej degradacji nie pełniąc żadnej roli w życiu i funkcjonowaniu Gminy i jej mieszkańców. W efekcie pogarszający się stan techniczny budynku doprowadził do wielu utraconych korzyści, zarówno w aspekcie gospodarczym, jak również kulturalno-społecznym.

Źródło: Opracowanie własne

Na podobszarze osiedla Centrum zidentyfikowano także braki w zakresie infrastruktury sportowo – rekreacyjnej. Brak parku miejskiego, niewystarczająca liczba miejsc sportu i rekreacji skierowanych zarówno do dorosłych, ale przede wszystkim do dzieci i młodzieży stwarza ryzyko, że będą one spędzać czas w miejscach do tego nieprzeznaczonych. Braki w zakresie infrastruktury sportowej i rekreacyjnej ograniczają rozwój fizyczny mieszkańców oraz uniemożliwiają rozwijanie zainteresowań związanych z uprawianiem sportu. Brak miejsc publicznych do spędzania wolnego czasu sprzyja również rozwojowi zachowań patologicznych oraz ogranicza możliwości integracyjne i kulturalne mieszkańców. Problemy sfery technicznej odzwierciedla stan techniczny ciągów pieszych, brak ścieżek rowerowych, miejsc parkingowych oraz obiektów małej architektury.

Kolejnym problemem, który znacząco ogranicza możliwości realizacji programów społecznych służących mieszkańcom obszarów rewitalizowanych jest brak dostępności zasobów lokalowych na potrzeby działań aktywizacyjnych zarówno osób dorosłych jak dzieci i młodzieży. W związku z tym zaplanowano realizację następujących zadań modernizacyjnych:

- Dostosowanie nieużytkowanych pomieszczeń kościoła w celu stworzenia świetlicy opiekuńczo-wychowawczej na potrzeby aktywizacji dzieci i młodzieży z obszarów rewitalizowanych;
- Modernizację Miejskiego i Gminnego Ośrodka Kultury w Łochowie w celu dostosowania obiektu do osób z niepełnosprawnościami oraz realizacji zadań aktywizacji społeczno-zawodowej wszystkich mieszkańców obszarów rewitalizowanych;
- Dostosowanie budynku dworca do realizacji funkcji społecznych i kulturowych na potrzeby prowadzenia działań rewitalizacyjnych służących wszystkim mieszkańców obszaru rewitalizowanego oraz dostosowanie infrastruktury umożliwiającej sprawną komunikację mieszkańców Gminy oraz turystów;
- Zagospodarowanie terenów zielonych Łochowa celem organizacji wspólnych zajęć integrujących mieszkańców, imprez kulturowych oraz działań społecznych skierowanych do mieszkańców terenów rewitalizowanych;
- Budowę węzła przesiadkowego w Łochowie, umożliwiającego mieszkańcom obszarów zrewitalizowanych sprawną komunikację pomiędzy miejscem zamieszkania a pracą/szkołą/obiektami rekreacji. Jest to szczególnie ważne, gdyż na terenie całej gminy notuje się problem starzejącego się społeczeństwa oraz odpływ ludzi młodych do większych, bardziej perspektywicznych i dostępnych aglomeracji miejskich.

Problem sfery środowiskowej dotyczy najwyższego w Gminie odsetka wyrobów zawierających azbest, wysokiego stężenie CO2, zwłaszcza w sezonie grzewczym oraz przekroczenia zanieczyszczeń powietrza w zakresie PM 10 oraz benzo(a)pirenu w pyle PM10. Z tego powodu ważnym działaniem podejmowanym na tym podobszarze w ramach programu rewitalizacji powinny być programy usuwania azbestu, wymiana starych pieców węglowych, olejowych i opalanych drewnem na piece gazowe lub inne źródła ogrzewania mniej szkodliwe dla środowiska. Działania te będą miały na celu poprawę stanu środowiska, podniesienie poziomu życia mieszkańców oraz promowanie postaw proekologicznych.

Zgodnie z powyższą argumentacją zasadne jest prowadzenie działań rewitalizacyjnych na wskazanym obszarze. Oprócz natężenia negatywnych zjawisk społecznych, występuje tu koncentracja negatywnych zjawisk w sferze społecznej, technicznej oraz środowiskowej.

Wyniki ankietyzacji:

Spośród trzynastu zaproponowanych problemów społecznych ankietowani z osiedla „Centrum" dwa uznali za problemy o wysokim natężeniu. 31% ankietowanych uznało natężenie przestępczości za wysokie, natomiast 23% – wandalizm.

W pięciostopniowej skali od 0 do 4 najniższą średnią ocenę (1,69) uzyskały warunki do prowadzenia działalności gospodarczej.

Wśród grup, które powinny być głównymi odbiorcami działań rewitalizacyjnych na obszarze przeznaczonym do rewitalizacji ponad ¼ wskazań padło na młodzież.

Za największe atuty i potencjały wybranego obszaru do rewitalizacji respondenci uznali komunikację (PKP i drogi), a także bliskość sklepów i położenie.

Ponad połowa ankietowanych (54%) pozostaje z sąsiadami w neutralnych relacjach.

Blisko 1/3 ankietowanych rzadko uczestniczy w wydarzeniach i imprezach kulturalnych organizowanych w gminie.

Najczęściej wskazywanymi rodzajami przedsięwzięć, które powinny być podejmowane w celu ograniczania negatywnych zjawisk społecznych i gospodarczych na obszarze osiedla „Centrum" były: zwiększenie poziomu bezpieczeństwa (rozbudowa monitoringu, większa liczba partoli policji) (27% odpowiedzi) oraz realizacja programów aktywizacji i integracji, programów aktywności lokalnej itp., na którą przypadło 19% odpowiedzi.

W celu ograniczania negatywnych zjawisk środowiskowych, przestrzenno-funkcjonalnych i technicznych na obszarze osiedla „Centrum" ankietowani sugerowali przede wszystkim rozbudowę/modernizację przedszkoli, szkół podstawowych i gimnazjów, poprawę jakości wyposażenia (na tę odpowiedź padło 24% wskazań).

Na terenie osiedla Centrum swoją działalność prowadzi Miejski i Gminny Ośrodek Kultury w Łochowie, który od wielu lat zajmuje się rozwojem i promowaniem wydarzeń kulturalnych na terenie Gminy Łochów. Jednostka jest organizatorem wielu wernisaży i wystaw, od kilku lat z powodzeniem prowadzi Festiwal zbliżenia Kultur o oddźwięku międzynarodowym. Rozrastający się repertuar imprez organizowanych przez MiGOK sprawia że jego obecna siedziba staje się zbyt mała. Zagospodarowanie części budynku dworca kolejowego na potrzeby rozwoju działalności kulturalnej z pewnością pomoże w realizacji wielu inicjatyw kulturalnych oraz przyczyni się do poprawy zdiagnozowanych kryzysów społecznych w obszarze objętym rewitalizacją.

Do najważniejszych elementów będących głównym potencjałem rozwojowym podobszaru Osiedle Centrum należą następujące czynniki:

- Walory przyrodnicze, krajobrazowe i środowiskowe Nadbużańskiego Parku Krajobrazowego – – dzięki realizacji odpowiednich inwestycji mających na celu poprawę stanu infrastruktury technicznej i społeczno-kulturalnej Gminy Łochów działania te przyczynią się do rozwoju turystyki na omawianym podobszarze;

- Wysoki poziom działań społecznych i kulturalnych na rzecz lokalnej społeczności – realizacja inwestycji skierowanych na poprawę infrastruktury technicznej uzupełniającej zidentyfikowane niedobory (park „Dębinka", dworzec kolejowy jako centrum kultury) przyczyni się do rozwoju społecznego i intelektualnego mieszkańców Gminy. Nowopowstała infrastruktura umożliwi realizację szeregu działań aktywizacyjno-integracyjnych skierowanych do mieszkańców obszarów rewitalizowanych. Mieszkańcy obszarów zdegradowanych uzyskają dostęp do programów społecznych;
- Dzięki realizacji zaplanowanych działań mających na celu pobudzenie rozwoju przedsiębiorczości i zwiększenie zaangażowania społeczności lokalnej w sprawy regionu, podobszar uzyska potencjał do tego, aby stać się ośrodkiem stymulującym rozwój nie tylko całej Gminy, ale znacznej części powiatu węgrowskiego;
- Najwyższy w Gminie poziom przedsiębiorczości stanowi o potencjale do dalszego rozwoju gospodarczego nie tylko podobszaru, ale całej Gminy Łochów;
- Najwyższa w Gminie frekwencja wyborcza oraz wysoki odsetek NGO stanowią o wysokim kapitale społecznym, inicjatywach obywatelskich oraz aktywnej działalność Lokalnych Grup Działania w kreowaniu otoczenia obszarów rewitalizowanych;
- Aktywny udział w pracach związanych z przygotowaniem planu rewitalizacji oraz pozytywne nastawienie do procesu rewitalizacji mieszkańców Osiedla Centrum;
- Działalność Miejskiego i Gminnego Ośrodka Kultury w Łochowie przyczyni się do rozwoju i promowania wydarzeń kulturalnych na terenie Gminy Łochów;
- Po realizacji wszystkich zaplanowanych w ramach procesu rewitalizacji działań osiedle Centrum będzie miejscem z potencjałem dla tworzenia kompleksowej oferty kulturalno-sportowo-rekreacyjnej dla mieszkańców obszarów rewitalizowanych oraz wszystkich mieszkańców Gminy Łochów.
- Duże zasoby siły roboczej, które dzięki zaplanowanym działaniom aktywizacyjnym mogą stać się cennym zasobem kadrowym istniejących firm lub przyczynić się do wzrostu gospodarczego podobszaru poprzez złożenie własnej działalności gospodarczej.

Osiedle „Stary Łochów"

Granice podobszaru rewitalizacji osiedla Stary Łochów pokrywają się z granicami jednostki analitycznej 33 i przebiegają zgodnie z poniższą mapą. Podobszar osiedla Stary Łochów obejmuje powierzchnię 152,24 ha, co stanowi 0,78% całkowitej powierzchni Gminy i zamieszkiwany jest przez 834 osoby, co stanowi 4,67% mieszkańców gminy Łochów (stan na dzień 31.12.2015 r.).

Podobszar rewitalizacji zlokalizowany jest w południowej części Miasta Łochów. Występuje tu głównie zabudowa mieszkaniowa oraz podmioty gospodarcze. Analizowany podobszar pełni funkcje społeczne, kulturowe, mieszkaniowe oraz usługowe.

Mapa 5 Granice osiedla „Stary Łochów”

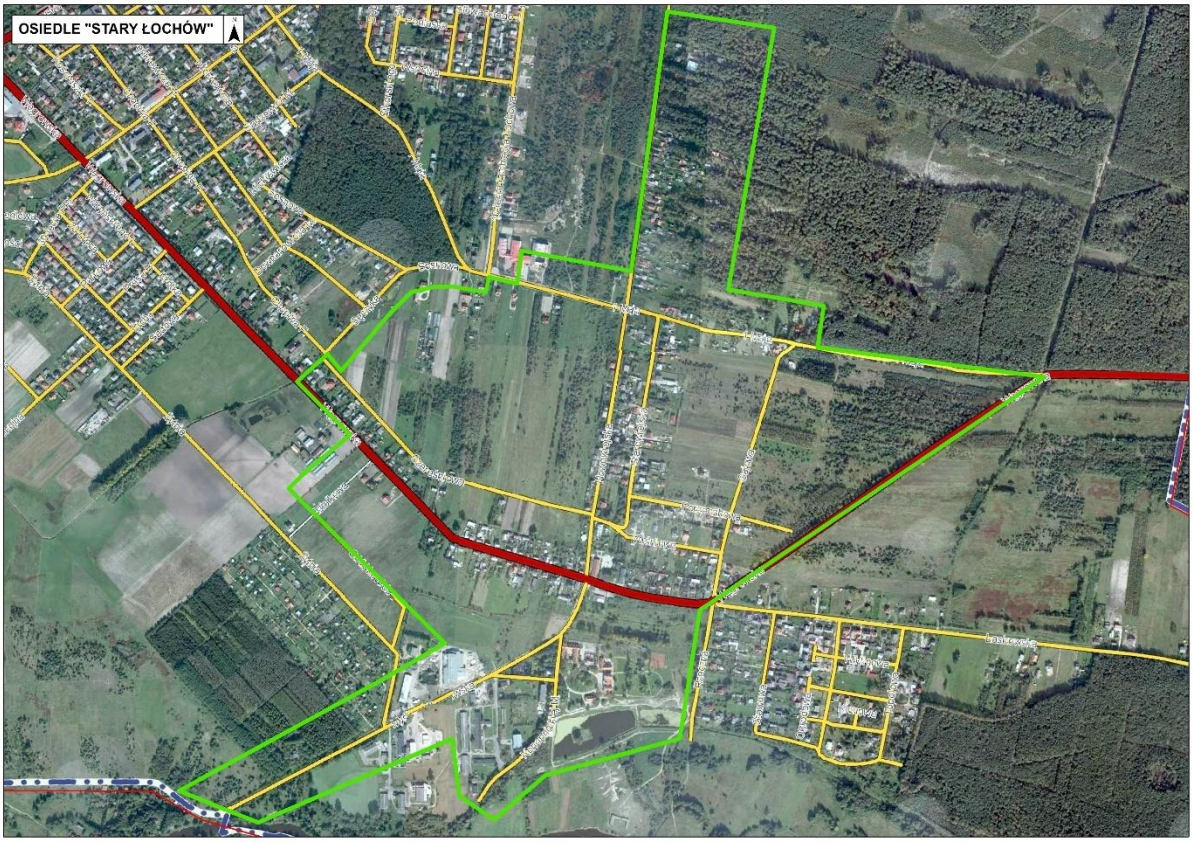

Źródło: opracowanie własne na podstawie strony internetowej Systemu Informacji Przestrzennej Urzędu Miejskiego w Łochowie http://lochow.e-mapa.net/ i Geoportalu http://geoportal.gov.pl

Zgodnie z przeprowadzoną analizą wskaźnikową na podobszarze osiedla Stary Łochów stwierdzono duże natężenie i nawarstwienie negatywnych zjawisk społecznych, o czym świadczy poniższe zestawienie wartości wskaźników. Kolorem czerwonym zaznaczono wartości, gdzie wskaźnik osiedla Stary Łochów osiągnął wartość wyższą[5] niż średnia dla Gminy Łochów. Dla omawianego podobszaru 10 spośród 16 badanych wskaźników osiąga wartość niekorzystne w stosunku do średniej dla gminy.

Tabela 20 Wartości wskaźników dla podobszaru Stary Łochów

Wskaźnik	Osiedle Stary Łochów	Miejsce w rankingu	Gmina Łochów
W1 - Liczba osób bezrobotnych na 1 tys. mieszkańców;	31,18	31	44,86
W2 - Liczba osób długotrwale bezrobotnych na 1 tys. mieszkańców;	22,78	17	21,03
W3 – Liczba uczniów nieotrzymujących promocji do kolejnej klasy na 1 tys. mieszkańców;	1,20	10	0,86
W4 – Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z uwagi na ubóstwo	267,39	4	154,81

[5] Dla wskaźników W10, W11, W12 zaznaczono wartość niższą niż średnia dla Gminy

na 1 tys. mieszkańców;			
W5 – Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z uwagi na bezrobocie na 1 tys. mieszkańców;	91,13	4	53,91
W6 – Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z uwagi na niepełnosprawność na 1 tys. mieszkańców;	16,79	8	10,32
W7 – Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z uwagi na alkoholizm na 1 tys. mieszkańców;	16,79	21	20,35
W8 – Liczba wydanych niebieskich kart na 1 tys. mieszkańców;	10,79	5	4,65
W9 - Liczba przestępstw na 1 tys. mieszkańców;	17,99	13	34,17
W10 – Liczba organizacji pozarządowych na 100 mieszkańców;	0,36	4	0,12
W11 – Frekwencja wyborcza w 2015 r.	55,74	2	50,12
W12 - Liczba podmiotów gospodarczych na 1 tys. mieszkańców - wskaźnik sfery gospodarczej;	45,56	23	44,96
W13 - odsetek osób bezrobotnych z wykształceniem podstawowym w ogólnej liczbie bezrobotnych - wskaźnik sfery gospodarczej;	30,77	9	20,39
W14 – udział obiektów zawierających azbest [kg] w całkowitej powierzchni gminy/ miasta Łochów w kg/ha - wskaźnik sfery środowiskowej;	57,96	6	22,46
W15 - udział budynków publicznych wybudowanych przed 1989 r. w ogólnej liczbie budynków publicznych	3,33	3	1,88
W16 – udział budynków publicznych wybudowanych przed 1960 r. w ogólnej liczbie budynków publicznych	3,33	3	1,03

Źródło: Opracowanie własne

W omawianym podobszarze mamy do czynienia z kryzysem wszystkich analizowanych sfer tj. społecznej, gospodarczej, środowiskowej oraz technicznej.

W odróżnieniu od większości analizowanych jednostek, na terenie osiedla Stary Łochów poziom bezrobocia znajduje się poniżej średniej dla Gminy Łochów. Problem stanowi natomiast udział osób długotrwale bezrobotnych, którzy stanowią 73,08% (19 osób) wszystkich bezrobotnych podobszaru (26 osób). Wysoki jest również odsetek osób bezrobotnych bez wykształcenia. Osoby te stanowią 30,77% (8 osób) ogółu wszystkich bezrobotnych osiedla Stary Łochów.

Stary Łochów dotknięty jest wieloma problemami społecznymi. W 2015 r. 33,29% ludności (277 osób) pobierało świadczenia społeczne. Ponad 80% mieszkańców obszaru (223 osób) korzysta z zasiłków pomocy społecznej ze względu na ubóstwo. Wiele rodzin mieszkających na terenie osiedla dotkniętych jest również innymi problemami społecznymi: alkoholizmem, niepełnosprawnością, bezrobociem. Problemy te często nawarstwiają się w obrębie jednej rodziny, przyczyniając się do wykluczenia społecznego nie tylko osób dotkniętych powyższymi problemami, ale do wykluczenia całych rodzin, w tym również dzieci i młodzieży. W związku z tym należy zwrócić uwagę na kompleksowe działania aktywizacji społeczno-zawodowej pod kątem występujących zdiagnozowanych problemów społecznych.

Podobszar wypada negatywnie również pod względem liczby założonych niebieskich kart. W 2015 problem przemocy w rodzinie dotyczył 9 rodzin, co stanowi 33% wszystkich rodzin objętych rzeczową procedurą i jest wartością najwyższą w Mieście Łochów.

Opisane powyżej problemy przekładają się nie tylko na sytuację dorosłych, ale negatywnie wpływają również na młode pokolenie mieszkańców Starego Łochowa. W związku z tym niezbędna jest interwencja ukierunkowana na aktywizację społeczno-zawodową osób dorosłych oraz rozwój ich kompetencji zarówno społecznych, jak i zawodowych oraz zapobieganie występowaniu zjawisk patologicznych wśród dzieci i młodzieży, poprzez organizowanie zajęć umożliwiających integrację, stymulujących rozwój i będących ciekawą alternatywą spędzania wolnego czasu.

Powyższe problemy pokazują konieczność realizowania działań mających na celu wsparcie grup mieszkańców zagrożonych wykluczeniem społecznym.

Osiedle Stary Łochów dotyka kryzys również w sferze środowiskowej. Na terenie podobszaru występują liczne pokrycia zawierające azbest. Notowane są również wysokie stężenia CO2, zwłaszcza w sezonie grzewczym oraz przekroczenie zanieczyszczeń powietrza w zakresie PM 10 oraz benzo(a)pirenu w pyle PM10, co dodatkowo pogłębia kryzys w strefie środowiskowej. Z tego powodu ważnym działaniem podejmowanym na tym podobszarze w ramach programu rewitalizacji powinny być programy usuwania azbestu, wymiana starych pieców węglowych, olejowych i opalanych drewnem na piece gazowe lub inne źródła ogrzewania mniej szkodliwe dla środowiska. Działania te będą miały na celu poprawę stanu środowiska, podniesienie poziomu życia mieszkańców oraz promowanie wśród mieszkańców postaw proekologicznych.

Wysokie wartości wskaźników dotyczących udziału starej zabudowy obiektów publicznych w połączeniu ze złym stanem technicznym budynków potwierdzają tym samym występowanie problemów w sferze technicznej.

Zgodnie z powyższą argumentacją zasadne jest prowadzenie działań rewitalizacyjnych na wskazanym obszarze. Oprócz natężenia negatywnych zjawisk społecznych, występuje tu degradacja w sferze gospodarczej, środowiskowej oraz technicznej.

Wyniki ankietyzacji:

Spośród trzynastu zaproponowanych problemów społecznych ankietowani z osiedla „Stary Łochów" dwa uznali za problemy o wysokim natężeniu. 19% ankietowanych uznało natężenie braku dostępu do nowoczesnej technologii (komputer, Internet) za wysokie, natomiast 8% – bezrobocia.

W pięciostopniowej skali od 0 do 4 najniższą średnią ocenę (1,75) uzyskała dostępność i jakość usług opiekuńczych nad małymi dziećmi.

Wśród grup, które powinny być głównymi odbiorcami działań rewitalizacyjnych na obszarze przeznaczonym do rewitalizacji po ¼ wskazań padło na młodzież i rodziny z małymi dziećmi.

Za największe atuty i potencjały wybranego obszaru do rewitalizacji respondenci uznali środowisko, dwóch respondentów wymieniło ciszę i spokój.

Połowa ankietowanych (50%) pozostaje z sąsiadami w neutralnych relacjach.

Połowa ankietowanych nie uczestniczy w wydarzeniach i imprezach kulturalnych organizowanych w gminie.

Najczęściej wskazywanymi rodzajami przedsięwzięć, które powinny być podejmowane w celu ograniczania negatywnych zjawisk społecznych i gospodarczych na obszarze osiedla „Stary Łochów" były: organizacja większej liczby wydarzeń o charakterze kulturalnym, rekreacyjnym dla mieszkańców i poprawa dostępu do usług dla osób starszych i dla osób niepełnosprawnych (po 26% odpowiedzi) oraz realizacja programów aktywizacji i integracji, programów aktywności lokalnej itp. i utworzenie miejsca spotkań integrujących mieszkańców (po 18% odpowiedzi).

W celu ograniczania negatywnych zjawisk środowiskowych, przestrzenno-funkcjonalnych i technicznych na obszarze osiedla „Stary Łochów" ankietowani sugerowali przede wszystkim rozbudowę/modernizację przedszkoli, szkół podstawowych i gimnazjów, poprawę jakości wyposażenia (na tę odpowiedź padło 25% wskazań).

Do najważniejszych elementów będących głównym potencjałem rozwojowym podobszaru Osiedla Stary Łochów należą następujące czynniki:

- Walory przyrodnicze, krajobrazowe i środowiskowe Nadbużańskiego Parku Krajobrazowego – – dzięki realizacji odpowiednich inwestycji mających na celu poprawę stanu infrastruktury technicznej i społeczno-kulturalnej Gminy Łochów działania te przyczynią się do rozwoju turystyki na omawianym podobszarze;
- Bliskość obiektów dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej - Pałac Łochów jako kompleksowa oferta skierowana zarówno do klienta konferencyjnego jak i indywidualnego;
- Zadowalający poziom przedsiębiorczości stanowi potencjał dla dalszego rozwoju gospodarczego obszaru;
- Wysoki poziom zaangażowania społeczności lokalnej w sprawy regionu oraz aktywna działalność organizacji pozarządowych stanowi potencjał do prowadzenia działań rewitalizacyjnych i integracyjnych mieszkańców oraz pomoże w rozwiązywaniu zdiagnozowanych problemów społecznych;
- Aktywny udział w pracach związanych z przygotowaniem planu rewitalizacji oraz pozytywne nastawienie do procesu rewitalizacji mieszkańców Osiedla Stary Łochów;
- Wysoka frekwencja wyborcza oraz aktywna działalność organizacji pozarządowych stanowią o wysokim kapitale społecznym, inicjatywach obywatelskich oraz aktywnej działalność Lokalnych Grup Działania w kreowaniu otoczenia obszarów rewitalizowanych;

Osiedle „Laskowska"

Granice podobszaru rewitalizacji osiedla Laskowska pokrywają się z granicami jednostki analitycznej 37 i przebiegają zgodnie z poniższą mapą. Podobszar osiedla Laskowska obejmuje powierzchnię 43,06 ha, co stanowi 0,22% całkowitej powierzchni Gminy i zamieszkiwany jest przez 468 osoby, co stanowi 2,62% mieszkańców gminy Łochów (stan na dzień 31.12.2015 r.).

Podobszar rewitalizacji zlokalizowany jest w południowo wschodniej części Miasta Łochów. Występuje tu głównie zabudowa mieszkaniowa oraz podmioty gospodarcze. Analizowany podobszar pełni funkcje mieszkaniowe oraz usługowe.

Mapa 6 Granice osiedla „Laskowska"

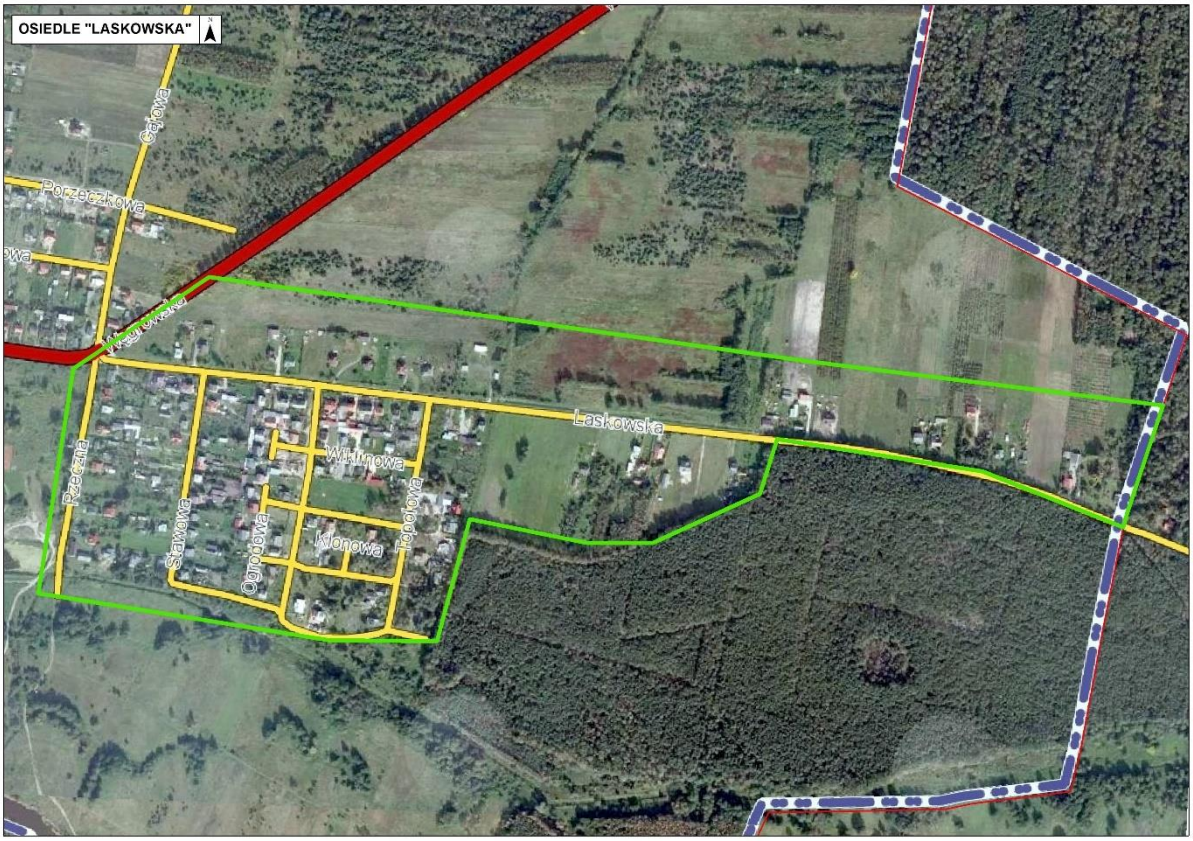

Źródło: opracowanie własne na podstawie strony internetowej Systemu Informacji Przestrzennej Urzędu Miejskiego w Łochowie http://lochow.e-mapa.net/ i Geoportalu http://geoportal.gov.pl

Zgodnie z przeprowadzoną analizą wskaźnikową na podobszarze osiedla Laskowska stwierdzono duże natężenie i nawarstwienie negatywnych zjawisk społecznych, o czym świadczy poniższe zestawienie wartości wskaźników. Kolorem czerwonym zaznaczono wartości, gdzie wskaźnik dla osiedla Laskowska osiągnął wartość wyższą[6] niż średnia dla Gminy Łochów. Dla omawianego podobszaru 7 spośród 16 badanych wskaźników osiąga wartość niekorzystne w stosunku do średniej dla gminy.

Tabela 21 Wartości wskaźników dla podobszaru Laskowska

Wskaźnik	Osiedla Laskowska	Miejsce w rankingu	Gmina Łochów
W1 - Liczba osób bezrobotnych na 1 tys. mieszkańców;	57,69	8	44,86
W2 - Liczba osób długotrwale bezrobotnych na 1 tys. mieszkańców;	27,78	10	21,03
W3 – Liczba uczniów nieotrzymujących promocji do kolejnej klasy na 1 tys. mieszkańców;	0,00	11	0,86
W4 – Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z uwagi na ubóstwo	220,09	8	154,81

[6] Dla wskaźników W10, W11, W12 zaznaczono wartość niższą niż średnia dla Gminy

na 1 tys. mieszkańców;			
W5 – Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z uwagi na bezrobocie na 1 tys. mieszkańców;	68,38	13	53,91
W6 – Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z uwagi na niepełnosprawność na 1 tys. mieszkańców;	25,64	3	10,32
W7 – Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z uwagi na alkoholizm na 1 tys. mieszkańców;	10,68	32	20,35
W8 – Liczba wydanych niebieskich kart na 1 tys. mieszkańców;	4,27	17	4,65
W9 - Liczba przestępstw na 1 tys. mieszkańców;	6,41	26	34,17
W10 – Liczba organizacji pozarządowych na 100 mieszkańców;	0,00	12	0,12
W11 – Frekwencja wyborcza w 2015 r.	55,74	2	50,12
W12 - Liczba podmiotów gospodarczych na 1 tys. mieszkańców - wskaźnik sfery gospodarczej;	59,83	34	44,96
W13 - odsetek osób bezrobotnych z wykształceniem podstawowym w ogólnej liczbie bezrobotnych - wskaźnik sfery gospodarczej;	11,11	25	20,39
W14 – udział obiektów zawierających azbest [kg] w całkowitej powierzchni gminy/ miasta Łochów w kg/ha - wskaźnik sfery środowiskowej;	83,67	3	22,46
W15 - udział budynków publicznych wybudowanych przed 1989 r. w ogólnej liczbie budynków publicznych	0,00	4	1,88
W16 – udział budynków publicznych wybudowanych przed 1960 r. w ogólnej liczbie budynków publicznych	0,00	4	1,03

Źródło: Opracowanie własne

W omawianym podobszarze mamy do czynienia z kryzysem sfery społecznej oraz środowiskowej. Jednym z głównych problemów społecznych podobszaru jest problem bezrobocia. Na koniec 2015 r. podobszar rewitalizacji osiedla Laskowska zamieszkiwało 27 osób bezrobotnych, co stanowiło 3,23% ogółu bezrobotnych w Gminie Łochów oraz 5,77% wszystkich osób zamieszkujących podobszar Laskowska. Wśród nich 48,15 % (13 osób) było bezrobotnymi długotrwale, natomiast 3 osoby pozostające bez pracy posiadały jedynie wykształcenie podstawowe.

Osiedle Laskowska charakteryzuje się również innymi problemami społecznymi. W 2015 r. na terenie podobszaru 28,42% (133 osoby) pobierały świadczenia społeczne. Ponad 22% mieszkańców obszaru (103 osób) korzysta z zasiłków pomocy społecznej ze względu na ubóstwo. Wiele rodzin mieszkających na terenie osiedla Laskowska dotkniętych jest również innymi problemami społecznymi: niepełnosprawnością, bezrobociem. Problemy te często nawarstwiają się w obrębie jednej rodziny, przyczyniając się do wykluczenia społecznego nie tylko osób dotkniętych powyższymi problemami, ale do wykluczenia całych rodzin, w tym dzieci i młodzieży. W związku z tym należy zwrócić uwagę na kompleksowe działania aktywizacji społeczno-zawodowej pod kątem występujących problemów społecznych.

Kolejnym aspektem, który należy wziąć pod uwagę analizując główne problemy omawianego podobszaru w sferze społecznej, jest niedostateczne zaangażowanie społeczności lokalnej w sprawy regionu. Chociaż mieszkańcy osiedla wykazuję chęć do wspólnego działania i kreowania otaczającej rzeczywistości, co jest widoczne w wysokiej frekwencji wyborczej, de facto brak jest formalnych

możliwości działania mieszkańców, którzy chcieliby zaangażować się w poprawę warunków życia i pracy w swoim najbliższym otoczeniu, gdyż na terenie osiedla nie działa żadna organizacja pozarządowa. Osiedle, jako część miasta Łochów powinno pełnić wielowymiarowe funkcje społeczne i gospodarcze, przyczyniając się w ten sposób do poprawy warunków życia i pracy nie tylko mieszkańców podobszaru, lecz również mieszkańców całej Gminy.

Osiedle Laskowska dotyka kryzys również w sferze środowiskowej. Na terenie podobszaru występują liczne pokrycia zawierające azbest. Notowane są również wysokie stężenia CO2, zwłaszcza w sezonie grzewczym oraz przekroczenie zanieczyszczeń powietrza w zakresie PM 10 oraz benzo(a)pirenu w pyle PM10, co dodatkowo pogłębia kryzys w strefie środowiskowej. Z tego powodu ważnym działaniem podejmowanym na tym podobszarze w ramach programu rewitalizacji powinny być programy usuwania azbestu, wymiana starych pieców węglowych, olejowych i opalanych drewnem na piece gazowe lub inne źródła ogrzewania mniej szkodliwe dla środowiska. Działania te będą miały na celu poprawę stanu środowiska, podniesienie poziomu życia mieszkańców oraz promowanie postaw proekologicznych.

Zgodnie z powyższą argumentacją zasadne jest prowadzenie działań rewitalizacyjnych na wskazanym obszarze. Oprócz natężenia negatywnych zjawisk społecznych, występuje tu degradacja w sferze środowiskowej.

Wyniki ankietyzacji:

Spośród trzynastu zaproponowanych problemów społecznych ankietowani z osiedla „Laskowska" za problem o wysokim natężeniu uznali bezrobocie (10% badanych).

W pięciostopniowej skali od 0 do 4 najniższą średnią ocenę (1,40) uzyskała dostępność i jakość usług opiekuńczych nad małymi dziećmi.

Wśród grup, które powinny być głównymi odbiorcami działań rewitalizacyjnych na obszarze przeznaczonym do rewitalizacji najczęściej wymieniano osoby bezrobotne (28% odpowiedzi) i seniorów (24%).

Za największe atuty i potencjały wybranego obszaru do rewitalizacji respondenci uznali naturę i zieleń.

Większość ankietowanych (70%) pozostaje z sąsiadami w neutralnych relacjach.

Dwie piąte ankietowanych nie uczestniczy w wydarzeniach i imprezach kulturalnych organizowanych w gminie.

Najczęściej wskazywanymi rodzajami przedsięwzięć, które powinny być podejmowane w celu ograniczania negatywnych zjawisk społecznych i gospodarczych na obszarze osiedla „Laskowska" były: realizacja programów aktywizacji i integracji, programów aktywności lokalnej itp. (22% odpowiedzi) oraz organizacja większej liczby wydarzeń o charakterze kulturalnym, rekreacyjnym dla mieszkańców, zwiększenie poziomu bezpieczeństwa (rozbudowa monitoringu, większa liczba partoli policji) i promocja przedsiębiorczości, wsparcie dla osób zakładających działalność gospodarczą (po 17% odpowiedzi).

W celu ograniczania negatywnych zjawisk środowiskowych, przestrzenno-funkcjonalnych i technicznych na obszarze osiedla „Laskowska" ankietowani sugerowali przede wszystkim rozbudowę/modernizację infrastruktury drogowej i poprawę standardu mieszkań (m.in. termomodernizacje budynków, poprawa wyposażenia w media) (na te odpowiedzi padło po 27% wskazań).

Do najważniejszych elementów będących głównym potencjałem rozwojowym podobszaru Osiedle Laskowska należą następujące czynniki:

- Walory przyrodnicze, krajobrazowe i środowiskowe Nadbużańskiego Parku Krajobrazowego – – dzięki realizacji odpowiednich inwestycji mających na celu poprawę stanu infrastruktury technicznej i społeczno-kulturalnej Gminy Łochów działania te przyczynią się do rozwoju turystyki na omawianym podobszarze;
- Wysoki poziom przedsiębiorczości stanowi potencjał dla dalszego rozwoju gospodarczego obszaru;
- Duże zasoby siły roboczej, które dzięki zaplanowanym działaniom aktywizacyjnym mogą stać się cennym zasobem kadrowym istniejących firm lub przyczynić się do wzrostu gospodarczego podobszaru poprzez złożenie własnej działalności gospodarczej.
- Wysoka frekwencja wyborcza stanowi o wysokim kapitale społecznym na rzecz inicjatyw obywatelskich w kreowaniu otoczenia obszarów rewitalizowanych;
- Osiedle w większości zamieszkiwane jest przez ludność w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym, którzy zdecydowali się związać swoje życie z Gminą Łochów oraz tu rozwijać się i wykorzystywać swój potencjał.

6.2. Podobszar rewitalizacji sołectwo Karczewizna

Granice podobszaru rewitalizacji sołectwa Karczewizna pokrywają się z granicami jednostki analitycznej 13 i przebiegają zgodnie z poniższą mapą. Podobszar sołectwa Karczewizna obejmuje powierzchnię 467,83 ha, co stanowi 2,38% całkowitej powierzchni Gminy i zamieszkiwany jest przez 146 osób, co stanowi 0,82% mieszkańców gminy Łochów (stan na dzień 31.12.2015 r.).

Mapa 7 Granice sołectwa Karczewizna

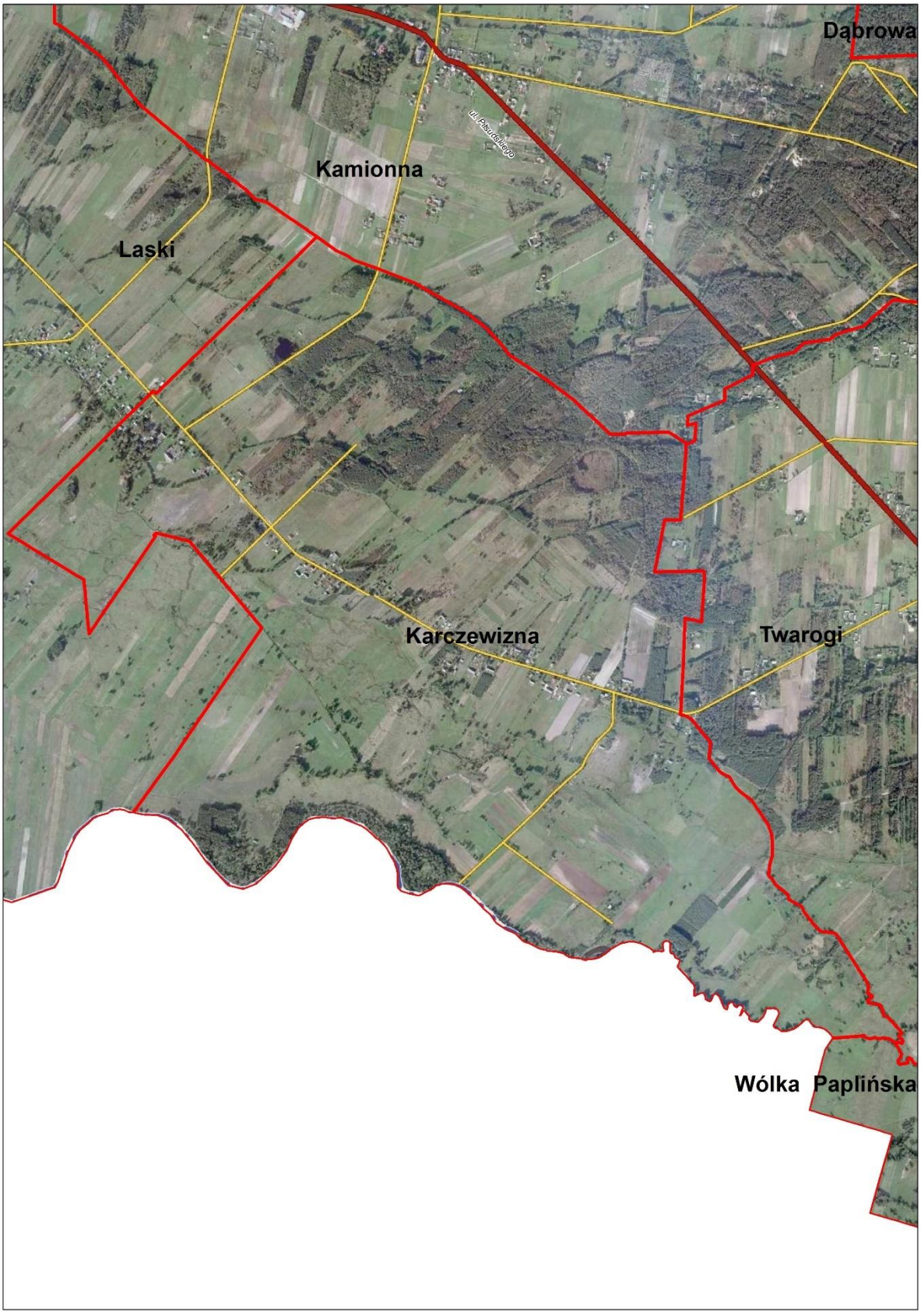

Źródło: opracowanie własne na podstawie strony internetowej Systemu Informacji Przestrzennej Urzędu Miejskiego w Łochowie http://lochow.e-mapa.net/ i Geoportalu http://geoportal.gov.pl

Zgodnie z przeprowadzoną analizą wskaźnikową na podobszarze sołectwa Karczewizna stwierdzono duże natężenie i nawarstwienie negatywnych zjawisk społecznych, o czym świadczy poniższe zestawienie wartości wskaźników. Kolorem czerwonym zaznaczono wartości, gdzie wskaźnik sołectwa Karczewizna osiągnął wartość wyższą[7] niż średnia dla Gminy Łochów. Dla omawianego podobszaru 10 spośród 16 badanych wskaźników osiąga wartość niekorzystne w stosunku do średniej dla gminy.

Tabela 22 Wartości wskaźników dla podobszaru Karczewizna

Wskaźnik	Sołectwo Karczewizna	Miejsce w rankingu	Gmina Łochów
W1 - Liczba osób bezrobotnych na 1 tys. mieszkańców;	47,95	18	44,86
W2 - Liczba osób długotrwale bezrobotnych na 1 tys. mieszkańców;	27,40	12	21,03
W3 – Liczba uczniów nieotrzymujących promocji do kolejnej klasy na 1 tys. mieszkańców;	0,00	11	0,86
W4 – Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z uwagi na ubóstwo na 1 tys. mieszkańców;	171,23	11	154,81
W5 – Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z uwagi na bezrobocie na 1 tys. mieszkańców;	68,49	12	53,91
W6 – Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z uwagi na niepełnosprawność na 1 tys. mieszkańców;	13,70	10	10,32
W7 – Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z uwagi na alkoholizm na 1 tys. mieszkańców;	41,10	4	20,35
W8 – Liczba wydanych niebieskich kart na 1 tys. mieszkańców;	6,85	11	4,65
W9 - Liczba przestępstw na 1 tys. mieszkańców;	0,00	32	34,17
W10 – Liczba organizacji pozarządowych na 100 mieszkańców;	0,00	12	0,12
W11 – Frekwencja wyborcza w 2015 r.	52,03	8	50,12
W12 - Liczba podmiotów gospodarczych na 1 tys. mieszkańców - wskaźnik sfery gospodarczej;	6,85	1	44,96
W13 - odsetek osób bezrobotnych z wykształceniem podstawowym w ogólnej liczbie bezrobotnych - wskaźnik sfery gospodarczej;	28,57	10	20,39
W14 – udział obiektów zawierających azbest [kg] w całkowitej powierzchni gminy/ miasta Łochów w kg/ha - wskaźnik sfery środowiskowej;	7,07	26	22,46
W15 - udział budynków publicznych wybudowanych przed 1989 r. w ogólnej liczbie budynków publicznych	0,00	4	1,88
W16 – udział budynków publicznych wybudowanych przed 1960 r. w ogólnej liczbie budynków publicznych	0,00	4	1,03

Źródło: Opracowanie własne

[7] Dla wskaźników W10, W11, W12 zaznaczono wartość niższą niż średnia dla Gminy

Sołectwo Karczewizna to obszar dotknięty kryzysem w sferze społecznej oraz gospodarczej. Dane w porównaniu do średniej gminy są tu wysoce niezadowalające.

Największym problemem sołectwa Karczewizna są problemy społeczne, a głównym z nich jest problem bezrobocia. Na koniec 2015 r. podobszar sołectwa Karczewizna zamieszkiwało 7 osób bezrobotnych, co stanowiło 4,79% wszystkich mieszkańców podobszaru. Wśród nich 57,14 % osób (4 osoby) było bezrobotnymi długotrwale, natomiast 2 osoby pozostające bez pracy posiadały jedynie wykształcenie podstawowe.

W 2015 roku w Karczewiźnie zasiłki z powodu trudnej sytuacji życiowej pobierało 45 mieszkańców, co stanowi 30,82% wszystkich mieszkańców sołectwa. Ubóstwo było główną przyczyną korzystania z pomocy Miejsko – Gminnego Ośrodek Pomocy Społecznej. Z tego powodu zasiłki pobierało 25 osób – 55,56% wszystkich osób korzystających z pomocy jednostki w sołectwie Karczewizna.

Powyższe problemy powodują, że duża część mieszkańców sołectwa Karczewizna jest wykluczona lub zagrożona wykluczeniem społecznym. W związku z tym niezbędna jest interwencja ukierunkowana na aktywizację społeczno- zawodową osób dorosłych oraz rozwój ich kompetencji zarówno społecznych, jak i zawodowych oraz zapobieganie występowaniu zjawisk patologicznych wśród dzieci i młodzieży, poprzez organizowanie zajęć umożliwiających integrację, stymulujących rozwój i będących ciekawą alternatywą spędzania wolnego czasu.

Kolejnym aspektem, który należy wziąć pod uwagę analizując główne problemy omawianego podobszaru w sferze społecznej, jest niedostateczne zaangażowanie społeczności lokalnej w sprawy regionu. Chociaż mieszkańcy sołectwa Karczewizna wykazuję chęć do wspólnego działania i kreowania otaczającej rzeczywistości, co jest widoczne w zadowalającej na tle gminy frekwencji wyborczej, de facto brak jest formalnych możliwości działania mieszkańców, którzy chcieliby zaangażować się w poprawę warunków życia i pracy w swoim najbliższym otoczeniu, gdyż na terenie sołectwa nie działa żadna organizacja pozarządowa.

Sołectwo Karczewizna według statystyk należy do najbezpieczniejszych w Gminie Łochów – w 2015 r. nie stwierdzono tam żadnych przestępstw. Problem przemocy w rodzinie w 2015 r. dotyczył 1 rodziny.

Kryzys sołectwa Karczewizna widoczny jest również w sferze gospodarczej. Podobszar charakteryzuje się najniższym z gminie poziomem przedsiębiorczości. Mieszkańcy nie wykazują chęci do zakładania nowych działalności gospodarczych, nie potrafią, nie mają odpowiedniej wiedzy oraz motywacji do aktywnego poszukiwania pracy, chęci podniesienia własnych kwalifikacji, aktywizacji zawodowej. Większość mieszkańców sołectwa Karczewizna dotkniętych bezrobociem wykazuje zupełną bierność w działaniach związanych z podjęciem aktywności zawodowej.

Wyniki ankietyzacji:

Spośród trzynastu zaproponowanych problemów społecznych ankietowani z sołectwa Karczewizna za problem o wysokim natężeniu jednogłośnie uznali bezrobocie i niski poziom uczestnictwa mieszkańców w życiu społecznym i kulturalnym, a 89% — brak dostępu do nowoczesnej technologii (komputer, Internet).

W pięciostopniowej skali od 0 do 4 najniższe średnie oceny (poniżej 1,00) uzyskały dostępność i jakość usług służby zdrowia, dostępność i jakość oferty kulturalnej, dostępność i jakość oferty rekreacyjno-sportowej oraz transport publiczny.

Wśród grup, które powinny być głównymi odbiorcami działań rewitalizacyjnych na obszarze przeznaczonym do rewitalizacji najczęściej wymieniano osoby bezrobotne (50% odpowiedzi) i osoby zagrożone ubóstwem i wykluczeniem społecznym (33%).

Za największy atut i potencjał wybranego obszaru do rewitalizacji respondenci uznali ciszę.

Większość ankietowanych (78%) pozostaje z sąsiadami w neutralnych relacjach, a 22% zawsze może liczyć na pomoc i wsparcie swoich sąsiadów.

Do najważniejszych elementów będących głównym potencjałem rozwojowym podobszaru Sołectwo Karczewizna należą następujące czynniki:

- Walory przyrodnicze, krajobrazowe i środowiskowe Nadbużańskiego Parku Krajobrazowego – – dzięki realizacji odpowiednich inwestycji mających na celu poprawę stanu infrastruktury technicznej i społeczno-kulturalnej Gminy Łochów działania te przyczynią się do rozwoju turystyki na omawianym podobszarze;
- Doskonałe warunki do prowadzenia agroturystyki przy pomocy działań związanych z aktywizacją mieszkańców obszarów rewitalizowanych;
- Wysoki wskaźniki bezpieczeństwa;
- Znaczny udział ponadlokalnych obszarów o dużych wartościach przyrodniczych, pełniących funkcje ekologiczne, klimatotwórcze, krajobrazowe i rekreacyjnowypoczynkowe;
- Bliskość obiektów dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej;
- Niski poziom hałasu komunikacyjnego i zanieczyszczeń powietrza spowodowanych przez ruch tranzytowy;
- Duże zasoby siły roboczej, które dzięki zaplanowanym działaniom aktywizacyjnym mogą stać się cennym zasobem kadrowym istniejących firm lub przyczynić się do wzrostu gospodarczego podobszaru poprzez złożenie własnej działalności gospodarczej.
- Wysoka frekwencja wyborcza stanowi o wysokim kapitale społecznym na rzecz inicjatyw obywatelskich w kreowaniu otoczenia obszarów rewitalizowanych;

6.3. Podobszar rewitalizacji sołectwo Kaliska

Granice podobszaru rewitalizacji sołectwa Kaliska pokrywają się z granicami jednostki analitycznej 11 i przebiegają zgodnie z poniższą mapą. Podobszar sołectwa Kaliska obejmuje powierzchnię 372,92 ha, co stanowi 1,90 % całkowitej powierzchni Gminy i zamieszkiwany jest przez 328 osób, co stanowi 1,84% mieszkańców gminy Łochów (stan na dzień 31.12.2015 r.).

Mapa 8 Granice sołectwa Kaliska

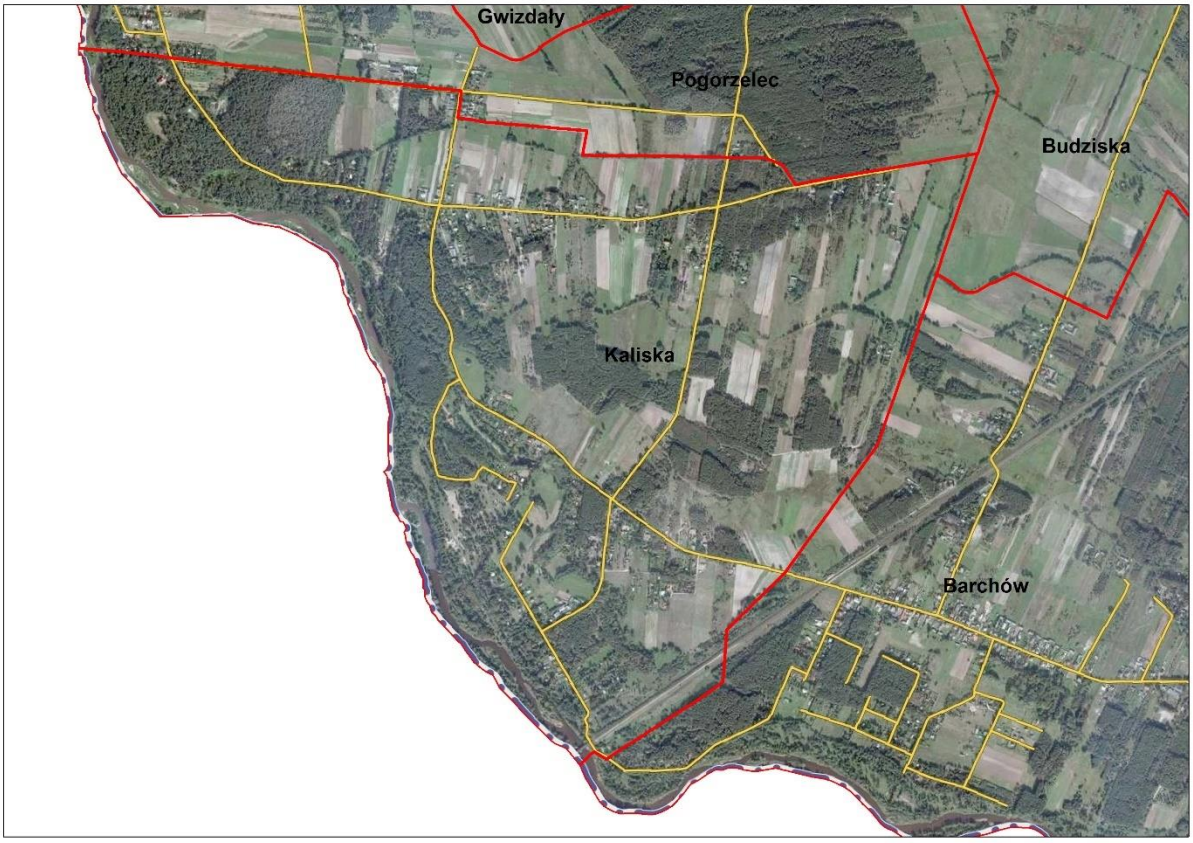

Źródło: opracowanie własne na podstawie strony internetowej Systemu Informacji Przestrzennej Urzędu Miejskiego w Łochowie http://lochow.e-mapa.net/ i Geoportalu http://geoportal.gov.pl

Zgodnie z przeprowadzoną analizą wskaźnikową na podobszarze sołectwa Kaliska stwierdzono duże natężenie i nawarstwienie negatywnych zjawisk społecznych, o czym świadczy poniższe zestawienie wartości wskaźników. Kolorem czerwonym zaznaczono wartości, gdzie wskaźnik sołectwa Kaliska osiągnął wartość wyższą[8] niż średnia dla Gminy Łochów. Dla omawianego podobszaru 13 spośród 16 badanych wskaźników osiąga wartość niekorzystne w stosunku do średniej dla gminy.

Tabela 23 Wartości wskaźników dla podobszaru Kaliska

Wskaźnik	Sołectwo Kaliska	Miejsce w rankingu	Gmina Łochów
W1 - Liczba osób bezrobotnych na 1 tys. mieszkańców;	60,98	5	44,86
W2 - Liczba osób długotrwale bezrobotnych na 1 tys. mieszkańców;	27,44	11	21,03
W3 – Liczba uczniów nieotrzymujących promocji do kolejnej klasy na 1 tys. mieszkańców;	6,10	2	0,86
W4 – Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z uwagi na ubóstwo	131,10	17	154,81

[8] Dla wskaźników W10, W11, W12 zaznaczono wartość niższą niż średnia dla Gminy

na 1 tys. mieszkańców;			
W5 – Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z uwagi na bezrobocie na 1 tys. mieszkańców;	76,22	10	53,91
W6 – Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z uwagi na niepełnosprawność na 1 tys. mieszkańców;	12,20	11	10,32
W7 – Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z uwagi na alkoholizm na 1 tys. mieszkańców;	12,20	28	20,35
W8 – Liczba wydanych niebieskich kart na 1 tys. mieszkańców;	12,20	4	4,65
W9 - Liczba przestępstw na 1 tys. mieszkańców;	82,32	4	34,17
W10 – Liczba organizacji pozarządowych na 100 mieszkańców;	0,00	12	0,12
W11 – Frekwencja wyborcza w 2015 r.	49,23	9	50,12
W12 - Liczba podmiotów gospodarczych na 1 tys. mieszkańców - wskaźnik sfery gospodarczej;	39,63	15	44,96
W13 - odsetek osób bezrobotnych z wykształceniem podstawowym w ogólnej liczbie bezrobotnych - wskaźnik sfery gospodarczej;	45,00	2	20,39
W14 – udział obiektów zawierających azbest [kg] w całkowitej powierzchni gminy/ miasta Łochów w kg/ha - wskaźnik sfery środowiskowej;	3,89	35	22,46
W15 - udział budynków publicznych wybudowanych przed 1989 r. w ogólnej liczbie budynków publicznych	6,67	2	1,88
W16 – udział budynków publicznych wybudowanych przed 1960 r. w ogólnej liczbie budynków publicznych	3,33	3	1,03

Źródło: Opracowanie własne

W omawianym podobszarze mamy do czynienia z kryzysem sfery społecznej, gospodarczej oraz technicznej. Z przedstawionych powyżej danych wynika, że działania w społecznej i gospodarczej są tu wysoce niezadowalające. Jest to bardzo niekorzystne zjawisko, gdyż w odniesieniu do całej Gminy Łochów, Kaliska położone nad malowniczą rzeką Liwiec mają doskonały potencjał do rozwoju gospodarczego w sektorze turystyki.

Największym problemem sołectwa Kaliska są problemy społeczne, a głównym z nich jest problem bezrobocia. Na koniec 2015 r. podobszar sołectwa Kaliska zamieszkiwało 20 osób bezrobotnych, co stanowiło 6,1% wszystkich mieszkańców podobszaru. Wśród nich 45% (9 osób) było bezrobotnymi długotrwale, natomiast 9 osób pozostające bez pracy posiadało jedynie wykształcenie podstawowe.

Sołectwo Kaliska cechuje się również niedostatecznym poziomem bezpieczeństwa publicznego, czego wyrazem jest wysoki wskaźnik przestępczości. W 2015 roku na omawianym podobszarze odnotowano 27 przestępstw, co stanowi 7,83 % wszystkich zdarzeń tego typu zarejestrowanych w całej Gminie Łochów. Kaliska są tym samym miejscowością z czwartą, najwyższą wśród rewitalizowanych podobszarów koncentracją liczby przestępstw w Gminie. Podobszar wypada negatywnie również pod względem liczby założonych niebieskich kart. W 2015 problem przemocy w rodzinie dotyczył 4 rodzin, co stanowi 14,8% wszystkich rodzin objętych rzeczową procedurą w gminie.

W 2015 roku w sołectwie Kaliska zasiłki z powodu trudnej sytuacji życiowej pobierało 54 mieszkańców, co stanowi 16,46% wszystkich mieszkańców sołectwa. Kryzys w tym obszarze spowodowały

ponadprzeciętne wartości dla liczny osób korzystających z pomocy ze względu na bezrobocie oraz niepełnosprawność.

Kolejnym z problemów podobszaru jest brak zaangażowania społeczności lokalnej w sprawy regionu. Na terenie sołectwa nie działa żadna organizacja pozarządowa. Mieszkańcy podobszaru niechętnie decydują o swoich losach, czego odzwierciedleniem jest jedna z najniższych w gminie frekwencja wyborcza. Obojętność mieszkańców, brak chęci i przekonania, że jakiekolwiek wspólne działania w interesie publicznym mogą przynieść wymierne korzyści powodują nawarstwianie problemów społecznych wśród mieszkańców, a brak inicjatyw i podmiotów pożytku publicznego dodatkowo utrwalają sytuację kryzysową.

Kryzys sołectwa Kaliska widoczny jest również w sferze gospodarczej. Podobszar charakteryzuje się jednym z najniższych poziomów przedsiębiorczości, chociaż położenie geograficzne nad rzeką Liwiec oraz bliskość Nadbużańskiego Parku Narodowego stwarza ogromny potencjał do rozwoju gospodarczego w sektorze turystyki.

Wyniki ankietyzacji:

Wszystkie spośród trzynastu zaproponowanych problemów społecznych ankietowani z sołectwa Kaliska uznali za problemy o wysokim natężeniu. Ponad połowa była zgodna co do bezrobocia (70%), ubóstwa i niskiego poziomu zaufania w społeczeństwie (po 60%) oraz bezdomności (56%).

W pięciostopniowej skali od 0 do 4 najniższą średnią ocenę (0,90) uzyskała dostępność i jakość usług edukacyjnych.

Wśród grup, które powinny być głównymi odbiorcami działań rewitalizacyjnych na obszarze przeznaczonym do rewitalizacji najczęściej wymieniano rodziny z małymi dziećmi (30% wskazań) i seniorów (25% odpowiedzi).

Za największy atut i potencjał wybranego obszaru do rewitalizacji respondenci uznali społeczeństwo.

Połowa ankietowanych (50%) nie zna swoich sąsiadów.

Połowa ankietowanych nie uczestniczy w wydarzeniach i imprezach kulturalnych organizowanych w gminie.

Najczęściej wskazywanymi rodzajami przedsięwzięć, które powinny być podejmowane w celu ograniczania negatywnych zjawisk społecznych i gospodarczych na obszarze sołectwa Kaliska były utworzenie miejsca spotkań integrujących mieszkańców i poprawa dostępu do usług dla osób starszych i dla osób niepełnosprawnych (po 21% odpowiedzi).

W celu ograniczania negatywnych zjawisk środowiskowych, przestrzenno-funkcjonalnych i technicznych na obszarze sołectwa Kaliska ankietowani sugerowali przede wszystkim zwiększenie dostępu do obiektów handlowych i usługowych (27% wskazań) oraz poprawę standardu mieszkań (m.in. termomodernizacje budynków, poprawa wyposażenia w media) (23%).

Do najważniejszych elementów będących głównym potencjałem rozwojowym podobszaru Sołectwo Kaliska należą następujące czynniki:

- Walory przyrodnicze, krajobrazowe i środowiskowe Nadbużańskiego Parku Krajobrazowego – – dzięki realizacji odpowiednich inwestycji mających na celu poprawę stanu infrastruktury technicznej i społeczno-kulturalnej Gminy Łochów działania te przyczynią się do rozwoju turystyki na omawianym podobszarze;

- Doskonałe warunki do prowadzenia agroturystyki przy pomocy działań związanych z aktywizacją mieszkańców obszarów rewitalizowanych;
- Znaczny udział ponadlokalnych obszarów o dużych wartościach przyrodniczych, pełniących funkcje ekologiczne, klimatotwórcze, krajobrazowe i rekreacyjnowypoczynkowe;
- Bliskość obiektów dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej;
- Niski poziom hałasu komunikacyjnego i zanieczyszczeń powietrza spowodowanych przez ruch tranzytowy;
- Duże zasoby siły roboczej, które dzięki zaplanowanym działaniom aktywizacyjnym mogą stać się cennym zasobem kadrowym istniejących firm lub przyczynić się do wzrostu gospodarczego podobszaru poprzez złożenie własnej działalności gospodarczej.

7. Wizja obszarów po przeprowadzeniu rewitalizacjistanu

Wizja pokazuje stan obszarów w zakładanej perspektywie czasu, po realizacji zakładanych projektów. Jest to obraz przyszłości, który przy założeniu korzystnych uwarunkowań wewnętrznych i zewnętrznych chcą osiągnąć podmioty zaangażowane w proces rewitalizacji.

Do 2025 roku mieszkańcy obszaru rewitalizacji Gminy Łochów osiągną poprawę jakości życia poprzez skuteczne zwalczanie największych trudności życiowych związanych z problemami społecznymi, gospodarczymi i przestrzenno-funkcjonalnymi, z jakimi borykali się w miejscu swojego zamieszkania. Dzięki realizacji działań rewitalizacyjnych nastąpi znacząca poprawa:

- aktywności i integracji społecznej poprzez wspieranie i rozwój inicjatyw społecznych nakierowanych na mieszkańców obszaru rewitalizacji i realizowanych wspólne z nimi;
- przestrzeni funkcjonalnej obszaru rewitalizowanego na skutek rozwoju przestrzeni do wypoczynku i rekreacji;
- kompetencji społeczno-zawodowych osób zagrożonych wykluczeniem społecznym dzięki procesom aktywizacji;
- aktywności zawodowej mieszkańców Gminy.

7.1. Wizja podobszaru miejskiego rewitalizacji

Miasto pełni rolę kulturalnego i rekreacyjnego centrum gminy. Wzrosła mobilność mieszkańców, a komunikacja kolejowa opiera się o nowoczesny budynek dworca, pełniący również funkcje społeczne, a autobusowa kursuje po zmodernizowanych drogach krajowych nr 50 i 62 oraz obwodnicy. Młodzież uczy się na poziomie ponadgimnazjalnym w branżowej szkole zawodowej. Dzięki poprawie komunikacji społecznej mieszkańcy w każdym wieku integrują w świetlicach, klubach seniora oraz spędzając czas na boiskach, placach zabaw, w parku „Dębinka" na plenerowych wydarzeniach kulturalnych oraz w świetlicach. Mieszkańcy czują się bezpiecznie dzięki rozwojowi monitoringu, strażnicy przy ulicy Fabrycznej oraz działaniu dobrze wyposażonej OSP. Przedsiębiorczy mieszkańcy przyczyniają się do rozwoju gospodarczego obszarów rewitalizacji oferując kompleksowe usługi turystyczne oraz gastronomiczne wykorzystując potencjał Liwca i szlaki rowerów. W wyniku przeprowadzonych działań rewitalizacyjnych w znacznej mierze poprawiła się jakość zagospodarowania przestrzennego obszarów rewitalizacji, mieszkańcy dbają o otoczenie, zwiększyła się ich świadomość w zakresie dbania o środowisko naturalne, a także chęć do angażowania się w realizację wspólnych działań.

7.2. Wizja podobszaru rewitalizacji sołectwo Karczewizna

Mieszkańcy Karczewizny w 2022 roku stanowią małą, zintegrowaną społeczność. Wspólnie działają na rzecz poprawy estetyki wsi, jakości środowiska naturalnego i poszerzenie oferty spędzania czasu wolnego. Mieszkańcy integrują się, a dzieci i młodzież spędzaj czas spotykają się na działce w środku wsi, którą zajmuje teren rekreacyjny z wiatą grillową i świetlica służąca społeczności wiejskiej. Dzięki rozwojowi przedsiębiorczości spowodowanemu prowadzeniem doradztwa w zakresie zakładania działalności gospodarczej i podejmowania pracy zmalało zjawisko bezrobocia i uzależnienia od pomocy społecznej z tego powodu. Nie dochodzi do aktów przemocy domowej. Karczewizna jest skomunikowania dzięki transportowi publicznemu jeżdżącemu po wyremontowanej drodze gminnej. Wieś jest wolna od azbestu.

7.3. Wizja podobszaru rewitalizacji sołectwo Kaliska

Sołectwo Kaliska jest w 2022 roku miejscowością wypoczynkową, której mieszkańcy korzystając z plaży nad Liwcem z infrastrukturą rekreacyjną i gastronomiczną, a dzięki kładce pieszo-rowerowej mają dostęp do Urli, gdzie robią zakupy. Mieszkańców integrują zajęcia na świetlicy wiejskiej, łączące pokolenia. Z bogatej oferty korzystają dzieci, młodzież, dorośli i seniorzy oraz letnicy. Dzięki temu sąsiedzi poznają się oraz pożytecznie spędzają czas, nabywając nowe umiejętności i wiedzę podczas zajęć ruchowych i artystycznych, a uczniowie rozwijają się i wszyscy są promowani do kolejnych klas. Problemy uzależnienia od pomocy społecznej i bezrobocia zmalały dzięki rozwojowi przedsiębiorczości w oparciu o atrakcyjność turystyczną podobszaru — warunki środowiskowe oraz wyremontowane zabytki.

8. Cele rewitalizacji oraz odpowiadające zidentyfikowanym potrzebom rewitalizacyjnym kierunki działań mających na celu eliminację lub ograniczenie negatywnych zjawisk

Realizacja wizji będzie możliwa poprzez osiągnięcie, przez wszystkich Interesariuszy, wyznaczonych celów. Przedstawione w niniejszym dokumencie cele rewitalizacji określają ustalony stan, przewidywane w czasie zamierzenia do osiągnięcia, odpowiadają one na problemy i potrzeby zidentyfikowane w trakcie prac nad szczegółową diagnozą oraz pogłębioną charakterystyką obszarów do rewitalizacji gminy Łochów.

Celom głównym, które odpowiadają obszarom analizy gminy Łochów przypisano cele szczegółowe. Uszczegółowieniem i operacjonalizacją celów są kierunki działań, przedstawione w punkcie 9 Projekty i przedsięwzięcia rewitalizacyjne.

Celem nadrzędnym Programu Rewitalizacji jest

Wysoka jakość życia mieszkańców na zadbanych i zagospodarowanych odpowiednio do potrzeb obszarach rewitalizacji.

Rysunek 22 Cele rewitalizacji

Rozwinięta i aktywna społeczność lokalna	• Aktywizacja i integracja społeczno-zawodowa mieszkańców • Zapobieganie zjawiskom patologicznym wśród dzieci i młodzieży oraz osób dorosłych • Wysoki poziom zaangażowania mieszkańców w życie społeczne i kulturalne • Wysoki poziom kapitału ludzkiego mieszkańców obszaru
Ożywienie gospodarcze obszaru	• Tworzenie warunków do rozwoju lokalnej przedsiębiorczości • Rozbudowa i modernizacja infrastruktury technicznej niezbędnej dla skutecznego wykorzystywania potencjału gospodarczego Gminy • Aktywizacja i rozwijanie lokalnego rynku pracy
Otwarta i uporządkowana przestrzeń służąca mieszkańcom	• Realizacja założeń gospodarki niskoemisyjnej • Poprawa estetyki, funkcjonalności i zagospodarowania przestrzeni publicznej • Otwarta i zagospodarowana przestrzeń dla potrzeb społecznych mieszkańców

9. Projekty i przedsięwzięcia rewitalizacyjne

Osiągnięcie skonkretyzowanych w poprzednim rozdziale celów rewitalizacji będzie realizowane za pomocą głównych i uzupełniających projektów rewitalizacyjnych. Z uwagi na fakt, że cele rewitalizacji stanowią odpowiedź na zidentyfikowane problemy, natomiast projekty realizują cele rewitalizacji, wdrożenie zaplanowanych projektów rewitalizacyjnych przyczyni się do wyprowadzenia obszaru rewitalizacji ze stanu kryzysowego.

Planowana jest realizacja 19 projektów rewitalizacyjnych w latach 2017-2022. Wszystkie one mają na celu rewitalizację tkanki społecznej obszaru rewitalizacji, większość kładzie także nacisk na rozwój infrastruktury technicznej i bytowej jako warunek konieczny harmonijnego rozwoju gminy. Projekty adresowane są przede wszystkim do mieszkańców zamieszkałych na obszarze rewitalizacji, ale będą oddziaływać pozytywnie również na pozostałych mieszkańców gminy oraz turystów.

W ramach działań zaplanowano realizację projektów „miękkich" (nieinwestycyjnych, społecznych), jak i „twardych" (inwestycyjnych, przestrzennych), które w sposób kompleksowy i komplementarny przyczynią się do osiągnięcia założonych w niniejszym dokumencie rezultatów. Przedstawione inwestycje przyczynią się do poprawy jakości życia mieszkańców obszaru rewitalizacji w sferze społecznej, gospodarczej, technicznej oraz środowiskowej.

9.1. Lista podstawowych projektów rewitalizacyjnych

PG 1 Pobudzenie aktywności gospodarczej mieszkańców obszarów rewitalizowanych

Nazwa Projektu	**PG 1 Pobudzenie aktywności gospodarczej mieszkańców obszarów rewitalizowanych**
Podmiot realizujący	LGD Bądźmy Razem
Potencjalne partnerstwo	Gmina Łochów
Lokalizacja	Łopianka, Karczewizna, Kaliska, Łochów Fabryczny
Zakres projektu	Niski poziom przedsiębiorczości na obszarach rewitalizowanych często wynika z braku funduszy oraz doradztwa na temat możliwości uzyskania dofinansowania na rozpoczęcie działalności. Poza licznymi problemami społecznymi mieszkańcy nie mają dostępu do informacji o możliwościach związanych z pozyskaniem/nabyciem nowych umiejętności i kwalifikacji zawodowych. Celem działań będzie objęcie wsparciem osób będących w trudnej sytuacji na rynku pracy. Działania w ramach projektu będą polegały na: a. Diagnozowaniu indywidualnej sytuacji uczestników i pomocy w aktywnym poszukiwaniu pracy; b. Podnoszeniu/nabywaniu/ zmianie kwalifikacji dostosowanych do potrzeb rynku; c. Wspieraniu samozatrudnienia i powstawania nowych miejsc pracy. Przedsięwzięcie będzie przeciwdziałać negatywnym zjawiskom społecznym, do których należy przede wszystkim bezrobocie, ubóstwo, niski poziom kapitału społecznego oraz niski poziom uczestnictwa w życiu publicznym i kulturalnym. Przedsięwzięcie zakłada aktywizację społeczną oraz poprawę zdolności do zatrudnienia osób nieaktywnych zawodowo i osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym, w tym poprawę dostępu do zintegrowanych i kompleksowych usług społecznych, edukacyjnych i zawodowych. W ramach projektu planowana jest aktywizacja społeczna i zawodowa osób nieaktywnych zawodowo z całego obszaru rewitalizacji. Grupą docelową projektu będą osoby lub rodziny zagrożone ubóstwem lub wykluczeniem społecznym zamieszkałe na obszarze rewitalizacji. Zakłada się możliwość udziału w projekcie mieszkańców spoza obszaru rewitalizacji, ale nie mogą oni stanowić więcej niż 40% liczby wszystkich uczestników projektu
Komplementarność z	Rozwinięta i aktywna społeczność lokalna

celami rewitalizacji	• Aktywizacja i integracja społeczno-zawodowa mieszkańców • Zapobieganie zjawiskom patologicznym wśród dzieci i młodzieży oraz osób dorosłych • Wysoki poziom zaangażowania mieszkańców w życie społeczne i kulturalne • Wysoki poziom kapitału ludzkiego mieszkańców obszaru Ożywienie gospodarcze obszaru • Tworzenie warunków do rozwoju lokalnej przedsiębiorczości • Rozbudowa i modernizacja infrastruktury technicznej niezbędnej dla skutecznego wykorzystywania potencjału gospodarczego Gminy • Aktywizacja i rozwijanie lokalnego rynku pracy Otwarta i uporządkowana przestrzeń służąca mieszkańcom • Realizacja założeń gospodarki niskoemisyjnej • Poprawa estetyki, funkcjonalności i zagospodarowania przestrzeni publicznej • Otwarta i zagospodarowana przestrzeń dla potrzeb społecznych mieszkańców		
Cel	▪ Zwiększenie dostępności do zatrudnienia, w tym samozatrudnienia osób bezrobotnych; ▪ Wzrost kompetencji osób bezrobotnych; ▪ Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu; ▪ Poprawa jakości życia; ▪ Aktywizacja społeczna i gospodarcza; ▪ Wzrost poziomu przedsiębiorczości; ▪ Podniesienie poziomu wiedzy w zakresie zasad prowadzenia działalności gospodarczej; ▪ Rozwój lokalnej działalności gospodarczej;		
Szacowana wartość wraz z potencjalnymi źródłami finansowania	RPO WM 2014-2020 Oś Priorytetowa VIII Rozwój rynku pracy Działanie 8.1 Aktywizacja zawodowa osób bezrobotnych przez PUP Poziom dofinansowania 100 % (EFS + Funduszu Pracy) Orientacyjny budżet - 700 000 pln		
Okres realizacji	2018-2020		
Prognozowane rezultaty wraz ze sposobem ich oceny w odniesieniu do celów rewitalizacji	Nazwa wskaźnika	Jedn.	Wartość docelowa
	Wskaźniki produktu		
	Liczba osób bezrobotnych objętych wsparciem	os.	30
	Liczba beneficjentów dofinansowania ze środków LGD na rozpoczęcie działalności gospodarczej	os.	8
	Liczba przeprowadzonych działań w zakresie podniesienia kompetencji zawodowych mieszkańców	szt.	4
	Wskaźniki rezultatu		
	Liczba osób pracujących po opuszczeniu programu	os.	15
	Liczba nowo powstałych przedsiębiorstw	szt.	8
	Liczba utworzonych miejsc pracy	szt.	8
Źródło pomiaru i częstotliwość oceny	Sposób oceny i miary: ▪ lista wniosków z przyznanym dofinansowaniem; ▪ dane PUP i US dotyczące zatrudnienia; ▪ dane z CEIDG oraz KRS. Gmina na zakończenie każdego roku występować będzie do odpowiednich instytucji (PUP,LGD, baza CEIDG) o przekazanie danych potwierdzających powyższe dane.		

PG 2 Aktywizacja społeczno-zawodowa osób wykluczonych i przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu

Nazwa Projektu	**Aktywizacja społeczno-zawodowa osób wykluczonych i zagrożonych**

	wykluczeniem społecznym
Podmiot realizujący	Miejsko - Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej
Potencjalne partnerstwo	Gmina Łochów, Miejski i Gminny Ośrodek Kultury w Łochowie
Lokalizacja	Obszar rewitalizacji - spotkania realizowane w Budynku Dworca kolejowego w Łochowie
Zakres projektu	Mieszkańcy obszarów rewitalizowanych bardzo często borykają się z różnymi problemami społecznymi. Większość z nich nie zdaje sobie sprawy z możliwości uzyskania specjalistycznej pomocy. Przedmiotem projektu będzie realizacja skoordynowanych działań służących aktywizacji społeczno-zawodowej osób wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym. W ramach projektu realizowane będą usług aktywnej integracji m.in. a. działania z zakresu poradnictwa specjalistycznego; b. działania z zakresu wsparcia indywidualnego oraz grupowego umożliwiające podniesienie kompetencji życiowych i umiejętności społeczno-zawodowych (warsztaty rozwoju osobistego, coaching, warsztaty kompetencji pedagogiczno-wychowawczych, trening umiejętności społecznych itp.); c. kursy i szkolenia zawodowe umożliwiające nabycie, podniesienie lub zmianę kwalifikacji i kompetencji zawodowych. d. Rodzaj pomocy będzie określony na podstawie indywidualnej diagnozy sytuacji problemowej, potencjału, predyspozycji i potrzeb odbiorców końcowych. Przedsięwzięcie będzie przeciwdziałać negatywnym zjawiskom społecznym, do których należy przede wszystkim bezrobocie, ubóstwo, niski poziom kapitału społecznego oraz niski poziom uczestnictwa w życiu publicznym i kulturalnym. Przedsięwzięcie zakłada aktywizację społeczną oraz poprawę zdolności do zatrudnienia osób nieaktywnych zawodowo i osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym, w tym poprzez poprawę dostępu do zintegrowanych i kompleksowych usług społecznych, edukacyjnych i zawodowych. W ramach projektu planowana jest aktywizacja społeczna i zawodowa osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym z całego obszaru rewitalizacji. Grupą docelową projektu będą osoby lub rodziny zagrożone ubóstwem lub wykluczeniem społecznym zamieszkałe na obszarze rewitalizacji. Zakłada się możliwość udziału w projekcie mieszkańców spoza obszaru rewitalizacji, ale nie mogą oni stanowić więcej niż 40% liczby wszystkich uczestników projektu.
Komplementarność z celami rewitalizacji	Rozwinięta i aktywna społeczność lokalna • Aktywizacja i integracja społeczno-zawodowa mieszkańców • Zapobieganie zjawiskom patologicznym wśród dzieci i młodzieży oraz osób dorosłych • Wysoki poziom zaangażowania mieszkańców w życie społeczne i kulturalne • Wysoki poziom kapitału ludzkiego mieszkańców obszaru Ożywienie gospodarcze obszaru • Tworzenie warunków do rozwoju lokalnej przedsiębiorczości • Aktywizacja i rozwijanie lokalnego rynku pracy
Cel	▪ Nabycie, przywrócenie lub wzmocnienie kompetencji społecznych: zaradności, samodzielności i aktywności społecznej; ▪ Zapobieganie zjawiskom wykluczenia społecznego i ubóstwa; ▪ Integracja osób i rodzin wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym; ▪ Wsparcie rodzin wielodzietnych, ubogich rodzin z dziećmi, rodzin z osobami starszymi, rodzin z osobami niepełnosprawnymi oraz rodzin z innymi osobami zależnymi i rodziców samotnie wychowujących dzieci;

	▪ Zwiększenie szans na zatrudnienie osób wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem		
Szacowana wartość wraz z potencjalnymi źródłami finansowania	RPO WM 2014-2020 Oś Priorytetowa IX Wspieranie włączenia społecznego i walka z ubóstwem Działanie 9.1 Aktywizacja społeczno-zawodowa osób wykluczonych i przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu Poziom dofinansowania 95 % wydatków kwalifikowalnych (EFS + środki z budżetu państwa) Orientacyjny budżet – 250 000,00 pln Budżet Gminy – 12 500,00 pln		
Okres realizacji	2018-2022		
Prognozowane rezultaty wraz ze sposobem ich oceny w odniesieniu do celów rewitalizacji	Nazwa wskaźnika	Jedn.	Wartość docelowa
	Wskaźniki produktu		
	Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w programie	os.	75
	Wskaźniki rezultatu		
	Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu.	os.	45
	Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, poszukujących pracy po opuszczeniu programu	os.	35
Źródło pomiaru i częstotliwość oceny	Sposób oceny i miary: ▪ Sprawozdania Miejsko - Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej, ▪ Umowy z uczestnikami, Ocena dokonywana będzie po zakończeniu okresu realizacji projektu oraz na etapie ewaluacji końcowej.		

PG 3 Zapobieganie zjawiskom patologicznym młodzieży poprzez organizację czasu wolnego w formie zajęć sportowych na wybudowanym boisku w Łochowie Fabrycznym i Łopiance

Nazwa Projektu	**Zapobieganie zjawiskom patologicznym młodzieży poprzez organizację czasu wolnego w formie zajęć sportowych na wybudowanym boisku w Łochowie Fabrycznym i Łopiance**
Podmiot realizujący	Gmina Łochów
Potencjalne partnerstwo	NGO
Lokalizacja	Osiedle Łochów Fabryczny
Zakres projektu	Rywalizacja sportowa umożliwia nawiązanie kontaktów oraz powrót do społeczeństwa dzieci i młodzieży zagrożonej lub dotkniętej wykluczeniem społecznym. Organizacja zajęć sportowych ogranicza zjawisko agresji i patologii wśród młodych poprzez zachęcenie ich do prowadzenia zdrowego stylu życia i spędzania czasu wolnego w aktywny sposób. Teren Łochowa Fabrycznego jest zlepkiem środowisk z terenów poprzemysłowych. Osiedle powstało w latach świetności Fabryki Maszyn budowlanych BUMAR PROMA jednakże po jej likwidacji mieszkańcy zostali bez pracy i perspektyw. Stworzenia tam przestrzeni publicznej poprzez budowę boiska pozwoli na zorganizowanie czasu wolnego dzieci i młodzieży z tego terenu, a tym samym spowoduje ograniczenie zachowań patologicznych i aspołecznych. Przedmiotem projektu będzie: a. Organizacja zajęć sportowych dostoswanych do wieku i potrzeb dzieci i młodzieży z obszarów rewitalizowanych z uwzględnieniem profilaktyki wad postawy; b. Działania pedagogiczne, powstrzymujące negatywny wpływ środowiska

	i otoczenia, skierowane do dzieci i młodzieży; c. Działania interwencyjne i resocjalizacyjne skierowane do dzieci i młodzieży dotkniętej problemami społecznymi. Grupą docelową projektu będą dzieci i młodzież zagrożone lub dotknięte ubóstwem/ wykluczeniem społecznym zamieszkałe na obszarze rewitalizacji: Łochów Fabryczny, Łopianka, Wymysły.
Komplementarność z celami rewitalizacji	Rozwinięta i aktywna społeczność lokalna • Aktywizacja i integracja społeczno-zawodowa mieszkańców • Zapobieganie zjawiskom patologicznym wśród dzieci i młodzieży oraz osób dorosłych • Wysoki poziom zaangażowania mieszkańców w życie społeczne i kulturalne • Wysoki poziom kapitału ludzkiego mieszkańców obszaru Otwarta i uporządkowana przestrzeń służąca mieszkańcom • Poprawa estetyki, funkcjonalności i zagospodarowania przestrzeni publicznej • Otwarta i zagospodarowana przestrzeń dla potrzeb społecznych mieszkańców
Cel	▪ Organizacja czasu wolnego,; ▪ Promowanie zdrowego stylu życia; ▪ Przeciwdziałanie zjawiskom patologicznym (alkoholizmowi i narkomanii); ▪ Zmniejszenie poziomu agresji wśród nieletnich; ▪ Podniesienie poziomu sprawności fizycznej wśród dzieci i młodzieży; ▪ Promocja pozytywnych zachowań w sporcie w ramach idei fair play.
Szacowana wartość wraz z potencjalnymi źródłami finansowania	Ministerstwo Sportu i Turystyki budżet Gminy Łochów środki własne organizacji pozarządowych i wolontariat oraz środki pozyskiwane przez NGO z budżetów na współpracę z NGO innych jednostek samorządowych i ministerstw Orientacyjny budżet - 100 000 pln brutto
Okres realizacji	2019-2020

Prognozowane rezultaty wraz ze sposobem ich oceny w odniesieniu do celów rewitalizacji	**Nazwa wskaźnika**	**Jedn.**	**Wartość docelowa**
	Wskaźniki produktu		
	Liczba zorganizowanych zajęć sportowych	szt.	20
	Liczba wynajętych animatorów/instruktorów (w etatach)	szt.	2
	Wskaźniki rezultatu		
	Liczba uczestników zajęć, którzy podnieśli poziom kultury fizycznej	os.	100

Źródło pomiaru i częstotliwość oceny	Sposób oceny i miary: ▪ dokumentacja zdjęciowa zorganizowanych wydarzeń, ▪ listy obecności uczestników, ▪ umowy z animatorami/instruktorami, ▪ dane MGOPS i Policji. Ocena dokonywana będzie po zakończeniu okresu realizacji projektu oraz na etapie ewaluacji końcowej.

PG 4 Organizacja zajęć sportowych dla młodzieży celem zapobiegania zjawiskom patologicznym młodzieży

Nazwa Projektu	**Organizacja zajęć sportowych dla młodzieży celem zapobiegania zjawiskom patologicznym młodzieży**
Podmiot realizujący	Gmina Łochów
Potencjalne partnerstwo	NGO

Lokalizacja	Osiedle Laskowska Teren boiska i placu zabaw na osiedlu Laskowska Jedn. ewid. 143305_5 – Łochów Łochów, ul. Laskowska		
Zakres projektu wraz z potencjalnymi źródłami finansowania	Rywalizacja sportowa umożliwia nawiązanie kontaktów oraz powrót do społeczeństwa dzieci i młodzieży zagrożonej lub dotkniętej wykluczeniem społecznym. Organizacja zajęć sportowych ogranicza zjawisko agresji i patologii wśród młodych poprzez zachęcenie ich do prowadzenia zdrowego stylu życia i spędzania czasu wolnego w aktywny sposób. Celem działań będzie zapobieganie zjawiskom patologicznym poprzez aktywizację sportową młodzieży szkolnej połączona z profilaktyką wad postawy. Zajęcia poza funkcją sportową będą zawierać elementy gimnastyki korekcyjno-kompensacyjnej, dostosowanej do wieku i możliwości psychoruchowych uczestników. Grupą docelową projektu będą dzieci i młodzież zamieszkałe na obszarze rewitalizacji osiedla Laskowska.		
Komplementarność z celami rewitalizacji	Rozwinięta i aktywna społeczność lokalna • Aktywizacja i integracja społeczno-zawodowa mieszkańców • Zapobieganie zjawiskom patologicznym wśród dzieci i młodzieży oraz osób dorosłych • Wysoki poziom zaangażowania mieszkańców w życie społeczne i kulturalne • Wysoki poziom kapitału ludzkiego mieszkańców obszaru Otwarta i uporządkowana przestrzeń służąca mieszkańcom • Poprawa estetyki, funkcjonalności i zagospodarowania przestrzeni publicznej • Otwarta i zagospodarowana przestrzeń dla potrzeb społecznych mieszkańców		
Cel	▪ Organizacja czasu wolnego; ▪ Promowanie zdrowego stylu życia; ▪ Przeciwdziałanie zjawiskom patologicznym (alkoholizmowi i narkomanii); ▪ Zmniejszenie poziomu agresji wśród nieletnich; ▪ Podniesienie poziomu sprawności fizycznej wśród dzieci i młodzieży; ▪ Promocja pozytywnych zachowań w sporcie w ramach idei fair play; ▪ Poprawa poziomu bezpieczeństwa;		
Szacowana wartość	Orientacyjny budżet - 100 000 pln Środki własne, organizacji pozarządowych i wolontariat oraz środki pozyskiwane przez NGO z budżetów na współpracę z NGO innych jednostek samorządowych i ministerstw		
Okres realizacji	2019-2020		
Prognozowane rezultaty wraz ze sposobem ich oceny w odniesieniu do celów rewitalizacji	**Nazwa wskaźnika**	**Jedn.**	**Wartość docelowa**
	Wskaźniki produktu		
	Liczba zorganizowanych zajęć sportowych	szt.	20
	Liczba wynajętych animatorów/instruktorów (w etatach)	szt.	2
	Wskaźniki rezultatu		
	Liczba uczestników zajęć, którzy podnieśli poziom kultury fizycznej	os.	100
Źródło pomiaru i częstotliwość oceny	Sposób oceny i miary: ▪ dokumentacja zdjęciowa zorganizowanych wydarzeń, ▪ listy obecności uczestników, ▪ umowy z animatorami/instruktorami, ▪ dane MGOPS i Policji. Ocena dokonywana będzie po zakończeniu okresu realizacji projektu oraz na		

	etapie ewaluacji końcowej.

PG 5 Utworzenie Świetlicy Opiekuńczo-Wychowawczej dla dzieci i młodzieży zagrożonej wykluczeniem społecznym z Łochowa Fabrycznego i Łopianki

Nazwa Projektu	**Utworzenie Świetlicy Opiekuńczo-Wychowawczej dla dzieci i młodzieży zagrożonej wykluczeniem społecznym z Łochowa Fabrycznego i Łopianki**
Podmiot realizujący	Gmina Łochów, MGOPS w Łochowie
Potencjalne partnerstwo	OSP Łochów ul. Fabryczna
Lokalizacja	Łochów Fabryczny Ul. Fabryczna 12
Zakres projektu	Obecnie na terenie Łochowa Fabrycznego i Łopianki brakuje zaplecza lokalowego do utworzenia miejsca opieki dziennej dzieci i młodzieży, aby pomóc w nauce, organizacji czasu wolnego, rozwoju zainteresowań, organizacji zabaw i zajęć sportowych. Braki w infrastrukturze opiekuńczo – wychowawczej skutkują tym, że dzieci i młodzież z rodzin dotkniętych problemami społecznymi, nie mają miejsca i możliwości uzyskania pomocy w prawidłowym rozwoju i funkcjonowaniu. Przedmiotem projektu są działania w zakresie dostosowania obecnej infrastruktury obiektu do pełnienia funkcji społecznych w postaci Świetlicy Opiekuńczo-Wychowawczej. Grupą docelową projektu będą dzieci i młodzież z obszarów rewitalizowanych: Łopianki i Łochowa Fabrycznego z rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym, dotkniętych problemami społecznymi i dysfunkcjami. Projekt zakłada adaptację istniejącej zabudowy umożliwiające realizację zadań aktywizacyjnych, edukacyjnych i rekreacyjnych. W ramach projektu zaplanowano następujące zadania: a. Adaptacja pomieszczeń na działalność świetlicy; b. Organizacja działań prewencyjnych mających ograniczyć występowanie zjawisk patologicznych i wykluczenia społecznego wśród dzieci i młodzieży; c. Zatrudnienie personelu o odpowiednich kompetencjach. d. Rekrutacja beneficjentów działania w porozumieniu z pracownikami socjalnymi. e. Bieżąca działalność świetlicy (aktywizacja dzieci i młodzieży, kursy, zajęcia edukacyjne i rekreacyjne). f. Budynek będzie dostosowany do spotkań szkoleniowych i warsztatowych w ramach projektów rewitalizacyjnych. Zmodernizowany obiekt umożliwi realizację funkcji społecznej i kulturalnej, w tym realizację projektów społecznych związanych z procesem rewitalizacji. Świetlica będzie dostosowana do spotkań szkoleniowych i warsztatowych. Będzie również wykorzystywana na spotkania i imprezy integracyjne.
Komplementarność z celami rewitalizacji	Rozwinięta i aktywna społeczność lokalna • Aktywizacja i integracja społeczno-zawodowa mieszkańców • Zapobieganie zjawiskom patologicznym wśród dzieci i młodzieży oraz osób dorosłych • Wysoki poziom zaangażowania mieszkańców w życie społeczne i kulturalne • Wysoki poziom kapitału ludzkiego mieszkańców obszaru Otwarta i uporządkowana przestrzeń służąca mieszkańcom • Poprawa estetyki, funkcjonalności i zagospodarowania przestrzeni publicznej • Otwarta i zagospodarowana przestrzeń dla potrzeb społecznych mieszkańców
Cel	▪ Zwiększenie zakresu i jakości usług społecznych świadczonych w lokalnej społeczności; ▪ Aktywizacja dzieci i młodzieży;

	▪ Wsparcie członków rodzin dysfunkcyjnych; ▪ Zapobieganie wykluczeniu społecznemu i ubóstwu; ▪ Redukcja negatywnych zjawisk społecznych związanych z brakiem integracji społecznej;		
Szacowana wartość wraz z potencjalnymi źródłami finansowania	RPO WM 2014-2020 Oś Priorytetowa IX Wspieranie włączenia społecznego i walka z ubóstwem Działanie 9.2 Usługi społeczne i usługi opieki zdrowotnej Poziom dofinansowania 93 % wydatków kwalifikowalnych (EFS + środki z budżetu państwa) Orientacyjny budżet - 1 001 280 pln Dotacja – 931 190,40 pln Budżet Gminy – 70 089,60 pln		
Okres realizacji	2017 - 2022		
Prognozowane rezultaty wraz ze sposobem ich oceny w odniesieniu do celów rewitalizacji	Nazwa wskaźnika	Jedn.	Wartość docelowa
	Wskaźniki produktu		
	Liczba dzieci i młodzieży zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym	szt.	67
	Wskaźniki rezultatu		
	Liczba dzieci i młodzieży korzystających z usług świetlicy	os.	250
	Liczba utworzonych miejsc pracy	etat	3
Źródło pomiaru i częstotliwość oceny	Sposób oceny i miary: ▪ Protokół zdawczo-odbiorczy; ▪ listy obecności na zajęciach w świetlicy; ▪ dokumentacja remontu, adaptacji pomieszczeń na świetlicę; ▪ umowy z personelem; ▪ dane MGOPS. Ocena dokonywana będzie po zakończeniu okresu realizacji projektu oraz na etapie ewaluacji końcowej.		

PG 6 Budowa obiektów sportowych i udoskonalenie placu zabaw przy Szkole podstawowej nr 1 im. Batalionu Nadbużańskiego AK szansą na jeszcze lepsze osiągnięcia sportowe i możliwość organizowania zawodów sportowych

Nazwa Projektu	**Budowa obiektów sportowych i udoskonalenie placu zabaw przy Szkole podstawowej nr 1 im. Batalionu Nadbużańskiego AK szansą na jeszcze lepsze osiągnięcia sportowe i możliwość organizowania zawodów sportowych**
Podmiot realizujący	Gmina Łochów
Potencjalne partnerstwo	Organizacje Pozarządowe
Lokalizacja	Osiedle Wymysły Szkoła Podstawowa nr 1 im. Baonu Nadbużańskiego AK ul. S. Żeromskiego 3, 07-130 Łochów
Zakres projektu	Obecnie na terenie Szkoły Podstawowej nr 1 brakuje profesjonalnego obiektu do prowadzenia zajęć sportowych (lekcji wychowania fizycznego, zajęć pozalekcyjnych), co uniemożliwia dzieciom rozwijanie swoich umiejętności sportowych. Braki w infrastrukturze sportowo-rekreacyjnej skutkują tym, że dzieci i młodzież, nie mają miejsca do aktywnego spędzania czasu, co może prowadzić do sytuacji, że dzieci na własną rękę będą organizowały czas w miejscach nieodpowiednich i niebezpiecznych. Na terenie szkoły brakuje również bezpiecznej infrastruktury rekreacyjnej dla najmłodszych uczniów (plac zabaw). Zakres projektu obejmuje budowę boiska wielofunkcyjnego przy Szkole Podstawowej nr 1 oraz doposażenia istniejącego placu zabaw celem uzupełnienia braków infrastrukturalnych oraz zaspokojenia potrzeb. W wyniku realizacji projektu możliwe będzie organizowanie na terenie szkoły zawodów sportowych o charakterze lokalnym, skierowanych do uczniów obszaru

	rewitalizowanego.		
Komplementarność z celami rewitalizacji	Rozwinięta i aktywna społeczność lokalna • Aktywizacja i integracja społeczno-zawodowa mieszkańców • Zapobieganie zjawiskom patologicznym wśród dzieci i młodzieży oraz osób dorosłych • Wysoki poziom zaangażowania mieszkańców w życie społeczne i kulturalne • Wysoki poziom kapitału ludzkiego mieszkańców obszaru Otwarta i uporządkowana przestrzeń służąca mieszkańcom • Poprawa estetyki, funkcjonalności i zagospodarowania przestrzeni publicznej • Otwarta i zagospodarowana przestrzeń dla potrzeb społecznych mieszkańców		
Cel	▪ Rozwój sportowy dzieci, młodzieży i osób dorosłych z terenów rewitalizowanych; ▪ Poprawa dostępu społeczności lokalnej do infrastruktury sportowej i promocja w środowisku lokalnym zdrowego i aktywnego stylu życia oraz czynnego wypoczynku; ▪ Poprawa bezpieczeństwo dzieci i młodzieży; ▪ Integracja środowiskowo-społeczna mieszkańców obszarów rewitalizowanych; ▪ Redukcji negatywnych zjawisk społecznych związanych z brakiem integracji społecznej;		
Szacowana wartość wraz z potencjalnymi źródłami finansowania	Orientacyjny budżet - 500 000 zł Środki własne, organizacji pozarządowych i wolontariat oraz środki pozyskiwane przez NGO z budżetów na współpracę z NGO innych jednostek samorządowych i ministerstw		
Okres realizacji	2017-2022		
Prognozowane rezultaty wraz ze sposobem ich oceny w odniesieniu do celów rewitalizacji	Nazwa wskaźnika	Jedn.	Wartość docelowa
	Wskaźniki produktu		
	Liczba wybudowanych boisk	szt.	1
	Liczba doposażonych placów zabaw	szt.	1
	Wskaźniki rezultatu		
	liczba zorganizowanych zajęć sportowych	szt.	20
	liczba uczestników zajęć	os.	300
	liczba wynajętych animatorów	os.	3
Źródło pomiaru i częstotliwość oceny	Sposób oceny i miary: ▪ protokół odbioru, ▪ dokumentacja zdjęciowa zorganizowanych wydarzeń, ▪ listy obecności uczestników, ▪ umowy z animatorami Ocena dokonywana będzie na zakończenie realizacji projektu.		

PG 7 Wykorzystanie pomieszczeń nieużytkowanych w kościele na potrzeby aktywizacji dzieci i młodzieży w obszarze rewitalizowanym

Nazwa Projektu	**Wykorzystanie pomieszczeń nieużytkowanych w kościele na potrzeby aktywizacji dzieci i młodzieży w obszarze rewitalizowanym**
Podmiot realizujący	Gmina Łochów
Potencjalne partnerstwo	Organizacje Pozarządowe
Lokalizacja	Osiedle Centrum Parafia Niepokalanego Serca NMP Długa 40
Zakres projektu	Obecnie na terenie miejskim obszaru rewitalizacji brakuje zaplecza lokalowego do utworzenia miejsca opieki dziennej dzieci i młodzieży, aby pomóc w nauce, organizacji czasu wolnego, rozwoju zainteresowań, organizacji zabaw i zajęć

	sportowych. Braki w infrastrukturze opiekuńczo – wychowawczej skutkują tym, że dzieci i młodzież z rodzin dotkniętych problemami społecznymi, nie mają miejsca i możliwości uzyskania pomocy w prawidłowym rozwoju i funkcjonowaniu. Przedmiotem projektu jest utworzenie miejsca pobytu dziennego dla dzieci i młodzieży poprzez dostosowanie obecnej infrastruktury obiektu do pełnienia funkcji społecznych w postaci Świetlicy Opiekuńczo-Wychowawczej. W ramach projektu przewidziano realizację następujących zadań: a. Adaptacja pomieszczeń na działalność świetlicy. b. Organizacja działań prewencyjnych mających ograniczyć występowanie zjawisk patologicznych i wykluczenia społecznego wśród dzieci i młodzieży; c. Zatrudnienie personelu o odpowiednich kompetencjach; d. Rekrutacja beneficjentów działania w porozumieniu z pracownikami socjalnymi; e. Bieżąca działalność świetlicy (aktywizacja dzieci i młodzieży, kursy, zajęcia edukacyjne i rekreacyjne). Grupą docelową projektu będą dzieci i młodzież zamieszkałe na podobszarze miejskim rewitalizacji. Zmodernizowany obiekt umożliwi realizację funkcji społecznej i kulturalnej, w tym realizację projektów społecznych związanych z procesem rewitalizacji. Świetlica będzie dostosowana do spotkań szkoleniowych i warsztatowych. Będzie również wykorzystywana na spotkania i imprezy integracyjne.		
Komplementarność z celami rewitalizacji	Rozwinięta i aktywna społeczność lokalna • Aktywizacja i integracja społeczno-zawodowa mieszkańców • Zapobieganie zjawiskom patologicznym wśród dzieci i młodzieży oraz osób dorosłych • Wysoki poziom zaangażowania mieszkańców w życie społeczne i kulturalne • Wysoki poziom kapitału ludzkiego mieszkańców obszaru Otwarta i uporządkowana przestrzeń służąca mieszkańcom • Poprawa estetyki, funkcjonalności i zagospodarowania przestrzeni publicznej • Otwarta i zagospodarowana przestrzeń dla potrzeb społecznych mieszkańców		
Cel	▪ Zwiększenie zakresu i jakości usług społecznych świadczonych w lokalnej społeczności; ▪ Aktywizacja dzieci i młodzieży; ▪ Wsparcie członków rodzin dysfunkcyjnych; ▪ Zapobieganie wykluczeniu społecznemu i ubóstwu; ▪ Redukcja negatywnych zjawisk społecznych związanych z brakiem integracji społecznej;		
Szacowana wartość wraz z potencjalnymi źródłami finansowania	RPO WM 2014-2020 Oś Priorytetowa IX Wspieranie włączenia społecznego i walka z ubóstwem Działanie 9.2 Usługi społeczne i usługi opieki zdrowotnej Poziom dofinansowania 93 % wydatków kwalifikowalnych (EFS + środki z budżetu państwa) Orientacyjny budżet - 1 001 280 pln Dotacja – 931 190,40 pln Budżet Gminy – 70 089,60 pln		
Okres realizacji	2018-2021		
Prognozowane rezultaty wraz ze sposobem ich oceny w odniesieniu do celów rewitalizacji	Nazwa wskaźnika	Jedn.	Wartość docelowa
	Wskaźniki produktu		
	Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych usługami	szt.	38

	społecznymi		
	Powierzchnia pomieszczeń przeznaczonych na działalność świetlicy	m^2	65
	Wskaźniki rezultatu		
	Liczba dzieci i młodzieży korzystających z usług świetlicy	os.	82
	Liczba utworzonych miejsc pracy	etat	2
Źródło pomiaru i częstotliwość oceny	Sposób oceny i miary: ▪ Protokół zdawczo-odbiorczy; ▪ listy obecności na zajęciach w świetlicy; ▪ dokumentacja remontu, adaptacji pomieszczeń na świetlicę; ▪ umowy z personelem; ▪ dane MGOPS. Ocena dokonywana będzie po zakończeniu okresu realizacji projektu oraz na etapie ewaluacji końcowej.		

PG 8 Dostosowanie budynku dworca kolejowego w Łochowie wraz z najbliższym otoczeniem jako początek tworzenia nowego centrum kultury

Nazwa Projektu	**Dostosowanie budynku dworca kolejowego w Łochowie wraz z najbliższym otoczeniem jako początek tworzenia nowego centrum kultury**
Podmiot realizujący	Gmina Łochów
Potencjalne partnerstwo	Miejski i Gminny Ośrodek Kultury w Łochowie, Miejsko - Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej
Lokalizacja	Osiedle Centrum działka nr 2052/59 Al. Łochowska
Zakres projektu	Przedmiotem projektu jest modernizacja i adaptacja na cele gospodarcze oraz społeczne historycznego obiektu Stacji kolejowej w Łochowie wraz z otoczeniem. Rzeczowa inwestycja zostanie skierowana w infrastrukturę trwałą, ze względu na planowaną rewitalizację obiektu dworca kolejowego, stanowiącego zabytek dziedzictwa kulturowego Miasta Łochowa, jak również wyposażenie służące działalności gospodarczej i społecznej. W ramach projektu zaplanowano następujące zadania: a. Restauracja i rewitalizacja budynku dworca pod nadzorem konserwatorskim; b. Zagospodarowanie terenu; c. Zakup wyposażenia; Zmodernizowany obiekt umożliwi realizację funkcji społecznej i kulturalnej, w tym realizację projektów społecznych związanych z procesem rewitalizacji. Budynek dworca będzie dostosowany do potrzeb osób niepełnosprawnych. Powstała infrastruktura będzie umożliwiała realizację kursów, szkoleń, prelekcji oraz wydarzeń kulturalnych i edukacyjnych w ramach procesu rewitalizacji. Modernizacja budynku przyczyni się pośrednio do rozwiązania problemów społeczno-gospodarczych związanych np. z bezrobociem poprzez: 1. Zwiększenie dostępności do usług społecznych - w obrębie budynku będą realizowane programy aktywizacyjne dla mieszkańców obszaru rewitalizacji; 2. Zwiększenie zatrudnienia osób zamieszkujących obszar rewitalizacji – realizacja projektu przyczyni się do udostępnienia przestrzeni do prowadzenia działalności gospodarczej co przyczyni się do powstania nowych miejsc pracy.
Komplementarność z celami rewitalizacji	Rozwinięta i aktywna społeczność lokalna • Aktywizacja i integracja społeczno-zawodowa mieszkańców • Zapobieganie zjawiskom patologicznym wśród dzieci i młodzieży oraz osób dorosłych

	• Wysoki poziom zaangażowania mieszkańców w życie społeczne i kulturalne • Wysoki poziom kapitału ludzkiego mieszkańców obszaru Ożywienie gospodarcze obszaru • Tworzenie warunków do rozwoju lokalnej przedsiębiorczości • Rozbudowa i modernizacja infrastruktury technicznej niezbędnej dla skutecznego wykorzystywania potencjału gospodarczego Gminy • Aktywizacja i rozwijanie lokalnego rynku pracy Otwarta i uporządkowana przestrzeń służąca mieszkańcom • Realizacja założeń gospodarki niskoemisyjnej • Poprawa estetyki, funkcjonalności i zagospodarowania przestrzeni publicznej • Otwarta i zagospodarowana przestrzeń dla potrzeb społecznych mieszkańców		
Cel	▪ Adaptacja istniejącej zabudowy na cele gospodarcze, społeczne, edukacyjne, kulturowe i rekreacyjne; ▪ Zapewnienie mieszkańcom obszaru rewitalizacji miejsca spotkań społecznych, kulturalnych i edukacyjnych poprzez uzyskanie wielofunkcyjności obiektu; ▪ Aktywizacja społeczna i gospodarcza; ▪ Zwiększenie zatrudnienia osób zamieszkujących obszar wskazany w programie rewitalizacji; ▪ Uzyskanie ładu przestrzennego i estetyki miasta; ▪ Ochrona środowiska oraz likwidacja obszarów zdegradowanych stanowiących zagrożenie dla środowiska, ▪ Wzmocnienie tożsamości lokalnej mieszkańców; ▪ Redukcja negatywnych zjawisk społecznych związanych z brakiem integracji społecznej; ▪ Usuwanie barier architektonicznych dla osób niepełnosprawnych.		
Szacowana wartość wraz z potencjalnymi źródłami finansowania	RPO WM 2014-2020 Oś Priorytetowa VI Jakość życia Działanie 6.2 Rewitalizacja obszarów zmarginalizowanych Poziom dofinansowania do 80% wydatków kwalifikowalnych (EFRR) Orientacyjny budżet - 3 612 903,83 pln Budżet Gminy – 722 580,77 pln		
Okres realizacji	2017-2018		
Prognozowane rezultaty wraz ze sposobem ich oceny w odniesieniu do celów rewitalizacji	Nazwa wskaźnika	Jedn.	Wartość docelowa
	Wskaźniki produktu		
	Liczba budynków publicznych wybudowanych lub wyremontowanych na obszarach miejskich	szt.	1
	Wskaźniki rezultatu		
	Liczba przedsiębiorstw ulokowanych na zrewitalizowanych obszarach	szt.	5
	Liczba zrealizowanych działań aktywizująco-integrujących	szt.	4
	Liczba zrealizowanych działań kulturalnych	szt.	4
Źródło pomiaru i częstotliwość oceny	Sposób oceny i miary: ▪ dokumentacja projektowa; ▪ protokoły odbioru; ▪ Sprawozdania Miejsko - Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Łochowie, ▪ Raport z działalności Miejsko - Gminnego Ośrodka Kultury w Łochowie		

PG 9 Podniesienie estetyki miejsc publicznych w obszarach rewitalizowanych poprzez ich uprzątnięcie

Nazwa Projektu	**Podniesienie estetyki miejsc publicznych w obszarach rewitalizowanych poprzez ich uprzątnięcie**
Podmiot realizujący	Gmina Łochów

Potencjalne partnerstwo	Organizacje Pozarządowe, Szkoły podstawowe		
Lokalizacja	Obszar rewitalizacji		
Zakres projektu	Problem zaśmiecania miejsc publicznych oraz niskiej estetyki i świadomości ekologicznej mieszkańców dotyka wszystkie podobszary rewitalizacji Gminy Łochów. Przedmiotem projektu będzie organizacja spotkań sprzątania przestrzeni publicznych obszarów rewitalizowanych. W ramach zaplanowanych prac przewiduje się zdrapywanie naklejek, czyszczenie chodników, grabienie, sprzątanie śmieci. Każdy uczestnik zostanie wyposażony w niezbędne akcesoria: worki, rękawiczki i maski. Do akcji zostaną zaproszone dzieci ze szkół podstawowych w Gminie Łochów. Przeprowadzone zostaną zajęcia mające na celu promowanie dbałości o czystość i ład miejsc publicznych oraz reagowania na zjawiska szkodliwe. W ramach zadania dzieci otrzymają nagrody za aktywne sprzątanie gminy. W ramach działań wspomagających prowadzona będzie również zbiórka elektrośmieci. Grupą docelową projektu będą dorośli, dzieci i młodzież zamieszkałe na wszystkich podobszarach rewitalizacji.		
Komplementarność z celami rewitalizacji	Rozwinięta i aktywna społeczność lokalna • Aktywizacja i integracja społeczno-zawodowa mieszkańców • Wysoki poziom zaangażowania mieszkańców w życie społeczne i kulturalne • Wysoki poziom kapitału ludzkiego mieszkańców obszaru Otwarta i uporządkowana przestrzeń służąca mieszkańcom • Realizacja założeń gospodarki niskoemisyjnej • Poprawa estetyki, funkcjonalności i zagospodarowania przestrzeni publicznej • Otwarta i zagospodarowana przestrzeń dla potrzeb społecznych mieszkańców		
Cel	▪ zwiększanie świadomości ekologicznej mieszkańców oraz poczucia odpowiedzialności za czystość gminnej przestrzeni publicznej; ▪ kształtowanie postaw ekologicznych społeczeństwa; ▪ promowanie zasad zrównoważonego rozwoju; ▪ uświadomienie i zachęcenie młodych mieszkańców Gminy Łochów do dbania o czystość miejsc publicznych; ▪ Zaangażowanie w realizację przedsięwzięcia osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym sprawi, że stanie się ono również instrumentem aktywizacji społeczno-zawodowej tych osób.		
Szacowana wartość wraz z potencjalnymi źródłami finansowania	NFOŚiGW (Programy 2015-2020 – Międzydziedzinowe- Edukacja ekologiczna) Poziom dofinansowania do 70 % wydatków kwalifikowalnych (środki z budżetu państwa) Orientacyjny budżet - 200 000 pln Dotacja – 140 000,00 pln Budżet Gminy – 60 000,00 pln		
Okres realizacji	2018-2021		
Prognozowane rezultaty wraz ze sposobem ich oceny w odniesieniu do celów rewitalizacji	Nazwa wskaźnika	Jedn.	Wartość docelowa
	Wskaźniki produktu		
	Powierzchnia uprzątniętej przestrzeni publicznej	ha	25
	Wskaźniki rezultatu		
	liczba zorganizowanych akcji sprzątania	szt.	4
	liczba uczestników akcji	os.	250
Źródło pomiaru i częstotliwość oceny	Sposób oceny i miary: ▪ dokumentacja zdjęciowa zorganizowanych wydarzeń; ▪ lista obecności.		

	Ocena dokonywana będzie po realizacji każdej edycji akcji sprzątania oraz na etapie ewaluacji końcowej.

PG 10 Modernizacja systemów ogrzewania w Gminie Łochów

Nazwa Projektu	**Modernizacja systemów ogrzewania w Gminie Łochów**		
Podmiot realizujący	Gmina Łochów		
Potencjalne partnerstwo			
Lokalizacja	Obszar rewitalizacji		
Zakres projektu	Obecnie budynki na terenie Osiedle „Centrum", „Stary Łochów", „Wymysły", "Łochów Fabryczny", "Laskowska" oraz sołectwa: Łopianka, Karczewizna i Kaliska ogrzewane są paliwami stałymi (węgiel, drewno). Instalacje grzewcze na w/w obszarze charakteryzują się niską efektywnością, wysokimi kosztami ogrzewania oraz wysoką emisją zanieczyszczeń do atmosfery. W rezultacie, zwłaszcza w sezonie grzewczym, jakość powietrza w mieście i jego okolicach drastycznie spada. Rzeczowa inwestycja będzie polegała na wymianie istniejących urządzeń grzewczych opalanych paliwem stałym na nowe źródła ogrzewania w postaci: pomp ciepła, ogrzewania gazowego, elektrycznego, olejowego lub kotłów na biomasę. Planowane działania mają na celu redukcję ilości CO2 i PM 10 emitowanych z urządzeń grzewczych, co przyczyni się do polepszenia stanu powietrza na terenie Gminy, a tym samym korzystnie wpłynie na zdrowie i jakość życia mieszkańców. Grupą docelową projektu będą mieszkańcy wszystkich podobszarów rewitalizacji.		
Komplementarność z celami rewitalizacji	Otwarta i uporządkowana przestrzeń służąca mieszkańcom • Realizacja założeń gospodarki niskoemisyjnej • Poprawa estetyki, funkcjonalności i zagospodarowania przestrzeni publicznej		
Cel	▪ Zmniejszenie energochłonności oraz kosztów utrzymania obiektów; ▪ Ochrona środowiska; ▪ Ograniczanie zanieczyszczeń emitowanych do atmosfery; ▪ Poprawa jakości życia; ▪ Kształtowanie postaw ekologicznych społeczeństwa; ▪ Promowanie zasad zrównoważonego rozwoju;		
Szacowana wartość wraz z potencjalnymi źródłami finansowania	RPO WM 2014-2020 Oś Priorytetowa VI Przejście na gospodarkę niskoemisyjną Działanie 4.3 Redukcja emisji zanieczyszczeń powietrza - Poddziałania 4.3.1 Ograniczanie zanieczyszczeń powietrza i rozwój mobilności miejskiej, typ projektów: Ograniczenie ,,niskiej emisji", wymiana urządzeń grzewczych, maksymalny poziom dofinansowania Poziom dofinansowania 80 % wydatków kwalifikowalnych (EFRR) Orientacyjny budżet - 1 000 000 pln Dotacja – 800 000,00 pln Budżet Gminy – 200 000,00 pln		
Okres realizacji	2018-2022		
Prognozowane rezultaty wraz ze sposobem ich oceny w odniesieniu do celów rewitalizacji	Nazwa wskaźnika	Jedn.	Wartość docelowa
	Wskaźniki produktu		
	Liczba wymienionych kotłów C.O.	szt.	100
	Wskaźniki rezultatu		
	Powierzchnia podlegająca zmianie sposobu ogrzewania	m2	
	Szacowany roczny spadek emisji gazów cieplarnianych	tony równoważnika CO2	35
	Liczba osób korzystających ze zmodernizowanych budynków mieszkalnych	os.	120

Źródło pomiaru i częstotliwość oceny	Sposób oceny i miary: • dokumentacja projektowa, • protokoły odbioru Ocena dokonywana na zakończenie realizacji projektu

PG 11 Poprawa jakości środowiska miejskiego oraz mobilności mieszkańców poprzez budowę węzła przesiadkowego w Łochowie

Nazwa Projektu	**Poprawa jakości środowiska miejskiego oraz mobilności mieszkańców poprzez budowę węzła przesiadkowego w Łochowie**
Podmiot realizujący	Gmina Łochów
Potencjalne partnerstwo	Organizacje Pozarządowe
Lokalizacja	Osiedle Centrum Jedn. ewid. 143305_5 – Łochów Obręb 0001 – Łochów Łochów, Al. Łochowska
Zakres projektu	Przedmiotem projektu jest budowa parkingu wraz z modernizacją zajezdni autobusowej, budowa i modernizacja oświetlenia na nowobudowanym parkingu, budowa wiat przystankowych oraz budowa ścieżek rowerowych. Obiekt będzie przystosowany do potrzeb różnych grup ludności: posiadaczy samochodów osobowych, motocykli i osób korzystających z rowerów. Budowa ścieżek pieszo-rowerowych sprzyjać będzie promowaniu transportu nieemisyjnego i postaw proekologicznych oraz umożliwi ekologiczną komunikację pomiędzy miejscem zamieszkania a pracą/szkołą wielu mieszkańcom obszarów rewitalizowanych. Inwestycja przyczyni się pośrednio do rozwiązania problemów społeczno-gospodarczych związanych np. z bezrobociem i odpływem mieszkańców do większych aglomeracji miejskich. Rozwój infrastruktury komunikacyjnej umożliwi mieszkańcom obszarów rewitalizowanych sprawną komunikację pomiędzy miejscem zamieszkania a pracą/szkołą/obiektami kultury i rekreacji oraz zachęci użytkowników samochodów osobowych i rowerów do pozostawiania swoich pojazdów na parkingach i kontynuowanie podróży środkami komunikacji publicznej. Inwestycja jest kluczowa w kontekście planu gospodarki niskoemisyjnej dla Gminy Łochów. Zrównoważony rozwój transportu czyli ograniczenie liczby użytkowników transportu prywatnego na rzecz transportu zbiorowego oraz zwiększenie wykorzystania nieemisyjnych środków transportu przyczyni się do redukcji zawartości CO2, obniżaniu emisji toksyn zawartych w spalinach, zwiększenia efektywności energetycznej transportu, a także redukcji poziomu hałasu w transporcie miejskim.
Komplementarność z celami rewitalizacji	Rozwinięta i aktywna społeczność lokalna • Zapobieganie zjawiskom patologicznym wśród dzieci i młodzieży oraz osób dorosłych • Wysoki poziom zaangażowania mieszkańców w życie społeczne i kulturalne Ożywienie gospodarcze obszaru • Tworzenie warunków do rozwoju lokalnej przedsiębiorczości • Rozbudowa i modernizacja infrastruktury technicznej niezbędnej dla skutecznego wykorzystywania potencjału gospodarczego Gminy • Aktywizacja i rozwijanie lokalnego rynku pracy Otwarta i uporządkowana przestrzeń służąca mieszkańcom • Realizacja założeń gospodarki niskoemisyjnej • Poprawa estetyki, funkcjonalności i zagospodarowania przestrzeni publicznej • Otwarta i zagospodarowana przestrzeń dla potrzeb społecznych mieszkańców
Cel	▪ Promocja transportu nieemisyjnego i ograniczenia niskiej emisji;

	▪ Zmniejszenie szkodliwego oddziaływania transportu na środowisko i zdrowie człowieka; ▪ Wzrost mobilności; ▪ Poprawa jakości życia; ▪ Ograniczanie zanieczyszczeń emitowanych do atmosfery; ▪ Promocja komunikacji zbiorowej; ▪ Udostępnienie mieszkańcom gminy infrastruktury umożliwiającej sprawną komunikację pomiędzy miejscem zamieszkania a pracą/szkołą; ▪ Zwiększenie dostępu mieszkańców obszarów rewitalizowanych do rynku pracy; ▪ Poprawa bezpieczeństwa; ▪ Usuwanie barier architektonicznych dla osób niepełnosprawnych; ▪ Zmniejszenia natężenie ruchu drogowego i w efekcie zwiększenia przepustowości dróg		
Szacowana wartość wraz z potencjalnymi źródłami finansowania	RPO WM 2014-2020 Oś Priorytetowa VI Przejście na gospodarkę niskoemisyjną Działanie 4.3 Redukcja emisji zanieczyszczeń powietrza - Poddziałania 4.3.1 Ograniczanie zanieczyszczeń powietrza i rozwój mobilności miejskiej, typ projektów Rozwój zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej (projekty kompleksowe obejmujące: centra przesiadkowe, ścieżki rowerowe, autobusy niskoemisyjne, Inteligentne Systemy Transportu) Poziom dofinansowania 80 % wydatków kwalifikowalnych (EFRR) Orientacyjny budżet - 3 750 000,00 pln Dotacja – 3 000 000,00 pln Budżet Gminy – 750 000,00 pln		
Okres realizacji	2018-2021		
Prognozowane rezultaty wraz ze sposobem ich oceny w odniesieniu do celów rewitalizacji	Nazwa wskaźnika	Jedn.	Wartość docelowa
	Wskaźniki produktu		
	Długość wybudowanych lub przebudowanych dróg dla rowerów	km	1,5
	Liczba wybudowanych lub przebudowanych obiektów "parkuj i jedź”	szt.	2
	Wskaźniki rezultatu		
	Liczba samochodów korzystających z miejsc postojowych w wybudowanych obiektach „parkuj i jedź	szt.	700 tygodniowo
	Liczba miejsc postojowych w wybudowanych obiektach „parkuj i jedź”	szt.	75
Źródło pomiaru i częstotliwość oceny	Sposób oceny i miary: ▪ dokumentacja projektowa, ▪ protokoły odbioru robót budowlanych. Ocena dokonywana na zakończenie realizacji projektu		

PG 12 Usuwanie azbestu z gminy Łochów

Nazwa Projektu	**Usuwanie azbestu z gminy Łochów**
Podmiot realizujący	Gmina Łochów
Potencjalne partnerstwo	Właściciele nieruchomości objętych projektem
Lokalizacja	Obszar rewitalizacji
Zakres projektu	Na terenie gminy Łochów zinwentaryzowano (w 2014 roku) ok. 6203,94 Mg odpadów zawierających azbest. Najwięcej pokryć zawierających azbest zlokalizowano na budynkach gospodarczych. Biorąc pod uwagę rodzaj pokryć dachowych, 96% zastosowanych materiałów stanowią płyty faliste azbestowo-cementowe stosowane w budownictwie. Pozostałe 4% stanowią płyty płaskie azbestowo-cementowe stosowane w budownictwie. Zgodnie z obowiązującymi przepisami do roku 2032 należy usunąć wyroby zawierające azbest z terytorium Polski.

	Zakres realizowanych działań Projekt polegał będzie na przekazywaniu do utylizacji wyrobów zawierających azbest. Azbest — w postaci płyt eternitowych zdjęty i zabezpieczony przed pyleniem — będzie zabierany sprzed posesji przez Wykonawcę posiadającego stosowne zezwolenia na transport i utylizację wyrobów zawierających azbest. Działania, które zostaną podjęte w celu realizowania projektu to zbieranie wniosków od właścicieli nieruchomości o dofinansowanie utylizacji wyrobów zawierających azbest, następnie wystąpienie o dofinansowanie projektu do Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej. Po podpisaniu umowy na dofinansowanie z WFOŚiGW zostanie wyłoniony Wykonawca, który odbierze eternit i przekaże do utylizacji. Odbiorcą projektu są właściciele nieruchomości, na terenie których występują wyroby zawierające azbest. Grupą docelową projektu będą mieszkańcy wszystkich podobszarów rewitalizacji.
Komplementarność z celami rewitalizacji	Otwarta i uporządkowana przestrzeń służąca mieszkańcom • Realizacja założeń gospodarki niskoemisyjnej • Poprawa estetyki, funkcjonalności i zagospodarowania przestrzeni publicznej • Otwarta i zagospodarowana przestrzeń dla potrzeb społecznych mieszkańców
Cel	▪ Usunięcie i unieszkodliwienie wyrobów zawierających azbest; ▪ Likwidacja szkodliwego oddziaływania azbestu na środowisko; ▪ Kształtowanie postaw ekologicznych społeczeństwa; ▪ Promowanie zasad zrównoważonego rozwoju;
Szacowana wartość wraz z potencjalnymi źródłami finansowania	Zgodnie z Programem Usuwania Wyrobów Zawierających Azbest z terenu Miasta i Gminy Łochów na lata 2014-2032 przewidywane koszty demontażu i składowania wyrobów zawierających azbest wyniosą 14 112 200,00 zł. Zakłada się, że zarówno właściciele nieruchomości indywidualnie, jak i Gmina, będą pozyskiwać dofinansowanie na realizację prac. Aktualnie WFOŚiGW finansuje 85% kosztów kwalifikowanych projektu (środki krajowe). W kolejnych latach może to ulegać zmianie. Orientacyjny budżet - 14 112 200,00 pln Dotacja – 11 995 370,00 pln Budżet Gminy – 2 116 830,00 pln
Okres realizacji	2017-2022
Prognozowane rezultaty wraz ze sposobem ich oceny w odniesieniu do celów rewitalizacji	Nazwa wskaźnika / Jedn. / Wartość docelowa
	Wskaźniki produktu
	Suma pokryć zawierających azbest / m^2 / 564 488
	Wskaźniki rezultatu
	Ilość odpadów przekazanych do utylizacji / Mg / 500
	Liczba oczyszczonych budynków gospodarczych / szt. / 65
Źródło pomiaru i częstotliwość oceny	Sposób oceny i miary: ▪ protokoły odbioru odpadów ▪ sprawozdania z utylizacji odpadów Ocena dokonywana na zakończenie realizacji projektu

PG 13 Modernizacja budynków przy ul. Fabrycznej 2, 3, 10 i ul. Dolnej 2 w Łochowie

Nazwa Projektu	**Modernizacja budynków przy ul. Fabrycznej 2, 3, 10 i ul. Dolnej 2 w Łochowie**
Podmiot realizujący	Gmina Łochów
Potencjalne partnerstwo	-
Lokalizacja	Łochów Fabryczny, Wymysły Jedn. ewid. 143305_5 – Łochów Obręb 0001 – Łochów Działki nr 4400/1, 4322/24, 4340/34, 506/4

	Łochów, ul. Fabryczna 2, 3 10, Dolna 2		
Zakres projektu	Obecnie budynki pełnią rolę budynków mieszkalnego wielorodzinnego jako zasoby komunalne(budynek przy u Dolnej 2 był dawniej Domem Nauczyciela, a przy ul. Fabrycznej 2 został wzniesiony ok. 1910 roku). Budynki przy ul. Fabrycznej 2 i 3 oraz Dolnej 2 są parterowe z adaptowana częścią poddasza na lokale mieszkalne, a budynek przy ulicy Fabrycznej 10 —dwukondygnacyjny z poddaszem użytkowym. Planowane prace mają na celu likwidację wad technologicznych poprzez wymianę konstrukcji dachowej wraz z wymianą pokrycia dachowego i remontem kominów, ocieplenie stropu, docieplenie ścian zewnętrznych i fundamentowych oraz wymianę stolarki okiennej i drzwiowej, dostosowanie obiektu do obowiązujących przepisów dotyczących izolacyjności cieplnej, poprawę stanu technicznego budynku i estetyki obiektu oraz wyposażenie budynku w kotłownię na potrzeby c.o i cwu. Inwestycja przyczyni się do uzyskania oszczędności zużycia energii, optymalizację kosztów jej zużycia, prowadząc tym samym do zmniejszenia zjawiska ubóstwa energetycznego. Realizacja inwestycji jest spojona z działaniami wskazanymi do realizacji w Planie gospodarki niskoemisyjnej dla Gminy Łochów oraz Planem Ochrony Powietrza Gminy Łochów i przyczynią się do realizacji zawartych tam celów. Grupą docelową projektu będą dorośli, dzieci i młodzież zamieszkujące podobszar rewitalizacji - Fochów Fabryczny, Wymysły		
Komplementarność z celami rewitalizacji	Rozwinięta i aktywna społeczność lokalna • Wysoki poziom zaangażowania mieszkańców w życie społeczne i kulturalne • Wysoki poziom kapitału ludzkiego mieszkańców obszaru Otwarta i uporządkowana przestrzeń służąca mieszkańcom • Realizacja założeń gospodarki niskoemisyjnej • Poprawa estetyki, funkcjonalności i zagospodarowania przestrzeni publicznej		
Cel	▪ Zwiększenie efektywności energetycznej budynków publicznych; ▪ Zmniejszenie energochłonności oraz kosztów utrzymania obiektów; ▪ Ochrona środowiska; ▪ Ograniczanie zanieczyszczeń emitowanych do atmosfery; ▪ Poprawa jakości życia;		
Szacowana wartość wraz z potencjalnymi źródłami finansowania	RPO WM 2014-2020 Oś Priorytetowa VI Przejście na gospodarkę niskoemisyjną 4.2 Efektywność energetyczna Poziom dofinansowania do 80 % wydatków kwalifikowalnych (EFRR) Orientacyjny budżet - 2 400 000,00 pln Dotacja – 1 920 000,00 pln Budżet Gminy – 480 000,00 pln		
Okres realizacji	2017-2020		
Prognozowane rezultaty wraz ze sposobem ich oceny w odniesieniu do celów rewitalizacji	Nazwa wskaźnika	Jedn.	Wartość docelowa
	Wskaźniki produktu		
	Liczba zmodernizowanych energetycznie budynków	szt.	4
	Liczba zmodernizowanych mieszkań objętych modernizacją	szt.	26
	Wskaźniki rezultatu		
	Zmniejszenie rocznego zużycia energii pierwotnej	kWh/rok	125
	Szacowany roczny spadek emisji gazów cieplarnianych	tony równoważnika CO2	24
Źródło pomiaru i	Sposób oceny i miary:		

częstotliwość oceny	▪ Dokumentacja projektowa, ▪ Protokoły odbioru robót budowlanych; ▪ Audyt energetyczny Ocena dokonywana na zakończenie realizacji projektu

9.2. Charakterystyka pozostałych przedsięwzięć rewitalizacyjnych

PU 1 Zagospodarowanie terenów zielonych Łochowa poprzez utworzenie parku miejskiego „Dębinka" i zorganizowanie w nim cyklicznych plenerów rzeźbiarskich oraz koncertów

Nazwa Projektu	**Zagospodarowanie terenów zielonych Łochowa poprzez utworzenie parku miejskiego „Dębinka"**
Podmiot realizujący	Gmina Łochów
Potencjalne partnerstwo	Miejski i Gminny Ośrodek Kultury w Łochowie w Łochowie, organizacje pozarządowe
Lokalizacja	Osiedle Centrum Łochów działka nr ewidencyjnych 2641/1, 2641/4, 2/1, 2/2, 1293 ul. 1 Maja, Łochów
Zakres projektu	Obszar objęty projektem, chociaż leży w centralnej części miasta nie jest miejscem atrakcyjnym z perspektywy aktywności społecznej, wypoczynku i rekreacji. Nieuporządkowana roślinność oraz braki i problemy w zakresie infrastrukturalnym sprzyjają występowaniu zachowań społecznie nieakceptowalnych. Zakres projektu obejmuje: a. zagospodarowanie terenu zielenią; b. wykonanie obiektów rekreacji i sportu (boisko, plac zabaw, amfiteatr, siłownia, strefa gier); c. montaż elementów małej architektury Realizacja przedsięwzięcia przyczyni się do przekazania mieszkańcom atrakcyjnego miejsca do integracji i spędzania czasu. Obiekt zostanie dostosowany dla potrzeb osób niepełnosprawnych i seniorów. Poprawie ulegnie również atrakcyjność inwestycyjna i turystyczna obszaru rewitalizacji. Budowa ścieżek pieszo-rowerowych sprzyjać będzie natomiast promowaniu transportu nieemisyjnego i postaw proekologicznych. Zrewitalizowany teren umożliwi realizację funkcji społecznej i kulturalnej, w tym realizację projektów społecznych związanych z procesem rewitalizacji. Powstała infrastruktura będzie umożliwiała realizację warsztatów oraz wydarzeń kulturalnych i edukacyjnych w ramach procesu rewitalizacji.
Komplementarność z celami rewitalizacji	Rozwinięta i aktywna społeczność lokalna • Aktywizacja i integracja społeczno-zawodowa mieszkańców • Zapobieganie zjawiskom patologicznym wśród dzieci i młodzieży oraz osób dorosłych • Wysoki poziom zaangażowania mieszkańców w życie społeczne i kulturalne Ożywienie gospodarcze obszaru • Tworzenie warunków do rozwoju lokalnej przedsiębiorczości Otwarta i uporządkowana przestrzeń służąca mieszkańcom • Realizacja założeń gospodarki niskoemisyjnej • Poprawa estetyki, funkcjonalności i zagospodarowania przestrzeni publicznej • Otwarta i zagospodarowana przestrzeń dla potrzeb społecznych mieszkańców
Cel	▪ Poprawa jakości miejskiej przestrzeni publicznej; ▪ Kształtowanie tożsamości lokalnej wśród mieszkańców; ▪ Zwiększenie dostępności atrakcyjnych terenów zieleni dla osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym; ▪ Integracja środowiskowo-społeczna mieszkańców obszarów rewitalizowanych; ▪ Redukcja negatywnych zjawisk społecznych związanych z brakiem

	integracji społecznej; ▪ Usuwanie barier architektonicznych dla osób niepełnosprawnych.		
Szacowana wartość wraz z potencjalnymi źródłami finansowania	POIiŚ 2014-2020 Oś Priorytetowa 2 Ochrona środowiska, w tym adaptacja do zmian klimatu Działanie 2.5 Poprawa jakości środowiska miejskiego, Typ projektów: 2 Rozwój terenów zieleni w miastach i ich obszarach funkcjonalnych Poziom dofinansowania 85 % wydatków kwalifikowalnych (FS) Orientacyjny budżet - 5 777 783,97 pln Budżet Gminy – 4 911 116,37 pln		
Okres realizacji	2017-2018		
Prognozowane rezultaty wraz ze sposobem ich oceny w odniesieniu do celów rewitalizacji	Nazwa wskaźnika	Jedn.	Wartość docelowa
	Wskaźniki produktu		
	Liczba zainstalowanych obiektów małej architektury	szt.	10
	Wskaźniki rezultatu		
	Łączna powierzchnia terenów zieleni objętych projektem	ha	13
	Liczba zorganizowanych wydarzeń kulturalnych	szt.	5
	Liczba zorganizowanych warsztatów społecznych	szt.	2
Źródło pomiaru i częstotliwość oceny	Sposób oceny i miary: ▪ Protokoły odbioru; ▪ Dokumentacja techniczna; ▪ Sprawozdanie Miejski i Gminny Ośrodek Kultury w Łochowie;		

PU 2 „Wbrew modzie, naprzeciw zdrowi i życiu”- o niszczycielskiej sile używek

Nazwa Projektu	**„Wbrew modzie, naprzeciw zdrowiu i życiu”. O niszczycielskiej sile używek.**
Podmiot realizujący	Miejsko - Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Łochowie
Potencjalne partnerstwo	Organizacje Pozarządowe, Gmina Łochów
Lokalizacja	Miejski i Gminny Ośrodek Kultury w Łochowie
Zakres projektu	Na terenie objętym rewitalizacją problem używek dotyczy wielu mieszkańców i rodzin. Zdarzają się incydenty dotyczące spożywania oraz zainteresowania używkami m.in. dopalaczami. Próbując przeciwdziałać tym niekorzystnym zjawiskom społecznym należy podejmować działania edukujące uświadamiające mieszkańców, zwłaszcza dzieci i młodzież o skutkach korzystania z używek. W ramach projektu przewidziano system prelekcji oraz pomoc terapeutyczną dla osób uzależnionych od alkoholu i ich rodzin. Grupą docelową projektu będą osoby dotknięte problemem alkoholowym oraz innymi problemami i/lub osoby współuzależnione, zamieszkałe na obszarze rewitalizacji. W razie wolnych miejsc rekrutacja na zajęcia prowadzona będzie na pozostałym obszarze gminy dla mieszkańców innych sołectw, zamieszkałych poza obszarem rewitalizacji.
Komplementarność z celami rewitalizacji	Rozwinięta i aktywna społeczność lokalna • Zapobieganie zjawiskom patologicznym wśród dzieci i młodzieży oraz osób dorosłych • Wysoki poziom zaangażowania mieszkańców w życie społeczne i kulturalne • Wysoki poziom kapitału ludzkiego mieszkańców obszaru
Cel	▪ Readaptacja osób wykluczonych społecznie; ▪ Dostarczanie wiedzy na temat wpływu używek na organizm człowieka; ▪ Zapobieganie zjawiskom wykluczenia społecznego i ubóstwa; ▪ Inicjowanie i motywowanie do zmian osób uzależnionych; ▪ Uświadomienie skutków uzależnienia się od narkotyków, alkoholu; ▪ Rozwijanie umiejętności radzenia sobie z presją; ▪ Kształtowanie postaw asertywnych;

Szacowana wartość wraz z potencjalnymi źródłami finansowania	Orientacyjny budżet – 145 000,00 pln Środki własne, organizacji pozarządowych i wolontariat oraz środki pozyskiwane przez NGO z budżetów na współpracę z NGO innych jednostek samorządowych i ministerstw		
Okres realizacji	2018-2021		
Prognozowane rezultaty wraz ze sposobem ich oceny w odniesieniu do celów rewitalizacji	Nazwa wskaźnika	Jedn.	Wartość docelowa
	Wskaźniki produktu		
	Liczba zajęć dydaktycznych dotyczących zagrożeń wynikających ze stosowania używek	szt.	20
	Wskaźniki rezultatu		
	Liczba osób które nabyły wiedzę w zakresie zagrożeń wynikających ze stosowania używek	os.	500
	Liczba osób, która skorzystała z terapii	os.	50
Źródło pomiaru i częstotliwość oceny	Sposób oceny i miary: ▪ Listy obecności uczestników ▪ Sprawozdania Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Łochowie Ocena dokonywana po realizacji każdej edycji prelekcji oraz na etapie ewaluacji końcowej.		

PU 3 Zapewnienie mieszkańcom obszarów rewitalizowanych podnoszenia poziomu kultury fizycznej i integracji społecznej poprzez organizację pikników rodzinnych oraz turnieju piłki nożnej dla dzieci, młodzieży i osób dorosłych

Nazwa Projektu	**„Zapewnienie mieszkańcom obszarów rewitalizowanych podnoszenia poziomu kultury fizycznej i integracji społecznej poprzez organizację pikników oraz turnieju piłki nożnej dla dzieci, młodzieży i osób dorosłych”**
Podmiot realizujący	Gmina Łochów
Potencjalne partnerstwo	Organizacje Pozarządowe, Miejski i Gminny Ośrodek Kultury w Łochowie
Lokalizacja	Osiedle Centrum – teren Parku Dębinka
Zakres projektu	Przedmiotem projektu będzie organizacja cyklicznych pikników, których ideą będzie integracja różnych grup społecznych poprzez wspólne zajęcia sportowe i rekreację. W ramach pikniku organizowany będzie Turniej Piłki Nożnej. Projekt w głównej mierze skierowany będzie do mieszkańców obszarów rewitalizacji. Przewiduje się zapewnienie udziału mieszkańców obszaru rewitalizacji na poziomie 60%.
Komplementarność z celami rewitalizacji	Rozwinięta i aktywna społeczność lokalna • Aktywizacja i integracja społeczno-zawodowa mieszkańców • Zapobieganie zjawiskom patologicznym wśród dzieci i młodzieży oraz osób dorosłych • Wysoki poziom zaangażowania mieszkańców w życie społeczne i kulturalne • Wysoki poziom kapitału ludzkiego mieszkańców obszaru Otwarta i uporządkowana przestrzeń służąca mieszkańcom • Otwarta i zagospodarowana przestrzeń dla potrzeb społecznych mieszkańców
Cel	▪ Aktywizacja i integracja społeczna mieszkańców obszaru rewitalizacji; ▪ Promocja zdrowego stylu życia, ▪ Przeciwdziałanie alkoholizmowi i narkomanii; ▪ Zmniejszenie poziomu agresji wśród nieletnich; ▪ Organizacja czasu wolnego dla mieszkańców obszarów rewitalizowanych; ▪ Wzmocnienie i uzupełnienie działań rewitalizacyjnych;
Szacowana wartość wraz z potencjalnymi źródłami finansowania	Środki własne, organizacji pozarządowych i wolontariat oraz środki pozyskiwane przez NGO z budżetów na współpracę z NGO innych jednostek samorządowych i ministerstw

	Orientacyjny budżet – 135 000,00 pln		
Okres realizacji	2018-2021		
Prognozowane rezultaty wraz ze sposobem ich oceny w odniesieniu do celów rewitalizacji	Nazwa wskaźnika	Jedn.	Wartość docelowa
	Wskaźniki produktu		
	Liczba zorganizowanych edycji pikniku	szt.	4
	Wskaźniki rezultatu		
	Liczba uczestników turnieju piłki nożnej	os.	150
	Liczba uczestników pikników	os.	450
Źródło pomiaru i częstotliwość oceny	Sposób oceny i miary: ▪ Raporty; ▪ Listy uczestników turnieju; ▪ Ankiety; Ocena dokonywana będzie po realizacji każdej edycji pikniku oraz na etapie ewaluacji końcowej.		

PU 4 „Organizacja plenerów rzeźbiarskich”

Nazwa Projektu	**„Organizacja plenerów rzeźbiarskich, malarskich”**		
Podmiot realizujący	Miejski i Gminny Ośrodek Kultury w Łochowie		
Potencjalne partnerstwo	Gmina Łochów		
Lokalizacja	Osiedle Centrum - Park Dębinka		
Zakres projektu	Przedmiotem projektu będzie organizacja cyklicznych spotkań i warsztatów rzeźbiarskich i/lub malarskich. Miejscem pleneru będzie Park Dębinka. Zajęcia będą odbywały się z udziałem wybitnych twórców lokalnych oraz artystów z różnych regionów Polski i Europy Wschodniej. Głównym przesłaniem zajęć będzie utrwalanie walorów regionu, zarówno pod względem przyrodniczym, kulturowym, jak i turystycznym. Finalnym przedsięwzięciem każdego pleneru będzie wystawa prac poplenerowych. Projekt w głównej mierze skierowany będzie do mieszkańców obszarów rewitalizacji. Przewiduje się zapewnienie udziału mieszkańców obszaru rewitalizacji na poziomie 60%. Każdy uczestnik zostanie wyposażony w materiały niezbędne do uczestnictwa w warsztatach.		
Komplementarność z celami rewitalizacji	Rozwinięta i aktywna społeczność lokalna • Aktywizacja i integracja społeczno-zawodowa mieszkańców • Zapobieganie zjawiskom patologicznym wśród dzieci i młodzieży oraz osób dorosłych • Wysoki poziom zaangażowania mieszkańców w życie społeczne i kulturalne • Wysoki poziom kapitału ludzkiego mieszkańców obszaru Otwarta i uporządkowana przestrzeń służąca mieszkańcom • Otwarta i zagospodarowana przestrzeń dla potrzeb społecznych mieszkańców		
Cel	▪ Promocja lokalnej kultury; ▪ integracja społeczna mieszkańców obszaru rewitalizacji; ▪ organizacja czasu wolnego dla mieszkańców obszarów rewitalizowanych; ▪ wzmocnienie i uzupełnienie działań rewitalizacyjnych;		
Szacowana wartość wraz z potencjalnymi źródłami finansowania	Orientacyjny budżet - 80 000 pln (10 000 pln/plener) Środki własne, organizacji pozarządowych i wolontariat oraz środki pozyskiwane przez NGO z budżetów na współpracę z NGO innych jednostek samorządowych i ministerstw		
Okres realizacji	2018-2021		
Prognozowane rezultaty wraz ze sposobem ich	Nazwa wskaźnika	Jedn.	Wartość docelowa

oceny w odniesieniu do celów rewitalizacji	**Wskaźniki produktu**		
	Liczba zorganizowanych spotkań plenerowych	szt.	8
	Wskaźniki rezultatu		
	Liczba uczestników warsztatów	os.	200
Źródło pomiaru i częstotliwość oceny	Sposób oceny i miary: Raporty; Listy uczestników warsztatów; Ankiety; Ocena dokonywana będzie po realizacji każdej edycji spotkań plenerowych oraz na etapie ewaluacji końcowej.		

PU 5 „Cykl spotkań kulturalnych"

Nazwa Projektu	**„Cykl spotkań kulturalnych"**		
Podmiot realizujący	Miejski i Gminny Ośrodek Kultury w Łochowie		
Potencjalne partnerstwo	Gmina Łochów		
Lokalizacja	Miejski i Gminny Ośrodek Kultury w Łochowie		
Zakres projektu	Przedmiotem projektu będzie organizacja cyklicznych spotkań mieszkańców z lokalnymi artystami (śpiewacy, piosenkarze, aktorzy, malarze, wyroby lokalne). W ramach cyklu przewidziano pokazy taneczne, wokalne, seanse teatralne. Odbiorcami końcowymi projektu w głównej mierze będą mieszkańcy obszarów rewitalizacji. Przewiduje się zapewnienie udziału mieszkańców obszaru rewitalizacji na poziomie 60%.		
Komplementarność z celami rewitalizacji	Rozwinięta i aktywna społeczność lokalna • Aktywizacja i integracja społeczno-zawodowa mieszkańców • Zapobieganie zjawiskom patologicznym wśród dzieci i młodzieży oraz osób dorosłych • Wysoki poziom zaangażowania mieszkańców w życie społeczne i kulturalne • Wysoki poziom kapitału ludzkiego mieszkańców obszaru Otwarta i uporządkowana przestrzeń służąca mieszkańcom • Otwarta i zagospodarowana przestrzeń dla potrzeb społecznych mieszkańców		
Cel	▪ Promocja lokalnej kultury; ▪ Integracja społeczna mieszkańców obszaru rewitalizacji; ▪ Organizacja czasu wolnego dla mieszkańców obszarów rewitalizowanych; ▪ Wzmocnienie i uzupełnienie działań rewitalizacyjnych;		
Szacowana wartość wraz z potencjalnymi źródłami finansowania	Środki własne, organizacji pozarządowych i wolontariat oraz środki pozyskiwane przez NGO z budżetów na współpracę z NGO innych jednostek samorządowych i ministerstw Orientacyjny budżet – 142 000,00 pln		
Okres realizacji	2018-2021		
	Nazwa wskaźnika	Jedn.	Wartość docelowa
Prognozowane rezultaty wraz ze sposobem ich oceny w odniesieniu do celów rewitalizacji	**Wskaźniki produktu**		
	Liczba zorganizowanych spotkań kulturalnych	szt.	10
	Wskaźniki rezultatu		
	Liczba zaproszonych artystów	os.	15
	Liczba uczestników spotkań kulturalnych	os.	1 000
	Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym zaangażowanych w obsługę	os.	8
Źródło pomiaru i częstotliwość oceny	Sposób oceny i miary: ▪ Raporty; ▪ Listy zgłoszeń; Ocena dokonywana będzie po realizacji każdego cyklu kulturalnego oraz na		

	etapie ewaluacji końcowej.

PU 6 Poprawa dostępności zasobów kultury poprzez modernizację Miejskiego i Gminnego Ośrodka Kultury w Łochowie oraz Galerii Miejski i Gminny Ośrodek Kultury w Łochowie

Nazwa Projektu	**Poprawa dostępności zasobów kultury poprzez modernizację Miejskiego i Gminnego Ośrodka Kultury w Łochowie oraz Galerii Miejski i Gminny Ośrodek Kultury w Łochowie**
Podmiot realizujący	Miejski i Gminny Ośrodek Kultury w Łochowie
Potencjalne partnerstwo	Gmina Łochów
Lokalizacja	Osiedle Centrum Łochów działka nr 2219 ul. 1 Maja 22 07-130 Łochów
Zakres projektu	Zakres rzeczowy projektu obejmuje następujące zadania: • przebudowa budynku Miejskiego i Gminnego Ośrodka Kultury w Łochowie; • opracowanie Programu kulturalno-edukacyjnego; • promocja i informacja w zakresie realizowanego projektu. Realizacja projektu przyczyni się do powstania infrastruktury w skład której wejdą: sala widowiskowo-kinowa, biblioteka, sala balowo-bankietowa, sala taneczna oraz pomieszczenia muzyczne. Zmodernizowany obiekt umożliwi realizację funkcji społecznej i kulturalnej, w tym realizację projektów społecznych związanych z procesem rewitalizacji. Budynek będzie dostosowany do potrzeb osób niepełnosprawnych. Powstała infrastruktura będzie umożliwiała realizację kursów, szkoleń, prelekcji oraz wydarzeń kulturalnych i edukacyjnych w ramach procesu rewitalizacji. Modernizacja budynku przyczyni się pośrednio do rozwiązania problemów społeczno-gospodarczych związanych np. z bezrobociem, gdyż w obrębie budynku będą realizowane programy aktywizacyjne dla mieszkańców obszaru rewitalizacji.
Komplementarność z celami rewitalizacji	Rozwinięta i aktywna społeczność lokalna • Aktywizacja i integracja społeczno-zawodowa mieszkańców • Zapobieganie zjawiskom patologicznym wśród dzieci i młodzieży oraz osób dorosłych • Wysoki poziom zaangażowania mieszkańców w życie społeczne i kulturalne • Wysoki poziom kapitału ludzkiego mieszkańców obszaru Ożywienie gospodarcze obszaru • Rozbudowa i modernizacja infrastruktury technicznej niezbędnej dla skutecznego wykorzystywania potencjału gospodarczego Gminy Otwarta i uporządkowana przestrzeń służąca mieszkańcom • Poprawa estetyki, funkcjonalności i zagospodarowania przestrzeni publicznej • Otwarta i zagospodarowana przestrzeń dla potrzeb społecznych mieszkańców
Cel	▪ Poprawa jakości edukacji kulturalnej; ▪ Poszerzenie bazy infrastrukturalnej służącej realizacji aktywności kulturalnych w Gminie Łochów; ▪ Wdrożenie Planu Kulturowego na bazie zaadaptowanej infrastruktury; ▪ Promowanie, inicjowanie i dokumentowanie aktywności kulturowej o znaczeniu lokalnym i regionalnym (zgodnie z koncepcją małych ojczyzn) oraz krajowym i międzynarodowym. ▪ Adaptacja istniejącej zabudowy na dodatkowe cele społeczne, edukacyjne, kulturowe; ▪ Poprawa jakości życia;

	▪ Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu; ▪ Usuwanie barier architektonicznych dla osób niepełnosprawnych.		
Szacowana wartość wraz z potencjalnymi źródłami finansowania	RPO WM 2014-2020 Oś Priorytetowa Oś Priorytetowa V Gospodarka przyjazna środowisku, Działanie 5.3 Dziedzictwo kulturowe - typ projektów „Poprawa dostępności do zasobów kultury poprzez ich rozwój i efektywne wykorzystanie” Poziom dofinansowania do 80% wydatków kwalifikowalnych (EFRR) Orientacyjny budżet - 4 569 927,47 pln Dotacja – 3 655 941,98 pln Budżet Gminy – 913 985,49 pln		
Okres realizacji	2017-2018		
Prognozowane rezultaty wraz ze sposobem ich oceny w odniesieniu do celów rewitalizacji	Nazwa wskaźnika	Jedn.	Wartość docelowa
	Wskaźniki produktu		
	Liczba instytucji kultury objętych wsparciem	szt.	1
	Liczba kulturowych instytucji kulturalnych udostępnianych dla niepełnosprawnych	szt.	1
	Wskaźniki rezultatu		
	Liczba zorganizowanych wystaw	szt.	45
	Liczba zorganizowanych zajęć	szt.	14
	Liczba uczestników prowadzonych zajęć i wydarzeń kulturalnych	szt.	2400
Źródło pomiaru i częstotliwość oceny	Sposób oceny i miary: ▪ dokumentacja projektowa, ▪ protokoły odbioru Ocena dokonywana na zakończenie realizacji projektu		

10. Mechanizmy zapewnienia komplementarności

Jedną z głównych cech każdego programu rewitalizacji komplementarność przedsięwzięć rewitalizacyjnych. Komplementarność może być rozpatrywana w kilku wymiarach.

Rysunek 23 Wymiary komplementarności

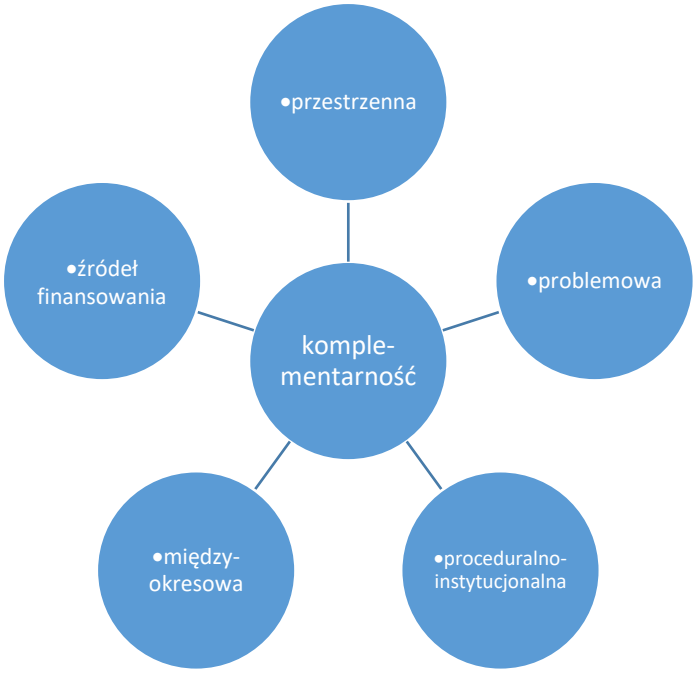

Źródło: opracowanie własne

10.1. Komplementarność przestrzenna

Komplementarność przestrzenna oznacza takie planowane działań rewitalizacyjnych, aby zapewnić spójność i synergię pomiędzy zaplanowanymi działaniami, tak aby nie doprowadzić do sytuacji, że projekty realizowane na obszarach rewitalizacji spowodują wykluczenie społeczne innych terenów gminy. Realizacja projektów na obszarze rewitalizacji przyczyni się do rozwiązania problemów źródłowych, dzięki czemu możliwe jest ograniczenie ich rozprzestrzeniania na inne części gminy. Jednocześnie pozytywne efekty realizowanych działań w dalszej perspektywie czasu mogą oddziaływać również na mieszkańców całej gminy i na rozwój społeczno-gospodarczy całej Gminy Łochów. Dotyczy to w szczególności projektów związanych ze zwiększeniem oferty spędzania czasu wolnego oraz związanych z włączeniem społecznym mieszkańców zagrożonych wykluczeniem społecznym poprzez działania organizacji pozarządowych.

Planowane projekty są zlokalizowane równomiernie na wszystkich podobszarach rewitalizacji i w główniej mierze będą oddziaływać na ich mieszkańców poprzez wyprowadzanie obszarów zdegradowanych ze stanu kryzysowego poprzez skoncentrowane terytorialnie, zintegrowane działania na rzecz lokalnej społeczności, przestrzeni, gospodarki i środowiska.

Koncentracja działań w obrębie obszarów charakteryzujących się największym natężeniem negatywnych zjawisk pozwoli na kompleksową rewitalizację obszarów Gminy Łochów. Wszystkie projekty rewitalizacyjne realizowane będą na obszarze rewitalizacji.

Rysunek 24 Mapa projektów i przedsięwzięć inwestycyjnych

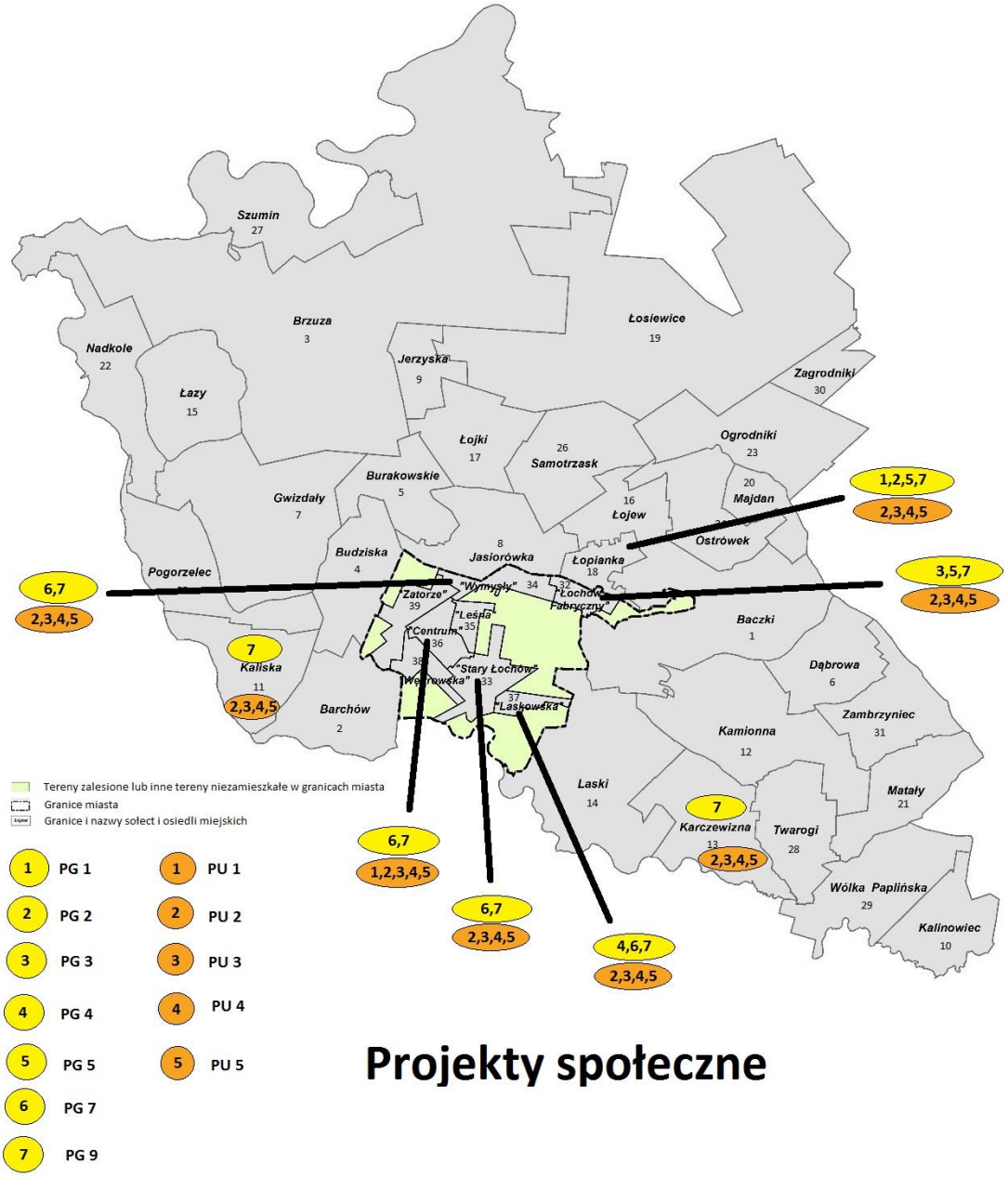

Źródło: opracowanie własne

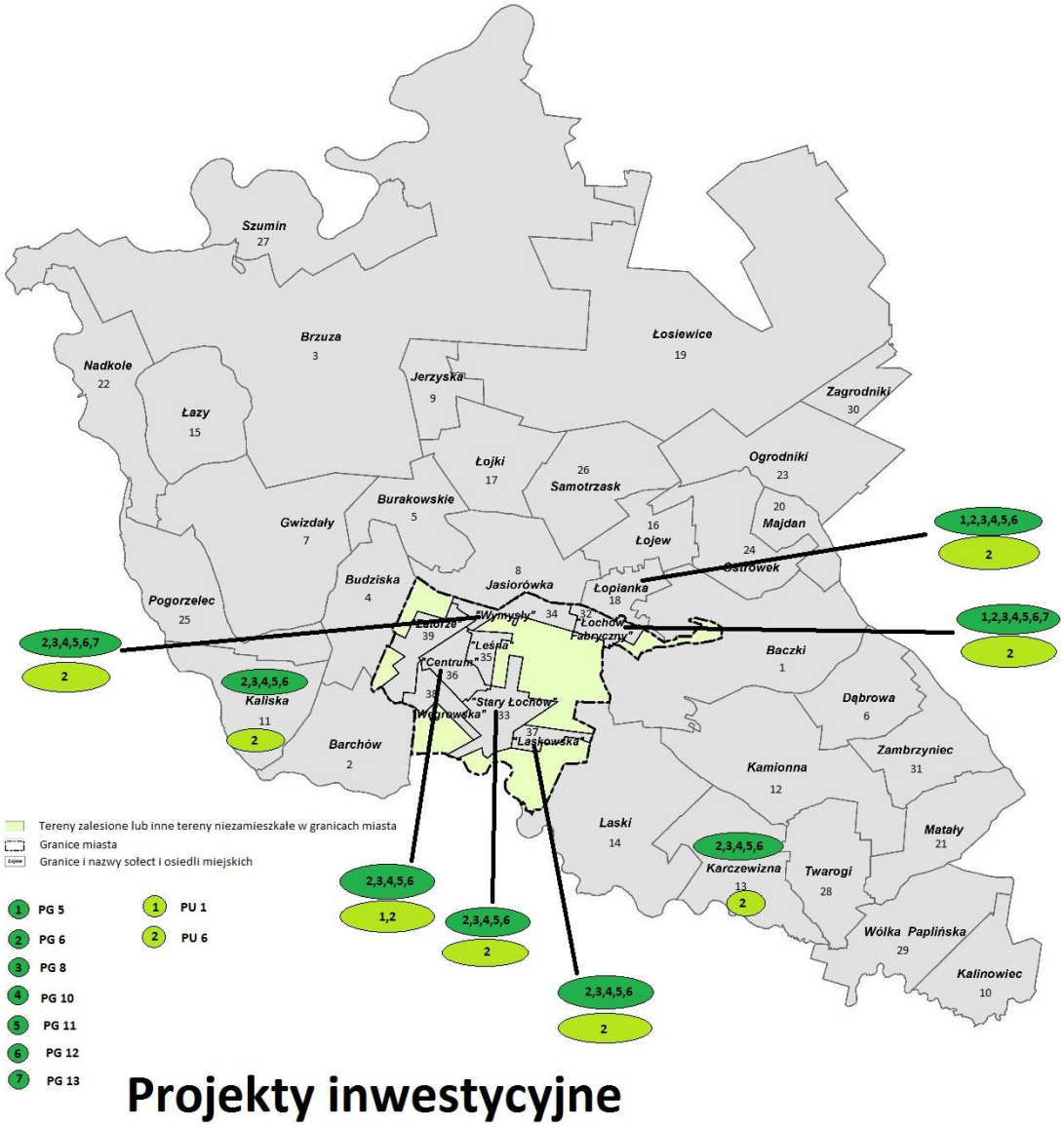

Źródło: opracowanie własne

10.2. Komplementarność problemowa

Komplementarność problemowa oznacza realizację projektów rewitalizacyjnych, które wzajemnie się uzupełniają tematycznie i jednocześnie nie powodują osiągania efektów tylko w jednej ze sfer (społecznej, gospodarczej, środowiskowej, technicznej). Należy zauważyć, że projekty infrastrukturalne zaplanowane w ramach procesu rewitalizacji oddziaływają także na sferę społeczną np. te związaną z termomodernizacją budynków bądź zapewnieniem odpowiedniej infrastruktury technicznej mają wpływ także na poprawę jakości życia mieszkańców oraz zwiększenie dostępności usług publicznych. Planowane projekty swoją tematyką powinny również wpisywać się w zakładane cele operacyjne i strategiczne, które przypisane są do poszczególnych sfer, dzięki temu nie jest pomijany żaden aspekt rewitalizacji.

Realizacja zaplanowanych działań zwiększy możliwości aktywizacji społeczno-zawodowej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, zwiększy atrakcyjność obszaru rewitalizacji jako miejsca do życia a także inwestowania, co z pewnością powtrzyma procesy dalszej degradacji tych rejonów Gminy Łochów.

W zestawieniu poniżej znajduje się wykaz projektów w ramach Programu Rewitalizacji, które wykazują wzajemne powiązania problemów koniecznych do rozwiązania na obszarze wskazanym do rewitalizacji.

Tabela 24 Komplementarność problemowa

	Wysoki poziom bezrobocia	***Wysoki odsetek osób korzystających z pomocy społecznej***	***Niska aktywność społeczna***	***Niski poziom przedsiębiorczości***	***Wysoki poziom przestępczości***	***Zły stan techniczny budynków publicznych***	***Wysoka emisja dwutlenku węgla***	***Pogarszająca się jakość powietrza***	***Niska świadomość ekologiczna mieszkańców***	***Brak rozwiązań w zakresie energooszczędności budynków***	***Niska mobilność mieszkańców***	***Niedostępność dla osób z niepełnosprawnościami***
PG 1 Pobudzenie aktywności gospodarczej mieszkańców obszarów rewitalizowanych	X	X	X	X	X							
PG 2 Aktywizacja społeczno-zawodowa osób wykluczonych i przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu	X	X	X	X	X							
PG 3 Zapobieganie zjawiskom patologicznym młodzieży poprzez organizację czasu wolnego w formie zajęć sportowych na wybudowanym boisku w Łochowie Fabrycznym i Łopiance	X	X	X	X	X							
PG 4 Organizacja zajęć sportowych dla młodzieży celem zapobiegania zjawiskom patologicznym młodzieży	X	X	X	X	X							
PG 5 Utworzenie Świetlicy Opiekuńczo-Wychowawczej dla dzieci i młodzieży zagrożonej wykluczeniem społecznym z Łochowa Fabrycznego i Łopianki	X	X	X	X	X	X						X
PG 6 Budowa obiektów sportowych i udoskonalenie placu zabaw przy Szkole podstawowej nr 1 im. Batalionu Nadbużańskiego AK szansą na jeszcze lepsze osiągnięcia sportowe i możliwość organizowania zawodów sportowych	X	X	X	X	X	X						X
PG 7 Wykorzystanie pomieszczeń nieużytkowanych w kościele na potrzeby aktywizacji dzieci i młodzieży w obszarze	X	X	X	X	X	X						

rewitalizowanym												
PG 8 Rewitalizacja budynku dworca kolejowego w Łochowie wraz z najbliższym otoczeniem jako początek tworzenia nowego centrum kultury i Muzeum Historii Lokalnej	X	X	X	X	X	X	X	X		X	X	X
PG 9 Podniesienie estetyki miejsc publicznych w obszarach rewitalizowanych poprzez ich uprzątnięcie								X	X			
PG 10 Modernizacja systemów ogrzewania w Gminie Łochów						X	X	X	X	X		
PG 11 Poprawa jakości środowiska miejskiego oraz mobilności mieszkańców poprzez budowę węzła przesiadkowego w Łochowie							X	X	X		X	X
PG 12 Usuwanie azbestu z gminy Łochów						X		X	X			
PG 13 Modernizacja budynków przy ul. Fabrycznej 2, 3, 10 i ul. Dolnej 2 w Łochowie						X	X	X		X		
PU 1 Zagospodarowanie terenów zielonych Łochowa poprzez utworzenie parku miejskiego „Dębinka”			X		X	X	X	X	X	X		X
PU 2 Wbrew modzie, naprzeciw zdrowiu i życiu. O niszczycielskiej sile używek.		X	X									
PU 3 Zapewnienie mieszkańcom obszarów rewitalizowanych podnoszenia poziomu kultury fizycznej i integracji społecznej poprzez organizację pikników oraz turnieju piłki nożnej dla dzieci, młodzieży i osób dorosłych	X	X	X		X							
PU 4 Organizacja plenerów rzeźbiarskich		X	X									
PU 5 Cykl spotkań kulturalnych	X	X	X		X							
PU 6 Poprawa dostępności zasobów kultury poprzez modernizację Miejskiego i Gminnego Ośrodka Kultury w Łochowie oraz Galerii Miejski i Gminny Ośrodek Kultury w Łochowie		X	X		X	X						X

Źródło: Opracowanie własne

10.3. Komplementarność proceduralno-instytucjonalna

Komplementarność proceduralno-instytucjonalna związana jest zapewnieniem odpowiednich procedur oraz systemu zarządzania i monitorowania Programem. Wiąże się to z faktem, że część projektów realizowana będzie w partnerstwie z innymi podmiotami. Ponadto na etapie wdrażania i monitorowania ważne będzie uwzględnienie udziału społeczności lokalnej, dlatego też konieczne jest określenie jasnych i spójnych zasad, który usprawni przeprowadzenie proces rewitalizacji. Zostały one określone w rozdziale 13 System realizacji (wdrażania) Programu Rewitalizacji oraz rozdziale 14 System monitoringu i oceny skuteczności działań oraz system wprowadzania modyfikacji w reakcji na zmiany w otoczeniu programu.

Działania rewitalizacyjne zaplanowane w ramach Programu Rewitalizacji powinny także uwzględniać projekty realizowane w poprzedniej perspektywie finansowej w latach 2007-2013. Analiza i ocena rezultatów wcześniej realizowanych projektów to niezbędny element zachowania komplementarności międzyokresowej. W poprzedniej perspektywie gmina nie wdrażała programu rewitalizacji, niemniej jednak realizowała projekty współfinansowane ze środków Unii Europejskiej, które swoim charakterem wiążą się z obecnie planowanymi projektami i stanowią źródło dobrych praktyk odnośnie realizacji przedsięwzięć. Część z tych projektów stanowią zadania infrastrukturalne, część projekty „miękkie" – nieinwestycyjne.

W ramach Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Łochów na lata 2016-2022 przewidziano do realizacji zadania związane z wykorzystaniem rozwiązań służących zwiększeniu energooszczędności oraz (np. termomodernizacje budynków) oraz dotyczące zwiększenia świadomości w zakresie ochrony środowiska, niskiej emisji. Komplementarnymi do tego są projekty realizowane w poprzedniej perspektywie finansowej:

- Gmina Łochów przyjazna środowisku naturalnemu – OZE (Działanie 4.3, RPO WM 2007-2013);
- Termomodernizacja budynków użyteczności publicznej w Gminie Łochów;
- Plan gospodarki niskoemisyjnej dla Gminy Łochów.

Ważnym aspektem jest także zapewnienie odpowiednich zajęć dla dzieci i młodzieży, projekty przewidziane w tym zakresie w PR są komplementarne do następujących projektów z poprzedniej perspektywy finansowej:

- Przedszkole Wojtka Strażaka;
- Wesołe przedszkolaki;
- Z indywidualizacją ku sukcesowi.

Jednym z kierunków działań PR jest także zmniejszenie poziomu wykluczenia społecznego i zwiększenie integracji społecznej. W ramach perspektywy na lata 2007-2013 również realizowane były działania w tym zakresie:

- Zwiększenie dostępu do Internetu szansą wszechstronnego rozwoju mieszkańców Gminy Łochów;
- I ty możesz aktywizacja społeczna i zawodowa osób nieaktywnych zawodowo z terenu Gminy Łochów zagrożonych wykluczeniem społecznym w miejscowościach Kaliska i Łochów — wymagana kontynuacja działań);

- "DODAĆ RADOŚCI DO ŻYCIA" – integracja społeczna osób powyżej 60 roku życia w Gminie Łochów;
- e-Łochów;
- "e-Społeczeństwo Łochowa".

W poprzedniej perspektywie realizowane były także projekty zakresu infrastruktury technicznej, zwiększające dostępność przestrzenną oraz poprawiające warunki do rozwoju gospodarczego:

- Przebudowa ulicy Al. Pokoju w Łochowie;
- Przebudowa drogi gminnej Budziska – Kaliska – Pogorzelec, Gmina Łochów;
- Budowa infrastruktury terenów przemysłowych w Łochowie (w tym przebudowa ulic Fabrycznej i Baczkowskiej);
- Rozbudowa i modernizacja systemu odbioru i oczyszczania ścieków komunalnych w Gminie Łochów (oczyszczalnia na terenie Łochowa Fabrycznego).

Obecnie realizowane projekty w tym zakresie będą stanowiły kontynuację rozwoju sieci drogowej na obszarach rewitalizacji.

10.4. Komplementarność źródeł finansowania

Komplementarność źródeł finansowania oznacza umiejętne łączenie i uzupełnianie wsparcia finansowego ze środków publicznych i prywatnych. To także takie planowanie montażu finansowego, który pozwoli na uniknięcie ryzyka podwójnego finansowania. Przedsięwzięcia rewitalizacyjne wpisane do Programu Rewitalizacji zakładają finansowanie z różnych źródeł. Ponadto w rozdziale 11 .

Tabela 25 Plan rzeczowo-finansowy

Nazwa projektu	Źródło finansowania	Oś priorytetowa	Szacunkowy koszt realizacji [zł]	Podmioty realizujące projekt
PG 1 Pobudzenie aktywności gospodarczej mieszkańców obszarów rewitalizowanych	RPO WM 2014-2020 Poziom dofinansowania 100 % wydatków kwalifikowalnych (EFS + Funduszu Pracy)	VIII Rozwój rynku pracy	700 000,00	LGD Bądźmy Razem, Gmina Łochów
PG 2 Aktywizacja społeczno-zawodowa osób wykluczonych i przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu	RPO WM 2014-2020 Poziom dofinansowania 95 % wydatków kwalifikowalnych (EFS + środki z budżetu państwa)	IX Wspieranie włączenia społecznego i walka z ubóstwem	250 000	MGOPS, Gmina Łochów, MiGOK w Łochowie
PG 3 Zapobieganie zjawiskom patologicznym młodzieży poprzez organizację czasu wolnego w formie zajęć sportowych na wybudowanym boisku w Łochowie Fabrycznym i Łopiance	Środki własne	n.d	100 000	Gmina Łochów, NGO
PG 4 Organizacja zajęć sportowych dla młodzieży celem zapobiegania zjawiskom patologicznym młodzieży	Środki własne	n.d	100 000	Gmina Łochów, NGO
PG 5 Utworzenie Świetlicy Opiekuńczo-Wychowawczej dla dzieci i młodzieży zagrożonej wykluczeniem społecznym z Łochowa Fabrycznego i Łopianki	RPO WM 2014-2020 Poziom dofinansowania 93 % wydatków kwalifikowalnych (EFS + środki z budżetu państwa)	IX Wspieranie włączenia społecznego i walka z ubóstwem	1 001 280	Gmina Łochów, MGOPS w Łochowie, OSP Łochów ul. Fabryczna
PG 6 Budowa obiektów sportowych i udoskonalenie placu zabaw przy Szkole podstawowej nr 1 im. Batalionu Nadbużańskiego AK szansą na jeszcze lepsze osiągnięcia sportowe i możliwość	Środki własne	n.d	500 000	Gmina Łochów, NGO

organizowania zawodów sportowych				
PG 7 Wykorzystanie pomieszczeń nieużytkowanych w kościele na potrzeby aktywizacji dzieci i młodzieży w obszarze rewitalizowanym	RPO WM 2014-2020 Poziom dofinansowania 93 % wydatków kwalifikowalnych (EFS + środki z budżetu państwa)	Oś Priorytetowa IX Wspieranie włączenia społecznego i walka z ubóstwem	1 001 280	Gmina Łochów, MGOPS w Łochowie, OSP Łochów ul. Fabryczna
PG 8 Dostosowanie budynku dworca kolejowego w Łochowie wraz z najbliższym otoczeniem jako początek tworzenia nowego centrum kultury i Muzeum Historii Lokalnej	RPO WM 2014-2020 Poziom dofinansowania do 80% wydatków kwalifikowalnych (EFRR)	VI Jakość życia	3 612 903,83	Gmina Łochów, MiGOK w Łochowie, MGOPS w Łochowie
PG 9 Podniesienie estetyki miejsc publicznych w obszarach rewitalizowanych poprzez ich uprzątnięcie	NFOŚiGW (Programy 2015-2020 – Międzydziedzinowe- Edukacja ekologiczna) Poziom dofinansowania do 70 % wydatków kwalifikowalnych (środki z budżetu państwa)	n.d	200 000	Gmina Łochów NGO Szkoły podstawowe
PG 10 Modernizacja systemów ogrzewania w Gminie Łochów	RPO WM 2014-2020 Poziom dofinansowania 80 % wydatków kwalifikowalnych (EFRR)	VI Przejście na gospodarkę niskoemisyjną	1000000	Gmina Łochów
PG 11 Poprawa jakości środowiska miejskiego oraz mobilności mieszkańców poprzez budowę węzła przesiadkowego w Łochowie	RPO WM 2014-2020 Poziom dofinansowania 80 % wydatków kwalifikowalnych (EFRR)	VI Przejście na gospodarkę niskoemisyjną	3 750 000,00	Gmina Łochów, NGO
PG 12 Usuwanie azbestu z gminy Łochów	Poziom dofinansowania 85% kosztów kwalifikowanych projektu (środki krajowe)	n.d.	14 112 200,00	Gmina Łochów
PG 13 Modernizacja budynków przy ul. Fabrycznej 2, 3, 10 i ul. Dolnej 2 w Łochowie	RPO WM 2014-2020 Poziom dofinansowania 80 % wydatków kwalifikowalnych (EFRR)	VI Przejście na gospodarkę niskoemisyjną	2 400 000,00	Gmina Łochów
PU 1 Zagospodarowanie terenów zielonych Łochowa poprzez utworzenie parku miejskiego „Dębinka" i zorganizowanie w nim cyklicznych plenerów rzeźbiarskich oraz koncertów	POIiŚ 2014-2020 Poziom dofinansowania 85 % wydatków kwalifikowalnych (FS)	II Ochrona środowiska, w tym adaptacja do zmian klimatu	5 777 783,97	Gmina Łochów, MiGOK w Łochowie
PU 2 Wbrew modzie, naprzeciw zdrowi i życiu. O niszczycielskiej sile używek.	Środki własne	n.d	145 000,00	MGOPS w Łochowie, Gmina Łochów, NGO
PU 3 Zapewnienie mieszkańcom obszarów rewitalizowanych podnoszenia poziomu kultury fizycznej i integracji społecznej poprzez organizację pikników oraz turnieju piłki nożnej dla dzieci, młodzieży i osób dorosłych	Środki własne	n.d	135 000,00	Gmina Łochów, MiGOK w Łochowie, NGO
PU 4 Organizacja plenerów rzeźbiarskich	Środki własne	n.d	80000	MiGOK w Łochowie, Gmina Łochów
PU 5 Cykl spotkań kulturalnych	Środki własne	n.d	142000	MIiGOK, Gmina Łochów
PU 6 Poprawa dostępności zasobów kultury poprzez modernizację Miejskiego i Gminnego Ośrodka Kultury w Łochowie oraz Galerii Miejski i Gminny Ośrodek Kultury w Łochowie	RPO WM 2014-2020 Poziom dofinansowania do 80% wydatków kwalifikowalnych (EFRR)	V Gospodarka przyjazna środowisku	4 569 927,47	MiGOK w Łochowie,

Źródło: Opracowanie własne

Indykatywne ramy finansowe zostały określone potencjalne źródła finansowania programu rewitalizacji w podziale na środki publiczne i prywatne, krajowe i unijne oraz na Europejski Fundusz Społeczny i Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego w celu wykazania dopełniania się finansowania działań miękkich i twardych.

11. Indykatywne ramy finansowe

Projekty w ramach Programu Rewitalizacji mogą być realizowane przez rożne podmioty: z sektora publicznego, prywatnego i pozarządowego. Podmioty te uzupełniają się wzajemnie w swoich działaniach. Również źródła finansowania powinny się uzupełniać – w ramach poszczególnych działań można korzystać zarówno ze źródeł prywatnych, jak i publicznych. Dywersyfikacja źródeł finansowania i podmiotów realizujących projektu umożliwia osiągnięcie lepszych rezultatów oraz korzystanie zarówno z komercyjnych, jak i niekomercyjnych źródeł finansowania.

Do komercyjnych źródeł finansowania należą przede wszystkim kredyty, pożyczki, obligacje komunalne. Poza tym niektóre działania mogą być wspierane przez środki własne przedsiębiorstw i innych podmiotów prywatnych oraz organizacji pozarządowych. Dlatego też w procesie rewitalizacji na etapie planowania i realizacji bardzo istotna jest współpraca podmiotów z różnych sektorów gospodarki.

Największe znaczenie wśród niekomercyjnych źródeł finansowania przedsięwzięć rewitalizacyjnych mają środki własne budżetu gminy, fundusze europejskie i środki budżetu państwa.

Fundusze europejskie obejmują dedykowane działania, które można wykorzystać planując i realizując działania rewitalizacyjne. W tym zakresie najważniejszymi programami są:

- Regionalny Program Operacyjny Województwa Mazowieckiego na lata 2014-2020 (RPO WM),
- Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko (POiŚ),
- Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój (POWER)
- Program Rozwoju Obszarów Wiejskich (PROW).

Dodatkowo istnieje możliwość skorzystania ze środków Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska, który realizuje między innymi takie programy jak:

- Gospodarka ściekowa w ramach Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych,
- Sowa – energooszczędne oświetlenie uliczne,
- PROSUMENT i BOCIAN – wsparcie tworzenia mikroinstalacji OZE,
- Edukacja ekologiczna

lub Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska.

Bank Gospodarstwa Krajowego jest operator Fundusz Termomodernizacji i Remontów, mogącego być instrumentem wykorzystywanym do poprawy warunków zamieszkiwania na obszarze zdegradowanym.

Kolejnym niekomercyjnym źródłem finansowania do wykorzystania w ramach realizacji Programu Rewitalizacji jest wsparcie fundacji organizujących projekty grantowe, z których w pierwszej kolejności mogą skorzystać społeczności lokalne i organizacje pozarządowe. Przykładami takich fundacji są Fundacja BZ WBK, która organizuje projekt grantowy „Tu mieszkam, tu zmieniam", czy fundacja Kronenberga działająca przy Banku Citi Handlowym.

12. Partycypacja społeczna

Zgodnie z ustawą o rewitalizacji z dnia 9 października 2015 roku obecnie szczególnie ważnym elementem prowadzenia procesu rewitalizacji są działania partycypacyjne. Prace nad sporządzeniem Programu Rewitalizacji odbywały się w kilku zasadniczych etapach. W ich trakcie starano się zapewnić jak najszerszy udział mieszkańców oraz różnych środowisk społecznych w tym organizacji pozarządowych. Tworzenie niniejszego dokumentu przebiegało w sposób umożliwiający społeczności lokalnej czynny udział w kształtowaniu przestrzeni wokół siebie oraz działanie na rzecz własnych interesów. Społeczność lokalna była również źródłem informacji o niezaspokojonych potrzebach i problemach na obszarze gminy. Partycypacyjne podejście do procesu rewitalizacji jest traktowane jako warunek niezbędny dla kształtowania treści tego dokumentu ze szczególnym uwzględnieniem wyboru projektów rewitalizacyjnych, a także jako podstawa dla prawidłowego ich wdrażania, zgodnego ze standardami jakości osiągania celów i zarzadzania oraz ewaluacji tego procesu.

W procesie tworzenia dokumentu Programu Rewitalizacji wykorzystano następujące narzędzia partycypacji społecznej:

- Badanie ankietowe. Badanie zostało przeprowadzone w dniach 5-8 października 2016 roku. Wzięło w nim udział 100 losowo dobranych mieszkańców gminy Łochów z sołectw Łopianka (10), Karczewizna (9), Kaliska (10) oraz osiedli „Łochów Fabryczny" (7), „Wymysły" (12), „Centrum" (26), „Stary Łochów" (16), „Laskowska" (10). Celem ankiety było pogłębienie diagnozy obszaru rewitalizacji. Ankieterzy prowadzili badanie z wykorzystaniem kwestionariuszy papierowych w miejscach zidentyfikowanych jako ważne dla lokalnej społeczności. Badanych zapytano o najważniejsze problemy i zalety w jednostkach przez nich zamieszkiwanych, poproszono o ocenę poszczególnych aspektów życia w jednostkach, wskazanie najważniejszych odbiorców działań rewitalizacyjnych oraz charakteru przedsięwzięć rewitalizacyjnych, które powinny zostać zrealizowane w celu ograniczenia negatywnych zjawisk. Respondenci byli mieszkańcami podobszarów rewitalizacji, w związku z czym najlepiej znali ich problemy i potencjały.
- Spotkania diagnostyczne. Spotkanie odbyło się 11 sierpnia 2016 roku w sali konferencyjnej Urzędu Miejskiego w Łochowie. Podczas spotkania jego uczestnikom zaprezentowano najważniejsze informacje i definicje związane z procesem rewitalizacji. Przedstawiono także etapy realizacji projektu. Prelegenci omówili dotychczasowe wyniki przeprowadzonej analizy desk research i wskazali obszary zdegradowane. Następnie w toku prac warsztatowych uczestnicy zostali poproszeni o stworzenie charakterystyki wybranych obszarów obejmujące występujące tam problemy, zjawiska kryzysowe i potrzeby rewitalizacyjne, ale także istniejące potencjały do wykorzystania. W spotkaniu brali udział przedstawiciele Urzędu Miejskiego w Łochowie, dyrektorzy placówek edukacyjnych, reprezentanci organizacji pozarządowych.

- Spacery badawcze. Spacer badawczy jest interaktywną, terenową metodą poznania opinii mieszkańców na temat obszarów wyznaczonych do rewitalizacji. Spacer miał umożliwić ocenę przestrzeni oczami jej użytkowników. Spacery w gminie Łochów odbyły się 19 października 2016 roku. Spacery przeprowadzono na obszarach rewitalizacji, które wyznaczono na terenie gminy Łochów i które odznaczają się największą intensywnością zjawisk kryzysowych. Pierwsza trasa obejmowała osiedla „Łochów Fabryczny", „Wymysły", „Centrum", „Stary Łochów", „Laskowska", druga — sołectwa Łopianka, Karczewizna i Kaliska. Uczestnicy spacerów zostali zapytani o stan danego miejsca i poziom bezpieczeństwa, o przestrzenie międzyosiedlowe, stan infrastruktury technicznej, poziom rozwoju gospodarczego, stan miejsc spotkań oraz dostępność i rozwój oferty spędzania wolnego czasu. Uczestnikami spacerów byli przedstawiciele Urzędu Miejskiego w Łochowie, dyrektorzy placówek edukacyjnych, reprezentanci organizacji pozarządowych, radni miejscy oraz spotykani mieszkańcy.
- Warsztaty projekcyjne. Warsztaty odbyły się 19 października 2016 roku. Celem spotkania było wypracowanie elementów wizji i możliwych działań rewitalizacyjnych. Warsztaty były kontynuacją prac podjętych podczas warsztatów diagnostycznych i rozpoczęły się od prezentacji dotychczasowych wniosków wynikających z przeprowadzonego badania ankietowego. Dalej omówione zostały działania rewitalizacyjne, które należy podjąć, aby osiągnąć zakładaną wizję. Na zakończenie spotkania uczestnicy zostali poinformowani o możliwości zgłaszania kart projektów oraz kryteriach wyboru projektów do Programu Rewitalizacji. W spotkaniu brali udział przedstawiciele Urzędu Miejskiego w Łochowie, dyrektorzy placówek edukacyjnych, reprezentanci organizacji pozarządowych.
- Zgłaszanie kart projektów. Wskazane narzędzie umożliwiło zgłoszenie interesariuszom rewitalizacji autorskich przedsięwzięć w przyszłości realizowanych w gminie Łochów na wyznaczonych obszarach. Zgłaszane projekty mogły być na różnym poziomie gotowości do realizacji. Każda zainteresowana osoba lub instytucja mogła zgłosić propozycję projektu. Wzór kart dostępny był na gminnej stronie internetowej, w Biuletynie Informacji Publicznej Gminy Łochów, w Biurze Obsługi Mieszkańca lub w pokoju 221 w Urzędzie Miejskim w Łochowie. Interesariusze chętnie zgłaszali swoje pomysły projektów rewitalizacyjnych w tej formie. Większość przedsięwzięć zaproponowali pracownicy Urzędu Miejskiego w Łochowie i jego jednostek organizacyjnych, część radni i sołtysi, projekt nr 9 został zgłoszony przez dyrekcję szkoły, 16 – organizację pozarządową.

Warsztaty diagnostyczny i projekcyjny, podobnie spacery badawcze przyczyniły się do aktywizacji interesariuszy rewitalizacji. Możliwe było wykorzystanie pozytywnych efektów pracy grupowej, a także wypracowywanie konsensusu uwzgledniającego punkty widzenia rożnych grup interesariuszy. Wykorzystanie badania ankietowego umożliwiło odwołanie się do lokalnej społeczności oraz zweryfikowanie i pogłębienie opisu opracowanego na podstawie danych zastanych. Poglądy mieszkańców zostały uwzględnione już w początkowej fazie prac obejmującej wybór obszarów zdegradowanych i rewitalizacji. Ponadto zaletą zastosowania ankiety było budowanie społecznej świadomości procesu rewitalizacji. Społeczny nabór kart projektów pozwolił na zawarcie w dokumencie Programu przedsięwzięć wprost wynikających z potrzeb interesariuszy.

Szczegółowy raport z badania stanowi załącznik 1. Raport z badań diagnozujących zjawiska i czynniki kryzysowe w gminie Łochów.

Raport ze spacerów badawczych, ich trasy, zgłoszone problemy wraz z przyczynami i propozycjami rozwiązań oraz dokumentacja zdjęciowa znajdują się w załączniku 2. Raport ze spacerów badawczych

w zakresie kompleksowej realizacji zadania „Sporządzenie Programu Rewitalizacji Gminy Łochów na lata 2016–2022”

W celu uzyskania efektywności rewitalizacji na etapie wdrażania i monitoringu niezbędne jest silne i trwałe partnerstwo pomiędzy podmiotami zaangażowanymi w prowadzenie procesu rewitalizacji oraz we wdrażanie oraz ocenę efektów programu rewitalizacji.

Na interesariuszy procesu rewitalizacji składają się w szczególności:

- mieszkańcy obszaru rewitalizacji, w tym w szczególności osoby dotknięte dysfunkcjami społecznymi – beneficjenci końcowi procesu rewitalizacji;
- organizacje pozarządowe, lokalni przedsiębiorcy, instytucje kultury i edukacji i ich reprezentanci – podmioty, które w szczególności będą zaangażowane w realizację przedsięwzięć rewitalizacyjnych, inicjatyw skierowanych do społeczności lokalnej oraz zyskają przestrzeń do prowadzenia działań rewitalizacyjnych skierowanych do beneficjentów końcowych;
- przedsiębiorcy, reprezentanci placówek pomocy społecznej, instytucji kultury, edukacji oraz mieszkańcy Gminy Łochów – osoby biorące udział w spotkaniach konsultacyjnych, wyrażający zdanie na temat zasadności wskazania danego obszaru jako obszaru rewitalizacji;
- Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Łochowie;
- Powiatowy Urząd Pracy w Węgrowie;
- Urząd Miejski W Łochowie;
- Komisariat Policji Łochów;
- Straż Miejsko-Gminna w Łochowie
- Miejskiego i Gminnego Ośrodka Kultury w Łochowie,
- Organizacje pozarządowe,

Jednostki te wielokrotnie udostępniały dane, które posłużyły delimitacji obszaru zdegradowanego;

W ramach niniejszego LPR Wnioskodawca zakłada dwustronna partycypacje społeczną podczas wdrażania programu rewitalizacji, która umożliwi realny wpływ na to, w jaki sposób działają i jakie cele realizują beneficjenci końcowi.

Mając na uwadze powyższe, na potrzebę zarządzania programem, w tym w szczególności wdrażania, monitoringu i oceny procesu rewitalizacji w Gminie Łochów, powołany zostanie zespół ds. realizacji Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Łochów, mający za wspólny cel efektywny proces rewitalizacji Gminy Łochów.

Z punktu widzenia realizacji celów LPR istotne będzie zaangażowanie mieszkańców obszaru rewitalizacji i innych interesariuszy w procesie realizacji LPR, szczególnie w zakresie:

- oceny koncepcji planowanych projektów.

Zawarte w Programie projekty są wynikiem pomysłów i postulatów zgłoszonych przez mieszkańców obszaru rewitalizacji oraz organizacji społecznych. Do ich realizacji Istotne będzie utrzymanie ścisłej współpracy między realizatorami projektów, a mieszkańcami, którzy mają być beneficjentem końcowym efektów zaplanowanych prac. Dlatego zaplanowano, iż realizacja projektów w ramach LPR będzie konsultowana z mieszkańcami obszaru rewitalizacji (spotkania). Celem spotkań będzie informowanie mieszkańców ze szczegółami projektów, aby zebrać feedback i dostosować zaplanowane działania do potrzeb interesariuszy, aby były jak najlepiej dopasowane do potrzeb mieszkańców;

- udziału w pracach związanych z monitoringiem i ewaluacją LPR.

Partycypacja społeczna jest wynikiem założenia, iż opinie mieszkańców obszaru rewitalizacji na temat podejmowanych działań są najważniejszym wskaźnikiem realizacji i sukcesu rzeczowego LPR. Przewidywany sposób realizacji monitoringu opiera się na możliwości swobodnej wypowiedzi każdego z beneficjentów procesu rewitalizacji. Wyniki monitoringu będą poddawane dyskusji nie tylko w ramach zespół ds. realizacji Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Łochów, ale również na otwartych spotkaniach z mieszkańcami. Wnioski z tych spotkań będą uzupełniały wnioski dla władz miasta na temat ew. modyfikacji lub usprawnienia wdrażania LPR-u.

Podsumowując partycypacja społeczna na etapie wdrażania Programu nie będzie polegać wyłącznie na uczestnictwie w Zespole ds. realizacji Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Łochów, lecz przede wszystkim na aktywnym uczestnictwie i realizacji konkretnych projektów, których fundamentalnym założeniem jest zaangażowanie społeczności obszaru rewitalizacji.

13. System realizacji (wdrażania) Programu Rewitalizacji

Program rewitalizacji ma charakter operacyjny i jako taki powinien identyfikować organizacyjne struktury wdrażające planowane cele, działania i zadania. Podmiotem zarządzającym procesem rewitalizacji w gminie Łochów jest Burmistrz Łochowa.

Głównymi interesariuszami wdrażania programu rewitalizacji są mieszkańcy obszaru rewitalizacji, którzy będą aktywnie uczestniczyć w realizacji konkretnych projektów. Do zaangażowania w realizację działań rewitalizacyjnych planuje się również zaangażowanie lokalnych przedsiębiorców oraz organizacje pozarządowe.

Działania operacyjne obejmujące przygotowanie wykonywał zespół ds. przygotowania Programu Rewitalizacji Gminy Łochów powołany zarządzeniem nr 59/2016 Burmistrza Łochowa z dnia 05 września 2016 r. W skład zespołu weszli przedstawiciele władz gminy, Miejsko Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej, pracownicy Urzędu oraz przedstawiciel organizacji pozarządowych.

Wdrażaniem Programu będzie zajmował się zespół ds. realizacji Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Łochów. Zespół ten będzie się składał z pracowników Urzędu Miejskiego, jednostek pomocniczych gminy, oraz przedstawicielu organizacji pozarządowych i samorządu mieszkańców Łochowa. Skład zespołu:

- Koordynator zespołu pracownik Urzędu zajmujący się monitoringiem wskaźników w dokumentach planistycznych gminy – samodzielne stanowisko pracy bezpośrednio podporządkowane Burmistrzowi Łochowa
- Pracownik urzędu z wydziału Inwestycji,
- Przedstawiciel Miejsko- Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Łochowie,
- Przedstawiciel Miejskiego i Gminnego Ośrodka Kultury w Łochowie,
- Przedstawiciel organizacji pozarządowych,
- Przedstawiciel Samorządu mieszkańców Łochowa.

Zespół będzie się zajmował pozyskaniem, gromadzeniem i weryfikacją danych. Pracę zespołu będzie koordynowała osoba zajmująca się w strukturze urzędu monitoringiem wskaźników w dokumentach planistycznych Gminy.

Zespół będzie także odpowiedzialny za ocenę postępu realizacji i wdrażania poszczególnych przedsięwzięć rewitalizacyjnych oraz całego Programu w tym:

- pozyskiwanie danych do oszacowania wskaźników realizacji Programu,
- opracowywanie rocznych raportów z realizacji Programu,
- sporządzenie raportu końcowego z wykonania Programu,
- monitorowanie przebiegu prac w ramach poszczególnych projektów,
- szacowanie wartości wskaźników projektowych,
- udział w posiedzeniach Zespołu i w konsultacjach z mieszkańcami,
- organizacja konsultacji i spotkań z mieszkańcami,
- przyjmowanie propozycji przedsięwzięć od mieszkańców,

- decydowanie o zasadności dokonania korekt w Programie,
- koordynowanie aktualizacji Programu,
- prowadzenie działań informacyjnych i promocyjnych.

Działanie Zespołu oparto na partycypacyjnym modelu współpracy pomiędzy przedstawicielami Urzędu Miejskiego w Łochowie, a interesariuszami procesu rewitalizacji. Do zadań Zespołu ds. rewitalizacji należą następujące zadania:

- na etapie opracowania Programu Rewitalizacji — koordynowanie prac, proponowanie możliwych rozwiązań do zastosowania, przygotowanie i przeprowadzenie naboru propozycji przedsięwzięć rewitalizacyjnych, zaopiniowanie zgłoszonych przedsięwzięć rewitalizacyjnych,
- na etapie wdrażania — zbieranie danych niezbędnych do monitorowania Programu Rewitalizacji, monitorowanie i ocena stopnia realizacji Programu, nadzór i kontrola nad realizacją przedsięwzięć rewitalizacyjnych pod kątem jakości wykonania, zakładanych terminów i optymalizacji kosztów, ogłaszanie naborów na zgłaszanie dodatkowych projektów rewitalizacyjnych, prowadzenie aktywnych działań na rzecz zachęcania mieszkańców do włączenia się w realizację działań rewitalizacyjnych;
- na etapie monitorowania — monitorowanie wskaźników produktu i rezultatu danego projektu, ewaluacja Programu, sporządzenie raportu końcowego na zakończenie realizacji Programu.

Ponadto do zadań zespołu na wszystkich wskazanych powyżej etapach realizacji Programu Rewitalizacji będzie należała promocja Programu i szerzenie idei rewitalizacji w swoim otoczeniu, w tych motywowanie i zachęcanie do włączenia się w prace w ramach projektów rewitalizacyjnych. Zespół będzie odpowiadał także za upowszechnianie rezultatów i efektów działań podejmowanych w ramach realizacji Programu Rewitalizacji.

W celu sprawnego zarządzania dużymi inwestycyjnymi zadaniami rewitalizacyjnymi Burmistrz Łochowa może powoływać zespoły zadaniowe, które utworzą przedstawiciele poszczególnych komórek organizacyjnych Urzędu Miejskiego w Łochowie odpowiedzialnych za cząstkowe funkcje zarządzania projektem. Powołanie takich zespołów ma służyć właściwemu przygotowaniu projektów od strony technicznej i sprawne zarządzanie jego realizacją na każdym etapie — od przygotowania specyfikacji istotnych warunków zamówienia, poprzez przeprowadzenie postepowania przetargowego, realizację, kontrolę i nadzór nad robotami, zarzadzanie przepływem dotacji, sprawozdawczość i monitoring oraz ostateczne rozliczenie otrzymanej pomocy.

Za obsługę dokumentacji związanej z wdrażaniem Lokalnego Programu Rewitalizacji odpowiedzialny będzie Wydział Gospodarki Komunalnej i Inwestycji Urzędu Miejskiego w Łochowie.

14. System monitoringu i oceny skuteczności działań oraz system wprowadzania modyfikacji w reakcji na zmiany w otoczeniu programu

Proces monitoringu polega na systematycznym gromadzeniu oraz analizowaniu i raportowaniu danych o charakterze ilościowym, a także jakościowym umożliwiających określenie efektywności realizacji celów przedstawionych w programie rewitalizacji. Skuteczny system monitoringu pozwala na dokonanie rzetelnej oceny efektywności prowadzonych działań.

Program rewitalizacji ma charakter operacyjny i jako taki powinien identyfikować organizacyjne struktury wdrażające planowane cele, działania i zadania. Podmiotem zarządzającym procesem rewitalizacji w gminie Łochów jest Burmistrz Łochowa.

Działania operacyjne obejmujące przygotowanie wykonywał zespół ds. przygotowania Programu Rewitalizacji Gminy Łochów powołany zarządzeniem nr 59/2016 Burmistrza Łochowa z dnia 05 września 2016 r. W skład zespołu weszli przedstawiciele władz gminy, Miejsko Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej, pracownicy Urzędu oraz przedstawiciel organizacji pozarządowych.

Wdrażaniem Programu będzie zajmował się zespół ds. realizacji Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Łochów. Zespół ten będzie się składał z pracowników Urzędu Miejskiego, jednostek pomocniczych gminy, oraz przedstawicielu organizacji pozarządowych i samorządu mieszkańców Łochowa. Skład zespołu:

- Koordynator zespołu pracownik Urzędu zajmujący się monitoringiem wskaźników w dokumentach planistycznych gminy – samodzielne stanowisko pracy bezpośrednio podporządkowane Burmistrzowi Łochowa
- Pracownik urzędu z wydziału Inwestycji,
- Przedstawiciel Miejsko- Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Łochowie,
- Przedstawiciel Miejskiego i Gminnego Ośrodka Kultury w Łochowie,
- Przedstawiciel organizacji pozarządowych,
- Przedstawiciel Samorządu mieszkańców Łochowa.

Zespół będzie się zajmował pozyskaniem, gromadzeniem i weryfikacją danych. Pracę zespołu będzie koordynowała osoba zajmująca się w strukturze urzędu monitoringiem wskaźników w dokumentach planistycznych Gminy.

Zespół będzie także odpowiedzialny za ocenę postępu realizacji i wdrażania poszczególnych przedsięwzięć rewitalizacyjnych oraz całego Programu w tym:

- pozyskiwanie danych do oszacowania wskaźników realizacji Programu,
- opracowywanie rocznych raportów z realizacji Programu,
- sporządzenie raportu końcowego z wykonania Programu,
- monitorowanie przebiegu prac w ramach poszczególnych projektów,
- szacowanie wartości wskaźników projektowych,
- udział w posiedzeniach Zespołu i w konsultacjach z mieszkańcami,
- organizacja konsultacji i spotkań z mieszkańcami,
- przyjmowanie propozycji przedsięwzięć od mieszkańców,

• decydowanie o zasadności dokonania korekt w Programie,

• koordynowanie aktualizacji Programu,

• prowadzenie działań informacyjnych i promocyjnych.

Działanie Zespołu oparto na partycypacyjnym modelu współpracy pomiędzy przedstawicielami Urzędu Miejskiego w Łochowie, a interesariuszami procesu rewitalizacji. Do zadań Zespołu ds. rewitalizacji należą następujące zadania:

• na etapie opracowania Programu Rewitalizacji — koordynowanie prac, proponowanie możliwych rozwiązań do zastosowania, przygotowanie i przeprowadzenie naboru propozycji przedsięwzięć rewitalizacyjnych, zaopiniowanie zgłoszonych przedsięwzięć rewitalizacyjnych,

• na etapie wdrażania — zbieranie danych niezbędnych do monitorowania Programu Rewitalizacji, monitorowanie i ocena stopnia realizacji Programu, nadzór i kontrola nad realizacją przedsięwzięć rewitalizacyjnych pod kątem jakości wykonania, zakładanych terminów i optymalizacji kosztów, ogłaszanie naborów na zgłaszanie dodatkowych projektów rewitalizacyjnych, prowadzenie aktywnych działań na rzecz zachęcania mieszkańców do włączenia się w realizację działań rewitalizacyjnych;

• na etapie monitorowania — monitorowanie wskaźników produktu i rezultatu danego projektu, ewaluacja Programu, sporządzenie raportu końcowego na zakończenie realizacji Programu.

Ponadto do zadań zespołu na wszystkich wskazanych powyżej etapach realizacji Programu Rewitalizacji będzie należała promocja Programu i szerzenie idei rewitalizacji w swoim otoczeniu, w tych motywowanie i zachęcanie do włączenia się w prace w ramach projektów rewitalizacyjnych. Zespół będzie odpowiadał także za upowszechnianie rezultatów i efektów działań podejmowanych w ramach realizacji Programu Rewitalizacji.

W celu sprawnego zarządzania dużymi inwestycyjnymi zadaniami rewitalizacyjnymi Burmistrz Łochowa może powoływać zespoły zadaniowe, które utworzą przedstawiciele poszczególnych komórek organizacyjnych Urzędu Miejskiego w Łochowie odpowiedzialnych za cząstkowe funkcje zarządzania projektem. Powołanie takich zespołów ma służyć właściwemu przygotowaniu projektów od strony technicznej i sprawne zarządzanie jego realizacją na każdym etapie — od przygotowania specyfikacji istotnych warunków zamówienia, poprzez przeprowadzenie postepowania przetargowego, realizację, kontrolę i nadzór nad robotami, zarzadzanie przepływem dotacji, sprawozdawczość i monitoring oraz ostateczne rozliczenie otrzymanej pomocy

Ocena realizacji programu rewitalizacji będzie odbywać się poprzez miarę wskaźników rezultatu, które pozwalają zaobserwować zmiany wynikające z wykorzystania wytworzonych produktów — czyli zmiany będące rezultatem zaplanowanych działań (punktem odniesienia jest poziom danego wskaźnika przed rozpoczęciem działań). Propozycja wskaźników rezultatu została przedstawiona w poniższej tabeli.

Tabela 26 Zestawienie celów operacyjnych wraz z przypisanymi do nich wskaźnikami rezultatu

Cel główny	Wskaźnik	Źródło pomiaru	Wartość bazowa (2015 r.)	Wartość docelowa (2020 r.)
Rozwinięta i aktywna społeczność lokalna	Poziom bezpieczeństwa mieszkańców – liczba przestępstw	Komisariat Policji w Łochowie	139	132 (spadek o 5%)

Rozwinięta i aktywna społeczność lokalna	Liczba osób korzystających z pomocy społecznej	Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Łochowie	1616	1535 (spadek o 5%)
Ożywienie gospodarcze obszaru	Liczba osób bezrobotnych	Powiatowy Urząd Pracy w Węgrowie	231	219 (spadek o 5%)
Ożywienie gospodarcze obszaru	Liczba osób bezrobotnych powyżej 12 m-cy	Powiatowy Urząd Pracy w Węgrowie	130	123 (spadek o 5%)
Ożywienie gospodarcze obszaru	Liczba osób bezrobotnych bez wykształcenia lub z wykształceniem podstawowym	Powiatowy Urząd Pracy w Węgrowie	55	52 (spadek o 5%)
Ożywienie gospodarcze obszaru	Liczba przedsiębiorstw	Urząd Miejski w Łochowie	419	439 (wzrost o 5%)
Otwarta i uporządkowana przestrzeń służąca mieszkańcom	Liczba budynków komunalnych pozostających do modernizacji	Wydział Inwestycji Gminy Łochów	30	26
Otwarta i uporządkowana przestrzeń służąca mieszkańcom	Liczba gospodarstw domowych prawidłowo prowadzących segregację odpadów	Wydział Gospodarki Odpadami Urząd Miejski w Łochowie	0	1635
Otwarta i uporządkowana przestrzeń służąca mieszkańcom	Zmniejszenie emisji CO2 (tony równoważnika CO2/rok)	Raport WIOŚ	89	65

Źródło: opracowanie własne

Dobrane do monitoringu wskaźniki są zgodne z następującymi kryteriami:

- mierzalność – wskaźniki powinny być możliwe do zmierzenia na odpowiednio wysokim poziomie dokładności,
- rzetelność – pomiar wskaźników powinien być dokonywany w sposób obiektywny, za każdym razem na tych samych zasadach,
- trafność – wskaźniki powinny odzwierciedlać rzeczywisty poziom realizacji celów, a więc być dobrane tak, aby odzwierciedlać rzeczywiste wyniki działań,
- dostępność – wskaźniki powinny być dostępne dla osób lub instytucji dokonujących ewaluacji, ich pozyskanie powinno być proste i nie wymagać nadmiernych nakładów finansowych ani czasowych.

Za zbieranie niezbędnych danych odpowiedzialne będą podmioty realizujące poszczególne przedsięwzięcia oraz poszczególne wydziały i jednostki organizacyjne Miasta, a także instytucje zewnętrzne prowadzące swoje statystyki np. Powiatowy Urząd Pracy w Węgrowie.

Proponuje się, aby ocena była dokonywana corocznie (chyba, że charakter konkretnego wskaźnika wymaga inaczej). Każdy z podmiotów odpowiedzialnych za zbieranie i dostarczanie danych zobowiązany będzie do przesłania drogą elektroniczną informacji dot. realizacji projektu wraz z danymi dot. poziomu osiągniętych wskaźników.

Co najmniej raz na 2 lata program rewitalizacji będzie weryfikowany i w razie potrzeby aktualizowany. Po dokonaniu aktualizacji program zostanie poddany konsultacjom społecznym i po uwzględnieniu uwag z przeprowadzonego procesu wdrożony w życie.

W 2022 roku, po zakończeniu realizacji programu rewitalizacji zostanie przeprowadzona ewaluacja ex-post, która zbada długotrwałe efekty programu oraz ich trwałość. Sprawdzona zostanie skuteczność i efektywność interwencji. Ewaluacja ta dostarczy też informacji na ile udało się osiągnąć założone cele oraz wskaże również w jaki sposób powinny zostać zaplanowane kolejne działania rewitalizacyjne. Sprawozdanie z realizacji całego programu także zostanie opublikowane na stronie internetowej gminy oraz w Biuletynie Informacji Publicznej.

15. Spis tabel

Tabela 1 Obciążenie ekonomiczne ludności gminy Łochów w latach 2010-2015 ... 9
Tabela 2 Dane statystyczne o jednostkach analitycznych wg stanu na dzień 31 grudnia 2015 ... 16
Tabela 4 Standaryzowane wartości wskaźników i sumaryczny wskaźnik degradacji ... 18
Tabela 5 Bezrobocie w gminie Łochów w latach 2010-2015 ... 21
Tabela 6 Udzielone świadczenia w gminie Łochów w 2015 roku. Zadania własne gminy ... 28
Tabela 7 Zbiorcze zestawienie wskaźników społecznych ... 47
Tabela 8 Struktura wielkościowa podmiotów gospodarczych w Gminie Łochów w 2015 r. ... 49
Tabela 9 Podmioty w sektorze prywatnym w gminie Łochów w latach 2010-2015 ... 49
Tabela 10 Liczba podmiotów gospodarczych w gminie Łochów w latach 2010-2015 wg sekcji PKD ... 50
Tabela 11 Zbiorcze zestawienie wskaźników gospodarczych ... 54
Tabela 12 Zbiorcze zestawienie wskaźników środowiskowych ... 57
Tabela 13 Zbiorcze zestawienie wskaźników technicznych ... 66
Tabela 14 Wartości wskaźników W1 – W5 w latach 2010, 2014 i 2015 ... 68
Tabela 15 Wartości wskaźników W6 – W9, W13 w latach 2010, 2014 i 2015 ... 69
Tabela 16 Zestawienie zbiorcze na podstawie analizy wskaźników ... 71
Tabela 17 Wartości wskaźników dla podobszaru Łopianka ... 85
Tabela 18 Wartości wskaźników dla podobszaru Łochów Fabryczny ... 89
Tabela 19 Wartości wskaźników dla podobszaru Wymysły ... 94
Tabela 20 Wartości wskaźników dla podobszaru Centrum ... 99
Tabela 21 Wartości wskaźników dla podobszaru Stary Łochów ... 105
Tabela 22 Wartości wskaźników dla podobszaru Laskowska ... 109
Tabela 23 Wartości wskaźników dla podobszaru Karczewizna ... 114
Tabela 24 Wartości wskaźników dla podobszaru Kaliska ... 117
Tabela 25 Komplementarność problemowa ... 152
Tabela 26 Plan rzeczowo-finansowy ... 155
Tabela 27 Zestawienie celów operacyjnych wraz z przypisanymi do nich wskaźnikami rezultatu ... 166

16. Spis rysunków

Rysunek 1 Podział gminy Łochów na jednostki analityczne 15
Rysunek 2 Rozkład przestrzenny wskaźnika W1 23
Rysunek 3 Rozkład przestrzenny wskaźnika W2 25
Rysunek 4 Rozkład przestrzenny wskaźnika W3 27
Rysunek 5 Rozkład przestrzenny wskaźnika W4 30
Rysunek 6 Rozkład przestrzenny wskaźnika W5 32
Rysunek 7 Rozkład przestrzenny wskaźnika W6 34
Rysunek 8 Rozkład przestrzenny wskaźnika W7 36
Rysunek 9 Rozkład przestrzenny wskaźnika W8 38
Rysunek 10 Rozkład przestrzenny wskaźnika W9 40
Rysunek 11 Wartości wskaźnika W10 41
Rysunek 12 Rozkład przestrzenny wskaźnika W10 42
Rysunek 13 Frekwencja wyborcza w Gminie Łochów w 2015 r. 45
Rysunek 14 Rozkład przestrzenny wskaźnika W11 46
Rysunek 15 Rozkład przestrzenny wskaźnika W12 52
Rysunek 16 Rozkład przestrzenny wskaźnika W13 54
Rysunek 17 Rozkład przestrzenny wskaźnika W14 57
Rysunek 18 Rozkład przestrzenny wskaźnika W15 63
Rysunek 19 Rozkład przestrzenny wskaźnika W16 64
Rysunek 20 Obszar rewitalizacji w Gminie Łochów 83
Rysunek 21 Dworzec PKP Łochów 101
Rysunek 22 Cele rewitalizacji 123
Rysunek 23 Wymiary komplementarności 149
Rysunek 24 Mapa projektów i przedsięwzięć inwestycyjnych 150

17. Spis map

Mapa 1 Granice sołectwa Łopianka 84
Mapa 2 Granice osiedla „Łochów Fabryczny” 89
Mapa 3 Granica osiedla „Wymysły” 94
Mapa 4 Granice osiedla „Centrum” 98
Mapa 5 Granice osiedla „Stary Łochów” 105
Mapa 6 Granice osiedla „Laskowska” 109
Mapa 7 Granice sołectwa Karczewizna 113
Mapa 8 Granice sołectwa Kaliska 117

18. Spis wykresów

Wykres 1 Udział trzech kategorii wiekowych ludności w populacji gminy ogółem w latach 2005-2015 8
Wykres 2 Dynamika kategorii wiekowych ludności w populacji gminy w latach 2005-2015 9
Wykres 3 Dynamika kategorii wiekowych ludności w populacji gminy w latach 2005-2015 10
Wykres 4 Ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym [os] w latach 2005-2015 10
Wykres 5 Prognozy ludności funkcjonalnych grup wieku dla powiatu węgrowskiego na lata 2017- 2050 r. 11
Wykres 6 Osoby w wieku przedprodukcyjnym i poprodukcyjnym w gminie Łochów od 2005r. oraz prognoza do 2020 r. 12
Wykres 7 Wartości wskaźnika W1 20
Wykres 8 Stopa bezrobocia rejestrowanego w latach 2005 - 2015 21
Wykres 9 Wartości wskaźnika W2 24
Wykres 10 Wartości wskaźnika W3 26
Wykres 11 Powody przyznania pomocy społecznej w 2015 roku w gminie Łochów 28
Wykres 12 Wartości wskaźnika W4 29
Wykres 13 Wartości wskaźnika W5 31
Wykres 14 Wartości wskaźnika W6 33
Wykres 15 Wartości wskaźnika W7 35
Wykres 16 Wartości wskaźnika W8 37
Wykres 17 Wartości wskaźnika W9 39
Wykres 18 Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 10 tys. mieszkańców w latach 2005-2015 43
Wykres 19 Wartości wskaźnika W12 51
Wykres 20 Wartości wskaźnika W13 53
Wykres 21 Wartości wskaźnika W14 56
Wykres 22 Wartości wskaźnika W15 62
Wykres 23 Wartości wskaźnika W16 62